Sametingets plenum
Møtebok 4/01

Kautokeinoveien 50, N-9730 Kárášjohka
Telefon (47) 78 47 40 00
Telefaks (47) 78 47 40 90
samediggi@samediggi.no
www.samediggi.no

Tid: 27. – 30.11.2001

Sted: Karasjok

Saksliste:

Sak 37/01	Konstituering - navneopprop, permisjoner, innkalte vararepresentanter - godkjenning av innkalling og saksliste
Sak 38 /01	Sametingsrådets beretning om virksomheten
Sak 39/01	Spørsmål til sametingsrådet i.h.t . Sametingets forretningsorden § 11
Sak 40/01	Kunngjøring av nye saker
Sak 41/01	Sametingets budsjett 2002
Sak 42/01	Statsbudsjettet 2003
Sak 43/01	Bruk av det samiske flagget - høring
Sak 44/01	Retningslinjer for det særskilte tilskuddet til samiske barnhager
Sak 45/01	Strategisk plan for samiske barnehager 2002 – 2005
Sak 46/01	Strategisk plan for samiske særskilt tilrettelagte læremidler for barn, unge og voksne 2001 - 2004

Møtesekvenser

Tid	Sak	Side
27.01.01 kl. 09.00 – 11.00	37/01	4
	38/01	7
27.11.01 kl. 14.00 – 18.20	38/01 forts.	
	39/01	37
28.11.01 kl. 09.00 – 12.00	40/01	47
	41/01	54
28.11.01 kl. 15.00 – 18.15	41/01 forts.	
29.11.01 kl. 09.00 – 12.00	41/01 forts.	
29.11.01 kl. 15.00 – 19.35	42/01	139
	43/01	208
30.11.01 kl. 08.00 – 12.00	43/01 forts.	
	44/01	213
	45/01	219
	46/01	237

Sak 37/01

Konstituering

Saken påbegynt tirsdag 27. november 2001 kl. 09.00.

Representanter

Følgende representanter var tilstede ved konstitueringen:

1.	Olav M. Dikkanen	21.	Svein Peter Pedersen
2.	Magnhild Mathisen	22.	Randi A. Skum
3.	Berit Ranveig Nilssen	23.	Margreta Påve Kristiansen
4.	Steinar Pedersen	24.	Per-Bjørn Lakselvnes
5.	Janoš Trosten *tok sete kl. 09.20*	25.	Ann Mari Thomassen
6.	Jon Erland Balto	26.	Berit Oskal Eira
7.	Ragnhild L. Nystad	27.	Ove Johnsen
8.	Egil Olli	28.	Åge Nordkild
9.	Terje Tretnes	29.	Roger Pedersen
10.	Per A. Bæhr	30.	Per Solli
11.	Klemet Erland Hætta *vara for Ole Henrik Magga*	31.	Sven-Roald Nystø
12.	Isak Mathis O. Hætta	32.	Stig Eriksen
13.	Josef Vedhugnes	33.	Anders Urheim
14.	Olaf Eliassen	34.	Jarle Jonassen
15.	Sverre Anderssen	35.	Kirsten Appfjell *vara for Kjell Jøran Jåma*
16.	Per Edvin Varsi *vara for Willy Olsen*	36.	Sten Erling Jønsson
17.	Ingar Eira *vara for John H. Skum*	37.	Birger Nymo
18.	Tormod Bartholdsen	38.	
19.	Geir Tommy Pedersen	39.	Jørn Are Gaski
20.	Willy Ørnebakk		

Sign: _____/_____

Møtesekretærer: Synnøve Solbakk/John Marcus Kuhmunen

Innvilgende permisjoner

Ved konstitueringen:

Representant nr 11 Ole Henrik Magga ble innvilget permisjon 26. – 27.11.01.
Representant nr 16 Willy Olsen ble innvilget permisjon 26. – 30.11.01, hele plenumsmøtet.
Representant nr 17 John Harald Skum ble innvilget permisjon 26. – 30.11.01, hele plenumsmøtet.
Representant nr 35 Kjell Jøran Jåma ble innvilget permisjon 26. – 30.11.01, hele plenumsmøtet.

I tillegg har følgende fått innvilget permisjon:

Representant nr. 3 Berit Ranveig Nilssen ble innvilget permisjon fra 29.11.01 kl. 18.00 og 30.11.01.
Representant nr. 18 Tormod Bartholdsen ble innvilget permisjon 29. – 30.11.01.
Representant nr. 38 Johan Mikkel Sara ble innvilget permisjon 27.11.01.
Representant nr. 5 Jánoš Trosten ble innvilget permisjon fra 29.11.01 kl. 12 og 30.11.01.
Representant nr. 35 Kisten Appfjell ble innvilget permisjon 30.11.01 fra kl. 10.05 og resten av plenumsmøtet.
Representant nr. 8 Egil Olli ble innvilget permisjon 30.11.01 fra kl. 11.30 og resten av plenumsmøtet.

Vararepresentanter

Klemet Erland Hætta møtte for representant nr 11 Ole Henrik Magga.
Per Edvin Varsi møtte for representant nr 16 Willy Olsen.
Ingar Eira møtte for representant nr 17 John Harald Skum.
Kirsten Appfjell møtte for representant nr 35 Kjell Jøran Jåma.
Reidun Margrete Vælidalo møtte for representant nr 3 Berit Ranveig Nilssen.
Gunvald Nilsen møtte for representant nr. 18 Tormod Bartholdsen.
Anne Lise Varsi Solbakk møtte for representant nr. 5 Jánoš Trosten.

I. Dokumenter

- Innkalling av 01.11.01 med innstilling til saksliste

II. Innleverte forslag og eventuelle merknader

Møtelederskapets innstilling overfor Sametinget:

Innkalling av 01.11.01 med innstilling til saksliste godkjennes.

III. Votering

Av 39 representanter var 38 tilstede
Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

1. Møtelederskapets innstilling ble enstemmig vedtatt.

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Josef Vedhugnes, møteleder	

VI. Sametingets vedtak etter voteringen

Innkalling av 01.11.01 med saksliste ble enstemmig godkjent.

Saken ble avsluttet tirsdag 27. november 2001 kl. 09.05.

Sak 38/01

Sametingets beretning om virksomheten

Saken påbegynt tirsdag 27. november 2001 kl. 09.05.

I. Dokumenter

Sametingsrådets beretning om virksomheten 19.05 – 30.09.01

Beretningen omfatter Sametingsrådets (rådet fra forrige valgperiode) aktiviteter 19.05 – 30.09.2001.

1. Om virksomheten

Sametingsrådet har i denne perioden avholdt 4 møter og behandlet 37 saker. Saker behandlet på rådsmøtene omtales ikke særskilt i beretningen, men det vises til Sametingsrådets møtebøker 5/01, 6/01, 7/01 og 8/01. Som det fremgår av vedlegget har rådet i tillegg deltatt på en rekke møter og representasjoner.

2. Saksområder

2.1 Opplæring og utdanning

2.1.1 Samisk opplæring

Sametingsrådet har allerede i fjor høst startet et samarbeid med Oslo kommune, med det formål å se på ulike muligheter for å gi en god samiskopplæring til samiske barn i Oslo. Kommunen er tilbudt faglig og økonomisk støtte i arbeidet med å etablere en god modell for både barnehage og grunnskoleopplæring i Oslo. Da skoleåret startet opp i år var tilbudet ikke igangsatt slik det var lovet fra kommunens side.

Rådet har bedt om et møte med Oslo kommune slik at saken løses til beste for samiske barn i Oslo, men kommunen har foreløpig ikke svart på henvendelsen. Senter for etnisk diskriminering har vurdert saken fra foreldrenes ståsted, og de har også bedt om et møte med kommunen. De ønsker deltakelse fra Sametinget på møtet. Rådet forventer en seriøs behandling av saken i Oslo kommune, og vil fortsatt følge opp saken.

2.1.2 Samisk forsknings- og utviklingsarbeid

Sametinget har et utstrakt samarbeid med opplæringsinstitusjoner i saker som berører samisk opplæring. I samarbeid med Samisk høgskole og Statens utdanningskontor i Finnmark er det igangsatt et planarbeid for samisk forsknings- og utviklingsarbeid (FOU). Planen skal være ferdig i begynnelsen av 2002.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har tildelt ekstra midler til forsknings- og utviklingsarbeid for 2001, og dette har bidratt til at utviklingsarbeid som Sametinget har igangsatt videreføres. Det gjelder bl.a. disse prosjektene; kvalitet i matematikkopplæring, språkrevitalisering og samisk begynneropplæring.

2.1.3 Samiske barnehager

Når det gjelder samiske barnehager har Sametingsrådet prioritert å få til et samarbeid mellom barnehager med samiske barn. Sammen med barnehagene har vi jobbet for å danne nettverk for og mellom barnehagene, spesielt er sørsamisk område prioritert. Det særskilte tilskuddet til samiske barnehager er fordelt til 45 barnhager/avdelinger, i alt 6,9 mill. kr.

2.1.4 Samiske læremidler og IKT i samisk utdanning

I 2001 har Sametinget fått ekstra tildeling fra Læringssenteret på 1 mill. kr. til informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) i samisk utdanning. Midlene skal brukes til å utvikle IKT-læremidler og til å etablere et nettsted for samiske barnehager, grunnskoler og videregående opplæring. Dette er et samarbeid med Læringssenterets Skolenett.

I september har administrasjonenen v/opplæringsavdelingen besøkt skoler fra Øst-Finnmark til Sør-Troms, med en læremiddelutstilling. I forbindelse med utstillingen ble det også gitt veiledning i bruk av ulike læremidler både for grunn- og videregående skoler.

2.1.5 Samarbeid og samarbeidsprosjekter

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har i februar vedtatt reindrift som lærefag. Sametinget har i samarbeid med Norske Reindriftssamers Landsforbund utarbeidet læreplan for lærlinger i reindriftsfaget. Spørsmålet nå er om det skal lages en veiledning for lærebedriftene.

31.05.01 hadde visepresidenten møte med Rådet for fagopplæring for å få en oversikt over hvilke utfordringer man står overfor i samisk fagopplæring.

Sametinget, Samisk høgskole og Statens utdanningskontorer i Finnmark og Troms har hatt møte med utdanningsadministrasjonene ved Sametinget i Finland og Lappi leninhallitus. Formålet med møtet var å bli kjent med hverandres arbeidsoppgaver og å se på hvilke samarbeidsmuligheter man har over landegrensene innen samisk utdanning.

Statens utdanningskontor i Finnmark gjennomfører hvert år tilsynsbesøk i kommuner for å få rede på hvordan kommunene gjennomfører opplæringen i grunnskolen. Sametinget deltar på tilsynsbesøk i de kommunene som har opplæring etter det samiske læreplanverket. Høsten 2001 har administrasjonen deltatt på tilsynsbesøk i Porsanger kommune.

I perioden har det også vært samarbeid med enkelte kompetansesentre for å få til en bedre læremiddeldekning for blinde og døve elever i grunnskolen.

2.1.6 Evalueringer

Samisk bokproduksjon er evaluert med den hensikt å få kunnskap i hvordan de forskjellige tilskuddsordningene har virket. Evalueringsrapporten er sendt på høring. Det er kommet inn mange høringsuttalelser, og saken kommer opp i Sametingets plenum i begynnelsen av 2002.

En evaluering av hvordan samisk opplæring utenfor forvaltningsområdet for samisk språk har fungert er også gjennomført. Evalueringsrapporten skulle ferdigstilles våren 2001, men det er gitt fornyet frist til 15.11.01.

2.2 Næringer

2.2.1 Fiskeri

Handlingsplanen for samiske kyst- og fjordområder 1997-2001

Sametinget har i handlingsplan for samiske kyst- og fjordområder 1997-2001 utpekt Tysfjord i Nordland, Lyngen i Troms og Tanafjorden i Finnmark som forsøksområder for utprøving av nye forvaltnings- og forskningsmetoder. Sametinget har i den forbindelse ønsket at alle påmeldte fartøy fra disse områdene, gis adgang til å delta i samlekvoteprosjektet. 9 fartøy i Tanafjorden, 3 fartøy i Lyngen og 1 fartøy i Tysfjord ble tildelt samlekvote i år. Sametinget har også deltatt i det første innledende møtet i Reguleringsrådet for kvotefastsettelse for 2002.

I tillegg har administrasjonen hatt møte med NIBR, Fiskeriforskning i Tromsø og Nordlandsforskning for å konkretisere et innhold med utgangspunkt i Handlingsplan for samiske kyst- og fjordområder.

2.2.1.1 Nasjonale laksevassdrag og laksefjorder

Forslaget om *Nasjonale laksevassdrag og laksefjorder* berører i stor grad samiske interesser. Sametingsrådet har i sin uttalelse påpekt at for oppdrett av laks i forbudssoner må det være et prinsipp at disse flyttes innen fem år. Det er urovekkende når laksen i 40 % av laksevassdragene enten er utryddet eller vassdragene er vurdert som sårbare. Årsaken til dette er ulike former for inngrep (bla. Vannkraft), forurensning og infeksjon av lakseparasitten Gyrodactylus salaris. Villaks har hatt, og har fortsatt, en meget stor betydning for bosetning og kultur i mange av de sentrale samiske områdene, både i elvedaler og i fjorder. Bevaring av villaksen har derfor avgjørende betydning for den samiske bosetningen og kulturen i disse områdene.

Sametingsrådet har sterke innvendinger mot oppdrett av laks nær lakseførende vassdrag. Samtidig har rådet også pekt på viktigheten av at de samiske områdene tildeles nye kvoter for oppdrett av marine arter som gir grunnlag for bosetting i distriktene. Det er imidlertid en forutsetning at oppdrettsvirksomhet ikke er til hinder for tradisjonelt fiske og ikke har negativ virkning på villaksbestanden, når nye lakse-konsesjoner tildeles.

Rådet er enig i opprettelse av nasjonale laksevassdag som antydet i høringsnotatet, og legger til grunn at Sametinget og lokale myndigheter skal involveres i utforming av regelverk for de enkelte vassdragene slik at tradisjonell bruk (laksefiske) sikres. Rådet mener at det var riktig å knytte nasjonale laksefjorder til viktige lakseførende vassdrag.

Rådet er også enig i opprettelse av nasjonale laksefjorder ut fra et "føre var"-prinsipp siden vi ikke med sikkerhet vet konsekvensene for villaksbestanden ved innblanding av oppdrettslaks. Det må etablereres

forbudssoner og restriksjonssoner av hensyn til bevaring av villaksbestandene. Villaksens store betydning for det samiske samfunnet tilsier en forvaltning som sikrer villaksens framtid.

Da de foreslåtte forbudssonene er i sentrale sjøsamiske områder, mener rådet at etablering av oppdrett av annen marin fisk eller dyrking av skjell i disse områdene bør tilgodeses med gunstigere rammevilkår enn utenfor disse sonene.

2.2.1.2 Forvaltning av kongekrabbe

Sametinget v/administrasjonen har vært representert i utvalget i forvaltning av kongekrabbe. Utvalgets arbeid er avsluttet og oversendt Fiskeridepartementet. Den tar for seg reguleringer og kriterier for deltakelse i fangsten.

2.2.2 Forskrift om hold av småfe

Sametingsrådet har avgitt uttalelse til endringer av forskrifter om *hold av småfe*. Rådet fant det uakseptabelt at dyreeiere skal pålegges å sette i verk forebyggende tiltak mot rovdyrangrep. Dyreeierne har ingen myndighet og ingen virkemidler å sette inn for å forebygge slike angrep. Forskriften kan ikke gjøre dyreeierne ansvarlige for tiltak de ikke har myndighet til utføre. Rådet trakk også fram koblingen mellom dyrevernloven og konflikten mellom rovdyr og bufe på beite. Etter vårt syn vil det ikke være rett av Miljøverndepartementet å skyve problemene med rovviltforvaltningen over på dyreeiere. Forskriften bygger på et sviktende grunnlag, og rådet foreslo at denne forskriften skulle sees i sammenheng med utarbeidelsen av den nye stortingsmeldingen om dyrevern og revidering av rovviltpolitikken.

2.2.3 Strategisk plan for forskning og formidling i reindriften

Sametinget sier seg fornøyd med at *Strategisk plan for forskning og formidling i reindriften* legger opp til en dreining av forskningen til mer næringsrettet forskning. Reindriftsforskning bør skje i samarbeid med personer med reindriftsbakgrunn for å sikre en mer helhetlig tilnærming til spørsmål som det skal forskes på. Grunnforskning bør i hovedsak gjennomføres og finansieres av etablerte forskningsmiljøer, mens anvendt forskning i større grad bør være et samspill mellom forskningsmiljøer og reindriftsnæringen. Sametinget uttalte at forskningsmidlene primært bør rettes mot veiledning og praktisk prosjektrettet forskning knyttet til bedre driftsformer innen næringen. I forslaget er det lagt opp til at forskningsmidlene også skal kunne brukes til utviklingsprosjekter som følger opp forskningen. Sametinget uttalte at en slik kobling vil være en viktig vei å gå for å få en best mulig måloppnåelse i bruken av forskningsmidlene.

2.2.4 Jakt, fangst og rovdyr

Sametingsrådet sa seg enig i Direktoratet for naturforvaltnings forslag til *lisensjakt på ulv*. Tap både i saueholdet og i reindriftsnæringen forårsaket av rovvilt, har økt i hele det samiske bosettingsområdet. Det er viktig å intensivere arbeidet med bestandsforvaltning gjennom mer aktiv avliving av skadedyr. I de tilfellene hvor myndighetenes rovviltforvaltning fører til at reindriftssamer må avvikle sin reindrift p.g.a. rovvilttap, vil dette være i strid med artikkel 27 i FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter.

I forslag til ny forskrift om *utøving av jakt og fangst* er det lagt opp til at jegere skal ha utøvd selvstendig storviltjakt i minst fem år før de kan delta i jakten. Sametingsrådet mener dette kravet vil slå veldig uheldig ut for reindriftssamer som ikke driver med storviltjakt, men som har problemer med rovdyr. De færreste

reindriftssamer driver med storviltjakt, og kravet vil utelukke mange av dem som er i reindriftsnæringen fra slik jakt. For reindriftssamer må det av den grunn gjøres unntak fra dette kravet.

2.3 Miljø- og kulturvernsaker

2.3.1 Museumsspørsmål

Sametingsrådet har i perioden arbeidet videre med overtakelse og styrking av de samiske museene. I den anledning drøfta visepresidenten framtidig samarbeid med Samisk museumslag i møte 15.08.01. Visepresidenten drøfta også situasjonen og planene for et Samisk kunstmuseum i møte med Sámi Dáiddačehpiid Searvi og De Samiske Samlinger 15.08.01. Sametingsrådet har i møte med kulturministeren 25.06.01 bedt Kulturdepartementet følge opp arbeidet med forvaltningen av samisk kunst ved å integrere drift av en kunstfaglig stilling i bevilgningen til De Samiske Samlinger for budsjettet 2002.

Porsanger kommune har i brev av 10.09.01 forespurt om Porsanger museum kan tilknyttes Sametinget og Sametingets framtidige ansvar for samiske museer. Rådet har i brev av 26.09.01 uttalt at Sametinget er positiv til å ta et framtidig forvaltningsansvar for museet. Porsanger museum er tatt opp som A-medlem (fullverdig medlem) av Samisk museumslag. Porsanger kommune skal behandle saken i kommunestyre-møte høsten 2001.

2.3.2 Sametingets bygningsvernprosjekt

I forbindelse med arbeidet med verne- og forvaltningsplan for samiske bygninger ble det sommeren 2001 gjennomført feltarbeid i Evenes, Skånland, Tysfjord, Hamarøy, Senja og i pitesamisk område. Til sammen har det i disse områdene vært besøkt 68 lokaliteter hvor det finnes eldre bygningsmiljøer knyttet til samisk historie. I forbindelse med feltarbeidet ble lokalbefolkningen og huseierne invitert til lokale temamøter om samisk bygningsvern på fire steder. På disse møtene ble det vært informert om bygningsvernets problemstillinger som bl.a. er å kartlegge den lokale samiske bygningshistorien og finne fram til hva som karakteriserer en samisk bygning.

2.3.3 Forvaltningsplan for Skoltebyen kulturmiljø

I slutten av juni igangsatte Sametinget et prosjekt for å utarbeide en forvaltningsplan for Skoltebyen kulturmiljø i Neiden. Dette er en direkte oppfølging av fredningsvedtaket fra september 2000. Som en innledende fase til prosjektarbeidet ble det i sommer foretatt intervjuer og arkeologiske undersøkelser. Undersøkelsene frambrakte mer enn 30 nye registrerte kulturminner. Tidligere er det registrert 66 kulturminner i Skoltebyen. Kulturminnene gir et sammensatt bilde av ressursbruk, bosetting og religionsutøvelse i Skoltebyen før vår tid, og danner en viktig referanseramme for utviklinga av kunnskap om østsamisk eller skoltesamisk kulturhistorie. Prosjektet for utarbeidelse av forvaltningsplanen har lagt opp til en bred deltakelse fra organisasjoner og andre berørte interesser i Neiden gjennom en referansegruppe, samt lokal deltakelse i feltarbeidet. Prosjektet ble avsluttet i juni 2001.

2.3.4 Forvaltningen av Ceavccageaðgi-Mortensnes kulturminneområde

Fra 1.09.01 overtok Sametinget det formelle og samordnende forvaltningsansvar for Ceavccageaðgi-Mortensnes kulturminneområde i Nesseby kommune. Et forprosjekt for en forvaltningsplan er ferdigstilt fra Sametingets side, og rådet anser det nødvendig å få på plass en endelig plan over forvaltnings-arbeidet i løpet av 2002. Rådet forventer at Riksantikvaren og Miljøverndepartementet bidrar med økonomisk støtte til et slikt arbeid.

2.3.5 Hellemalerier på Ruksesbákti i Cuoppogieddi

I juli 2001 ble Sametinget varslet om funn av et stort felt med hellemalerier på Ruksesbákti i Cuoppogieddi i Porsanger kommune. Hellemalerier er malt direkte på berget med en rød farge, og figurene fremstiller både mennesker, geometriske figurer og dyr i form av en rein. Hellemaleriene er vanskelig å datere, men er antatt å være fra rundt 1800-1500 år f.kr., en tidsperiode som leder fram til de historiske kjente samiske kulturtrekkene. Hellemaleriene er en svært sårbar kulturminnetype som kan skades ved økt ukontrollert ferdsel i området, og som et strakstiltak ble en saueinnhegning som begrenser den ukontrollerte ferdselen utvidet og styrket. Dette har skjedd i samarbeid med grunneier, bygdelaget, kommunen og berørte forvaltningsinstanser. Det skal foretas undersøkelser i området av både arkeologer, geologer og botanikere.

I forbindelse med funnet av hellemalerifeltet avholdt Sametinget 24.08.01 et fellesmøte i Billefjord med grunneier, Kolvik og omegn bygdelag, Porsanger kommune, Finnmark fylkeskommune, Tromsø Museum og Riksantikvaren. 25.08.01 arrangerte Kolvik og Omegn bygdelag et seminar om den samiske forhistorien i området. Sametinget engasjerte foredragsholdere til seminaret.

2.3.6 Hálkávárri

Konflikten mellom forsvaret og reindrifta i Hálkávárri og Porsangmoen skytefelt ble ytterligere forsterka i sommer da forsvaret satte i gang bombeøvelser samtidig som det var rein i området. Rådet registrerte at det ble gjennomført demonstrasjoner mot forsvarets bombing i området.

Rådet ser det som et problem at det ikke foreligger en avtale som regulerer forholdet mellom forsvarets og reindriftas aktiviteter i området, og har lagt vekt på å få partene tilbake til forhandlingsbordet. Dette var også tema i møtet mellom visepresidenten og statssekretær Øystein Singsaas i Forsvarsdepartementet 14.09.01. Det ble avtalt et nytt møte i Karasjok, men på grunn av regjeringsskiftet ble det ikke aktuelt. Rådet vil følge opp saken i forhold til departementets nye politiske ledelse.

2.3.7 Mauken – Blåtind

Ved utgangen av august ble de kulturminnefaglige undersøkelsene i forbindelse med forsvarets planer om sammenbinding av skytefeltene Mauken og Blåtind avsluttet. Prosjektarbeidet, som har pågått siden 1999 har i tillegg til kulturminnefaglige undersøkelser, bestått i utarbeidelse av tiltak for skjerming og bevaring av kulturmiljø gjennom reguleringsplan og Forsvarets flerbruksplan.

Kulturminneregistreringer, arkeologiske utgravninger, stedsnavnsgransking, intervjuer og kildestudier har ledet frem til en bred fremstilling av den samiske kulturhistoria i Mauken – Blåtind. Det er registrert så

mange som 214 kulturminner. Kildene og de registrerte kulturminnene viser til ulike perioder for reindrift fra 1500-tallet og frem til i dag. Kulturminnenes romlige spredning og tidsdybde støtter opp om de skriftlige kildene som antyder en omfattende samisk bruk av områdene. En egen stedsnavnsundersøkelse har bidratt til at gamle samiske stedsnavn synliggjøres for områdene.

2.3.8 Lovutvalg for biologisk mangfold

Regjeringen oppnevnte et eget "ekspertutvalg" for å utrede et nytt lovgrunnlag for samordnet forvaltning av det biologiske mangfoldet 20.04.01. Sametinget ble kjent med disse planene ved en tilfeldighet. Presidenten sendte brev til miljøvernministeren 05.04.01 og uttrykte stor bekymring for at samiske interesser ikke var søkt ivaretatt i utvalgssammensetningen, til tross for at konvensjonen om biologisk mangfold vektlegger urfolks deltakelse i det nasjonale arbeidet med politikkutvikling, lovarbeid og programarbeid for ivaretakelsen av det biologiske mangfoldet. I Miljøverndepartementets svar av 27.04.01 ble sammensetningen av utvalget begrunnet med at det skal arbeide konsentrert og raskt, samt være sammensatt med personer med særskilt kompetanse. Sametinget ble invitert av lovutvalget til å sitte i en interdepartemental referansegruppe, men rådet takket nei.

2.3.9 Lokal Agenda 21

Sametinget arrangerte 11.-12.06.01 et seminar med tittelen "Samarbeid for bærekraftig utvikling". Alle kommunene innenfor virkeområdet for Samisk Utviklingsfond og kommuner i det sørsamiske området, for eksempel 29 kommuner var invitert. Formålet med seminaret var å informere om Sametingets næringspolitikk og økonomiske virkemidler, informere om Lokal Agenda 21 og videreutvikle fellesskap og samarbeid mellom Sametinget og kommunene for en bærekraftig utvikling. På seminaret ble det besluttet å videreføre ideen om mer samarbeid og samhandling mellom Sametinget og kommunene, og det ble nedsatt en arbeidsgruppe bestående av Tysfjord, Kåfjord, Kautokeino og Tana kommuner for å planlegge neste møte i februar 2002 sammen med Sametinget.

Det er etablert kontakt og samarbeid med kompetansemiljøer for å videreføre prosjektideen "Bærekraftig utvikling i utvalgte fjorder". Målsettingen er å planlegge og å søke finansiert og igangsatt et prosjekt for om mulig å få etablert en samisk fiskeripolitisk sone og å utprøve lokale forvaltningsmodeller innenfor denne.

Det er utarbeidet og distribuert eget informasjonsmateriell om Lokal Agenda 21. Det er også gjennomført informasjonsmøter i Snåsa, Tysfjord og i Skånland.

2.3.10 Internasjonalt miljøvernsamarbeid

18.-20.08.01 gjennomførte Sør-Varanger Museum en urfolksmarkering i Kirkenes på oppdrag fra Sametinget. Tema på seminarene var urfolk i regionen, med særlig fokus på østsamene og på ungdom. Presidenten åpnet markeringen. Arrangementet var knytta til konferansen mellom miljøvernministrene i Barentsregionen, som fant sted i Kirkenes og Murmansk 21. – 22.08.01.

Sametingspresidenten deltok på Barents-miljøvernministermøtet i Kirkenes som ble avviklet i den 20. – 22.08.01. Møtet markerte avslutningen på Norges lederskap i Barents-miljøkomiteen. De neste to år innehar Sverige lederskapet. På ministermøtet sa presidenten bl.a. at Sametinget har registrert at

miljøkomiteen i perioden har vist økt interesse og engasjement for å få urfolkene mer aktivt med i miljøarbeidet i Barentsregionen og at en involvering av urfolk gjennom deres egne institusjoner og organisasjoner er nødvendig og i samsvar med nasjonale forpliktelser og internasjonale konvensjoner. Videre at det er nødvendig å styrke og videreutvikle arbeidsgruppa for urfolk og at dagens strategier for urfolksarbeidet i Barentsregionen bør omgjøres til strategier for likeverd, demokratiutvikling og selvbestemmelse. Presidenten gjorde også møtet oppmerksom på de utfordringene urfolk møter med militære aktiviteter i urfolksområdene. En god del av disse aktivitetene er ikke bærekraftige. Med relevans til reindriftens problemer i bl.a Hálkavárre og Mauken/Blåtind, understreket presidenten nødvendigheten av å ta militære aktiviteter under vurdering, når miljø og bærekraftig utvikling drøftes i Barentsregionen.

2.4 Informasjon og bibliotek

2.4.1 Bibliotek

Administrasjonen har 04. – 08.09.01 deltatt på en urfolkskonferanse for bibliotekarer i Jokkmokk og holdt et innlegg om samisk bibliotektjeneste. I tillegg har administrasjonen i samarbeid med Finnmark fylkesbibliotek arrangert en konferanse om samisk samtidslitteratur. Interessen for konferasen var stor med ca. 90 deltakere. I tråd med Sametingets intensjoner om et aktiv rådgivnings- og utviklingsarbeid om samisk litteratur og samiske bibliotektjenester, planlegges en oppfølgingskonferanse i år 2002.

2.4.2 Samemanntallsprosjektet

Sametinget og Statskonsults avdeling for kommunikasjonsutvikling (tidligere Statens Informasjons-tjeneste), ga Norsk Gallup Institutt A/S i oppdrag å lage en undersøkelse med hovedmål å kartlegge kjennskap og holdninger til Sametinget, samiske forhold og registrering i samemanntallet. Undersøkelsen skulle også måle effekter av informasjonstiltakene i forbindelse med manntallsinnskrivingen. Den ble begrenset til de områdene som tradisjonelt sett regnes som samiske bosettingsområder. Både samer og ikke-samer deltok i undersøkelsen. Norsk Gallups rapport om undersøkelsen slår blant annet fast at tiltakene i forbindelse med informasjonskampanjen har truffet målgruppen kvinner godt og at svært mange har mottatt informasjon om samemanntallet. Resultatet av undersøkelsen skal brukes som grunnlag for en kommunikasjonsstrategi for registrering i samemanntallet og som grunnlag for en kvalitativ undersøkelse. Den kvalitative undersøkelsen skal gjennomføres vinteren 2001/2002 og har som mål å identifisere viktige egenskaper ved målgruppene for det langsiktige kommunikasjonsarbeidet.

2.4.3 Samiske tegn og data

Administrasjonen har deltatt i Kommunal- og regionaldepartementets arbeidsgruppe vedrørende samiske tegn og data. Arbeidsgruppen ble opprettet med utgangspunkt i Regjeringens plan for IT-satsingen, eNorge. Målet for dette arbeidet har vært å kartlegge behov, problemer og hindringer for å bruke samiske tegn i IT-sammenheng. Forslagene fra arbeidsgruppen skal danne grunnlag for tiltak i eNorge-planen.

Sametinget har fått gjennomslag for en rekke nødvendige forslag, og arbeidsgruppen anbefaler derfor offentlig norsk standardisering av samisk tegnsett basert på 8-bits teknologi samt samisk tastatur. Arbeidsgruppen anbefaler videre at statlige innkjøpskontrakter for dataprogramvare skal inneholde krav om støtte for samiske tegn, og at alle departementer og statlige etater oppgraderer sin programvare med tanke på å støtte samiske tegn. Målet er at samiske tegn skal kunne brukes i all offentlig programvare,

herunder registre, databaser og liknende. Dette er en forutsetning for at offentlig virksomhet skal kunne tilby samiskspråklig informasjon og tjenester til den samiske befolkningen i Norge.

Rådet har i møte med Nærings- og handelsdepartementet ved statsekretæren 08.08.01 orientert om arbeidet med bruk av samiske tegn i datasammenheng. Det ble uttrykt forståelse for dette arbeidet og Næringsdepartementet ville vurdere eventuelle henvendelser fra Sametinget om assistanse finansielt eller på annen måte i dette arbeidet.

2.4.4 Sametingets tilbud på internett

Administrasjonen har iverksatt et utviklingsarbeid i forhold til eget tilbud på internett. Målet er at flest mulig av Sametingets tjenester, i tråd med plenums vedtak om tingets kommunikasjons- og servicepolitikk, skal være tilgjengelig på nett. I forbindelse med plenumsmøtet i november 2001, vil Sametingets forhandlinger overføres direkte over internett. I første omgang vil dette kun gjelde overføring av lyd, men ettersom linjekapasitet gjør det mulig, vil det bli vurdert å overføre bilder direkte fra plenumsmøtene.

Administrasjonen arbeider med å finne et nytt biblioteksystem som kan håndtere samiske tegn, og som samtidig lar seg tilgjengeliggjøre på internett. Målet med dette arbeidet er at brukere over internett skal kunne søke, reservere og bestille bøker eller annet materiell fra Sametingets bibliotek. Dermed vil biblioteket i praksis bli døgnåpent, og tilgjengelig for brukere fra hele verden. Systemet er ment etablert i løpet av våren 2002.

Det er iverksatt et utredningsarbeid i forhold til nytt digitalt arkivsystem for Sametinget, som ventelig vil bli tilgjengelig i løpet av 2002. Målet med dette arbeidet er å effektivisere drift og virksomhet i administrasjonen, samt å styrke publikums og medienes mulighet for innsyn i Sametingets virksomhet slik at medier og publikum skal kunne få innsyn i Sametingets offentlige dokumenter via internett.

2.4.5 Offentlig samiskspråklig informasjon

Sametingsrådet har arbeidet aktivt i forhold til Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Statens forvaltningstjeneste, fylkesmannsembetene og kommunene i Finnmark for å styrke informasjons- og tjenestetilbudet til samiske brukere. Arbeid med samiskspråklig plikt- og rettighetsinformasjon har vært særskilt vektlagt. Fylkesmannsembetene etablerer høsten 2001 et tilbud på internett, hvor samiskspråklig informasjon er gitt en sentral plass. Administrasjonen har på ulike måter deltatt for å medvirke til at samiskspråklig informasjons- og tjenestetilbud fra de ulike fylkesmennene gjøres tilgjengelig for brukerne.

"Finnmark på nett" er et prosjekt som tar sikte på å etablere en felles internettportal for alle kommunene i Finnmark. Målet er å tilby tjenester og informasjon til befolkningen over internett. Administrasjonen deltar i prosjektgruppen, og målet har vært å styrke den samiske kompetansen i prosjektene og slik medvirke til å utvikle gode nettbaserte tjenester for den samiske befolkningen.

2.4.6 Annonsering

Sametingsrådet har delvis lagt om Sametingets annonsepolitikk. Målet med omleggingen er å sikre at Sametingets annonseringer skjer på en god og kostnadseffektiv måte. Resultatet er at de samiske avisene,

tekst-tv og internett skal tas i bruk i større grad enn i dag, mens Sametingets annonsering i norske aviser skal gjøres mer kostnadseffektivt.

2.5 Helse og sosial

2.5.1 Helseforetak

Sykehusreformen har vært en sentral sak i denne perioden. Sametingsrådet foreslo et eget samisk helseforetak/datterforetak med Samisk spesialistlegetjeneste, Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsevern for den samiske befolkningen (under etablering) og Samisk senter for helseforskning. Rådet mener disse institusjonene samlet i et helseforetak/datterforetak vil bidra til fag- og metodeutvikling der samisk språk og kultur er innarbeidet på flere nivåer. Rådet fikk ikke gjennomslag for dette. Sosial- og helsedepartementet ba Sametinget foreslå representanter til styrene for de regionale helseforetak. Departementet fulgte kun Sametingets forslag i sammensetning av styret for helseforetak Midt-Norge, der Jonhild Joma er en av styrerepresentantene. Rådets forslag til representanter i helseforetak Nord-Norge og Øst-Norge ble ikke tatt til følge, jf. Pkt. 3.2.

2.5.2 Evaluering av prosjektmidlene

Sosial- og helsedepartementet har tatt initiativ til evaluering av prosjektmidlene til helse- og sosialformål. Prosjektmidlene var fra Sosial- og helsedepartementets side forutsatt å være en 3-årig satsing, men siden arbeidet med evalueringen har begynt så seint, foreslo Sosial- og helsedepartementet å utvide den foreløpige prosjektperioden til 4 år. Evalueringen vil være ferdig i 2002, noe som forutsettes å gi grunnlag for hvordan innarbeidingen av det samiske perspektivet i helse- og sosialtjenesten skal videreføres.

2.5.3 Annet

08.08.01 ble det avholdt et møte med helseminister Tore Tønne der presidenten og visepresidenten deltok. Et av temaene for møtet var å styrke og stabilisere bemanningen i Sametingets administrasjon i helse- og sosialsaker. I statsbudsjettet for 2002 er det foreslått å øke Sametingets kapasitet innen saksfeltet, og det opprettes derfor en fast stilling i administrasjonen, jf. Sak 41/00 Sametingets budsjett 2002, s. 5-6. Det ble også enighet om å avholde 4 faste møter årlig mellom Sametingets og departementets politiske ledelse.

Rådet tok initiativ til et miniseminar med helseministeren hvor inviterte samiske fagfolk innenfor helsetjenesten var tilstede. Miniseminaret var samme dag som møtet, dvs. 08.08.01 Samisk legeforening og Samisk sykepleierforening hadde begge innlegg om organiseringen av samiske helsetjenester. Et sentralt tema var viktigheten av en samisk kulturell helsetjeneste og som et ledd i dette var oppretting av et eget samisk helseforetak sett på som et nødvendig tiltak.

2.6 Rettighetssaker

2.6.1 Rettshjelpskontoret Indre Finnmark (RIF)

Rettshjelpskontoret for Indre Finnamrk (RIF) underlegges rettshjelpsloven fra 01.01.02. Dette fører til endringer for rettshjelpskontorets saksområder. Denne overgangen vil blant annet innebære at RIF ikke

kan drive etter de prinsippene det i dag drives etter, nemlig å gi fri rettshjelp i alle typer saker. Rettshjelpen vil bli begrenset til å gjelde de områdene rettshjelpsloven regulerer. Sametingsrådet har i brev av 17.07.01 til Justisminister Hanne Harlem uttrykt bekymring for dette og for at RIF fra nyttår må innføre en egenandel på 500,- for all rettshjelp som ytes fra kontorets side. Rådet har vist til bakgrunnen for etableringen av RIF som nettopp var at samisktalende klienter i Indre-Finnmark har spesielle behov for rettshjelp, noe den alminnelige rettshjelpsordningen ikke dekker.

Justisministeren har i sitt svarbrev av 27.09.01 vist til at det ikke er noe grunnlag for å behandle befolkningen i Indre Finnmark annerledes enn i resten av landet når det gjelder rettshjelp. Det vises også til at justiskomiteen i St.meld. nr. 25 (1999-2000) har uttalt at RIF må følge retningslinjene for fri rettshjelp for at kontoret skal få statsstøtte. Dette betyr at RIF må gi bistand i samsvar med rettshjelpslovens saklige virkeområde og økonomiske vilkår. Justisministeren er enig med Sametinget i at fortsatt drift av RIF er viktig av hensyn til beboerne i Indre-Finnmark. Endringene medfører at kommunene ikke lenger vil måtte bidra til finansieringen av kontorets drift, og kontoret vil dermed være åpent for alle, uavhengig av hvilken kommune de tilhører. I visse tilfeller vil det bli gitt dispensasjon fra rettshjelpsloven for samisktalende som ellers ikke ville blitt innvilget fri rettshjelp.

2.6.2 Retten til innlandsfiske i Finnmark – ESAs behandling av klagesak mot Norge

I forbindelse med kommunal, landbruks- og miljøvernministrenes besøk i Finnmark 09.08.01 tok presidenten opp retten til innlandsfiske i Finnmark som er klaget inn for EFTAS overvåkningsorgan ESA. I saken behandles spørsmålet om hvem som har rett til innlandsfiske på den såkalte umatrikulerte grunnen i Finnmark, og om Norge bryter ikke-diskrimineringsprinsippet etter EØS- avtalen. Lokalbefolkningens særrett til visse former for fiske hevdes å stride mot EØS- avtalen. Presidenten presiserte viktigheten av at Norge oppfyller de forpliktelser staten har etter folkeretten. Dette innebærer etter vårt syn at Norge uavhengig av EØS- avtalen skal kunne føre sin egen samepolitikk, også med hensyn til å ivareta samenes rettigheter til naturressursene. I dette ligger det også en plikt til positiv særbehandling av det samiske folk med hensyn til sikring av ressursgrunnlaget for samisk kultur. I tilleggsprotokoll nr. 3 til EØS- avtalen kommer det direkte til uttrykk at Norge har et ansvar både nasjonalt og internasjonalt med hensyn til å ivareta samenes rettigheter som urfolk. Norge har enda ikke avgitt svar til ESA om spørsmålet, men de politiske signalene tyder på at Norge vil legge vekt på urfolksperspektivet i sitt svar.

2.7 Internasjonalt og nordisk urfolks og samisk samarbeid

2.7.1 Samisk parlamentarisk råd (SPR)

2.7.1.1 Møte i SPR 22.05.01

Det første møtet i SPR i 2001 ble avholdt 22.05.01 i Kárášjohka. På møtet ble disse sakene behandlet: 1) Forretningsorden for Samisk parlamentarisk råd, 2) Nordisk Ministerråds utredning om kompetansesenter for samisk næringsutvikling, 3) Arktisk råd, 4) Barentssamarbeidet, 5) FNs urfolkserklæring og 6) Fremtidige utfordringer.

2.7.1.2 Møte i den norske delegasjonen 27.09.01

Den norske delegasjonen av Samisk parlamentarisk råd har i møte 27.09.01 gitt Samerådet tilskudd inntil kr. 100.000 til forprosjektet "Kolahalvøens Sameradio" og inntil kr. 30.000 til Sameorganisasjonen i

Murmansk (OOSMO) til anskaffelse av kontorlokaler. I det samme møtet ble det gitt tilskudd på SEK 496.000 til Sametinget i Sverige for teknisk assistanse for de samiske delprogrammene Interreg Sápmi og Interreg Åarjelsaemien for perioden 1999 og 2000. I tillegg har delegasjonen anbefalt at arbeidet med å etablere et kontor for arbeidsgruppen for urfolk i Barentsregionen igangsettes.

2.7.2 Barentssamarbeidet

2.7.2.1 Møte i Barents Regionråd

Regionrådet avholdt 5.09.01 møte i Petrozavodsk i Russland. Dette var det andre møtet for Sametinget i Norge som urfolkenes representant. Av saker til behandling var bl.a. etablering av samisk kultursenter i Lujávri. Rådet vedtok å gi sin støtte til prosjektet. Videre vil regionenes representatner fra svensk og finsk side forsøke å medvirke til at finansiering innvilges også fra disse landene. Utenriksdepartementet i Norge har innvilget kr 1 mill til prosjektet. Det er søkt om finansiering fra Utenriksdepartementene i Sverige og Finland.

På møtet ble også spørsmål som berører ungdom diskutert og det ble vedtatt å utforme et eget ungdomsprogram. Neste møte i Regionrådet avholdes i Kirkenes 27. – 28.11.01.

2.7.2.2 Møte med Arbeidsgruppen for urfolk i Barentssamarbeidet

Presidenten og visepresidenten avholdt 30.05.01 møte med Arbeidsgruppen for urfolk i Barentsregionen. Formålet med møte var gjensidig informasjon om arbeidet med urfolks relaterte saker i Barents-samarbeidet.

2.7.3 Oppfølgingsplan for arbeidet med urfolk i bistanden

12.09.99 godkjente Utenriksdepartementet oppfølgingsplanen for arbeidet med urfolk i bistanden. Sametinget fikk liten mulighet til å delta i utarbeidelsen av denne, utover administrativ deltakelse på et arbeidsseminar og et møte på administrativt nivå i saken. Oppfølgingsplanen beskriver en rekke problemstillinger Norge må ta stilling til med hensyn til det framtidige engasjementet overfor urfolk i bistanden. Blant annet gjelder dette eventuell medvirkning fra Sametinget. Sametinget er ikke invitert til å delta i drøftelsen av Sametingets eventuelle framtidige rolle i bistandsprogrammet for urfolk, verken av Utenriksdepartementet eller NORAD, og Sametinget er heller ikke bedt om å delta i bistandsarbeidet generelt.

På bakgrunn av dette ble det 3.06.01, etter initiativ fra president Sven-Roald Nystø, avholdt møte med utviklingsminister Anne Kristine Sydnes for å drøfte Sametingets deltakelse i bistandsarbeidet. Presidenten orienterte om Sametingets syn på saken der man vektlegger at det må satses på urfolks egenorganisering, slik at urfolk selv har reell mulighet til innflytelse og organisering. Utgangspunktet for Sametingets engasjement er i første rekke at samene er et urfolk og har sterke tradisjoner i organisasjonsarbeid. Den kunnskapen og de erfaringer Sametinget har opparbeidet seg på dette området må kunne nyttes i arbeidet med urfolk i bistanden. Det er en utfordring for myndighetene å nytte seg av den kompetansen Sametinget har. Det var enighet om at Sametinget burde involveres i arbeidet.

2.8 Likestilling

Integrering av likestillingsarbeidet fortsetter. I denne perioden er det lagt mye arbeid i dokumentene Sametingsplanen 2002-2005, Sametingets budsjett 2002 og 2003 og Sametingets personalpolitikk. Disse er overordnede styringsdokumenter.

2.8.1 Ratifisering av FNs kvinnekonvensjon

I uttalelsen til ratifisering av kvinnekonvensjonen har rådet lagt vekt på at klageprosedyren åpner muligheter for at det kan klages på vegne av enkeltindivider og grupper. Hovedregel er å ikke behandle henvendelser før de nasjonale rettsmidlene er benyttet. Unntak gjøres i tilfeller hvor anvendelse av rettsmidler tar lang tid, eller det er usannsynlig at de vil få effektiv hjelp. Unntaket fra regelen er viktig der behandling i det nasjonale domstolsapparatet vil ta uforholdsmessig lang tid, eller ikke vil føre til en bedring av kvinners levekår. Et eksempel som kan trekkes frem i denne sammenheng er samiske kvinners situasjon i de tradisjonelle samiske næringene som for eksempel reindrift. Dagens lov-reguleringer tar ikke tilstrekkelig hensyn til at kvinner på lik linje med menn skal kunne utøve tradisjonelle samiske næringer.

2.8.2 Kvinner Viser Vei

I denne perioden er det brukt en del ressurser på Sametingets deltakelse på Kvinner Viser Vei messen i Stavanger juni 2001. Målsettingen med deltakelse var: *å informere om samiske forhold og Sametinget, og med spesiell vekt på å synliggjøre samiske kvinner som hovedsatsingsområdet i Sametingets virksomhet.*

Standen var både en informasjons-, utstillings- og salgstand. Delegasjonen la vekt på å vise dagens moderne Sápmi med røtter i tradisjon og kultur. Delegasjonen ønsket spesielt å vise samisk kultur til barn og unge i Stavangerområdet. I tillegg til stand i messehallen ble det satt opp en lávvu utenfor hallen. De 19 deltakerne var en bred sammensatt gruppe fra hele Sápmi. Sametingets deltakelse var godt synlig både på messeområdet og i Stavanger med innslag i de lokale tv-nyhetene og dagsavisa. Delegasjonen hadde i alt 10 forestillinger; i messehallen, ved lávvuen og på 1 barnehage og 3 skoler i Stavanger.

Besøkene i barnehagen og skolene ble meget godt mottatt. Tilbakemeldingen fra eksterne deltakere var positive, og de la spesielt vekt på læringsaspektet ved en slik deltakelse. Ved utformingen av standen ble det lagt vekt på at standmateriellet skulle kunne brukes i andre sammenhenger og dermed ha en gjenbruksverdi.

Prosjektet hadde en kostnadsramme på kr 750.000 og forbruket ble kr 564.810, finansiert med kr 500.000 fra tilskuddsstyret og resten fra Sametingets driftsbudsjettet. Rådet viser for øvrig til rapporten som er laget.

2.9 Ungdomspolitikk

Sametingets ungdomspolitiske utvalg har deltatt i det pågående etterarbeidet etter Sametingets ungdomskonferanse 26. - 27. mars 2001.

Sametingsrådet har i sak R 92/01 "Sametingets ungdomspolitiske utvalg" vedtatt at Sametinget årlig skal arrangere en ungdomskonferanse. I den sammenhengen ble det opprinnelige mandatet for Sametingets ungdomspolitiske utvalg omformulert til å lyde: "*Sametingets ungdomspolitiske utvalg skal delta i forberedelsene, gjennomføringen og arbeidet i etterkant av Sametingets ungdomskonferanse i 2001 og Sametingets ungdomskonferanse i 2002. Utvalget kan i perioden frem til ungdomskonferansen i 2002, i samråd med Sametingsrådet og Sametingets administrasjon, arbeide med saker som ungdom er opptatt av.*"

Utvalget ble også vedtatt utvidet med 2 nye medlemmer for å sikre geografisk og språklig representativitet. Rådet legger opp til at oppnevning av utvalget på 5 medlemmer skal skje snarest. Det arbeides videre med en avklaring av hvilken *fremtidige* rolle, mandat og formell status i sametingssystemet utvalget skal gis, samt finansieringen av dets virke. Resultatet av dette arbeidet vil bli forelagt Sametinget på et senere tidspunkt.

2.10 Andre saker

2.10.1 Samisk idrett

Sametinget har i budsjettvedtaket for 2001, sak 41/00, nedfelt en strategi der en vil arbeide for at samisk idrett sikres offentlig finansiering, og at det i den forbindelse bør ses på mulighetene for at deler av tippemidlene tilbakeføres samisk idrett. I det årlige budsjettmøtet mellom presidenten og kulturministeren i januar 2001 ble situasjonen for samisk idrett og fremtidige utfordringer og kapitalbehov drøftet.

Administrasjonen hadde 11.06.01 et møte med administrasjonen i Kulturdepartementet der den økonomiske situasjonen for samisk idrett ble drøftet, og mulighetene for en eventuell tildeling av tippemidler ble belyst.

I møte mellom presidenten og kulturministeren 25.06.01 ble det drøftet en overføring av økonomiske rammer til ulike kulturtiltak til en post 50-bevilgning. Behovet for midler, og mulighetene for overføring av spillemidler til samiske idrettsformål, ble også tatt opp. Departementet mener det er vanskelig å overføre spillemidler til en post 50-bevilgning, og i departementets forslag til statsbudsjett for 2002 foreligger det ingen merknad angående finansiering av samisk idrett.

2.10.2 Fylkesplan for Finnmark 2002 – 2005

Finnmark fylkeskommune sendte ut høringsutkastet til Fylkesplan for Finnmark 2002 – 2005 i april med høringsfrist 1. august.. Planen hadde stort sett på en god måte søkt å innarbeide det samiske perspektiv. Rådet avga en grundig høringsuttalelse med tilbakemelding på politiske uenigheter og noen forslag til bedre integrering av det samiske perspektivet

2.10.3 Handlingsplan for samisk språk og kulturkompetanse i Troms fylkeskommune

Planen la vekt på oppgradering av organisasjonen til et nivå som ligger over det absolutt lovpålagte.

Innholdet i planen signaliserte at det er viktig å akseptere at kjennskap til og forståelse for samiske språk- og kulturforhold hører til allmenn politisk eller tjenestemessig kompetanse. Høringsutkastet var konkret med forslag til tiltak, og rådet ga uttalelse om tiltakene og generelle kommentarer.

2.10.4 Planlovutvalget

Sametingsrådet har i sak R 68/01 behandlet planlovutvalgets første delinnstilling: NOU 2001:7 *Bedre kommunal og regional plan- og bygningslov*. Planlovutvalgets arbeid er omfattende og av stor betydning for fremtidig arealforvaltning. Rådet har derfor valgt å prioritere oppfølgingen av lovutvalgets arbeid. I høringsuttalelsen har rådet valgt å kommentere det man har ansett som særlig viktig i denne omgangen, samt at man har understreket det man mener utvalget bør prioritere i sitt avsluttende arbeid. Særlig har man understreket at lovutvalget må se hen til folkerettens regler om urfolk som Norge er bundet av og som har betydning i plan- og arealsammenheng.

Rådet har forsøkt å få en representant i lovutvalget, noe man dessverre ikke har lykkes med. Norske Reindriftssamers Landsforbund har fått en egen representant i utvalget. Rådet har i prosessen støttet dette.

2.10.5 Landsdelsutvalget

Sametingets forutsetninger for representasjon i *Landsdelsutvalget*, er ikke oppfylt. Dette er beklagelig. Sametinget vil derfor ha samme observatørstatus som før med møte- og talerett.

2.10.6 Valgregelutvalget

Sametingets valgregelutvalg har avsluttet sitt arbeid og har overrakt rapporten til Sametingsrådet v/presidenten.

I tillegg har rådet behandlet klagesaker og forberedt saker til dette plenum.

3. Oppnevninger

3.1 Nordnorsk kulturråd

Sametingsrådet har oppnevnt Rauni Magga Lukkari som medlem og Heaika Skum som varamedlem til Nordnorsk kulturråd.

3.2 Regionale helseforetak

Sametingsrådet foreslo medlemmer til de regionale helseforetakene.

Nord Norge: Kommunelege Amund Peder Teigmo, Kárášjohka, som medlem og spesialsykepleier Anna Kuoljok, Guovdageaidnu, som varamedlem.

Midt Norge: Kommunejordmor Jonhild Joma, Trones, som medlem og psykiatrisk sykepleier Ella Lifjell, Jerpstad, som varamedlem.

Øst-Norge: Avd.overlege/barnepsykiater Mikkel Oskal, Oslo, som medlem og bedriftssykepleier Ingrid Jåma, Oslo, som varamedlem.

Sosial- og helsedepartementet fulgte kun rådets forslag i Midt Norge.

3.3 Verdiskapningsprogram for reindrifta

Jane Juuso, Unjárga-Nesseby, er oppnevnt i styringsgruppa for verdiskapsningsprogrammet for reindrifta. Einar Lifjell, Bjerka, er hennes varamedlem.

4. Kunngjøring av nye saker – oppfølging

Forslag 1: Opprette regionkontorer

Sametinget har i dag kontorer på Snåsa, på Drag, i Tromsø, i Guovdageaidnu, i Kárášjohka og i Vuotnabahta. En flytting av virksomheten fra Tromsø til Gáivuotna vil skje når dette er praktisk mulig, og i henhold til tingets vedtak. Etter Sametingsrådets oppfatning er dette en tilfredstillende geografisk spredning av tingets virksomhet. Rådet vil derfor ikke igangsette nye initiativ for å opprette regionkontorer utover det som følger av Sametingets budsjett for 2001 "Gjennomføring av omorganiseringen". Når det gjelder anbefalinger om stedsvalg ved opprettelse av andre institusjoner og/eller stillinger, vil rådet gi sin anbefaling etter vurderinger gjort i den enkelte sak.

Forslag 2: Samiske kunstmuseum

Visepresident Ragnhild Nystad har drøftet situasjonen og planene for et Samisk kunstmuseum i møte med Sámi Dáiddačhehpiid Searvi og De Samiske Samlinger 15.08.01. Det ble enighet om å videreføre arbeidet med etablering av Samisk kunstmuseum i tilknytning til De Samiske Samlinger. Samisk kunst er her blitt samlet gjennom mange år, og kan nå gjøres tilgjengelig for publikum. Det må imidlertid settes av ressurser til dette arbeidet. Sametingsrådet har i møte med kulturministeren 25.06.01 bedt Kulturdepartementet følge opp arbeidet med forvaltningen av samisk kunst ved å integrere drift av en kunstfaglig stilling i bevilgningen til De Samiske Samlinger for budsjettet 2002.

Forslag 3: Endring om lov av folkebibliotek

For Sametinget er det et overordnet mål å gi hele den samiske befolkningen et tilfredsstillende bibliotektilbud. I lov om folkebibliotek heter det at "*Folkebibliotekene skal ha til oppgave å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet gjennom informasjonsformidling og ved å stille bøker og annet materiell gratis til disposisjon for alle som bor i landet.*"

Selv om samisk bibliotektjeneste ikke er nevnt spesielt i folkebiblioteksloven, betyr det ikke at samisk bibliotektjeneste ikke omfattes av lovens generelle bestemmelse. Derfor er det ikke nødvendig med en lovendring, men heller å sette fokus på hvordan loven praktiseres og hva som er årsakene til denne praktiseringen. Etter rådets syn er det her i hovedsak snakk om to forhold; holdninger til det samiske og kompetanse i samisk og om samiske forhold.

Sametinget må ansvarliggjøre kommunene og bibliotekene, og peke på deres plikt til å ivareta også de samiske brukernes interesser og behov. Det er også viktig å understreke at det her ikke bare handler om "*å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet*", men også om hvilke tjenester man ønsker å gi sine brukere, det være seg samer eller ikke-samer. I denne saken er det først og fremst snakk om de samiske brukerne, men det er jo slik at også ikke-samer i større og større grad spør etter bøker og annet materiell om samiske forhold.

En av de viktigste bibliotekfaglige oppgavene for Samisk spesialbibliotek er å være en ressurs for andre bibliotek i deres arbeide med å utvikle samiske bibliotektjenester. Samisk spesialbibliotek må gjennom

aktiv veiledning og informasjon medvirke til at bibliotekene selv for eksempel klarer å bygge opp sin kompetanse på området, slik at både folkebibliotekene og skolebibliotekene etter hvert vil kunne tilby både samer og andre som etterspør tjenester, tilfredsstillende bibliotektilbud på samisk og om samiske forhold.

Forslag 4: Tapt skolegang – et etisk og moralsk ansvar

Sametingsrådet har vært i kontakt med de to organisasjonene som har engasjert seg i saken: Tapt skolegang under krigen og USKAV. Presidenten har hatt møte med representanter for disse foreningene. På møtet la organisasjonene frem sin sak og det ble diskutert strategier i forhold til oppfølging av Stortingets behandling av klagene på støtte om billighetserstatning, som organisasjonenes medlemmer har inne til behandling. Presidenten har allerede i møte med foreningene signalisert at det vil være naturlig å ta opp saken med Justiskomiteen. På grunn av stortingsvalget har saken blitt utsatt. Det nye Sametingsrådet vil følge opp saken i forhold til Stortinget.

Rådet har i tillegg bevilget kr 30.000,- til hver av foreningene i driftsstøtte for inneværende år.

Forslag 5: Nattmålstind

Sametingsrådet har vært i kontakt med Forsvarets bygningstjeneste vedrørende forurensning rundt den tidligere NATO-stasjonen på Nattmålstinden i Lenvik kommune. Forsvarets bygningstjeneste har tatt vannprøver, jord- og sedimentprøver, samt analyser av fisk. Resultatene fra prøvene er ennå ikke ferdig analysert. Undersøkelsene vil bli sammenfattet i en rapport, og her vil det også foreslås mulige tiltak for å få fjernet forurensningskildene.

Sametingsrådet har i brev til Fylkesmannen i Troms uttrykt sin bekymring over situasjonen og har bedt om å bli holdt orientert om den videre utviklingen i denne saken. Rådet har også poengtert viktigheten med å få ryddet opp i slike tilfeller som faller inn under begrepet "gamle synder", og anmodet om at det gjennomføres undersøkelser og nødvendige tiltak på kjente arealer med potensiell fare, herunder i områder hvor Forsvaret har eller har hatt sin virksomhet.

Forslag 6: Fordeling av torskekvote

Fiskeridirektoratet har ikke ennå ikke fremmet forslag til fordelingen av torskekvoten for de ulike fartøygruppene. Disse vil foreligge på reguleringsrådets møte i uke 47. Rådet vil fremme forslag for å sikre en rettmessig kvoteandel for kystflåten.

5. Møter

5.1 Møte med kommunal- og regionalministeren, landbruksministeren og miljøvernministeren 09.08.01.

Presidenten hadde møte med kommunal- og regionalministeren, landbruksministeren og miljøvernministeren 09.08.01. Bakgrunnen for møtet var den vanskelige situasjonen i reindriften i Indre Finnmark. Presidenten trakk fram rovviltforvaltningen som har medført store tap ikke bare i reindriften, men også i jordbruket. En endring av forvaltningen er nødvendig for å redusere skadene som rovvilt påfører næringen. Det er nødvendig å redusere rovviltbestanden, erstatningsutmåling må endres, jaktordningen for rovvilt må forbedres og det må vurderes innføring av rovdyrfrie soner. Sametinget påpekte sammenhengen mellom økonomien i næringen og rovdyrtap, vanskelige beiteforhold og

reduksjon i reintallet. Ytterligere reduksjon i reintallet vil ha dramatiske konsekvenser for næringen. Sametinget påpekte at det er nødvendig å fortsette med de ekstraordinære tiltakene som er satt i verk det siste året i reindriftsnæringen.

På det samme møtet orienterte presidenten kort om Utviklingsprogrammet for duodji og dannelsen av et utviklingsselskap for Indre Finnmark.

Sametingsrådets beretning om virksomheten 01.10 – 11.11.01

Beretningen omfatter Sametingsrådets aktiviteter 01.10. – 11.11.01.

1. Om virksomheten

Sametingsrådet har i denne perioden avholdt 1 møte og behandlet 18 saker. Saker behandlet på rådsmøtene omtales ikke særskilt i beretningen, men det vises til Sametingsrådets møtebok 9/01. Som det fremgår av vedlegget har rådet i tillegg deltatt på flere møter og representasjoner.

2. Saksområder

2.1 Miljø- og kulturvernsaker

2.1.1 Forskning på samisk skjelettmateriale

Sametingsrådet har i brev av 19.10.01 til Universitetet i Oslo, instituttgruppe for medisinske basalfag, besluttet å ikke godkjenne bruk av det samiske skjelettmaterialet til et forskningsprosjekt ved The University of Tennesee. The University of Tennesee ønsket å bruke samisk skjelettmateriale til å undersøke størrelsene på tidligere mennesker i kaldt klima, og i hvilken grad arv og miljø virket på tidligere menneskers kroppsstørrelse. Avgjørelsen er tatt blant annet på grunnlag av faglige vurderinger gitt av forsker Berit Sellevold ved Norsk institutt for kulturminneforskning og førsteamanuensis Vigdis Stordahl ved Universitetet i Tromsø, Institutt for klinisk medisin.

Rådet betviler ikke forskningsprosjektets seriøsitet innenfor dets fagtradisjon, men fant likevel ikke grunn til å godkjenne bruken av det samiske skjelettmaterialet fordi: Prosjektet har uklare målsettinger og problemstillinger. I tillegg er det mangelfullt når det gjelder å trekke inn tidligere studier av samers kroppsstørrelse og teorier om etnisitet. Det er også manglende godtgjøring av kjennskap til samisk kulturhistorie og relevansen av dette for analysene, samt godtgjøring av at forskningsprosjektet skjer innenfor et faglig univers som også omfatter tidligere forsknings myte- og stereotypidannelse om det samiske folk.

2.1.2 Konferanse om østsamisk fortid og framtid i Apatity, Russland

Sametingsrådet arrangerte i samarbeid med Kola Science Centre konferansen "Østsamisk fortid og framtid" i Apatity på sørvestre Kola i Russland 30.-31. oktober. Konferansen er en del av et norsk-russisk kulturminnesamarbeid som ble innledet i 1997 under Den norsk-russiske miljøvernkommisjon. Den overordna målsettinga for samarbeidet er å styrke kultur og folks kulturelle identitet gjennom å aktivisere

kulturarven. I forlengelsen av dette ble det satt i gang flere prosjekter med det felles formål å bringe kunnskap om østsamisk historie, forhistorie og kultur fram i lyset. Resultatene hittil fra det norsk-russiske kulturminnesamarbeidet ble lagt fram på konferansen i Apatity. I tillegg ble veien for videre samarbeid drøfta. Det deltok omkring 70 personer fra Finland, Russland og Norge.

2.1.3 Seminar om ressursforvaltning og lokal Agenda 21 i samiske områder

I samarbeid med Nordisk Samisk Institutt arrangerte Sametingsrådet et seminar med tittelen "Samiske landskap og Agenda 21: Kultur, næring, miljøvern og demokrati" i Karasjok 6. – 7. november 2001. Seminaret var en del av et forskningsprosjekt om areal- og ressursforvaltning ved Nordisk Samisk Institutt, og en del av Sametingets lokal Agenda 21-prosjekt.

Målsettinga for seminaret var å presentere ulike utfordringer knyttet til areal- og ressursforvaltning i samiske bruks- og bosetningsområder. Det ble lagt vekt på å få fram både generelle perspektiver knyttet til urfolksområder og maktforhold i forvaltningen, og å belyse historiske og nåtidige forhold vedrørende naturressurser og kulturminner i noen områder med samisk bosetning. Seminaret var inndelt i tre deler: 1) Miljøvern, arealforvaltning, deltakelse og demokrati, 2) Ressursforvaltning og næringsutvikling og 3) Landskapet som kulturell arena og referanseramme i samisk fortid og nåtid.

Seminaret samla 73 deltakere, og innledere var både primærnæringsutøvere, forskere og ansatte innen offentlige forvaltning.

2.2 Helse og sosial

31.10 – 01.11.01 gjennomførte Sametinget, i samarbeid med Samisk Høgskole, det tredje oppfølgings-seminaret for de samiske helse- og sosialprosjektene. Hensikten var både å evaluere prosjektene, men også dele erfaringer med andre prosjektledere. Seminarets tema var "fra erfaring til læring". Da et viktig mål med seminaret var å få utvekslet synspunkter på hvordan prosjektvirksomheten er integrert og organisert, inviterte Sametinget representanter fra ledelsen i organisasjonene (som har fått tildelt midler årlig de siste 3 årene). Det var 39 deltakere på seminaret. Visepresidenten åpnet og deltok på seminaret.

I forslag til statsbudsjett er det rom for en fast stilling til arbeidet med helse- og sosialsaker i Sametingets administrasjon, i tillegg til en midlertidig stilling som ivaretar tildeling og oppfølging av prosjektmidlene. Den nye faste stillingsressursen muliggjør en mer aktiv rolle for Sametinget i forhold til utforming av innhold i helse- og sosialtjenesten til samene (jf. Sametingsrådets tiltredelseserklæring), noe som kan være med på å sikre et mer helhetlig tilbud til samene.

Sametingsrådet ser på økningen av rusmisbruk som et alvorlig samfunnsproblem. Rådet vil be sentrale myndigheter bevilge nødvendige ressurser til forebyggende og behandlende tiltak.

Sametingsrådet tar sikte på å legge fram for plenum en helse- og sosialpolitisk redegjørelse, herunder rusmisbruk, i november 2002.

2.3 Internasjonalt og nordisk urfolks og samisk samarbeid

2.3.1 Møte mellom sametingspresidenten og de nordiske sameministrene

Det andre møtet mellom sameministrene og sametingspresidentene ble avholdt i Stockholm 7.11.01. Viktige saker ble drøftet og besluttet. Spesielt vil rådet fremheve at man nå er kommet et skritt videre mot en nordisk samekonvensjon. Det er besluttet at det skal oppnevnes en ekspertgruppe på seks medlemmer som skal utarbeide et forslag til konvensjonstekst. Arbeidet skal være ferdig til 21.12.2003.

Andre saker på møtet: 1) Ministrene og presidentene vil henvende seg til Nordisk råd og Nordisk ministerråd når det gjelder Samisk parlamentarisk råds behov for økonomiske ressurser, 2) det skal arbeides videre på administrativt nivå med spørsmålet om høyere samisk kunstutdanning, 3) vedtekter for det administrative samarbeid – Nordisk embetsmannsorgan for samiske spørsmål – mellom sametingene og regjeringene ble vedtatt, 3) muligheten for en felles nordisk løsning for bruk av samisk i datateknologien, og 4) det ble konstatert at lærere utdannet ved Sámi allaskuvla i Guovdageaidnu også er godkjent for arbeid i Finland og Sverige.

2.3.2 Samisk representasjon i Nordisk råd – Nordisk råds 53. sesjon i København

Til tross for flere oppfordringer fra samisk hold om ikke å fremme samisk medlemskap i Nordisk råd som sak før man fra samisk side er klar for det, fremmet presidiet dette som sak på rådets 53. sesjon i København 29. – 31.10.01. Representant Egil Olli deltok på møtet og holdt 2 innlegg på vegne av samene, jf. vedlegg. Saken ble formelt oversendt til Medborger- og forbrukerutvalget i Nordisk råd, og utvalget vil antagelig først i desember beslutte videre framdrift.

Samisk representasjon i Nordisk råd skal utredes og avklares i Samisk parlamentarisk råd (SPR) innen april 2002. Den norske delegasjonen i SPR må ta ansvar for fremdrift av denne saken til SPRs møte i april 2002.

Sametingsrådet tar sikte på å legge fram en redegjørelse i mai 2002 om Sametingets internasjonale arbeid.

2.4 Overvåking av samer

Presidenten har i brev av 06.11.01 til justisminister Odd Einar Dørum forlangt en særskilt gransking av overvåkningen av samer foretatt av Politiets Overvåkningstjeneste (POT). Den siste tiden har flere samer fått individuelt innsyn i sine mapper i POTs arkiver. Det viser seg at Overvåkningspolitiets overvåkning av samer har vært større enn det har vært grunn til tro, og dette i seg selv gir grunn til å granske POTs virksomhet i forhold til det samiske samfunnet. Det synes som om de fleste samene med et samepolitisk engasjement, og/eller høgere utdanning ansatt i samiske institusjoner, har vært gjenstand for overvåkningspolitiets interesse. Dette illustrerer at samene som folk/folkegruppe har blitt spesielt mistenkeliggjort. Presidenten har bedt om et møte med justisministeren for å drøfte denne saken.

2.5 Opplæring og utdanning

Sametingsrådet har fått henvendelse fra foreldre om at sørsamisk språkopplæring ikke gis i tråd med opplæringslovens forutsetninger. Rådet mener at kravet om samisk som 1. og 2. språk må kunne realiseres i tråd med loven og dets forskrifter. Rådet vil oppfordre skolemyndighetene til å vurdere alternative organiseringsformer slik at samiske barn får den opplæringen de har krav på.

Voksenopplæringsinstituttet har invitert Sametinget til samarbeid for å bedre opplæringstilbudet til voksne samer. Administrasjonen har avholdt et møte med instituttet 12.10.01. Rådet ser positivt på initiativet og viser til at det bør foretas en behovsanalyse for voksenopplæring blant samer. Videre bør det utarbeides en plan for hvordan tiltak for voksne samer skal ivaretas av instituttet.

17. – 18. oktober arrangerte Sametinget den årlige samiske barnehagekonferansen i Kautokeino. Tema for konferansen var bruk av samisk språk og bevaring og utvikling av samisk språk i samiske barnehager. Over 120 barnehageansatte fra hele Norge deltok. Visepresidenten åpnet konferansen. Hun overrakte første utgave av Sametingets barnehagetidsskrift "Stullan" til Barne- og familie-departementets deltakere på konferansen.

Sámi allaskuvla – Samisk høgskole arrangerte 7. – 9. november en samisk skoleforskningskonferanse, "Samisk forståelse og samisk skole". Visepresidenten deltok på konferansen. Konferansens deltakere uttrykte store forventninger til Sametingets satsing på samisk utdanning og forskning.

Sametingsrådet er i tillegg blitt informert om at Regjeringen ventelig vil legge fram en melding for Stortinget om samisk høyere udanning og forskning i løpet av første halvdel av 2002.

2.6 Andre saker

2.6.1 Likestilling

Det er tatt et initiativ til forskningsprosjekt om likestilling i det samiske samfunnet, og i den forbindelse er det tatt kontakt med Samisk høgskole og Samisk Institutt i Kautokeino. Begge institusjonene er positive til samarbeidet og det videre arbeidet vil være å utarbeide et forprosjekt der rammene for prosjektet legges.

2.6.2 Samefolkets fond

Kommunal- og regionaldepartementet oversendte 14.09.01 utkast til vedtekter for Samefolkets fond på høring til Sametinget med svarfrist på 14 dager. Presidenten svarte på dette brevet 27.09.01 og informerte om at denne saken måtte underlegges en bredere behandling i Sametinget. I sitt svar av 2.10.01 aksepterte statsråden denne fremgangsmåten. Det forberedes nå en bred høring av saken fra rådets side i tråd med presidentens brev.

2.6.3 Ny statsborgerskapslov

Sametingsrådet har avgitt høringsuttalelse til forslaget til ny statsborgerskapslov, NOU:2000:32. Rådet støtter forslaget om innføring av dobbelt statsborgerskap. Dobbelt statsborgerskap kan være med på å avhjelpe de hindringer statsgrensene har skapt for samene. Rådet er også enig i forslaget om å endre reglene for erverv av statsborgerskap ved fødsel. Dvs. at barn født utenfor ekteskap likestilles med barn født innenfor ekteskap, og at barnet dermed vil være norsk statsborger ved fødselen dersom mor eller far er norsk.

2.6.4 Sametingsvalget

Valgregelutvalget er ferdig med sitt arbeid. Rådet har besluttet å sende rapporten på høring til Sametingets politiske grupper, samiske organisasjoner og til et utvalg av kommuner og fylkeskommuner. Dette er i tråd med rådets tiltredelseserklæring. Rapporten legges fram for behandling i Sametinget i første halvdel av 2002.

Rådet har i sin oppfølging av Sametingets behandling av fullmaktkomiteens innstilling invitert Kommunal- og regionaldepartementet (brev 18.10.01) til et samarbeid på administrativt nivå for å vurdere de ulike valgtekniske sidene ved sametingsvalget.

2.6.5 Tilsetting av ny direktør

Direktør Per Edvard Klemetsens 2. åremålsperiode som direktør i Sametinget utløper 31.mai 2002. Han tiltrer da stillingen som avdelingsdirektør i Bibliotek- og informasjonsavdelingen (GDO).

I henhold til Sametingets personalreglement, ansettes direktøren av Sametinget i plenum på bakgrunn av en innstilling fra Sametingsrådet. Rådet har gjennomført og planlegger å gjennomføre følgende i tilsettingssaken:

1. På bakgrunn av en drøftelse i Sametingets tilsettingsråd[1] 27.09.2001 av et utkast til utlysningstekst og enkelte sider ved ansettelsesprosessen, ble stillingen som direktør utlyst i uke 40. Søknadsfristen er 16.november. Annonseteksten kan leses på Sametingets nettsider. Drøftelsen ble gjennomført for å gi opposisjonen og arbeidstakerorganisasjonene muligheter til å fremme sine synspunkter før utlysningen.
2. Sametingsrådet har engasjert et eksternt firma, ResultatLedelse A/S (Karl-Wilhelm Sirkka), Tromsø til å bistå under rekrutteringsprosessen. Det omfatter blant annet utarbeidelse av stillingsbeskrivelse, kravspesifikasjon og jobbvurderingsprofil for stillingen. Disse dokumentene vil følge innstillingen til plenum.
3. Sametingets administrasjon ble omorganisert fra 1.januar i år, der syv avdelinger ble opprettet. I forbindelse med tilsettingen vil det bli avholdt et miniseminar 22.- 23.november, med sikte på en analyse av kritiske suksessfaktorer for forbedringspunkter i organisasjonen. Deltakere: Tilsettingsrådet og avdelingsdirektørene. Seminaransvarlig: ResultatLedelse.

[1] Tilsettingsrådet besto da av: President Sven-Roald Nystø, visepresident Ragnhild Nystad, leder for AP's sametingsgruppe Egil Olli og to medlemmer fra arbeidstakerorganisasjonene. Etter konstitueringen av det nye Sametinget, valgte Sametingsrådet 22.- 24.10. 01 de samme personene til tilsettingsrådet. Arbeidstakerorganisasjonene er representert med to medlemmer.

4. Sametingsrådet vil fremme sin innstilling i saken på møte 14.- 16.01.2002. Før dette vil saken bli drøftet i Tilsettingsrådet.

Tilsettingsrådets medlemmer vil for øvrig også bli tatt med på råd der presidenten finner det formålstjenlig i prossesen.

I tillegg har rådet behandlet klagesaker og forberedt saker til dette plenum.

3. Oppnevninger

3.1 Sjøpatterdyrrådet

I Sjøpattedyrrådet vil Sametinget være representert ved administrasjonen.

3.2 Tilsettingsrådet

Sven-Roald Nystø (leder), Ragnhild Nystad og Egil Olli er oppnevnt i Sametingets tilsettingsråd, jf. Personalreglementet pkt. 3.1. I tillegg består tilsettingsrådet av to representanter fra de ansatte.

3.3 Klageorgan for tilsettingsrådet

Roger Pedersen (leder), Josef Vedhugnes og Tormod Bartholdsen er oppnevnt i klageorganet for tilsettingssaker.

3.4 Samisk parlamentarisk råd

Sametingsrådet har oppnevnt president Sven-Roald Nystø og visepresident Ragnhild Nystad som rådets representanter i Samisk parlamentarisk råd.

3.5 Overvåkingskomiteene og beslutningsgruppene i Interreg IIIA 2001-2006

Den norske delegasjonen i Samisk parlamentarisk råd har i møte 9.11.01 oppnevnt følgende medlemmer og varamedlemmer i komiteen/gruppene:

	Medlemmer	Varamedlemmer
Overvåkningskom. Interreg IIIA Nord:	Steinar Pedersen	Ragnhild Nystad
Overvåkningskom. Sverige-Norge (Åarjelsaemien):	Jarle Jonassen	Berit Oskal Eira
Beslutn.gr. Interreg Sápmi:	Per Solli	Magnhild Mathisen
	Ann Mari Thomassen	Jon Erland Balto
Beslutn.gr. Interreg Åarjelsaemien Dajve:	Sten Jønsson	Astrid Toven
	Grethe Dunfjell	Kjell Jøran Jåma

3.6 Eierskapsutvalget for fiskefartøy

Sametingsrådet har oppnevnt Olaf Eliassen i eierskapsutvalget for fiskefartøy.

4. Kunngjøring av nye saker – oppfølging

Forslag 1: Veiløsning for sjøsamebygda Nervei

Sametinget har allerede i 1991 bedt samferdselsmyndighetene om å vurdere planene om veiforbindelse til Nervei på nytt. Sametingsrådet vil imidlertid igjen ta et initiativ overfor samferdselsmyndighetene.

Forslag 2: Tilbakesalg av melkekvoter

Tilbakesalg av melkekvoter er et viktig strukturtiltak som vil kunne sikre økonomien og derved forhindre nedlegging av gårdsbruk. Innføring av en ny tilskuddsordning over Samisk utviklingsfond kan ikke gjennomføres uten videre. Samisk utviklingsfonds midler er allerede for små til dagens virksomhet, og en eventuell ny ordning må i så tilfelle medføre en omfordeling i fondsbudsjettet. Tilgangen på melkekvoter varierer fra år til år og fra fylke til fylke. Før Sametinget kan engasjere seg med tilskudd må det foretas en grundigere vurdering av konsekvensene av en slik ordning.

Forslag 3: Situasjonen i Guovdageaidnu

Bakgrunnen for saken er den vanskelig situasjonen og den negative utvikling i Guovdageaidnu kommune og spesielt for bygdesamfunnet Máze. Sametinget har en rekke virkemidler for næringsutvikling. Samisk utviklingsfond bevilger årlig ca. 8 millioner til ulike næringstiltak i Guovdageaidnu kommune. Sametinget har vedtatt et eget femårig utviklingsprogram for duodji. Programmet vektlegger spesielt salg, markeds-føring og kompetanseutvikling. En gjennomføring av programmet vil være viktig for Guovdageaidnu-samfunnet. Sametinget har i mange år støttet ulike kombinasjonsnæringer. En vesentlig del av støtten går til næringskombinasjoner i Guovdageaidnu kommune. Sametinget deltar nå i arbeidet med et forprosjekt kalt " Oppfølging Indre Finnmark" . Ansvarlig for prosjektet er Finnmark Fylkeskommune. Forslag til hovedprosjekt vil vært klart i januar 2002. Målsetning for arbeidet er å utarbeide en plan for en bærekraftig utvikling i Indre Finnmark. Arbeidsledigheten og utviklingen i Guovdageaidnu vil være en viktig del av hovedprosjektet. Rådet vil følge utvikling i Guovdageaidnu og spesielt bygda Máze nøye. Eventuelle behov for en egen utviklingsplan for bygda vil bli særskilt vurdert.

Forslag 4: Vitenskapsbygg i Guovdageaidnu

I statsbudsjettet for 2002 kap. 274 Statlige høgskoler sies det bl.a. at: "*Departementet har godkjent høgskolens faglige profil og lagt til grunn at Samisk høgskole skal ha et nasjonalt ansvar innenfor høyere samisk utdanning. Departementet har også lagt til grunn at høgskolen skal ha en spesiell knutepunktfunksjon innenfor samisk lærerutdanning. Det arbeides nå med sikte på en samlokalisering av Samisk høgskole, Nordisk samisk institutt m.fl. i Kautokeino.*" Sametingsrådet vil innen kort tid henvende seg til både stortingskomiteen og Utdannings- og forskningsdepartementet for å få avklart at dette er i tråd med Sametingets tidligere forslag om at det må avsettes midler i 2002 til planlegging og prosjektering av vitenskapsbygget i Guovdageaidnu.

Forslag 5: Fylkesmannen i Finnmark ødelegger utmarksvirksomheten for folk i distriktene

Sametingsrådet har under behandling et forslag til ny nasjonal forskrift for bruk av motorkjøretøy i utmark og på islagte vassdrag. Rådet mener at utøvelse av utmarksnæring må betraktes som en egen næring som det ikke må søkes dispensasjon fra forskriftene for. § 5 d gir kommunen adgang til å gi dispensasjon etter søknad. Etter rådets syn må det være mulig å gi generell kjøretillatelse til utmarksutøvere som har dette som næring.

5. Plenumsmøter i 2002

Sametingsrådet tar sikte på å fremme følgende saker og meldinger for Møtelederskapet til plenumsmøtene i 2002:

Februar 2002:
- Språkpolitisk redegjørelse
- Snøhvitutbyggingen
- Tilsetting av direktør
- Reinbeitekonvensjonen mellom Norge og Sverige

Mai 2002:
- Redegjørelse om Sametingets internasjonale arbeid
- Sametingets årsmelding 2001
- Sametingsplanen 2001 – 2004
- Reindriftsavtalen 2002/2003
- Sametingets valgregler – Valgregelutvalgets rapport
- Retningslinjer for Sametingets forlagsstøtte

September 2002:
- Likestillingspolitisk redegjørelse
- Opplæring utenfor forvaltningsområdet for samelovens språkregler (vil eventuelt bli vurdert framlagt som en melding)

November 2002:
- Helse- og sosialpolitisk redegjørelse
- Sametingets budsjett for 2003
- Statsbudsjettet for 2004

Meldinger:
- Om næringskombinasjoner, framlegges i januar 2002
- Om tiltak i samiske kyst- og fjordområder, framlegges høst/vinter 2002
- Om samiske museer, høsten 2002

II. Innleverte forslag og eventuelle merknader

Merknad 1, APs sametingsgruppe v/representant Steinar Pedersen:

Snøhvitutbygginga

Arbeiderpartiets gruppe konstaterer med tilfredshet at Sametingsrådet ønsker at Sametinget skal drøfte Snøhvitutbyggingen på neste plenumsmøte – i februar 2002.

Dette prosjektet er på utbyggingssiden kostnadsberegnet til 20 milliarder og totalt 25-30.000 årsverk, med en driftsfase på 400 millioner pr år, og med sysselsettingsbehov for drift av anlegget på 150 årsverk. Det

sier seg selv at dette også vil utgjøre omfattende utfordringer også for de samiske bosettingsområdene. I en slik forbindelse er det viktig at Sametinget er på banen på en mest mulig konstruktiv måte i forhold til Snøhvit, også sett i sammenheng med annen olje- og gassvirksomhet utenfor Nord-Norge.

Det gjelder for eksempel i forhold til den lokale reiselivsnæringen, som vil kunne få en svært stor kundegruppe i nærmarkedet. Arbeidstakere på Snøhvit (og tilreisende familie og venner) vil utvilsomt etterspørre opplevelses- og kulturprodukter på fritiden. Spørsmålet er hvordan den samiske reiselivsnæringen er forberedt – kapasitets- og kompetansemessig – på å utnytte denne muligheten, og hva Sametinget kan gjøre i en slik sammenheng.

Arbeiderpartiets gruppe vil be om at Sametingsrådet legger opp til en behandlingsmåte som skaffer sametingsrepresentantene det best mulig kunnskapsgrunnlaget før saken tas opp til behandling i plenum. Derfor bør det blant annet arrangeres et seminar i forkant, hvor man får en grundigst mulig innføring i selve prosjektet, de antatte ringvirkningene av den på de samiske bosettingsområdene og samisk kultur.

En måte Sametinget kan være med på å møte utfordringene i forbindelse med olje- og gassvirksomheten, er at man går inn i Oljepolitisk forum. Den nylig avgåtte Ap – regjeringen var positiv til dette, og vi kan vanskelig tenke oss annet enn at den nye regjeringen vil være tilsvarende positiv til en slik henvendelse. Dette er en sak som vi for øvrig allerede har tatt opp med Sametingsrådet.

Sametinget bør også, allerede nå, samle seg om at samfunnets felles eiendomsrett til olje- og gass-ressursene utenfor Nord-Norge, er et tema som Sametinget ikke finner det nødvendig å sette spørsmålstegn ved, eller debattere. Sametingsrepresentant Per Edvin Varsi, Arbeiderpartiets sametingsgruppe vil reise dette spørsmålet under sak 39/01. Etter vår oppfatning er en klar holdning fra Sametinget et riktig og nødvendig signal til det øvrige samfunnet, om at vi er et organ som ser proporsjonene i det vi holder på med.

Derimot finner vi det både riktig og nødvendig at Sametinget engasjerer seg i forhold til konsesjonsvilkårene, og der fremmer forslag og krav som kan være med på å sikre og fremme utviklingen av det samiske samfunnet, og samisk kultur. Det gjelder for eksempel lokalsamfunnenes og kommunenes mulighet til å gjøre seg i stand til å møte ringvirkningene av utbyggingen, økologiske forhold, styrking av tradisjonelle næringer og satsning på aktuelle næringer, som for eksempel kulturbasert reiseliv.

Ved gjennomføringen av en slik prosess er det – dimensjonene tatt i betraktning – riktig og nødvendig at hele Sametinget trekkes aktivt inn. Vi vil derfor foreslå at det i en slik forbindelse, så snart som mulig nedsettes et eget internt tverrpolitisk utvalg, som får i oppdrag å arbeide med problematikken omkring Snøhvitutbygginga, og fremme forslag som kan samle størst mulig oppslutning i Sametinget.

Ett aktuelt tiltak av sysselsettings- og bosettingsmessig karakter vi allerede nå vil peke på, er at det gjennomføres et utdanningsprogram for i større grad å kvalifisere også samisk ungdom til å ta del i den virksomheten som følger i forbindelse med utbygging og drift av Snøhvitfeltet. Man kan se for seg at Snøhvitprosjektet – forutsatt at man legger til rette for at arbeidstakerne kan veksle mellom arbeid i Hammerfestområdet og bosted i sine egne lokalsamfunn – også kan være med på å styrke tradisjonell bosetning og næringsliv i distriktene. Vi vil sterkt anbefale slike løsninger.

Hvis man går inn på et slikt utdannings- eller kvalifiseringsprogram, kan dette til og med gjennomføres i Finnmark, for eksempel ved den filialen som høgskolen i Narvik har i Alta.

Ny fiskeripolitisk debatt

Arbeiderpartiets sametingsgruppe ser behov for at det på plenumsmøtet i februar også legges fram en sak om Sametingets fiskeripolitikk, hvor man legger opp eventuelle nye strategier for å sikre og utvikle fisket, kvotegrunnlaget m.v. i samiske kyst- og fjordområder, og at man også får da mulighet til å se dette i en større regional sammenheng.

Sametinget bør for eksempel se det som en alvorlig sak at trålere med leveringsforpliktelser til bestemte kystsamfunn, ikke bryr seg om slike forpliktelser og derigjennom setter disse eksistensen til slike samfunn i fare.

Sametinget bør ta dette opp i sin kontakt med sentrale myndigheter, og støtte alle konstruktive forslag som kan bidra til å opprettholde og øke kvotene i det nordligste Norge. I så måte vil vi fremheve et forslag fra ordføreren i Berlevåg, om at hvis trålere med bestemte leveringsforpliktelser ikke etterlever konsesjonsvilkårene, bør kvoten konverteres til den lokale kystflåten. Sametinget bør absolutt støtte dette.

Behovet for en ny fiskeripolitisk debatt i Sametinget, er også betinget av den økonomiske utviklingen, bl.a. den katastrofale økningen i selbestanden i mange områder, som også er med på å rive vekk livsgrunnlaget for de lokale fiskerne. Sametinget bør her aktivt støtte forslaget fra lederen i Norges fiskarlag, om at det bør innføres skuddpremie på sel.

Merknad 2, APs sametingsgruppe v/representant Sverre Andersen:

Nasjonale laksevassdrag og laksefjorder

I Sametingsrådets beretning sies det bl.a.: "*Sametingsrådet har i sin uttalelse påpekt at for oppdrett av laks i forbudssoner må det være et prinsipp at disse flyttes innen fem år.*"

Slik oppdrett finnes i noen grad i samiske kyst- og fjordområder og bidrar i stor grad – i kombinasjon med annen næring – til å opprettholde bosetningen og den samiske kultur i disse områdene.

Arbeiderpartiets sametingsgruppe mener at skal oppdrettsanleggene flyttes, må disse virksomhetene erstattes med nye arbeidsplasser.

Merknad 3, APs sametingsgruppe v/representant Egil Olli:

Pkt. 2.2.1.3 Forvaltning av kongekrabbe

Sametingsrådet bør involvere også opposisjonen, før man avgir høringsuttalelser om forvaltning av kongekrabben.

Pkt. 2.3.6 Halkavárri

Sametingsrådet skriver at det "ble satt i gang bombeøvelser samtidig som det var rein i området."

Betyr dette at øvelsen ikkje var varslet på forskriftsmessig måte, og at den eventuelt var ulovlig? Arbeiderpartiets sametingsgruppe vil også understreke nødvendigheten av at Sametinget i fremtiden har nær kontakt med kommunen i denne saken.

Pkt. 2.3.8 Lovutvalg for biologisk mangfold
Også Arbeiderpartiets sametingsgruppe mener at Sametinget burde vært representert i lovutvalget. Men – mener Sametingsrådet at man ikke skal bidra med samisk kompetanse, gjennom å avslå å sitte i referansegruppen for arbeidet.

Pkt. 2.4.5 Offentlig samiskspråklig informasjon
Også Arbeids- og administrasjonsdepartementet har satt av midler til en samiskspråklig ODIN – løsning.

Pkt. 2.5.1 Helseforetak
Arbeiderpartiets sametingsgruppe ber om at Sametingsrådet også redegjør for det opprinnelige forslaget om å øke Sametingets innflytelse i forbindelse med omorganiseringen av sykehusene – et forslag som imidlertid ble nedstemt i Stortinget.

Pkt. 2.5.3 Annet
Har Sametingsrådet fått noen signaler fra den nye regjeringen om at man vil følge opp avtalen om å holde fire møter pr. år på politisk nivå, om samiske helse- og sosialanliggender?

Pkt. 2.8 Likestilling
Der nevnes et omfattende arbeid med sametingsplanen 2002-2005. Arbeiderpartiets sametingsgruppe er ikke kjent med et slikt arbeid. Hva ligger i dette?

Pkt. 2.8.1. Ratifisering av FN's kvinnekonvensjon
Første avsnitt er vanskelig å skjønne, kan Sametingsrådet utdype det?

Pkt. 2.10.4 Planlovutvalget
Er det galt oppfattet at Sametinget i sin tid støttet at NRL burde få den samiske representanten i planlovutvalget?

Pkt. 3.2 Regionale helseforetak
Sitter det ingen samiske representanter i de øvrige helseforetakene, utenom Midt-Norge.

Pkt. 4 Kunngjøring av nye saker – oppfølging Forslag 4 Tapt skolegang
Hva har Sametingsrådet gjort i forhold til Stortingets behandling av billighetserstatningssaken, som ble fremmet for Stortinget før sommerferien?

Møtelederskapets innstilling overfor Sametinget:

Sametingsrådets beretninger med innleverte merknader tas til orientering.

III. Votering

Av 39 representanter var 35 tilstede
Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

1. Møtelederskapets innstilling ble enstemmig vedtatt.

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Sven-Roald Nystø, saksordfører	
2.	Egil Olli	Geir Tommy Pedersen
		Egil Olli
3.	Berit Ranveig Nilssen	
4.	Magnhild Mathisen	Ranghild Nystad
		Magnhild Mathisen
5.	Steinar Pedersen	Jánoš Trosten
		Klemet Erland Hætta
		Berit Ranveig Nilssen
		Terje Tretnes
		Steinar Pedersen
6.	Birger Nymo	Per Solli
	Ragnhild Nystad (til forr.orden)	
7.	Ragnhild Nystad	
8.	Per Solli	
9.	Ingar Eira	Steinar Pedersen
		Egil Olli
10.	Sverre Anderssen	Geir Tommy Pedersen
		Sverre Andersen
11.	Olaf Eliassen	Steinar Pedersen
		Olaf Eliassen
12.	Geir Tommy Pedersen	Jørn Are Gaski
		Geir Tommy Pedersen
13.	Sven-Roald Nystø	Per Solli
14.	Olav Dikkanen	
15.	Roger Pedersen	Ragnhild Nystad
		Sven-Roald Nystø
		Roger Pedersen

16.	Svein P. Pedersen	
17.	Per Edvin Varsi	
18.	Isak Mathis O. Hætta	Ragnhild Nystad
		Tormod Batholdsen
		Sven-Roald Nystø
		Isak Mathis O. Hætta
19.	Steinar Pedersen	Svein P. Pedersen
20.	Terje Tretnes	
21.	Stig Eriksen	
22.	Berit Oskal Eira	
23.	Jánoš Trosten	
24.	Sven-Roald Nystø, saksordfører	

VI. Sametingets vedtak etter voteringen

Sametingsrådets beretninger med innleverte merknader ble tatt til orientering.

Saken ble avsluttet tirsdag 27. november 2001 kl. 17.00.

Sak 39/01

Spørsmål til Sametinget i hht Sametingets forretningsorden § 11

Saken påbegynt tirsdag 27. november 2001 kl. 17.00.

I. Dokumenter

- Spørsmål 1, representant Anders Urheim, Arbeiderpartiets sametingsgruppe
- Spørsmål 2, representant Magnhild Mathisen, Arbeiderpartiets sametingsgruppe
- Spørsmål 3, representant Willy Ørnebakk, Arbeiderpartiets sametingsgruppe
- Spørsmål 4, representant Egil Olli, Arbeiderpartiets sametingsgruppe
- Spørsmål 5, representant Steinar Pedersen, Arbeiderpartiets sametingsgruppe
- Spørsmål 6, representant Per Edvin Varsi, Arbeiderpartiets sametingsgruppe

II. Innleverte forslag og eventuelle merknader

Spørsmål 1, representant Anders Urheim, APs sametingsgruppe:

Sørsamisk som 1. språk

Sametinget er kjent med henvendelsen fra to samiske foreldre, datert 16. juli 2001, med krav om sørsamisk som førstespråk i grunnskolen i Grane kommune og ved Gaske Nøørjen Saemienskovle - Sameskolen for Midt-Norge.

Grane kommune har i brev av 8. august 01 avslått kravet, med henvisning til Opplæringslovens § 6.2. Her fastslås det at "I samiske distrikt har alle i grunnskolealder rett til opplæring i og på samisk" (første avsnitt). I femte avsnitt fastslår loven at "Utenfor samiske distrikt har samer i grunnskolealder rett til opplæring i samisk. Departementet kan gi forskrifter om alternative former for slik opplæring når opplæringa ikke kan gis med egne undervisningspersonale på skolen."

Grane kommune ved Oppvekst- og kulturavdelingen henviser i sitt svarskriv at de har tilrettelagt for samisk som andrespråk, og at dette er gjort blant annet utfra tildelte ressurser, skolens egne prioriteringer samt for å oppfylle opplæringslovens krav, jf. ovenfor. Kravet om sørsamisk som førstespråk i undervisningen er således avslått.

Dette vedtaket ble påklaget av foreldrene per 28. august 2001, med anmodning om ny realitetsbehandling og at sakskomplekset gjelder samisk som førstespråk, ikke andrespråk. Nytt tilsvar fra Grane kommune er gitt den 4. september, med samme resultat.

I brev av 16. juli 2001, sendte foreldrene en forespørsel til Åarjel-saemiej skuvle - Sameskolen i Snåsa om skolen kan etablere et førstespråkstilbud. I sitt tilsvar, henviser Sameskolen i Snåsa, datert 13. august 2001, blant annet til at skolen har tilrettelagt for det som må oppfattes som samisk som andrespråk, og til gjennomgående manglende ressurser. Skolen henviser videre til at innenfor dagens rammer, vil den ha behov for større ressurser for å kunne gi et tilfredsstillende tilbud om samisk både som første- og andrespråk i undervisningen.

Sameskolen for Midt-Norge skriver i brev av 28. september 2001 at de anser det som svært positivt at de nå får signaler fra foreldrene om hvilke krav/ønsker som stilles til skolen m.h.t. undervisningen for barna ved skolen. Skolen hevder at de har som mål å kunne gi tilbud til alle sørsamiske elever i henhold til Opplæringsloven § 6-2 og i inneværende år gis tilbudet i form av fjernundervisning, integrering og hospitering.

Likevel mener skolen at de ikke kan gi et fullverdig førstespråkstilbud i forbindelse med integreringsukene, med gitt begrunnelse. Videre hevder skolen at språkopplæring er et hovedsatsningsområde ved Gaske-Nøørjen Saeminskovle, og ulike tilbud er igangsatt for å kunne bedre deres kompetanse.

Statens Utdanningskontor i Nordland klargjør i brev av 8. november 2001 overfor Grane kommune, at kommunen må ha feiltolket opplæringsloven og de forpliktelser denne pålegger den enkelt kommune. Videre påpeker utdanningskontoret at opplæring i samisk er en rettighet og at kommunen er forpliktet til å organisere undervisningstilbudet på lik linje med øvrig undervisning. I den grad tilbud ikke kan gis pga. manglende ressurser, fastslås det at dette ikke er grunnlag for å avslå et slikt krav som denne saken gjelder og at det er muligheter for å øke tildelinger til kommunene etter gitt kostnadsfaktor. Endatil kan Statens utdanningskontor, dersom tildelte timer ikke er tilstrekkelig til å organisere et opplæring i samisk som førstespråk, kunne øke tildelingen. Spørsmålet om opplæring i samisk skal altså ikke være gjenstand for skjønnsvurdering.

I Sametingsrådets tiltredelseserklæring av 16. oktober 2001 står det: "*Den overordnede målsettingen for Sametingsrådets språkpolitikk er å virkeliggjøre prinsippet om at samisk og norsk skal være likeverdige språk.* (..) *Rådet tar i denne sammenheng sikte på å utvide forvaltningsområdet for samisk språk til å omfatte flere kommuner i Finnmark, Troms og Nordland. En stor utfordring i denne sammenheng er å sikre samisk språk i de sørsamiske områdene, og i byer og tettsteder."* (side 4)

Opplæringsloven trådte som kjent i kraft i 1999. Sametinget har 7. november 2001 besvart Grane kommunes brev av 8. august til foreldrene, jf ovenfor, i form av en henvendelse til kommunen. Det er prisverdig at Sametinget ved opplæringsavdelingen tilbyr å bistå kommunene med faglig veiledning ved organisering av undervisning i samisk som førstespråk.

Mener Sametingsrådet at det er tilstrekkelig at man først etter nærmere fire måneder, besvarer en henvendelse med prinsippielle krav i form av en anmodning til angjeldende kommune om å følge opplæringsloven?

Har Sametingsrådet foretatt en vurdering av Sameskolen for Midt-Norge's rolle i sørsamisk språkundervisning der en fra skolens side hevder at språkopplæring er et hovedsatsningsområde? Er

Sametingsrådet kjent med de tiltak som visstnok skal være igangsatt for å bedre kompetansen ved sameskolen? Er i så fall disse tiltakene vurdert og evaluert, herunder samisk som førstespråk, i forhold til de målsettinger Sameskolen for Midt-Norge har satt seg, også sett i forhold til rådets egne overordnede målsettinger?

Mener Sametingsrådet at det har oppfylt sine forpliktelser med hensyn til å oppfylle intensjonene i Opplæringsloven og satsningen på samisk utenfor samisk språkforvaltningsområde?

Hva har Sametinget gjort for å sikre samisk språk i de sørsamiske områdene? Hvordan vil Sametingsrådet følge opp denne saken og hva vil rådet gjøre for å sikre samisk språk i de sørsamiske områdene?

Sametingsrådets svar:

Sametingsrådet har siden mottagelsen av saken 18.07.01 tatt de nødvendige initiativ for å løse saken. Rådet har i møte med Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (KUF), Læringssenteret (LS) og Statens utdanningsdirektører tatt opp denne saken sammen med andre opplæringssaker som ikke fungerer i henhold til opplæringslovens intensjoner og regler. Vi har ikke på det nåværende tidspunktet fått tilbakemelding om hvordan slike saker vil bli løst av ansvarlige skolemyndigheter som skal sørge for at opplæringen skal fungere i henhold til opplæringsloven.

Rådet har også vært i kontakt med de berørte elevers foreldre for å bli orientert om saken. Videre er saken blitt drøftet med daglig leder for Sameskolen i Midt-Norge. Det ble bekreftet fra skoleledelsen at de ikke hadde kapasitet til å gi opplæring i sørsamisk som førstespråk. Rådet vil følge opp saken og ta initiativ til for å bedre opplæringa i sørsamisk. I tillegg har rådet pr. 07.11.01 sendt skriftlig henvendelse til Grane kommune, hvor kommunen blir gjort oppmerksom på at opplæringslovens bestemmelser om samiske barns individuelle rett til samisk språkopplæring må følges opp. Dette gjelder også i sørsamisk. Vi har også tilbudt kommunen faglig bistand med hensyn til organisering av undervisningen.

Rådet mener at intensjonene i opplæringsloven ikke blir fulgt opp av skolemyndighetene i en rekke kommuner og fylkeskommuner. På denne bakgrunn er det iverksatt et eget utvalg for å kartlegge og gjennomgå samisk opplæring utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Arbeidet vil bli sluttført innen utgangen av november d.å. Rapporten vil bli framlagt til behandling i Sametingets plenum etter at den har vært til høring.

Sametingsrådet har ikke vurdert rollen Sameskolen for Midt-Norge har i forhold til opplæring i sørsamisk. Det er Statens utdanningskontor i Nordland som har tilsynsansvar for skolen og dermed det rette organet til å vurdere skolens oppgaver og ansvar. Vi vil ha dialog med skolemyndigheter i Nordland og sentrale myndigheter om disse forhold når vi har det totale bildet av hvordan opplæringen fungerer utenfor forvaltningsområdet for samisk språk.

Sametinget har i sin høringsuttalse til NOU 2000:3 *Samisk lærerutdanning mellom ulike kunnskaps-tradisjoner* og NOU 2000:14 *Fribet med ansvar- om høgere utdanning og forskning,* foreslått en rekke tiltak som på sikt vil føre til at sørsamisk opplæring får bedre vilkår. Regjeringen vil også legge fram en egen stortingsmelding om samisk høgere utdanning og forskning. Sametinget har og vil bidra med innspill til denne meldingen og til tilleggsmelding om norsk samepolitikk, som vil bli fremlagt i februar/mars 2002.

Spørsmål 2, representant Magnhild Mathisen, APs sametingsgruppe:

Utviklingsprogrammet i duodji

Sametinget har i februar-plenumet i sak 10/01 vedtatt et utviklingsprogram i duodji. Fra Sametingets budsjettforslag for 2002 om duodji siteres: "*Sametinget skal legge til rette for utvikling av en sterkere næringsrettet duodji med økt lønnsomhet og økt omsetning av egenproduserte varer. En slik utvikling betinger sterk fokus på kompetanseheving, veiledning, produktutvikling, markedsføring og salg. Duodji skal gjøres til en levedyktig næring med kulturell, faglig og samfunnsmessig bærekraft*".

Som et tiltak for å oppnå målet i sametingsplanen, har Sametinget vedtatt et utviklingsprogram. Det er også viktig at det settes for eksempel informasjon til de ulike duodjimiljøene om utviklingsprogrammet.

Arbeiderpartiets sametingsgruppe vil vite hva sametingsrådet har gjort for å følge opp saken, både i forhold til de økonomiske ressursene, og de prioriterte områdene?

Sametingsrådets svar:

Sametingsrådet har i høst jobbet for å sikre finansiering av Utviklingsprgrammet i duodji. Planen er å bruke 35 millioner kroner i løpet av fem år på programmet hvorav 3,7 er planlagt brukt det første året. Sametinget har ikke selv nok økonomiske ressurser for å sette i verk et slikt program. Programmet er presentert for kommunal- og regionalministeren, landbruksministeren og miljøvernministeren på møte 9. august 2001, slik det er beskrevet i sak 38/01 Sametingsrådets beretning om virksomheten. Svaret fra en av saksbehandlerne var at et slikt program er et ansvar for regionale aktører å finansiere. Vi søkte om tilskudd fra Finnmark fylkeskommune fra budsjettposten "Regionale samordningstiltak". Finansieringen av programmet ble avslått i brev av 10. november 2001 med begrunnelsen at det i søknaden var forutsatt en større finansieringsandel enn 50 % fra fylkeskommunen, SND, Landsdelsutvalget og Kommunal- og regionaldepartementet. Den andre begrunnelsen for avslaget var at programmet var for omfattende og flere usikre punkt når det gjaldt finansiering.

Etter det har Sametingsrådet foreslått at deler av Utviklingsprogrammet skal tas med i de regionale utviklingsprogrammene både i Finnmark og Troms (RUP). Tiltak som rådet har foreslått gjennomført i 2002 er å sikre fagopplæringen i duodji og en større markedsundersøkelse i duodji. Fylkesutvalgene har ennå ikke behandlet de to programmene. Sametingsrådet har også presentert Utviklingsprogrammet for SND, som har ansvaret for Verdiskapningsprogrammet i reindrift. Heller ikke gjennom dette programmet i SND ser det ut til å være mulig å finansiere Utviklingsprogrammet.

Sametingsrådet har ikke satt i gang noen informasjonskampanje om utviklingsprogrammet siden finansieringen ikke er klar. Rådet vil sette i verk programmet straks når finansieringen er sikret. Hvis det ikke er mulig å finansiere det fullt ut så er et alternativ å sette i verk deler av utviklingsprogrammet.

Sametingsrådet ser det som naturlig å se evalerueringen av Næringskombinasjonsordningen og Utviklingsporgrammet i duodji i sammenheng. Evalueringen skal behandles på februarmøtet.

For øvrig vil rådet løfte saken i forhold til Regjeringens tilleggsmelding om samepolitikken.

Spørsmål 3, representant Willy Ørnebakk, APs sametingsgruppe:

Tilbakesalg av melkekvoter

Arbeiderpartiets sametingsgruppe anmodet i et skriv av 14. august 2001 Sametingsrådet om å medvirke til salg av tilleggsmelkekvoter til bøndene i Nord-Norge.

Faretruende mange har i de siste årene solgt sine kvoter, som har resultert i at landsdelen relative andel av melkeproduksjonen har sunket og det er blitt mindre verdiskapning i de berørte lokalsamfunn.

To måneder etter Arbeiderpartiets sametingsgruppes henvendelse, fremmet parlamentarisk leder og tidligere rådsmedlem for NSR, et tilsvarende forslag for sametingets plenum som ny sak, tilsynelatende som om saken ikke var tatt opp med rådet i det hele tatt.

Mitt spørsmål til sametingspresidenten er derfor: Mener sametingspresidenten det er en riktig og god politisk arbeidsmåte fra flertallets side, å late som om det ikke eksisterer forslag fra opposisjonens side, for så å fremme disse som sine egne? Og hva har Sametingsrådet gjort angående tilbakesalg av melkekvoter?

Sametingsrådets svar:

Representanten Willy Ørnebakks spørsmål om det er en riktig og god politisk arbeidsmåte å late som om det ikke eksisterer forslag fra opposisjonens side, for så å fremme disse som sine egne. Svaret på det er at det ikke er akseptabelt. Sametingsrådet vil derfor beklage at brev av 5/9-01 fra Arbeiderpartiets sametingtings-gruppe ikke er nevnt i Sametingsrådets beretning om virksomheten i sak 38/01, pkt 4. Dette skyldes at brevet ved en feil i administrasjonen ikke er forelagt Sametingsrådet.

Når det gjelder sakens innhold så deler Sametingsrådet Arbeiderpartiets bekymring for utviklingen mot færre melkebruk og lavere melkeproduksjon i Nord-Norge. Jordbruket er en viktig del av nærings-grunnlaget innenfor de samiske bosetningsområdene. En sikring av jordbruket innenfor de samiske bosetningsområdene er prioritet ved at det i budsjettet for Samisk Utviklingsfond er foreslått en avsetning på 3,14 millioner til landbruk. En finansiering av innkjøp av melkekvoter over Samisk utviklingsfond vil med dagens fondsramme innebære en omfordeling i fondsbudsjettet. Totalkostnaden ved en ny tilskudds-ordning er ikke utredet, men vil avhengig av tilskuddsprosent og omfanget av tilbakekjøpet, måtte beløpe seg til et betydelige beløp. For øvrig vises det til Sametingets beretning om virksomheten under sak 38/01, punkt 4.

Spørsmål 4, representant Egil Olli, APs sametingsgruppe:

Påstand om usannheter

Under debatten om det politiske grunnlag for arbeidet i sametingsrådet til grupperingen Samenes Valgforbund, Flyttsamelista i Kautokeino, Høyre, Arbeiderpartiets sametingsgruppe, påstod en NSR representant at gruppen farer med løgn i avsnittet som omhandler samenes rettsstilling.

Vi refererer avsnittet i sin helhet: "*I sitt arbeid for sikring og utvikling av samisk språk og kultur, legger Sametingsrådet avgjørende vekt på grunnlovsparagrafen om samenes rettsstilling, Sameloven, og ILO-konvensjon nr 169 om urfolks rettigheter. Sametingsrådet vil i en slik forbindelse arbeide for at bestemmelsene i ILO-konvensjon nr. 169, og andre minoritets- og urfolksinstrumenter som Norge har sluttet seg til, innarbeides i norsk lov*".

Etter vedkommende NSR representants syn var det løgn at samene i Arbeiderpartiet selv, utformet sitt program til sametingsvalget.

Deler sametingspresidenten denne oppfatning og mener han at det er i tråd med vanlig folkeskikk og ikke minst parlamentarisk praksis, å beskylde medrepresentanter for løgn, når disse fremlegger sitt politiske grunnlag for arbeidet i Sametinget?

Vil sametingspresidenten bidra til at Sametinget for fremtiden slipper denne typen debatter, som kun er egnet til å svekke oppfatningen av Sametinget som et seriøst organ?

Sametingsrådets svar:

Arbeiderpartiets sametingsgruppe ved representant Egil Olli viser til at en representant fra NSR under sak 31/01 Valg av sametingsråd, kom med påstander om at samene i AP ikke selv utformer sitt program til sametingsvalget. Spørsmålet er om sametingspresidenten deler denne oppfatningen. Representanten Olli fremmer i tillegg spørsmålet om presidenten mener at å beskylde medrepresentanter for løgn er i tråd med vanlig folkeskikk og parlamentarisk praksis.

Sametingspresidenten har ingen formening om hvordan Arbeiderpartiet utarbeider programmet for sametingsvalget, fordi presidenten ikke har god nok kunnskap om partiets indre organisering og virke. Slike saker bør heller ikke være presidentens anliggende.

Når det gjelder spørsmålet om representantenes folkeskikk og parlamentarisk praksis mener presidenten at representantene alltid skal vise respekt for andres meninger og synspunkter. Ikke minst gjelder dette fra Sametingets talerstol. Det er i det hele tatt viktig at representantene har et bevisst forhold til sin framferd fordi vi alltid representerer eller blir oppfattet som representanter for Sametinget, også når vi opptrer som privatpersoner.

Det er Sametingets møtelederskap som har ansvar for å organisere og styre debatten fra Sametingets talerstol. Møtelederskapet skal i følge Sametingets forretningsorden § 17 og 8, lede debattene i tinget. Av dette følger at møtelederskapet også kan påtale representantenes språkbruk.

Spørsmål 5, representant Per Edvin Varsi, APs sametingsgruppe:

Snøhvitprosjektet

Regjeringen Bondevik vil i løpet av denne sesjonen legge fram en Stortingsproposisjon om videreføring av Snøhvitprosjektet. Dette er den største industrisatsningen i Nord-Norge i nyere tid og vil gi store ringvirkninger for næringslivet i landsdelen, offentlige forvaltningsorganer og for det samiske samfunn.

Arbeiderpartiets sametingsgruppe mener at olje og gassressursene tilhører samfunnet i fellesskap og må forvaltes uti fra dette. Det må særlig legges vekt på at Finnmarks kommunene blir i stand til å møte de utfordringene som Snøhvit utbyggingen krever.

I media har NSR representanter gjentatte ganger uttalt at gassforekomstene utenfor Finnmarkskysten, og inntektene fra disse, tilhører samene, og at disse må forvaltes av Sametinget. Jeg vil derfor stille følgende spørsmål til sametingspresidenten:

Er det også Sametingsrådets oppfatning at olje- og gassressursene på kontinentalsokkelen utenfor Nord-Norge tilhører samene og ikke staten i fellesskap?

Sametingsrådets svar:

Det knytter seg en rekke problemstillinger omkring spørsmål om utnytting olje- og gassforekomster generelt, og til en utnytting av "Snøhvitfeltet" spesielt. Dette vil være spørsmål både av miljømessig karakter, og også spørsmål knytta til avklaringen om rettigheter.

I Sametingets høringsuttalelse i sak 32/99 Samerettsutvalgets innstilling NOU 1997:4 Naturgrunnlaget for samisk kultur uttalte Sametinget: "*I denne forbindelse er det særlig grunn til å minne om at spesielt sjøsamenes ressursbruk har vært bortgjemt, men at den danner et viktig grunnlag for hevdelsen av samiske rettigheter både i sjøen og på land."*

Sametinget ga i uttalelsen uttrykk for den prinsipielle oppfatning at "*Det er imidlertid samene selv, gjennom Sametinget, som er mest kompetent til å vurdere om et naturinngrep samlet sett vil være til skade for samisk kulturs fremtid."* Sametinget uttalte videre at *"naturinngrep må vurderes i forhold til samenes eiendoms, bruks- og besittelserett til land, vann og naturressurser."*

Sametingsrådet kan ikke se at det skulle være noen prinsipiell forskjell på et slikt standpunkt om rettigheter til naturressursene i samiske områder om disse ressursene befinner seg på fastlandet eller i havet. Sametinget har både rett og plikt til å være med å vurdere om utvinningen av gass og olje vil forurense og hindre tradisjonell bruk av ressursene. Sametinget har både rett og plikt til å delta i en slik utredning og til å være med i beslutningsprosessene. Det er naturlig at Sametinget er med i en diskusjon om hvordan inntektene fra Snøhvitprosjektet skal fordeles.

Rettighetene til ressurser utenfor urfolks tradisjonelle bruksområder, dvs i havet og på isen, er uklar. Bl.a omfatter forslaget til FN-konvensjonen om urfolks rettigheter flere ressurser enn de som ligger på land.

Sametingsrådet viser for øvrig til det er lagt opp til en noe bredere behandling at problemstillinger omkring Snøhvitutbygginga på Sametingets plenumsmøte i februar 2001.

Spørsmål 6, representant Steinar Pedersen, APs sametingsgruppe:

Forvaltningen av land og vann i Finnmark

Blant annet fra media er det blitt kjent at Arbeiderpartiets regjering hadde lagt opp til en prosess for konsultasjoner med Sametinget og Finnmark fylkeskommune, om den videre sentrale politiske behandling av samerettsutvalgets innstilling for Finnmark – herunder en drøfting av aktuelle forvaltningsmodeller i det lovforslaget som var planlagt fremlagt.

For vår del håper vi at den nye regjeringen følger dette opplegget, og at Sametinget (og fylkeskommunen) trekkes inn i konkrete drøftinger og konsultasjoner. I den forbindelse er det meget viktig å få vite hva som er det nye Sametingsrådets syn på hovedforvaltningsmodellene.

Senterpartiet har i sitt valgprogram til sametingsvalget blant annet uttalt at statens forvaltning av land og vann i Finnmark overføres fra staten til en ny forvaltningsmodell, Finnmark Grunnforvaltning. Dette prinsippet var det også full enighet om mellom Senterpartiet og Arbeiderpartiet, da Sametinget i forrige periode behandlet samerettsutvalgets innstilling.

I forbindelse med sametingssak 32/99, "Samerettsutvalgets innstilling NOU 1997:4 Naturgrunnlaget for samisk kultur", gikk imidlertid flertallet i Sametinget med NSR i spissen, inn for en todelt forvaltning av land og vann i Finnmark, en egen samisk grunnforvaltning og en Finnmark grunnforvaltning.

Forvaltningsspørsmålet er også utdypet av NSR flertallet i Sametinget ved en rekke anledninger, hvor man gir uttrykk for et helt annet syn, – for eksempel "*Framtidige forvaltningsordninger må gi Sametinget myndighet til å bestemme over og forvalte bruken av naturressurser i de samiske bosettingsområdene*" jfr. St.melding nr 7 2000/2001 s. 7.

Vi hadde forventet at det skulle komme en avklaring i Sametingsrådets tiltredelseserklæring framlagt for Sametinget 16.oktober 2001, der sies det imidlertid bare følgende: "*Sametingsrådet viser til at samene ikke har frasagt seg sine rettigheter i sine tradisjonelle områder. Fremtidige rettsordninger for å sikre samenes rettigheter til land og vann må bygge på dette. Norge har i tillegg til de forpliktelser nasjonal lovgivning og andre politiske vedtak gir, også forpliktelser etter de internasjonale instrumenter landet har ratifisert*".

Dette gir som man ser ingen rettledning for hvordan Sametingsrådet ser på spørsmålet om forvaltnings-modell, når man skal drøfte dette spørsmålet med Regjeringen.

I og med at det nå åpenbart er to hovedsyn representert i Sametingsrådet – delt forvaltning eller en forvaltning – er det viktig å få avklart om det er NSR`s eller Senterpartiets syn som skal legges til grunn i den videre prosessen. Mitt spørsmål er derfor: Står det nye Sametingsrådet på at det skal være en eller to grunnforvaltninger i Finnmark?

Sametingsrådets svar:

Arbeiderpartiets sametingsgruppe ved representant Steinar Pedersen vil ha svar på hvilket syn det nye Sametingsrådet har med hensyn til Samerettsutvalgets forslag til forvaltningsmodeller for land og vann i Finnmark.

APs sametingsgruppe viser blant annet til at Arbeiderpartiregjeringen hadde lagt opp til en politisk prosess sammen med Sametinget og Finnmark fylkesting. APs sametingsgruppe mener det er viktig at den nye regjeringen følger opp dette opplegget, og at Sametinget trekkes inn i det videre arbeidet.

AP viser også til plenumsvedtaket i sak 32/99, hvor flertallet i Sametingets plenum, deriblant NSR, vedtok å støtte mindretallets forslag i NOU 1997:4. Dette forslaget går ut på at det foreslås etablert to forskjellige forvaltningsmodeller for Finnmark: Samisk grunnforvaltning og Finnmark grunnforvaltning. Senterpartiet og Arbeiderpartiet støttet ikke flertallets forslag i denne saken under voteringen i Sametinget. Når Senterpartiet nå sitter i Sametingsrådet, etterspør APs sametingsgruppe svar på hvilket syn det nye Sametingsrådet har med hensyn til fremtidig forvaltningsmodell for Finnmark.

Sametingsrådet viser til vedtaket som flertallet i Sametinget støttet i sak 32/99. Dette er grunnlaget for Sametingsrådets videre arbeid med forslaget til forvaltningsordning for Finnmark, inntil Sametingets plenum måtte finne grunn til å endre beslutningen i sak 32/99. Sametingsrådet mener at oppfølgingen av tingets plenumsvedtak er en av rådets mest sentrale oppgaver, og å unngå å gjøre dette vil være klandreverdig.

Sametingsrådet vil derfor prioritere denne saken høyt i den kommende perioden, og ser det som meget grunnleggende at det oppnås et godt samarbeid og en åpen dialog med Regjeringen.

III. Votering

Saken ble avsluttet uten votering.

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Egil Olli	
2.	Sven-Roald Nystø	
3.	Magnhild Mathisen	
4.	Randi A. Skum	Magnhild Mathisen
		Randi A. Skum
5.	Willy Ørnebakk	

6.	Svein P. Pedersen	Willy Ørnebakk
7.	Steinar Pedersen	
8.	Svein P. Pedersen	Steinar Pedersen
		Svein P. Pedersen
9.	Per Edvin Varsi	
10.	Sven-Roald Nystø	Jánoš Trosten
		Steinar Pedersen
		Isak Mathis O. Hætta
		Svein P. Pedersen
		Per Edvin Varsi
		Sven-Roald Nystø
11.	Anders Urheim	Ragnhild Nystad
		Anders Urheim
		Ragnhild L. Nystad
		Olaf Eliassen
		Steinar Pedersen

VI. Sametingets vedtak etter voteringen

Se pkt. III.

Saken ble avsluttet tirsdag 27. november 2001 kl. 18.20.

Sak 40/01

Kunngjøring av nye saker

Saken påbegynt tirsdag 28. november 2001 kl. 09.00.

I. Dokumenter

Forslag 1, representant Ole Henrik Magga, NSRs samarbeidsgruppe:

Forvaltning av samisk arkivmateriale

Fra 2002 skal Sametinget overta forvaltningen av Samisk Arkiv i Kautokeino. Sametinget mener at alt samisk arkivmateriale tilhører samene og derfor må forvaltes av Sametinget ved Samisk Arkiv.

Sametinget må derfor igangsette en prosess med videreutvikling av Samisk Arkiv. Det må fysisk legges til rette for lokalisering ved Vitenskapsbygget i Kautokeino der Samisk Arkivs fremtidige behov og muligheter ivaretas.

Det må videre foretas en gjennomgang og registrering av alt samisk arkivmateriale som finnes i samiske institusjoner, offentlige etater osv. Sametinget ønsker å samarbeide med Kulturdepartementet for å få i gang et prosjekt for slik registrering. Det må samtidig vurderes hvordan en overføring av alt samisk arkivmateriale til Samisk Arkiv kan gjennomføres. I dette arbeidet må eventuelle behov for lovendringer, offentlige tilgjengelighet m.m. vurderes.

Forslag 2, representant Terje Tretnes, NSRs samarbeidsgruppe:

Brukere av trygdeetatens kjørekontorer i Finnmark er både norske- og samiskspråklige. Kontorene i Hammerfest (vestfylket) og Vadsø (østfylket) må snarest bemannes med personer som også innehar samisk språkkompetanse. Brukere som i dag henvender seg til overnevnte kontor på samisk får ikke den service som man forventer, da kontorene ikke kan svare på samisk. Begge kontorene er lovforpliktet til å etterfølge språkloven. Spesielt da kontorene administrerer brukere fra språkforvaltningsområdet.

Forslag 3, representant Willy Ørnebakk, APs sametingsgruppe:

Informasjon for Sametinget

Sametingsrepresentantene opplever stor pågang fra flere hold for å gi foredrag/informasjon og lignende om samiske forhold og Sametinget.

Som et ledd i Sametingets informasjonsstrategi må det lages en mappe med informasjon på lysark for alle representantene og eventuelt også for andre.

Forslag 4, representant Olav Eliassen, SPs sametingsgruppe:

Samisk fiskerisone

Dagens fiskeripolitikk går i hovedsak ut på å redusere kystflåten til fordel for en mer havgående flåte. Dette innebærer at en går over fra foredlingsanlegg på land til foredling på havet.

Kvotefordelingen er basert på internasjonale konvesjoner og avtaler der Island, EU, Norge og Russland er aktører i de nære havområder. De siste årene har forskerne anbefalt lave kvoter, slik at en kan bygge opp bestanden igjen. Dette har ikke skjedd.

Endrer en ikke fiskeripolitikken, vil bestandene i og rundt de nære havområdene få en dramatisk, for ikke å si katastrofal utvikling også for fiskeriavhengige strøk i samiske kyst- og fjordområder.

Slik Senterpartiet ser det vil ikke denne politikken kunne endres dersom en ikke også endrer spillereglene. EU har i denne sammenheng uttalt at de kan forstå en slik regelendring dersom den skjer på etnisk grunnlag, det vil si samisk.

Med dette som bakgrunn krever Senterpartiets sametingsgruppe at Sametinget utreder muligheten for å få etablert en samisk fiskerisone. En slik type fiskerisone, må bygges på internasjonale traktater, internasjonale konvensjoner (ILO) og Norges grunnlov.

I utredningen som behandles av Sametinget vil en måtte diskutere hvilke kriterier som skal gjelde. Senterpartiets sametingsgruppe mener det i hovedsak er 2 kriterier som må gjelde for denne sonen. Disse 2 er; bosted og redskapstyper.

Uten at en innfører en samisk fiskerisone vil ikke Norge ha noen mulighet til å endre spillereglene, slik at en i større grad får beholde kystflåten og fisken, også i samiske kyst- og fjordområder.

Forslag 5, representant Olav Eliassen, SPs sametingsgruppe:

Samisk kultur- og levemåte – EU direktivenes konsekvenser

Senterpartiets sametingsgruppe ber Sametinget vurdere konsekvensene av EU direktiver som berører samenes kultur og næringer.

En ber om at utredningen berører blant annet følgende forhold:
- virkninger for landbruket og reindriften
- virkninger for kyst og fjordfiskere
- utmarksnæringer
- duodji
- turistenes innvirkning på for overnevnte næringer, samt en mulighet for styring av turismen slik at det er lokale bedrifter og enkeltforetak som drar nytte av turismen fra EU landene
- Andre næringer

Utredningen må også berøre urfolks rettigheter i forhold til EU direktivene.

Forslag 6, representant Jánoš Trosten, NSRs samarbeidsgruppe:

Det finnes ikke noe lovgrunnlag for samiske utmarksnæringer

Det finnes ingen lovbeskyttelse av tradisjonelle samiske utmarksnæringer. Norsk lovgivning definerer tradisjonelle utmarksnæringer som rekreasjon eller fritidsaktiviteter. Dette er uakseptabelt.

Tradisjonelle samiske utmarksnæringer utgjør et viktig grunnlag for samisk kultur og krever spesielt tilsyn og beskyttelse. NSRs samarbeidsgruppe ber sametingsrådet arrangere et seminar med temaet "tradisjonelle samiske utmarksnæringer". Det foreslås at seminaret arrangeres i forbindelse med plenumsmøtet i februar.

Sametingsrådet inviterer kompetente forelesere som har kjennskap til hvor viktige tradisjonelle samiske utmarksnæringer er for samisk kultur og samfunnsliv.

Forslag 7, representant Jánoš Trosten, NSRs samarbeidsgruppe:

Erstatning fra staten til Guovdageainnu suohkan/Kautokeino kommune

Det er en kjent sak at Kautokeino kommune er i en vanskelig situasjon. Det er skremmende høy arbeidledighet i kommunen, en situasjon som først og fremst staten er ansvarlig for.

Spesielt er bygda Masi i en vanskelig situasjon. Tallene viser at folketallet har sunket radikalt de siste 15-20 årene. Hovedårsaken er den at staten truet med og hadde planer om å legge hele bygda under vann ved neddemming av Alta-Kautokeino vassdraget. Statens trusler førte til at mange ikke lenger så noen framtid i å bo eller å etablere seg i Masi. Disse truslene var alvorlige og staten er i dag forpliktet til å rette opp uretten.

NSRs samarbeidsgruppe ber Sametingsrådet fremme erstatningskrav overfor den norske stat. Erstatningen fra den norske staten skal gjenspeile konsekvensene av de truslene og den uretten som ble påført, og erstatningen skal komme hele Kautokeino kommune til gode.

Forslag 8, representant Jánoš Trosten, NSRs samarbeidsgruppe:

Fri camping i Sápmi

Det er påvist at utenlandske turister camper i Sápmi som om fri camping skulle vært lovlig. Den frie campingen til utenlandske turister må stoppes. NSRs samarbeidsgruppe ber Sametingsrådet ta kontakt med kommunene og be de påse at campingen til de utenlandske turistene kanaliseres til organiserte foretak.

Den frie campingen har negative konsekvenser. Fra et miljøvernsmessig synspunkt er den frie campingen uakseptabel. NSRs samarbeidsgruppe vil understreke nødvendigheten av å verne naturen og småbygdenes nærmiljøer. Den frie campingen er en klar trussel for naturen og miljøet.

Den frie campingen går også utover turistnæringen. For å opprettholde arbeidsplasser er det nødvendig å kanalisere utenlandske turisters camping til organiserte foretak. Dette er ikke tilfelle i dag. NSRs

samarbeidsgruppe ber Sametingsrådet ha saken under oppsikt og finne løsninger som setter en stopper for den frie campingen.

Forslag 9, representant Terje Tretnes, NSRs samarbeidsgruppe:

Boka "Naboer på Europas tak – Barentsregionen

Forfatteren av boka "Naboer på Europas tak –Barentsregionen" er Ola Solvang. Vi ber om støtte for kravet fra NSRs samarbeidsgruppe om å stoppe boka og forby salget av den samt få den erklært som uegnet som lærebok.

Lærebok/kunnskapsbok om Barentsregionen er uakseptabel

NSRs samarbeidsgruppe viser til boka om Barentsregionen "Naboer på Europas tak" der framstillinga av reindrifta er uakseptabel.

Allerede i forordet kommer det en forklaring på hvordan naturen i Nikkel er blitt ødelagt. Videre står det, sitat: "I dette ser jeg at vår tids fremste paradokser og Vasilji og kollegene hans ved smelteverket deler skjebne med en lang rekke andre yrkesutøvere. Når reindriftsnæringa ødelegger miljøet og sitt eget næringsgrunnlag med overbeite og høyintensiv drift øyner jeg en klar parallell."

Videre står det på s. 70 i kapittelet "Når livsgrunnlaget blir oppspist":

"*En av de mest dramatiske miljø-ødeleggelsene i Barentsregionen i dag skyldes reindriftsnæringas rovdrift på naturgrunnlaget i den norske og finske delen av Barentsregionen. På norsk side av grensa økte reintallet i perioden 1979 til 1980 fra 75 000 til 200 000 dyr. Dette var langt mer enn naturgrunnlaget kunne tåle, og store områder i Finnmark er nå preget av den økte slitasjen på naturgrunnlaget. Ødeleggelsene er mange steder så store at forskerne regner med at det vil ta flere hundre år før den opprinnelige vegetasjonen kommer tilbake. Bruk av motoriserte kjøretøy i næringsvirksomhet og friluftsliv, belaster de samme områdene ytterligere. Utbredelsen av terrenggående traktorer og motorsykler har økt kraftig det siste tiåret, og i dag går kjøresporene på kryss og tvers over hele Finnmarksvidda. Den intense reindrifta må også bruke sperregjerder for å holde flokken fra hverandre og regulere beiteområdene langs disse gjerdene er vegetasjonen ofte helt nedtråkket og ødelagt. Sårene fra reintråkk og kjøretøyer fører til erosjon og tap av jordsmonn. Det er de viktigste områdene for samene i Norge som nå forfaller. Enkelte forskere spår at det om få år vil være umulig å drive tradisjonell reindriftsvirksomhet i disse områdene. Mens samene tidligere kjempet mot utbyggingsplaner som ville ødelegge natur og beitegrunnlag i Finnmark, er det i dag deres egen næringsvirksomhet og friluftsliv som truer miljøgrunnlaget.*"

Dette er det meste av det som står om reindrifta i ei bok på 95 sider.

Det kommer klart fram at forfatteren ikke vet stort om reindrifta da reintallet umulig kan øke fra 75 000 til 200 000 på ett år, slik han påstår det gjorde fra 1979 til 1980. Dette ville bety, etter våre kalkyler, at hver simle fikk minst 4 kalver, at man ikke slaktet noen kalver og at man ikke hadde noen form for tap av kalver. Dessuten måtte størstedelen av flokken besto av simler. Hvordan får han dette til å henge i hop?

Boka er ment til bruk i ungdomssolen og på høyere nivå. Momenter som tilsier at boka ikke kan brukes i opplæring om reindrifta:

1. Det virker som om boka direkte motarbeider reindrifta som fremtidig næring
2. Boka er ensidig
3. Det som står der har ingenting å gjøre med virkeligheta i reindrifta
4. Det kommer ingenting fram om hvordan beiteområdene innskrenkes på grunn av inntrenging og hvilke negative konsekvenser dette har for reindrifta og hvordan den ødelegger naturen
5. Det kommer ikke fram at beiteområdene også brukes til fornøyelsesformål
6. Her styrkes fordommene om at det kun er reindrifta som er skyld i slitasjen på vegetasjonen
7. Urfolkenes rettigheter blir ikke berørt

NSRs samarbeidsgruppe vil be om støtte for å stoppe boka og forby salget av den på grunn av den meget slette behandlinga reindrifta får som næring i Barentsområdet. Dette hjelper ikke til å utvikle gode samarbeidsformer mellom næringene i Barentsregionen. Tvert imot kan dette ses på som en forlengelse av fornorskningen, noe som vi trodde var et avsluttet kapittel. Det er for galt at offentlige midler skal brukes til å fremme slike synspunkter. Man har nå kommet så langt at at man går til angrep på en levende kultur, og ikke bare på språket, som tidligere.

Denne boka kan ikke aksepteres som lærebok.

Forslag 10, representant Steinar Pedersen, Aps sametingsgruppe:

Situasjonen for grensegjengerne mellom Norge og Finland

På begge sider av grensen mellom Norge og Finland, bor det en overveiende samisk befolkning, med et fellesskap fra lenge før grensen ble trukket.

For eksempel er grensen blitt en sterkere og sterkere realitet i folks hverdag, blant annet når det gjelder skatte- og avgiftsregler, for eksempel, for folk som bor i det ene landet og arbeider i det andre.

Etter vårt syn bør myndighetene i de to land i fellesskap bestrebe seg på å legge forholdene best mulig til rette, gjennom fleksible regler, for at riksgrensen i minst mulig grad skal være et hinder for det samiske fellesskapet i området.

Et helt konkret eksempel, som norske myndigheter bør være oppmerksomme på, er nedskrivning av studielån i tiltakssonen Finnmark og for Nord-Troms. Det samme kan også gjelde for Indre – Namdal regionen i forhold til Sverige.

Fra Tanadalen kjenner vi konkret til eksempel på at samisk ungdom fra Norge, som arbeider på norsk side, men som av familiære årsaker bor på finsk side av grensen, noen få hundre meter fra Norge, ikke får nedskrevet studielånet.

Dette er etter vår oppfatning urimelig, all den stund de dette gjelder, i fullt monn oppfyller intensjonene med ordningen – å være kompetent og kvalifisert arbeidskraft i regionen Finnmark og Nord-Troms.

Sametinget vil derfor be om at Sametingsrådet tar aktive skritt overfor de rette myndigheter for å sette denne problematikken på den politiske dagsorden, med sikte på å minimalisere vanskene for grensegjengerne, og helt konkret bidra til å løse saker som den forannevnte.

Dette er også basert på at samene er ett folk, og at de aktuelle nordiske myndigheter i dag legger et slikt prinsipielt utgangspunkt til grunn for sin politikk overfor samene.

Forslag 11, representant Ann-Mari Thomassen, NSRs samarbeidsgruppe:

Det er viktig å bygge opp om arenaer der samer fra alle områder av Sápmi kan møtes til sunne aktiviteter og konkurranser. Spesielt er dette viktig i forhold til samisk ungdom. Samisk idrettsutøving bygger også opp en sterk samisk identitetsfølelse.

Skiidretten har lange tradisjoner i det samiske samfunnet. Skiutøvere i det samiske samfunnet har kunnet hevde seg i konkurranser på landsnivå og internasjonalt nivå på lik linje som norske skiutøvere.

Sametinget ønsker en videreutvikling og nasjonal satsing på den samiske skiidretten. Sametinget vil gå inn for å etablere et samisk nasjonalt skianlegg.

Det må avsettes konkrete midler til planlegging og prosjektering på sametingsbudsjettet for 2003 til dette arbeidet.

Sametinget vil tilrå at et samisk nasjonalt skianlegg bør ligge i Sør-Troms regionen, fordi
- klimaet gir de beste mulighetene for vintersport, gjennomsnittstempetaturen ligger på ca. –7°C
- Skimiljøet har bygd opp et godt idrettsmiljø med gode sakskunnskaper ved erfaringer
- Skisporten har i dette området rekruttert barn og ungdom til skiaktiviteter.

II. Innleverte forslag og eventuelle merknader

Møtelederskapets innstilling overfor Sametinget:

Forslagene 1 – 11 oversendes Sametingsrådets for videre behandling.

III. Votering

Av 39 representanter var 38 tilstede
Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

Møtelederskapets innstilling ble enstemmig vedtatt.

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Ole Henrik Magga	
2.	Willy Ørnebakk	Sven-Roald Nystø
3.	Terje Tretnes	
4.	Olaf Eliassen	
5.	Olaf Eliassen	Per Edvin Varsi
6.	Jánoš Trosten	Per A. Bæhr
7.	Jánoš Trosten	
8.	Jánoš Trosten	Egil Olli
		Willy Ørnebakk
9.	Terje Tretnes	Per Edvin Varsi
		Terje Tretnes
10.	Steinar Pedersen	
11.	Ann-Mari Thomassen	Egil Olli
		Åge Nordkild
		Stig Eriksen
		Terje Tretnes
		Olav Dikkanen
		Jon Erland Balto
		Birger Nymo
		Per Solli
		Ann-Mari Thomassen

VI. Sametingets vedtak etter voteringen

Forslag 1 – 12 ble oversendt Sametingsrådets for videre behandling.

Saken ble avsluttet 28. november 2001 kl. 10.20.

Sak 41/01

Sametingets budsjett 2002

Saken påbegynt onsdag 28. november 2001 kl. 10.35.

I. Dokumenter

- Sak 41/00 Sametingets budsjett 2001
- Sak 42/00 Statsbudsjettet 2002
- Sak 19/01 Sametingets budsjett 2001 – revidert budsjett
- Bevilgninger til samiske formål 2002
- Brev av 02.07.01 til Kulturdepartementet – Overføring av samiske kulturtiltak til Sametinget
- Brev av 23.10.01 fra Riddu Riđđu Festivála – Notat til budsjettbehandlingen – samiske festivaler

II. Innleverte forslag og eventuelle merknader

Sametingsrådets innstilling overfor Sametinget:

Sametingets budsjett 2002

	Innhold	Post
1.	Samlet bevilgning til Sametinget – forventning	
2.	Sametingets mål og økonomiske rammefordeling	
3.	Driftsutgifter	01, 21
4.	Næringsutvikling	51
5.	Kultur	52
6.	Språk	53
7.	Miljø- og kulturvern	54
8.	Andre tilskudd	55
9.	Opplæring	56
10.	Internasjonalt arbeid	57
11.	Helse- og sosialsatsing	59
12.	Bibliotek- og informasjonstjenester	60

1. Samlet bevilgning til Sametinget

Sametinget viser til Regjeringens forslag til statsbudsjett 2002. Den samlede bevilgningen for 2002 er:

Tabell 1.1. (i 1000 kr)

Post	Benevnelse	2000	2001	2002	+/-
540.50	Sametinget, KRD	101 234	106 900	120 100	13 200
206.50	Sametinget , KUF	23 525	25 954	25 687	-267
856.50	Sametinget , BFD	0	8 110	8 113	3
326.78	Sametinget, KD	3 520	3 626	29 100	25 474
1140.50	Sametinget, LD	0	0	0	0
1429.72.7	Sametinget, MD	0	1 000	1 000	0
701.21.05	Sametinget, SHD*			5 800	5 800
	SUM	**128 279**	**145 590**	**189 800**	**44 210**

*Bevilgningen fra Sosial- og helsedepartementet vil bli endelig fastsatt i januar 2002.

I tillegg disponerer Sametinget en del midler som år for år overføres virksomheten fra øvrige finansieringskilder. Disse er uforutsigbare mht. årlig størrelse, og er gjenstand for særskilt rapportering. Dette er for eksempel bidrag fra avtalepartene i reindriftsforhandlingene og jordbruksforhandlingene. Tilsvarende gjelder midler som ytes til prosjekter og annet. Felles for disse er at de ikke inngår i en fast overføring til Sametingets budsjett.

I 2002 vil Sametinget utenom foreliggende tildelinger overføres for eksempel kr 7 400 000 fra samefolkets fond. Disse midlene vil forvaltes etter egne forskrifter. Sametinget vil komme tilbake til dette i en egen sak etter at forskrifter og regelverk har vært ute til bred høring.

Sametinget har satt opp en rekke målsettinger i sametingsplanen, som er Sametingets langtidsplan. Sametingsplanen er hoveddokumentet for utformingen av budsjettet. I tillegg legger Sametinget delplaner, meldinger og vedtak til grunn for utformingen av budsjettets mål, strategier og tiltak.

Sametingets overordnede mål er:

"Kulturell kontinuitet med grunnlag i samenes status og rettigheter som folk og urfolk"

Perspektivene miljø, likestilling og informasjon er overgripende i utforming og iverksetting av Sametingets politikk på alle områder.

Miljø

Grunnlaget for Sametingets politikk er langsiktig nærings- og samfunnsutvikling i samiske områder der bruken av naturressursene ikke må overstige naturens bæreevne. Begrepene miljø, natur og kultur henger nært sammen. Det er derfor fundamentalt at miljøperspektivet integreres i hele Sametingets arbeid og virksomhet.

Likestilling

Sametinget har likestilling som et viktig mål for det samiske samfunnet, og vedtok i 1999 følgene hovedmål i handlingsplanen for likestilling: "*Samiske kvinner og menn skal ha like rettigheter, plikter og muligheter på alle samfunnsområdene*".

Likestilling i et samfunn er nøye knyttet til ressursfordeling mellom de to kjønn og til mulighetene kvinner og menn har til påvirkning og til å ta beslutninger. Sametinget fordeler betydelige økonomiske midler gjennom sitt budsjett. I forbindelse med budsjettarbeidet for 2001-2002 startet integrering av likestillingsperspektivet, og arbeidet vil videreføres og utvides i 2002. Virkemiddelbruken og eventuelle behov for justeringer skal vurderes opp mot Sametingets likestillingsmål.

Informasjon

For Sametinget, som et politisk og forvaltningsmessig organ, er det viktig at åpenhet, innsyn, og kunnskap sikres. Dette oppnås blant annet ved å integrere kommunikasjonsperspektivet i hele Sametingets virksomhet.

2. Sametinget mål og økonomiske rammefordeling

Sametinget foretar følgende rammefordeling på hovedpoststedene for 2002:

Tabell 2.1. (i 1000 kr)

Post	**Benevnelse**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
01	Driftsutgifter pol. Ledelse	7 875	8 548	11 060	2 512
01	Driftsutgifter adm.	38 264	45 845	48 268	2 423
21	Spesielle driftsutgifter	2 000	1 800	3 412	1 612
45	Større nyanskaffelser	5 000	0	0	0
51	Næringsutvikling	22 197	22 210	21 630	-580
52	Kultur	17 001	17 235	29 469	12 234
53	Samisk språk	20 456	19 856	29 500	9 644
54	Miljø- og kulturvern	1 000	1 970	10 365	8 395
55	Andre tilskudd(politisk arbeid)	4 547	5 762	4 900	-862
56	Opplæring	18 154	21 064	20 714	-350
57	Internasjonalt samarbeid	0	1 300	1 100	-200
59	Helse- og sosialsatsing		0	5 200	5 200
60	Bibliotekbusser		0	4 182	4 182
	SUM	***136 494**	**145 590**	**189 800**	**44 210**

* I fordelingen for 2000 inkluderte man også eksternfinansierte prosjekter. Dette forklarer avviket mellom tabell 1.1 og 2.1 for 2000.

3. Post 01, 21 Driftsutgifter

01 Driftsutgifter politisk ledelse

Denne posten dekker driftsutgifter til Sametingets politiske nivå. Fordelingen mellom Sametingets ulike virksomhet er slik:

Tabell 3.1. (i 1000 kr)

Post 01	Driftsutgifter politisk ledelse	2000	2001	2002	+/-
	Sametingsrådet		2 538	3 480	942
	Sametingets plenum		3 928	4 500	572
	Sametingets møtelederskap		137	235	98
	Sametingsgruppene		1 843	1 443	-400
	Sametingets kontrollutvalg		102	102	0
	Sametingets tilskuddsstyre		0	600	600
	Sametingets språkstyre		0	400	400
	Samisk parlamentarisk råd		0	300	300
	SUM	**7 875**	**8 548**	**11 060**	**2 512**

Presidentens godtgjørelse fastsettes til kr 540 000 i året. I tillegg kommer godtgjørelse til 2 politiske rådgivere fra 1. april 2002 i ltr. 55 og ett rådsmedlem blir godtgjort i 50 % stilling. Øvrige representanter godtgjøres prosentvis av presidentens godtgjørelse i henhold til fastsatt reglement for Sametingets politiske nivå.

Den øvrige økning av budsjettet til drift politisk nivå skal dekke:

- Justering av lønns- og godtgjørelsesnivået i Sametinget i h.h.t. vedtak i sak 20/01. Dette utgjør om lag kr 700 000
- Budsjetteringen av utgifter til Sametingets tilskuddsstyre og språkstyre flyttes fra post 01 drift administrasjonen hvor de var i 2001 til 01 drift politisk nivå fra og med 2002. Dette utgjør kr 1 000 000
- Det settes av kr 300 000 til drift av Samisk parlamentarisk råd

01 Driftsutgifter administrasjonen

Sametingets administrasjon skal ivareta to roller. Den skal på den ene siden ha en sekretariatsrolle overfor den politiske ledelse og på den andre siden skal den iverksette de vedtak som fattes, og utføre andre pålagte forvaltningsoppgaver. Fordelingen til drift av Sametinget administrasjon er slik:

Tabell 3.2. (i 1000 kr)

Post 01	Driftsutgifter administrasjon	2000	2001	2002	+/-
	Driftsutgifter	38 264	45 845	48 268	2 423

Sametinget er gitt en budsjettøkning i Regjeringens budsjettforslag for å arbeide mer systematisk med reindriftsfaglige, museumsfaglige, helse- og sosialfaglige, språkfaglige og stedsnavnsfaglige problemstillinger med én fast stilling innenfor hvert fagområde.

Reindriftsfaglige utfordringer

Statens reindriftspolitikk er en del av statens same- og urfolkspolitikk. Reindriften er en sentral samisk næring. Målet for Sametingets reindriftspolitikk er å bidra til å videreutvikle en kulturell, økonomisk og økologisk bærekraftig reindriftsnæring. Under reindriftsforhandlingene har Sametinget observatørstatus på statens side. Denne rollen er under nærmere vurdering. For å ivareta Sametingets funksjoner i reindriftspolitikken og gjennom reindriftsforhandlingene må Sametinget styrke sine administrative ressurser med en stilling.

Museumsfaglige utfordringer

Sametinget gikk i sak 38/00 Samiske museer i Norge – framtidig organiserings- og styringsstruktur, inn for å overta forvaltningsansvaret for samiske museer i Norge. Sametinget forutsatte i den forbindelse at Sametinget ressursmessig settes i stand til å håndtere denne nye oppgaven. Sametinget får overført dette ansvaret fra 2002. For å kunne følge opp dette nye ansvarsområdet styrkes Sametingets administrasjon med en stilling. Dette også for å kunne ivareta de samordningsoppgaver som framgår av Sametingets egen utredning om framtidig organisering av og styringsstruktur for de samiske museene.

Helse- og sosialfaglige utfordringer

Sametinget har siden høsten 1998 arbeidet med helse- og sosialsaker på prosjektbasis. Prosjektperioden går ut 31.12.2001, men er forlenget med et år til 31.12.2002. Midlene fra Sosial- og helsedepartementet legges nå inn i Sametingets budsjett.

Samisk språk og kulturforståelse er ikke godt nok ivaretatt i helse-, sosial- og utdanningstilbudet for samene. Derfor er det en stor utfordring å arbeide for å gi det samiske folket et helhetlig tilbud.

Dette er en nasjonal oppgave. For å kunne øke Sametingets kapasitet innen disse sakene, opprettes en fast stilling i administrasjonen.

Språkfaglige utfordringer

Sametinget har i en årrekke forvaltet tospråklighetstilskuddet til kommuner og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk. Fra 2002 blir også skjønnmidlene til de 6 kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk forvaltet av Sametinget. Dette medfører at saksbehandlingsmengden blir ytterligere øket i Sametingets språkavdeling som har få ansatte. Sametinget ønsker en tettere oppfølging, veiledning og rådgivning for de kommunene som får tildelt midler til tospråklighet. Språkavdelingen styrkes derfor med en fast stilling og driftsmidler til denne rådgivningstjenesten.

Stedsnavnsfaglige utfordringer

Sametinget overtar den samiske stedsnavnstjenesten fra 2002. Denne tjenesten må ses i sammenheng med Sametingets øvrige arbeid for samisk språk og kulturminnevern. I tillegg til administrative veiledningsoppgaver om samiske stedsnavn, engasjeres også stedsnavnskonsulenter i nord-, lule- og sørsamisk for råd og rettledning til offentlige organ og andre som skal fastsette skrivemåten til stedsnavn. Sametingets overtakelse av dette ansvarsområdet innebærer en styrking av de administrative ressursene og ressursene for konsulenttjenester. I administrasjonen legges disse oppgavene til språkavdelingen.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Sametinget har behov for noen særskilte tiltak knyttet til drift, men som ikke inngår i den ordinære administrative driften. Slike tiltak har tidligere år vært finansiert gjennom egne avsetninger fra fondene gjennom vedtak i kultur-/næringsråd eller i 2001 i tilskuddsstyret. En slik finansiering av spesielle driftsutgifter synliggjør på en dårlig måte Sametingets aktivitet. Det vurderes derfor som fordelaktig at det opprettes en ny post til spesielle driftsutgifter. De ulike tiltakene fordeler seg slik:

Tabell 3.3. (i 1000 kr)

Post	Benevnelse	2000	2001	2002	+/-
21.1	Læremiddelutvikling	2 000	1 800	1 800	0
21.2	Intereg Driftsutgifter	0	0	300	300
21.3	Internett/datainformasjon	0	0	700	700
21.4	Kompetanseheving, språk	0	0	500	500
21.5	Politiske initiativ (fra post 55.2)	0	0	62	62
21.6	Likestillingspris	-	-	50	50
	SUM	**2 000**	**1 800**	**3 412**	**1 612**

Læremiddelutvikling

Sametinget viderefører spesielle driftsutgifter til utvikling av læremidler der det er et særlig stort behov og vanskelig å få tak i kvalifisert kompetanse. Posten finansierer også kvalitetssikring av læremidler, evalueringer og utredninger av læremidler og opplæringstilbud. Rammen er på *kr 1 800 000* for 2002.

Interregionalt samarbeid – driftsutgifter

Sametinget deltar aktivt i samarbeidet med Sametinget i Sverige og Finland i planlegging, finansiering og gjennomføring av interregionalt samarbeid med hovedfinansiering fra EU. I denne sammenheng er det etablert egne sekretariatsfunksjoner på svensk side organisert under Sametinget i Sverige.

Prosjektene gjennomføres som samfinansieringsprosjekter mellom EU og norske bidrag via Sametinget i Norge. For å finansiere sekretariatsfunksjonene knyttet til administrasjon av programmene bidrar Sametinget i Norge med en viss andel av utgiftene. Disse har tidligere vært dekket gjennom fondstilsagn fra Sametingets tilskuddstyre. For å synliggjøre disse utgiftene og skape større forutsigbarhet i finansieringen av den norske andelen settes det av midler på ny post 21.2 Interreg Driftsutgifter. Det settes av *kr 300 000* til administrasjon av Interreg-arbeidet i 2002.

Internett og informasjon

Sametinget har i 2001 lansert egen internettside. Internettsiden er et meget viktig kommunikasjons- og informasjonsverktøy for Sametinget. Dagens tilbud er et minimumstilbud. Det forutsettes derfor en videreutvikling av dette tilbudet i årene framover blant annet ved å utføre en rekke tjenester direkte på nett. Dette er i tråd med regjeringens e-Norge plan, om en døgnåpen og elektronisk forvaltning.

Følgende tjenester vil Sametinget ta sikte på å utvikle på nett:

- Begjæring om innføring i samemanntallet
- Stemme ved sametingsvalg
- Følge Sametingets forhandlinger og pressekonferanser via lyd og bilde

- Søk, reservasjon og lån av bøker i Samisk spesialbibliotek
- Søk og bestilling/ nedlasting av Sametingets publikasjoner (planer, utredninger mv)
- Søk og bestilling/nedlasting av Sametingets journalførte dokumenter
- Søk og nedlasting av elektroniske læremidler fra læremiddelbase
- Søk og gjenfinning av samiske ord, begreper og betegnelser via Samisk orddatabank
- Levere søknad til Sametingets ulike tilskuddsordninger og stipender.

Flere av disse tjenestene forutsetter en norsk standard for elektronisk signatur. Dette er under utvikling, og vil trolig lanseres innen 2002.

For 2002 vil Sametinget prioritere følgende tiltak:

- Søk og gjenfinning av samiske ord, begreper og betegnelser via Samisk orddatabank
- Søk, reservering og lån av bøker i Samisk spesialbibliotek
- Overføring av Sametingets forhandlinger på nett – lyd.

Samisk orddatabank

Integrering av Samisk orddatabank innbefatter konvertering av gammel database til ny database basert på Unicode-teknologi. I tillegg må det utarbeides et søke- og presentasjonsgrensesnitt mellom selve databasen og Sametingets nettsider. Det anses som viktig at orddatabanken blir en del av Sametingets tilbud på nett. Kostnadene for dette arbeidet er beregnet til *kr 400 000*.

Samisk spesialbibliotek på nett

Samisk spesialbibliotek bør snarest gjøres tilgjengelig på nett med en oppdatert base, med mulighet for søk, reservasjon og lån av litteratur og andre kilder som finnes i bibliotek. Slike tjenester på nett vil bidra til å styrke biblioteket som et nasjonalt, samisk bibliotek og gjøre dette tilgjengelig for alle samer uavhengig av geografi. Kostnadene i forbindelse med dette prosjektet er beregnet til *kr 200 000*.

Sametingets forhandlinger på nett

Overføring av Sametingets forhandlinger på nett vil bidra til å gjøre den samiske befolkningen bedre i stand til å følge den samepolitiske debatten. I dag overføres forhandlingene via NRK Sámi Radios digitale sendinger. Det er imidlertid uhyre få personer som får inn denne kanalen, og tilbudet bidrar derfor ikke til økt politisk informasjon. Kostnadene i forbindelse med prosjektet er anslått til *kr 100 000*.

Kompetanseheving, samisk språk

Sametinget ønsker å styrke Sametingets ansattes mulighet til å ta opplæring og videreutdanning i samisk språk. Det vil legges vekt på å stimulere de ansatte til å utvikle seg til funksjonelt tospråklige medarbeidere. Avdelingene er i varierende grad i stand til å dekke inn de kostnadene lønnet permisjon og lengre perioder med redusert arbeidskapasitet innebærer. Det settes derfor av en sentral pott forvaltet av Sametingets direktør for å hjelpe avdelinger som får problemer med driften grunnet utgifter knyttet til språkopplæring.

Rammen for kompetanseheving, samisk språk for 2002 settes til *kr 500 000*.

Politiske initiativ

Det settes av midler som Sametingsrådet kan disponere til tiltak og politiske initiativ, som ellers ikke dekkes av Sametingets tilskuddsordninger. Rammen for ordningen settes til *kr 62 000*.

Likestillingspris

Sametingsrådet vedtok under sak 15/01 å opprette en likestillingspris. Til dette formålet øremerkes *kr 50 000*. Det utarbeides statutter for prisen.

4. Post 51 Næringsutvikling

Sametinget setter av følgende virkemidler til fordeling for samisk næringsutvikling i 2002:

Tabell 4.1. (i 1000 kr)

Post	Benevnelse	2000	2001	2002	+/-
51.0	Samisk utviklingsfond	18 597	18 680	18 130	-550
51.2	Duodjiinstitusjoner og –org.	3 600	3 530	3 500	-30
	SUM	**22 197**	**22 210**	**21 630**	**- 580**

Generelle mål, strategier og tiltak

I Sametingsplanen er sammenhengen mellom næring og kultur sterkt vektlagt. Det gjelder derfor å styrke og ivareta den næringsvirksomheten som utgjør det materielle grunnlaget for samisk kultur og identitet. Lokalt næringsliv danner i store trekk det materielle grunnlaget for samisk kultur. Det er viktig å styrke og videreutvikle lokalt næringsliv gjennom aktiv bruk av virkemidler. Virkemiddelbruken skal bidra til at både kvinner og menn finner det attraktivt å bo og leve i de samiske lokalsamfunn. Bruken av virkemidler innenfor en helhetlig næringspolitikk skal gi muligheter for næringskombinasjoner, småskaladrift og eneyrketilpasninger.

Det er behov for å styrke fondets egenrolle som utviklingsaktør i det samiske samfunn, og ikke slik at fondet ensidig er et supplement til annen offentlig virkemiddelbruk i distriktssammenheng. Likevel vil en gjennom bruken av virkemidlene søke å inngå samarbeid med relevante lokale og regionale finansieringsaktører for å få til en sterkere og bredere samordning mot felles mål og tiltak for regional næringsutvikling. Eget programarbeid i Sametinget koblet med administrativ og økonomisk samarbeid om regionale utviklingsprogram, gir felles plattform for et slikt målrettet arbeid.

Det overordnede målet er sterke og levende samfunn med stabil bosetting og allsidig nærings- og samfunnsliv.

Samisk utviklingsfond

Når det gjelder de midlene som stilles til disposisjon i Samisk utviklingsfond bør kun de midlene som fordeles direkte fra Sametinget komme til uttrykk. Eventuelle overføringer fra ulike næringsavtaler holdes utenfor. Disse midlene kommer som tillegg og rapporteres særskilt til de bevilgende instansene. Disse midlene er dessuten ikke faste bevilgninger og har de senere årene kommet som resultat av de årlige primærnæringsavtalene. Sametingsrådet følger opp saken overfor de ansvarlige avtalepartene for å sikre at midler stilles til disposisjon for Sametinget. Avtalemidlene nyttes særskilt etter de føringene som legges inn ved overføring fra de bevilgende partene.

Den samlede rammen for Samisk utviklingsfond på de ulike sektorene i 2002:

Tabell 4.2. (i 1000 kr)

Post 51.0	**Samisk utviklingsfond**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Fiskeri	3 128	3 750	3 640	-110
	Jordbruk	1 495	3 250	3 140	-110
	Duodji	791	2 380	2 270	-110
	Næringskombinasjoner*	3 083	4 750	4 640	-110
	Annet næringsliv	10 100	4 550	4 440	-110
	SUM	**18 597**	**18 680**	**18 130**	**-550**

** I tillegg disponeres deler av overføringene på kr 4 000 000 fra næringsavtalene til næringskombinasjoner.*

Situasjonen i de to siste årene har vist en betydelig økning av antall søknader om fondsmidler til næringsprosjekter innenfor alle sektorene. Rammen som stilles til disposisjon har faktisk blitt redusert de senere årene, mens virkeområdet er utvidet og flere kultur- og næringssektorer er kommet inn under støtteordningene. I 1999 bevilget Sametinget kr 20 100 000 til Samisk utviklingsfond. I 2001 var rammen redusert til *kr 18 130 000*. Rammen er for knapp til å kunne utføre en tilfredsstillende finansieringsrolle og dekke det behovet som næringslivet etterspør. Sametinget kan heller ikke gjennomføre vedtak når de budsjettmessige rammene ikke er tilstrekkelige. Det har vært nødvendig å redusere fondets finansieringsandel på alle områder og dette har bidratt til å redusere fondets egenrolle som tilrettelegger for næringsutvikling i det samiske samfunnet. Reduksjon av rammene har medført at fondsmidlene er brukt opp allerede i august/september.

Det ble ikke tildelt midler til Interreg-prosjekter i 2001. Interreg III programmet vil komme i gang i slutten av 2001. Sametinget bør sette av en samlet øvre ramme for hvor mye Interreg-prosjektene skal tildeles (jf. Post 57.1). Midlene avsettes til norsk andel av kostnadene ved regionale prosjekter (jf. Kap.10).

Virkemidler for utvikling av næringslivet bør være mest mulig fleksibel og dynamisk for å kunne møte de behovene og utfordringene næringslivet står overfor til enhver tid. Praksis med å bevilge og øremerke midler innenfor hver sektor gjennom plenumsvedtak, gir trolig ikke den ønskede fleksible muligheten til å imøtekomme finansielle behov i næringslivet ute i distriktene. Derfor bør Sametingets tilskuddsstyre gis videre fullmakt til å disponere en større prosentandel av bevilgningene innenfor de ulike satsingsområdene.

Innenfor de ulike næringsområdene har Sametinget følgende mål, strategier og tiltak i 2002:

Fiskeri

Mål

Hovedmålet er å bevare og utvikle fiske som primærnæring gjennom oppbygging av nødvendig land- og mottaksanlegg, flåte, oppdrettsanlegg, forvaltningsmessige ordninger og lokaltilpassede reguleringer.

Strategi

Sametingets fiskeripolitikk er å ivareta det kystnære fisket som materielt grunnlag for bo- og sysselsettingen i kyst- og fjordområdene. Det skal opprettes fiskeripolitiske soner for å prøve ut

lokaltilpassede forvaltningsordninger. Sametinget vil bidra til å innføre nærhets- og avhengighetsprinsippet i forvaltning og beskatning av maritime ressurser.

Tiltak

- Aktiv virkemiddelbruk for å utvikle og fornye den lokaltilpassede fiskeflåten.
- Etablere og modernisere lokale land- og mottaksanlegg i de ulike kommunene innenfor fondets geografiske virkeområde.
- Yte støtte til å videreutvikle en miljøvennlig oppdrettsnæring for ulike arter.
- Utvikle og utprøve en lokal forvaltningsmodell for utvalgte fjorder.

Samlet ramme for tiltakene er *kr 3 640 000*.

Jordbruk

Mål

Hovedmålet for jordbruket i de samiske bosettingsområdene er å beholde andelen sysselsatte i jordbruket med en tilnærmet bruksstruktur som vi har i dag. Den reviderte jordbruksplanen har overordede målsettinger som stabil sysselsetting, økt videreforedling av egne produkter, optimal produksjon etter naturgitte fortrinn, ivareta samisk kultur i primærnæringsutøvelsen og å øke produksjonsspekteret.

Strategi

Det er viktig å bygge opp og opprettholde både eneyrkebruk og kombinasjonsbruk. En regionalisering og omlegging av nasjonal landbrukspolitikk i de samiske bosettingsområdene vil kunne sikre et levedyktig og livskraftig jordbruk. Dagens nasjonale landbrukspolitikk favoriserer store bruk på bekostning av kombinasjonsbruk og mindre bruk. Jordbruket i de samiske områdene er derfor svært konkurranseutsatt. Det vil av den grunn være en riktig strategi å legge om produksjonsstøtten til produksjonsuavhengige tilskudd. Slike tilskudd vil redusere overproduksjonen samtidig som den kan bidra til å opprettholde bosettingen og sysselsettingen.

Et nært samarbeid med landbruksmyndighetene er nødvendig for å kunne ha et levedyktig jordbruk og for å gi kvinner og menn like muligheter til å være aktive utøvere. Sametinget ser det som naturlig at tinget trekkes inn på et tidlig tidspunkt i saker og planarbeid som har betydning for det samiske jordbruket. Det gjelder spesielt ved forhandlinger om jordbruksavtalen.

Tiltak

I forbindelse med siste jordbruksavtale ble det satt av midler til å gjennomføre et verdiskapingsprogram for jordbruket. Programmet skal forvaltes av SND-systemet regionalt. For Sametinget er det strategisk viktig å delta aktivt gjennom et strukturert samarbeid innenfor rammen av dette programmet. Sametinget vil prioritere følgende tiltak:

- Utvikle og revitalisere tradisjonelle næringskombinasjoner
- Nisje- og kvalitetsprodukter fra samisk jordbruk basert på samisk kultur og tradisjon
- Bedret lønnsomhet ved å redusere kostnadene
- Kompetanseutvikling, nettverksbygging og FoU virksomhet
- Utnyttelse av utmarksressurser.

Det er dessuten nødvendig å legge om Sametingets virkemiddelbruk overfor jordbruket slik at tilskudd til maskiner og redskaper prioriteres ned, til fordel for andre samarbeidstiltak i jordbruket. Driftsbygningene i jordbruket må fortsatt prioriteres der utvidelser og større ombygginger vies spesiell oppmerksomhet. Et større utbyggingsprogram for modernisering av bygningsmassen vil være nødvendig for å sikre tidsmessige bygninger i de samiske områdene.

Samlet ramme for tiltakene er *kr 3 140 000*.

Reindrift

Den samiske reindriften som næringsvei, livsform og kulturbærer gjør næringen svært betydningsfull i samepolitisk sammenheng.

Reindriften har gjennomgått store endringer de siste tiårene. Forverret reinbeitesituasjon sammen med andre forhold som økt rovviltbestand, fritidsaktiviteter, motorisert ferdsel og fysiske inngrep i naturen, har ført næringen opp i en presset situasjon med negative ringvirkninger.

Mål

Sametinget skal arbeide med de målsettingene som er utformet i *sak 18/01 Sametingets reindriftspolitikk*. Sametinget har som overordnet målsetting å sikre en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig samisk reindrift, slik at den særegne næringen som livsform og kulturbæreren sikres, utvikles og styrkes. For å nå målsettingen må reindriftens arealvern styrkes, rovdyrtapene minskes og økonomien bedres. I tillegg må det tilrettelegges for kvinners og ungdommers deltagelse i aktiv næringsvirksomhet.

Strategi

Sametinget vil:

- arbeide for at økonomien i reindriftsnæringen styrkes
- bidra til at det økologiske grunnlaget sikres og ivaretas
- påse at kulturelementet har en fremtredende rolle i reindriftspolitikken
- bidra til at det foretas en gjennomgang av all relevant lovgivning med den målsetting å sikre at reindriftens særskilte rettsgrunnlag styrkes og uttrykkelig fastslås og inkorporeres i lovverket
- fortsatt arbeide for bedre vern av reindriftens beiteareal
- følge det lovbaserte arbeidet med reintallstilpasningen nøye
- delta aktivt i arbeidet med økt verdiskapning i reindriftsnæringen
- arbeide for en helhetlig gjennomgang av eksisterende lovverk, forvaltningspraksis og avtaleverk med den hensikt å styrke kvinners og ungdoms rolle som utøvere og kulturbærere i reindriften.

Sametinget mener reindriftsnæringens partsposisjon må styrkes i reindriftsavtalesystemet.

Tiltak

For å sette i verk Sametingets reindriftspolitikk er det nødvendig å ha en fast stilling for å ivareta disse oppgavene. Sametinget har ikke støtteordninger rettet direkte mot reindriften som næring. Virkemidlene har vært rettet både mot virksomheter avledet av reindriften og mot annen næringsvirksomhet som kombineres med reindrift. Dette er i tråd med den intensjonen som ligger bak bruken av virkemidlene overført fra reindriftsavtalen. De overførte avtalemidlene har de senere år hatt en ramme på kr 2 000 000. Det avgis en årlig rapportering av bruken av disse midlene til Reindriftsadministrasjonen. Ved fordeling av

midlene legges til grunn de føringene som kommer til uttrykk gjennom overføring av avtalemidlene. Disse overføringene er ikke en fast ordning.

Den siste reindriftsavtalen har også lansert et eget verdiskapingsprogram for næringen. Dette programmet skal forvaltes av SND-systemet i Troms. Sametinget er representert i den oppnevnte styringsgruppen. Sametinget har ved hjelp av reindriftsavtalemidlene, egne midler og ved deltagelse i verdiskapings-programmet hatt et betydelig engasjement med sikte på å utvikle lønnsomme næringskombinasjoner for personer med reindrift som hovednæring.

Duodji

Mål

Sametinget skal legge til rette for utvikling av en sterkere næringsrettet duodji med økt lønnsomhet og økt omsetning av egenproduserte varer. En slik utvikling betinger sterk fokus på kompetanseheving, veiledning, produktutvikling, markedsføring og salg. Duodji skal gjøres til en levedyktig næring med kulturell, faglig og samfunnsmessig bærekraft.

Strategi

Sametinget skal utvikle et bredere og mer strukturert nettverk og samarbeid mellom produsenter, organisasjoner, utdanningsinstitusjoner, salg og markedsføringsorganer.

Tiltak

Sametinget har vedtatt et utviklingsprogram for duodji hvor ulike instanser inviteres til å delta i finansieringen av programmet. Mandat, opplegg for gjennomføring, tidsramme og finansiering må avklares. Prioriterte arbeidsområder er:

- Avklaring av næringens rammevilkår
- Kompetanseutvikling
- Salgs- og markedsføring
- Råvaretilgang
- Etablere produsentnettverk og samarbeidsordninger

Programmet har en samlet økonomisk ramme for 2002 på kr 3 700 000, hvorav Samisk utviklingsfonds andel er satt til kr 1 000 000.

I tillegg videreføres ordninger med individuelle tilskudd til aktive duodjiutøvere.

Ordningene omfatter investeringsstøtte til lokaler og produksjonsutstyr, samt etableringsstipend.

Samlet ramme til duodji er på *kr 2 270 000*.

Næringskombinasjoner

Mål

Hovedmålet er å sikre inntektsgrunnlaget for de som driver med næringskombinasjoner. Rammebetingelsene for kombinasjonsdrift må sikres i alle primærnæringene ved at sentrale myndigheter

legger til rette for det. Jevnlig gjennomgang av driftsstøtteordningen er nødvendig for å vurdere om hensikten med støtteordningen oppfylles og om ordningen treffer målgruppen.

Et annet mål er å utvikle nye kombinasjoner i tillegg til primærnæringene. Dette vil bedre kvinners muligheter til å benytte ordningen. Strukturendringer med statlige produksjonsdempende tiltak er gjennomført i flere næringer. En måte å sikre fortsatt sysselsetting innenfor de ulike næringene er å satse på nisje- og kvalitetsprodukter i tillegg til den tradisjonelle produksjonen. Begrensede ressurser som er tilgjengelige i samiske områder gir ofte ikke tilstrekkelig utkomme for eneyrketilpasning. Dessuten er ytre rammevilkår som begrensninger i ressursuttak, kvotereguleringer, nivå på produksjonsstøtte gjennom avtaler og negative markedsutsikter med på å vanskeliggjøre eneyrketilpasninger innenfor de samiske lokalsamfunnene. Kombinasjoner av flere næringer har dessuten vært mer vanlig innenfor samiske lokalsamfunn enn innenfor andre lokalsamfunn. Bedre utnyttelse av råvarene kan bidra til større verdiskapning. I tillegg er det et mål å øke lønnsomheten i primærnæringene ved å utvikle dem som ressursbase i reiselivsammenheng.

Strategi

For å sikre en fremtidsrettet kombinasjonsvirksomhet er det nødvendig å prioritere utviklingstiltak fremfor passive driftsstøtteordninger. Sterkere satsning på kompetanseheving og nettverksbygging vil kunne motivere kombinasjonsutøvere til å tenke mer på markedsrettet og markedstilpasset produksjon. Spesielt viktig er dette innen duodji der salg og markedsføring vil være sentrale satsningsområder.

For å få til en positiv næringsutvikling for innlandsfiske, er det nødvendig å satse på ytterligere kultivering og organisering av ferskvannsfisket.

Tiltak

- Følge opp resultatene fra evaluering av driftsstøtten til næringskombinasjonsvirksomhet
- Vurdere omlegging av driftsstøtten til sterkere satsning på utviklingstiltak innen kombinasjonsnæringer
- Satse på nisje- og kvalitetsprodukter for råvarer fra jordbruk, reindrift og fiske
- Bidra til kultivering av utvalgte fiskevann
- Bedriftsutviklingstiltak til innlandsfiskemottaksstasjoner

I september 2001 leverte NIBR, Alta sin evaluering om støtteordningen for næringskombinasjoner. De funnene og resultatene som der presenteres, og den politiske behandlingen av rapporten i Sametinget, vil være utslagsgivende for hvordan den fremtidige forvaltning av støtteordningen vil bli. Det er spesielt behov for å se ordningen i et kjønnperspektiv. Nye retningslinjer vil også danne grunnlaget for hvordan Sametinget vil tilrettelegge ordningen f.o.m. 2002. Forbruket i 2000 var inklusiv midler fra næringsavtalene, på ca. kr 6 000 000 bare i driftsstøtte. Beløpet forventes å øke i 2001 og i 2002 hvis dagens retningslinjer videreføres. Driftsstøtte er en støtte som søkerne har rett til å få, og det er ingen behovprøving. Skal utgiftene til ordningen reduseres, må retningslinjene endres av Sametingets plenum. Samlet ramme er *kr 4 640 000,* eksklusiv midler fra næringsavtalene.

Annet næringsliv

Mål

Sametinget skal arbeide for å utvikle et sterkere og mer variert næringsliv i distriktene, som følge av sysselsettingsnedgang i primærnæringene og i den offentlige sektor, og også for å bygge opp nødvendige samfunnsmessige servicetilbud i samiske lokalsamfunn.

Strategi

Det gjelder å etablere tilfredsstillende rammebetingelser for å videreutvikle sterke, allsidige og dynamiske bedriftsmiljøer der kompetanse, nyskaping, produktutvikling og videreforedling er sentrale tema for konkurransedyktige enkeltbedrifter. Det er behov for å motivere bedriftene til å ta i bruk den kompetansen kvinner innehar. På sikt vil dette gi et mer robust næringsliv.

Kjønnperspektivet er viktig for å skape en balansert utvikling i samiske lokalsamfunn. Innenfor servicenæringene finner en den største andelen av kvinnelige sysselsatte. En må sørge for bedre rettledning og oppfølging, og stimulere til etablering av arbeidsplasser for kvinner og ungdom.

Etablering av produksjonsarbeidsplasser er viktig for å styrke nyskaping og videreforedling av primærnæringsprodukter. Dette vil kunne styrke sysselsettingen gjennom videreforedling av råvareproduksjonen.

Det spesifikke samiske reiselivtilbudet er ikke utbygd i særlig grad. Den samiske turistnæringen er preget av små virksomheter som i liten grad samarbeider. Her er det et stort potensiale for utvikling. En viktig trend i turistmarkedet er opplevelsesturisme. Her vil samiske operatører kunne ha en konkurransefordel ved ekthet og særegen kompetanse. En viktig utfordring vil være å få etablert et nettverk mellom ulike reiselivsaktører med sikte på felles markedsføring og salg av tilbud. Utgangspunktet for tiltak vil være føringer i Sametingets vedtak i sak 29/00 *Sametingets reiselivspolitikk*

Tiltak

- Prioritere utviklingstiltak i foredlingsbedrifter og sikre servicetilbud i mindre samiske lokalsamfunn
- Iverksette næringsutviklingsprosjekter for kvinnelige etablerere
- Delta finansielt og administrativt i etablererprogram særlig rettet mot ungdom
- Prioritere innovative tiltak i eksisterende bedrifter
- Bygge opp regionale næringsklynger i bransjer/næringer som har behov for tettere samarbeid.

Samlet ramme på *kr 4 440 000*.

Duodjiinstitusjoner og organisasjoner

Sametinget skal sette av midler til duodjiorganisasjoner og –institusjoner. Av støtteordningen til organisasjonene (post 51.2 og post 51.3) var bevilgningen for 2001 på kr 3 530 000. Den direkte driftsstøtten for 2002 fordeles til følgende institusjoner i plenum:

Tabell 4.3. (i 1000 kr)

Post 51.2	Duodjiinstitusjoner og organisasjoner	2000	2001	2002	+/-
	Duodjeinstituhtta	1 800	1 800	1 800	0
	Kárášjoga Duodje Gávpi	63	100	100	0
	Manndalen Husflidslag	63	100	100	0
	Unjárgga Sámiid Duodje	63	100	100	0
	Opplæringskontoret i duodji øst	150	150	150	0
	Opplæringskontoret i duodji og formgivningsfag	63	100	100	0
	Duojáriid Dállu	0	200	200	0
	Duojáriid Ealáhus Searvi (fra post 51.3)	-	-	250	250
	Sámiid Duodji OS (fra post 51.3)	500	980	700	-280
	SUM	**3 002**	**3 530**	**3 500**	**-30**

Post 51.2 ble fordelt direkte i Sametingets plenum i 2001. I tillegg fikk Duojáriid Ealáhus Searvi en driftsstøtte på kr 250 000 fra post 51.1 Samisk utviklingsfond. Fordelingssummene for 2002 tar utgangspunkt i den fordeling som ble gjort i plenum for 2001. Landsorganisasjonen Sámiid Duodji OS og interesseorganisasjonen Duojáriid Ealáhus Searvi sorterer inn under denne posten fra 2002 av, og Sametingets plenum foretar en direkte tildeling av driftsstøtten.

Deler av retningslinjene er opphevet og pr. i dag er det kun Sámiid Duodji som oppfyller kriteriene for å få støtte fra post 51.3. Det vil være mest hensiktsmessig at Sámiid Duodji får direkte tildeling i plenum på lik linje med de andre organisasjonene. I så fall kan hele støtteordningen under post 51.2 duodji-institusjoner og under post 51.3 duodjiorgansisasjoner slåes sammen til en post (post 51.2). Retningslinjene for støtte fra tidligere post 51.3 til duodjiorganisasjoner foreslåes derfor opphevet.

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

Generell næringsutvikling og programarbeid

Mål

I tillegg til forvaltning av virkemidler skal Sametinget også fungere som et fagpolitisk organ i næringssaker. Dette innebærer å legge premisser for samisk næringsutvikling og bidra til en sterkere samordning av offentlig virkemiddelbruk. Sametinget vil i særlig grad prioritere likestillingspolitiske målsetninger. Målet er derfor å delta i ulike organer både nasjonalt og regionalt som omfatter spørsmål om å styrke sysselsetting- og næringsutviklingen i distriktene. I samhandling med andre offentlige virkemiddelaktører gjelder det å avgrense og avklare egen virkemiddelbruk i forhold til de andre aktørene.

Strategi

Sametinget har gjennomført en analyse av næringslivet i de samiske områdene. Analysen konkluderer med at det er nødvendig å vurdere de kulturspesifikke tilpasningene den enkelte vektlegger i sin næringsutøvelse.

Tiltak

- Delta i ulike fora for næringsutvikling, så som regionale utviklingsprogrammer i fylkene.
- Følge opp Handlingsplan for samiske kyst- og fjordområder
- Delta i det grenseoverskridende samarbeidet om de samiske delprogrammene i Interreg III

- Avgi høringsuttalelser i næringspolitiske saker
- Delta på informasjonsmøter og næringspolitiske seminarer
- Følge opp Sørsamisk handlingsplan.

5. Post 52 Kultur

Sametinget setter av følgende virkemidler til fordeling til samisk kulturarbeid i 2002:

Tabell 5.1. (i 1000 kr)

Post	Betegnelse	2000	2001	2002	+/-
52.1	Samisk kulturfond**	9 475	9 475	9 000	-475
52.2	Tilskudd til samisk forlagsdrift	1 500	1 490	1 520	30
52.3	Tilskudd til samiske kulturhus*	4 443	3 998	4 228	230
52.4	Tilskudd til samiske kulturorganisasjoner	1 583	1 072	1 093	21
52.5	Festivalstøtte	0	700	1 128	428
52.6	Samisk idrett	0	500	500	0
52.8	Beaivváš Sámi Teáhter *Ny*	-	-	10 700	10 700
52.9	Kunstnerstipender *Ny*	-	-	1 300	1 300
	SUM	**17 001**	**17 235**	**29 469**	**12 234**

*Inkl. utstillingsvederlag kr 150 000 til Sámi Dáiddaguovddáš, Karasjok

** kr 475 000 overføres til De Samiske Samlinger avd. kunst, jf tabell 7.3 post 54.1 Museer.

Samisk kulturfond

Tilskuddsordningen har egne retningslinjer for tildeling av støtte. Ordningen forvaltes av Sametingets tilskuddsstyre. I forbindelse med nytt budsjettstruktur er Samisk kulturfond splittet opp i tiltaksområder som Sametinget foretar direkte bevilgning til. Total ramme for Samisk kulturfond i 2002, *kr 9 000 000* ,fordeles til tiltaksområder (jf. Tabell 5.2*)*.

Mål

Samisk kultur er nært knyttet til primærnæringer, natur, språk, tradisjoner og historie gjennom samhandling, sosialisering og identitet. Å ivareta og utvikle samisk kultur må derfor ha et helhetlig perspektiv der samfunn og enkeltmennesket settes i fokus. For Sametinget er det en viktig oppgave å samordne samisk kulturinnsats, tilrettelegge for likeverdige tilbud og aktiviteter ut fra ulike regionale gruppers behov. Offentlig støtte til litteratur, musikk, film og teater skaper kjerneaktivitet som får ringvirkninger for det øvrige kulturtilbudet.

Det er også en vesentlig oppgave å skape rammebetingelser for samisk kulturarbeid i mer privat regi. Sametinget skal i sin kulturpolitikk bygge på kulturelle røtter og egen tradisjon, slik det kommer til uttrykk i det samiske samfunnet.

En viktig og grunnleggende oppgave for Sametinget er å bidra til å skape gode oppvekstvilkår for samiske barn og unge. Det legges til rette for en oppvekst som utvikler samisk identitet hos barn og unge. Sametinget er også opptatt av at likestillingsarbeidet starter allerede i oppveksten slik at barn lærer at jenter

og gutter er likeverdige og likestilte. Dette krever en omfattende og mangfoldig satsing på flere områder, en satsing som involverer mange aktører. Sametingets grunnprinsipp er at tiltak for barn og unge må tilpasses det samiske samfunnet og behovene der.

Strategi

- Sametinget skal arbeide for å fremme samisk litteratur, spesielt rettet mot barn og unge
- Sametinget skal bidra til å opprette stipendordninger som stimulerer/initierer samiske barn og unge til å skrive på samisk
- Sametinget skal videreføre innsatsen rettet mot barn og unge med bakgrunn i samisk barne- og ungdomsplan
- Sametinget vil arbeide for at eksisterende periodiske samiskspråklige publikasjoner for barn og unge får fast støtteordning.
- Sametinget vil arbeide for at eksisterende periodiske publikasjoner ivaretar begge kjønns interesser og vil spesielt arbeide for at Gába som et unikt blad for samiske kvinner, får fast støtteordning.
- Støtte opp om samisk amatørteaterarbeid
- Videreføre kunstinnkjøpsordningen
- Sametingets ungdomskonferanse arrangeres
- Sametinget vil arbeide for felles arena for samisk musikkformidling
- Arbeide for at arkivopptak av samisk musikk/joik samles og gjøres allment kjent

Tiltak

Det avsettes følgende ramme innen hvert kulturområde:

Tabell 5.2. (i 1000 kr)

Post 52.1	**Samisk kulturfond**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Litteratur	2 100	2 100	2000	-100
	Musikk	1 000	1 000	1 000	0
	Billedkunst/duodji	1 000	1 000	875	-125
	Teaterformål	400	400	400	0
	Barns oppvekstvilkår	2 475	2 475	2 475	0
	Andre tiltak	2 500	2 500	2 250	-250
	SUM	**9 475**	**9 475**	**9000**	**-475**

Samisk forlagsstøtte

Mål

Det skal utgis flest mulig samiske bøker, til en best mulig kvalitet, for å styrke bruken av samisk og for å utvikle språket, kulturen og identiteten. Sametinget vil arbeide for å få oversatt mer faglitteratur til samisk. Sametinget anser det som nødvendig at det bygges opp en stabil forlagsbransje i samiske områder. Dette for å ha organer som har som hovedmål å utgi bøker på samisk og for å skape grunnlag for samisk kulturell infrastruktur i samiske områder, ved forfattere som bruker samisk og ved samiskspråklige produsenter.

Sametinget vil spesielt peke på at det er viktig at forlag som oppnår samisk forlagsstøtte utgir samiske lærebøker.

Strategi

- Man skal søke å få til en mest mulig effektiv ressursanvendelse og maksimere produksjonen innenfor ressursrammene, og ved å øke bruken av samiske bøker
- Det foretas en helhetlig evaluering av samisk bokproduksjon.

Tiltak

Tabell 5.3. (i 1000 kr)

Post 52.2	**Forlagsstøtte**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Forlagsstøtte	1 500	1 490	1 520	30

Sametinget viderefører ordningen med driftstilskudd til forlag forvaltet av Sametingets tilskuddsstyret. I forbindelse med evalueringen som gjennomføres av samiske forlag vil driftsordningen bli revidert.

Det settes av en ramme på *kr 1 520 000* til samiske forlag i 2002.

Kulturhus

Tilskuddsordningen reguleres ikke av egne retningslinjer.

Mål

Sametingets målsetning vil være at alle offentlige myndigheter tar medansvar for samisk kulturutøvelse- og utvikling. I dette ligger at det samiske folk får reelle muligheter for samisk kulturutøvelse. Muligheter for samisk kulturutøvelse henger sammen med flere forhold. Et forhold som er av stor betydning er at det eksisterer arenaer i de samiske samfunn hvor samisk kulturutøvelse kan finne sted, og at de sikres økonomisk.

Strategi

- Sametinget skal bidra til å sikre drift av eksisterende kulturinstitusjoner
- Bidra til at Ája samisk senter i Kåfjord og Várdobáiki i Sør-Troms realiseres.

Tiltak

Sametinget foretar for 2001 følgende bevilgning til Samiske kulturhus:

Tabell 5.4. (i 1000 kr)

Post 52.3	**Kulturhus**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Árran Julevsame Guovdasj, Tysfjord	1 270	1 270	1 295	25
	Sámi Dáiddaguovddáš, Karasjok*	1 078	1 078	1 250	172
	Ája Samisk Senter, Kåfjord	540	600	612	12
	Sijti Jarnge, Hattfjelldal	1 050	1 050	1 071	21
	SUM	**3 938**	**3 998**	**4 228**	**230**

* Inkl. utstillingsvederlag på kr 150 000. Formålet med utstillingsvederlag er å formidle samisk kunst og duodji mellom billedkunstnere/kunsthåndverkere, det samiske samfunnet og det øvrige samfunnet.

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

Samiske kulturorganisasjoner

Retningslinjene for støtte til samiske kulturorganisasjoner oppheves. Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingene til de enkelte organisasjonene.

Mål

Formålet er å styrke og utvikle samisk kultur og identitet som skal bidra blant annet til et rikt, variert og aktivt samisk kulturliv.

Strategi

- Sametinget vil sikre støtte til samiske kulturorganisasjoner som rekrutterer samisk ungdom.
- Sametinget vil arbeide for å sikre og utvikle de økonomiske rammebetingelser til samiske kulturorganisasjoner.

Tiltak

Det innebærer at Sametinget for 2002 foretar følgende bevilgning til kulturorganisasjonene:

Tabell 5.5. (i 1000 kr)

Post 52.4	**Kulturorganisasjoner**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Sámi Dáiddačehpiid Searvi	175	190	194	4
	Sámi Girječállid Searvi	160	160	163	3
	Sámi Teahter Searvi	160	160	163	3
	Sámi Fágalaš girječállid ja Jorgaleaddjiid Searvi	107	107	109	2
	DSJ-Doajmmasiebbre Julevsábme	95	95	97	2
	Samisk Filmforbund	75	75	77	2
	Juoigiid Searvi	50	70	71	1
	Foreningen samiske komponister	50	55	56	1
	Sámi Dáiddarráđđi	150	160	163	3
	SUM	**1 022**	**1 072**	**1 093**	**21**

Sametinget ber Sametingsrådet fortsette dialogen med organisasjonene om den framtidige virksomheten for de respektive organisasjonene. Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

Festivalstøtte

Samisk kulturråd har over flere år bevilget festivalstøtte til flere årlige festivaler. Prosjektstøtte til festivalene har vært gitt etter søknad. Sametinget oppretter fra og med 2001 en egen budsjettpost til faste festivaler. Støtten gis i form av et direkte grunntilskudd som kan nyttes til planlegging for å oppnå kontinuitet i festivalene og samtidig gi større forutsigbarhet. For år 2001 ble det gitt grunntilskudd til Riddu Riđđu og Musikkfestivalen i Kautokeino på til sammen kr 700 000.

Mål

Formålet er å bidra til å stimulere og utvikle samiske kunstneriske uttrykk, og sikre/opprettholde arenaer/scener for formidling av samiske kulturuttrykk. Sametingets mål i festivalsammenheng er å ivareta interessene for samiske artister og heve interessen for samiske artister.

Strategi

Sametinget vil:

- arbeide for at samiske festivaler får tilfredstillende økonomiske rammebetingelser
- se nærmere på mulighetene for prosjektstøtte til samiske festivaler
- bidra til et møtested for urfolks kunstnere og artister, publikum og ungdom, og gjøre andre urfolk kjent med samisk kultur.

Tiltak

Sametinget gir for 2002 følgende grunntilskudd til Samiske festivaler:

Tabell 5.6. (i 1000 kr)

Post 52.5	**Festivalstøtte**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Riddu Riđđu	-	350	564	214
	Musikkfestivalen i Guovdageaidnu/Kautokeino	-	350	564	214
	SUM	**-**	**700**	**1 128**	**428**

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

Samisk idrett

Samisk idrett får årlig bevilgning over post 52.6.

Mål

Formålet med støtteordningen er å fremme samisk identitet og tilhørighet gjennom aktiviteter, og åstyrke barn- og ungdoms deltakelse i samisk idrett. Samisk idrett er nært knyttet til spørsmål om identitet og tilhørighet, og må derfor ses i sammenheng med grunnleggende sosiale og kulturelle normer og verdier i samfunnet. Det er særlig viktig å tilrettelegge aktiviteter for både jenter og gutter, kvinner og menn.

Strategi

- Sametinget vil arbeide for at samisk idrett sikres offentlig finansiering. I den sammenheng bør en vurdere mulighetene for at deler av tippemidlene tilbakeføres samisk idrett.

Tiltak

Sametinget viderefører støtten til samisk idrett. For dette arbeidet settes det av følgende økonomiske virkemidler:

Tabell 5.7. (i 1000 kr)

Post 52.6	**Idrettsstøtte**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Sámi Valáštallan Lihttu – Norga	-	500	500	0

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingene.

Beaivváš Sámi Teáhter

Mål

- Bidra til å styrke samisk kultur og identitet ved å presentere samisk fortid, nåtid og visjoner om fremtiden, heve det samiske språkets status, spre kunnskap om og interesse for samisk kulturuttrykk og få til en dialog mellom kulturer.

Strategi

- Teatret skal være i stand til å betjene hele det samiske bosettingsområdet med de store geografiske avstandene og med de ulike utfordringene en finner i de ulike samiske områdene.
- Sikre et forsvarlig økonomisk fundament for virksomheten.

Tiltak

Tabell 5.8. (i 1000 kr)

Post 52.8	**Samisk teater**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Beaivváš Sámi Teáhter	-	-	10 700	10 700

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

Kunstnerstipendier

Mål

Stipendordningen skal bidra til at målene i Sametingets kunstnerpolitikk nås ved å legge til forholdene til rette for at enkeltkunstnere, gjennom å motta tilskudd fra Sametinget, skal kunne bidra til et mangfoldig og nyskapende samisk kunstliv. Det er en viktig oppgave for Sametinget å bidra til at samiske kunstnere kan stimuleres til skapende åndsliv innenfor litteratur, billedkunst og kunsthåndverk, sang og musikk, joik, teater, dans, film, video osv.

Strategi

- Samiske kunstnere sikres like økonomiske vilkår som andre kunstnere
- Styrke mulighetene for kunstnerisk og kulturell egenutvikling i det samiske samfunnet
- Arbeide for at samiske kunstnere får en egen garanti-inntektsordning.

Tiltak

Tabell 5.9. (i 1000 kr)

Post 52.9	**Stipender**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Kunstnerstipender	-	-	1 300	1 300

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

6. Post 53 Språk

Sametinget setter av følgende virkemidler til fordeling av samisk språkarbeid i 2002:

Tabell 6.1. (i 1000 kr)

Post	Betegnelse	2000	2001	2002	+/-
53.0	Tospråklighetstilskudd	16 650	15 850	25 050	9 200
53.2	Språkprosjekter utenfor forvaltningsområdet	2 956	2 406	2 450	44
53.3	Språksentre *Ny*	0	1 600	2 000	400
	SUM	**19 606**	**19 856**	**29 500**	**9 644**

Vern og utvikling av samisk språk krever et kontinuerlig arbeid. Det er derfor nødvendig og naturlig med langsiktige målsettinger. Samisk språk er i de aller fleste sammenhenger et minoritetsspråk, og er under et sterk press både fra norsk og engelsk. Samisk må utvikles på flere nivå. Samtidig som språkvern er nødvendig, vil det også kreves en vitalisering av språket særlig i områder der en hel generasjon har mistet språket. En slik vitalisering er helt påkrevd om språket ikke skal forsvinne helt i disse områdene.

Det er også nødvendig med alfabetisering blant voksne samer i styrkingen og utviklingen av samisk språk.

I 2002 vil en sentral oppgave være å følge opp språkbruksundersøkelsen som ble lagt fram i 2001 og Sametingets melding om samisk språk. Det vil også være behov for en gjennomgang av samelovens språkregler og tilhørende forskrifter.

Språk er en helt sentral kulturbærer, det samme er samiske stedsnavn og samisk litteratur. Sametinget ser det som en svært viktig oppgave å arbeide for vern og aktiv bruk av disse helt sentrale kulturelementene for sikring av samisk kultur i sin helhet. Samtidig er språk, stedsnavn og litteratur viktige kilder for kommunikasjon om samiske verdier og forståelsesrammer. Informasjon og kommunikasjon både med tradisjonelle og nye medier er viktig i utviklingen mot et likestilt mangfoldig samisk samfunn.

Tospråklighetstilskudd

Mål

Tospråklighetstilskuddet skal virke til å bevare, styrke og fremme bruken av samisk språk i offentlig forvaltning. Det er en overordnet målsetting at kommuneforvaltningen fullt ut skal bli tospråklig, slik at samisk og norsktalende får en likeverdig kommunal tjenesteyting. Tospråklighetstilskuddet skal også sikre enkeltpersoners rettigheter i henhold til samelovens språkregler. Tospråklighetstilskuddet har i de siste årene vært på samme nivå. Tidligere skjønnsmidler (kap 571 post 64) til kommunene som har store utgifter på grunn av tospråklighet, fordeles fra 2002 over Sametingets budsjett. Disse tidligere skjønnsmidlene utgjør i utgangspunktet en økning av tospråklighetstilskuddet med kr 10 200 000.

Strategi

Sametinget vil understreke kommunenes ansvar for å virke til at midlene brukes til styrking av samisk språk. Sametinget ser det som en utfordring for kommunene å utarbeide strategiplaner med konkrete tiltak for styrking av samisk språk.

Tiltak

Følgende fordeling av den samlede rammen for virkemidler til tospråklighet for 2002:

Tabell 6.2. (i 1000 kr)

Post 53.0	Tospråklighetstilskudd	2000	2001	2002	+/-
	Guovdageaidnu/Kautokeino kommune	3 021	3 321	5 337	2 016
	Kárášjohka/Karasjok kommune	2 802	3 102	4 984	1 882
	Deatnu/Tana kommune	2 116	2 489	3 996	1 507
	Porsaŋgu/Porsanger kommune	2 161	2 060	3 308	1 248
	Unjárga/Nesseby kommune	1 309	1 609	2 188	579
	Gáivuotna/Kåfjord kommune	1 504	1 404	2 258	854
	Finmárku/Finnmark fylkeskommune	374	1 057	1 691	634
	Romsa/Troms fylkeskommune	125	808	1 288	480
	SUM	**13 486**	**15 850**	**25 050**	**9 200**

Det forutsettes at administrasjonen styrkes med en stilling, da overtagelse av skjønnsmidlene vil medføre ekstra arbeid i Sametingets språkavdeling.

Denne summen tas fra skjønnsmidlene før de fordeles til kommunene. Av skjønnsmidlene på kr 10 200 000 på post 53.0. overføres kr 600 000 til post 01 administrativt nivå til en ny språkfaglig stilling og kr 400 000.

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

Språkprosjekter

Mål

Sametinget skal styrke og fremme samisk språk utenfor forvaltningsområdet. Sametinget skal følge opp språkplaner for sørsameområdet, lulesameområdet og Ofoten/Sør-Troms området.

Strategi

Sametinget har utarbeidet særlige språkplaner for ulike områder utenfor forvaltningsområdet. Å iverksette planene er en viktig del i arbeidet for å revitalisere og utvikle samisk språk.

Gjennom tilskuddsordningen til språkprosjekter utenfor forvaltningsområdet for samisk språk, vil Sametinget videreføre språksatsingsarbeidet. Områdene er ikke entydig i forhold til språket. Derfor må det være forskjellige tiltak til de ulike områdene. Uten tvil har områder utenfor forvaltningsområdet enda større behov for alfabetisering enn det er innenfor forvaltningsområdet.

Tiltak

Tildelingen av prosjektmidler for språkarbeid utenfor forvaltningsområdet var på kr 2 406 000 i 2001 og det legges opp til videreføring i 2002, slik at tildelingen totalt blir på *kr 2 450 000*. Midlene skal hovedsakelig gå til styrking av språkarbeidet i sør-, lule- og kystsameområdene.

Den samlede rammen for virkemidler til samiske språkprosjekter er følgende i 2002:

Tabell 6.3. (i 1000 kr)

Post 53.2	Språkprosjekter	2000	2001	2002	+/-

Språksentre

Mål

- Styrke samisk språk i områder hvor det står svakt
- Opprette språksentre og arenaer for samhandling mellom kjønn og generasjoner
- Tilrettelegge forholdene slik at barn og unge skal ha muligheter til å bruke språket.

Strategi

- Tilrettelegge arenaer hvor det er naturlig å snakke samisk, og dermed ivareta og utvikle språket som kulturbærer innenfor ulike dialektområder.

Sametinget ser at i områder hvor det er opprettet språksentre, har arbeidet med å fremme språket vært vellykket. Derfor er opprettelse av permanente språksentre gode språkutviklingstiltak. Tidligere har språksentre i Porsanger, Kåfjord, Evenes (Várdobáiki) og Tysfjord (Árran) fått årlig fast støtte. Språksentre som allerde er etablert, bør få anledning til å utvide virkeområder slik at de kan fungere som regionale språksentre.

Tiltak

Språksentre i Porsanger, Kåfjord, Tysfjord og Evenes har fått fast støtte fra Sametinget. I 2001 bevilget Sametinget kr 1 600 000 til språksentre, dvs. kr 400 000 hver. I 1998 fikk Sør-Varanger og Nesseby kommune tildelt midler til et språkprosjekt. Ut i fra dette språkprosjektet har de i dag klart å etablere et språksenter som nylig ble åpnet i Nesseby. Senteret heter Isak Saba guovddáš. Fra 2002 vil også dette senteret få fast støtte.

Den samlede rammen for virkemidler til 5 språksentre har følgende fordeling i 2002:

Tabell 6.4. (i 1000 kr)

Post 53.3	**Språksentre**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Porsanger	-	400	400	0
	Kåfjord	-	400	400	0
	Tysfjord	-	400	400	0
	Evenes	-	400	400	0
	Nesseby	-	0	400	400
	SUM	**-**	**1 600**	**2 000**	**400**

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

7. Post 54 Miljø- og kulturvern

Sametinget setter av følgende virkemidler til samisk miljø- og kulturvernarbeid i 2002:

Tabell 7.1. (i 1000 kr)

Post	Benevnelse	2000	2001	2002	+/-
54.0	Kulturminnevern	1 000	1 000	1 000	0
54.1	Museer	0	970	8 700	7 730
54.2	Samisk arkiv *Ny*	-	-	665	665
	SUM	**1 000**	**1 970**	**10 365**	**8 395**

Samene som urfolk må ha en sentral rolle i arbeidet med en bærekraftig utvikling. Urfolk har gjennom mange generasjoner utviklet en helhetsorientert, tradisjonell og vitenskapelig viten om egen jord, naturressurser og miljø. I denne sammenheng har urfolkskvinner en spesiell verdifull kompetanse som må erkjennes og tas i bruk. Urfolks evne til å praktisere en bærekraftig utvikling må styrkes slik at en kan overkomme begrensninger som er lagt av økonomiske, sosiale og historiske forhold.

Det samiske kulturminnevernet er en del av arealforvaltningen og ses i sammenheng med de øvrige miljøutfordringene. Kulturminner og kulturmiljø viser til en samisk forståelse av landskapet og natur, samt landskapet og naturens betydning for økonomiske, religiøse og sosiale forhold. Kulturminner er en miljømessig og kulturell ressurs, som står i et gjensidig forhold til andre miljøressurser og de sosiale og kulturelle ressurser.

Samiske museer er sentrale aktører i arbeidet med bevisstgjøring og handling for en bærekraftig utvikling. Samtidig står samiske museer overfor en særlig utfordring som handler om at de skal være arena og aktør i en dialog om kulturell selvforståelse og identitet både i en indre og ytre sammenheng. Utfordringen ligger i å virke til kritisk refleksjon omkring kultur, historie og identitet i både minoritets- og majoritetssamfunnet samtidig. For det samiske samfunn vil dette best kunne oppnås gjennom en museumspolitikk der det samiske samfunn selv tar ansvaret for hvordan kulturarven skal vernes og brukes.

Kulturminnevern

Mål

Sametinget skal verne samiske kulturminner og kulturmiljø på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur.

Strategi

- Sametinget skal støtte samiske kulturminnetiltak med tilskudd i henhold til innsatsområder
- Sametinget skal legge særlig vekt på synliggjøring, veiledning og kommunikasjon i arbeidet med samiske kulturminner og kulturmiljøer.

Tiltak

Den samlede rammen for virkemidler til kulturminneverntiltak er følgende i 2002:

Tabell 7.2. (i 1000 kr)

Post 54.0	Kulturminnevern	2000	2001	2002	+/-
	Kulturminnetiltak	1 000	1 000	1 000	0

Museer

Mål

Sametinget skal gjennom overtakelse av forvaltnings- og tilskuddsansvaret for samiske museer sikre en styrket, samordnet og helhetlig samisk museumsvirksomhet, basert på samenes egne forutsetninger som folk og urfolk.

Strategi

- Sametinget skal arbeide for å sikre og utvikle det samiske museumsfaglige miljøet for sikring, dokumentasjon, kunnskapsutvikling og formidling av samisk historie og kultur
- Videreføre dialogen med de samiske museene og berørte kommuner med utgangspunkt i Sametingets museumsutredning for samordning av den samiske museumsvirksomheten
- Norsk Museumsutvikling skal inviteres til deltakelse i samordningsprosessen
- Sametinget skal arbeide for etablering av Østsamisk museum som samisk nasjonalt tusenårssted
- Sametinget skal arbeide for å øke bevilgningen til samiske museer og samiske museumsformål i tråd med forutsetningene i St. meld. nr. 22 (1999-2000) Kjelder til kunnskap og oppleving.

Tiltak

Den samlede rammen for virkemidler til samiske museer har følgende fordeling i 2002:

Tabell 7.3. (i 1000 kr)

Post 54.1	**Museer**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Saemien Sijte	265	450	1 180	730
	Árran lulesamiske museum	0	0	2 360	2 360
	Gállogiedde museum	0	0	40	40
	Guovdageaidnu gilišilju	0	0	230	230
	Sámiid Vuorká-Dávvirat	0	0	3 400	3 400
	Deanu Musea	0	0	230	230
	Várjjat Sámi Musea	240	450	1 190	740
	Samisk museumslag	50	70	70	0
	SUM	**555**	**970**	**8 700**	**7 730**

Fordelingen av tilskuddsmidlene til de samiske museene baserer seg på det tilskuddet museene tidligere fikk fra Kulturdepartementet direkte, via fylkeskommunen eller fra fylkeskommunens egne driftsmidler. Sametinget vil fra 2002 overta ansvaret for de samiske museene, innbefattet disse tilskuddsmidlene.

Sametingets tilskudd til de samiske museene gis med det vilkår at kommunene opprettholder sin driftsstøtte til museene på minimum dagens nivå, og at museene sammen med Sametinget aktivt deltar i en prosess for samordning og styrking av den samiske museumsvirksomheten.

Sametinget anser det som viktig å tilgjengeliggjøre samisk billedkunst og duodji/samisk kunsthåndverk organisert som kunstmuseal virksomhet bl.a. med etablering av en fast stilling ved De Samiske Samlinger. Det 3-årige prosjektet avdeling kunst utløp 31. desember 2001. Forvaltningen av samisk kunst styrkes ved å integrere stillingen under bevilgningen til De Samiske Samlinger i 2002.

Det er satt av kr 2 500 000 på statsbudsjettet 2002 i investeringstilskudd for prosjektering av østsamisk museumsbygg i Neiden. Sametinget har tatt på seg hovedansvaret for å sikre en driftsstøtte til Østsamisk museum (jfr. Møte i Neiden 05.06.01). Etter en avklaring om medfinansiering fra Sør-Varanger kommune og Finnmark fylkeskommune og en avklaring av midlertidig organisatorisk tilknytning for Østsamisk museum, i påvente av en ny og samordnet samisk museumsstruktur, bes Sametingets tilskuddsstyre å bidra med nødvendig prosjektstøtte etter søknad fra vertsinstitusjon.
Møter for gjennomføring av samordningsprosessen for de samiske museene skal til en viss grad dekkes over Sametingets driftsbudsjett. På grunn av dette holdes støtten til Samisk museumslag på samme nivå som for 2001.

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

Samisk arkiv

Sametinget har fra 2002 overtatt bevilgningen til Samisk arkiv fra Kulturdepartementet. Samisk arkiv er organisert som egen stiftelse og har i dag ansvar for private samiske arkiver.

Sametinget har i sak R 53/00 påpekt et behov for en utredning av Samisk arkivs rolle, ansvar og organisering nettopp med tanke på å utvikle arkivet til en nasjonal samisk arkivinstitusjon tilsvarende det Samisk spesialbibliotek har for samiske bibliotektjenester. Dette er i tråd med Sametingets vedtak i sak 11/00. Dette vil være en problemstilling som inneholder mange ulike aspekter, og som bør utredes grundig med sikte på en framtidsrettet arkivfunksjon i det samiske samfunn. Sametinget har i vedtaket R 53/00 forutsatt Kulturdepartementets finansiering av utredningsarbeidet.

For 2002 er det satt av følgende ramme til samisk arkiv i Kautokeino:

Tabell 7.2. (i 1000 kr)

Post 54.2	**Samisk arkiv**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Samisk arkiv	-	-	665	665

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

Miljøvern

Mål

Sametinget skal virke til en økonomisk, økologisk og kulturell bærekraftig utvikling i de samiske områdene. Sentrale målsettinger i Sametingets miljøvernarbeid er å:

- utvikle en miljøvennlig natur- og ressursutnyttelse for kontinuitet og utvikling av samisk kultur- og samfunnsliv
- bidra til å realisere en miljøvennlig praksis i det samiske samfunn gjennom å synliggjøre og understøtte handlingsalternativer som peker i bærekraftig retning
- skape forståelse for samiske kulturminners og kulturmiljøers miljømessige, historiske og kulturelle verdi
- verne samiske kulturminner og kulturmiljø på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur

- virke til et samarbeid med miljøforvaltningen og samiske institusjoner nasjonalt og internasjonalt for vern og forvaltning av samiske kulturminner og kulturmiljøer.

Strategi og tiltak

Sametinget skal:

- følge opp arbeidet til planlovutvalget for å sikre ivaretakelse av samiske samfunnsinteresser i alle arealinngrepssaker i samiske bruks- og bosettingsområder. En vektleggingsregel i planlovens formålsparagraf vil her være viktig
- virke til at samiske verdier vektlegges i verneplanprosesser i samiske områder, slik at en ivaretakelse av slike områder skjer gjennom en forvaltning der lokal samisk kunnskap og praksis er rådende
- følge opp Konvensjonen om biologisk mangfold og urfolks kunnskap, praksis og fornyelser i denne sammenhengen. Regjeringens arbeid med en stortingsmelding og handlingsplan for ivaretakelsen av det biologiske mangfoldet skal følges opp
- arbeide for at det kan iverksettes et arbeid for en utredning/sametingsmelding om samiske miljø- og arealforvaltningsperspektiver for bl.a. å kunne ivareta samiske arealinteresser i større arealinngrepssaker på en mer helhetlig og forutsigbar måte
- arbeide for en mer aktiv bestandsforvalting av rovdyr, og at det totale antall individer av ulike rovdyr oppfyller Bern-konvensjonen. Sametinget skal arbeide for å bevare villaksbestanden og at laksens betydning for samisk kultur og samfunnsliv vektlegges i dette arbeidet
- forvalte samiske kulturminner i henhold til kulturminneloven og plan- og bygningsloven gjennom rask og tjenesteorientert saksbehandling
- virke til samarbeid med den øvrige miljø- og kulturminneforvaltingen
- virke til dokumentasjon og tilgjengeliggjøring av relevante kulturminneopplysninger ved utvikling av kulturminnedatabase.
- følge opp arbeidet til kulturminneutvalget for å sikre en framtidig styrking og utviklingsmulighet for det samiske kulturminnevernet.

8. Post 55 Andre tilskudd

Den samlede rammen for virkemidler til politisk arbeid har følgende fordeling i 2002:

Tabell 8.1. (i 1000 kr)

Post	Benevnelse	2000	2001	2002	+/-
55.0	Samiske hovedorganisasjoner	2 600	2 600	2 500	-100
55.1	Politiske grupper i Sametinget	1 800	1 800	1 800	0
55.2	*(flyttet til post 21.6)*	147	162	-	-162
55.3	Lister ved Sametingsvalget	0	1 200	0	-1 200
55.4	Opposisjonens arbeidsvilkår *(ny)*			600	600
	SUM	**4 547**	**5 762**	**4 900**	**-862**

Samiske hovedorganisasjoner

Samiske hovedorganisasjoner er kjennetegnet ved at de arbeider aktivt i forhold til hele bredden av det samiske samfunnslivet. Det er medlemsbaserte organisasjoner som gjennom sine lokallag yter et aktivt bidrag til samisk samfunnsliv. De har et særlig ansvar for likestillingsarbeidet i det samiske samfunnet.

Sametinget viderefører tilskuddet til hovedorganisasjonene med *kr 2 500 000*. Sametingsrådet fordeler tilskuddet med unntak av likestillingsprisen som tildeles av den Sametinget bemyndiger etter utarbeidelsen av statuttene.

Politiske grupper i Sametinget

Sametingets tilskudd til politiske grupper i Sametinget fordeles etter egne retningslinjer. Ordningen skal bidra til at gruppene på Sametinget får mulighet til å organisere sitt arbeid med blant annet sekretærhjelp. Rammen for ordningen settes til *kr 1 800 000*.

Lister ved Sametingsvalget

I forbindelse med valg til Sametinget gis det et særskilt tilskudd til lister som stiller til valg. Dette tilskuddet bortfaller i 2002.

Opposisjonens arbeidsvilkår

For å sikre opposisjonen gode arbeidsvilkår i Sametinget er det satt av *kr 600 000*. Midlene fordeles etter nærmere avtale mellom sametingspresidenten og de berørte politiske gruppene.

9. Post 56 Opplæring

Sametinget setter av følgende virkemidler til fordeling til samisk opplæringsarbeid i 2002:

Tabell 9.1. (i 1000 kr)

Post	Benevnelse	2000	2001	2002	+/-
56.0	Læremidler og kompetanseheving spes.ped.	10 954	12 554	12 204	-350
56.1	Utdanningsstipend	-	1 000	1 000	0
56.2	Barnehager	7 200	7 510	7 510	0
	SUM	**18 154**	**21 064**	**20 714**	**-350**

* Sametinget har i 2001 i et eget tildelingsbrev fått tildelt midler til kvalitetsutviklingstiltak. Dette gjelder bl.a.; revitalisering av samisk språk, samisk begynneropplæring, kartleggingsmateriell og kvalitet i matematikkopplæring (KIM) . Sametinget har også fått bevilget midler til IKT tiltak, deriblant kr 1 000 000 til IKT læremidler og kr 500 000 til opprettelse av Samisk skolenett. Sametinget forutsetter at disse tiltakene videreføres i 2002 gjennom særskilt tildeling. Nevnte tildelinger er ikke med i talloppsettet ovenfor.

Opplæring

Skole- og utdanningssystemet har et særlig ansvar i virkeliggjøringen av prinsippene for samepolitikken. Læreplaner, læremidler, lek, undervisningsformer og utdanning av lærere er viktige elementer for å utvikle grunnskolen slik at den bidrar til bevaring og utvikling av samisk språk, kultur og samfunnsliv. Skolen har også et særlig ansvar i holdningskapende arbeid og i likestillingsarbeidet.

Stortingets vedtak om individuell rett til opplæring i samisk for samiske elever i grunn- og videregående skole og det faktum at skolesituasjonen for samiske elever varierer sterkt fra område til område, innebærer en stor utfordring i å tilpasse undervisningen og læremidlene til elevenes situasjon og forutsetninger for å lære samisk. Sametingets største utfordring er å medvirke til at den individuelle retten til opplæring i/på samisk er reell. Dette innebærer at Sametinget må bruke betydelige ressurser til å påvirke sentrale myndigheter til å gi tilstrekkelig økonomiske rammer til slik opplæring. Sametinget må også bruke ressurser på informasjon og veiledning om retten og muligheten til samiske opplæring.

Ordinære – og særskilt tilrettelagte læremidler

Mål

Ordningen skal bidra til langsiktig og målrettet utvikling og produksjon av alle typer læremidler for samiske elever. Samiske læremidler skal levendegjøre den samiske kulturen for samiske elever. Elever skal også stimuleres til å ta vare på den samiske kulturen og til å bruke det samiske språket slik at deres samiske kultur, språk og identitet blir styrket.

Sametinget skal bidra til at det utvikles og produseres spesialpedagogiske læremidler for barn, unge og voksne med særskilte behov.

Strategi

- Inngå avtaler om læremiddelutvikling og gi tilskudd innenfor Sametingets satsingsområder for læremiddelutvikling. Satsingsområdene er læremidler for: grunnskole nordsamisk, grunnskole lulesamisk, grunnskole sørsamisk og læremidler for videregående opplæring
- Oversetting av lærebøker fra samisk til norsk og/eller til andre samiske språkgrupper slik at lærebøkene med samisk innhold blir tilgjengelig for alle språkgrupper og for elever som ikke har samisk som opplæringsspråk. Dette tiltaket forutsetter tilleggsbevilgning
- Veilede forlag og forfattere i arbeidet med å utvikle samiske læremidler
- Arbeide for utvikling og satsing på nettbaserte/elektroniske læremidler for å møte kravet i opplæringsloven om individuell rett til opplæring i samisk og gi alle samiske elever mulighet til å ta i bruk moderne samiske læremidler
- Utvikling av samiske læremidler
- Utvikling av multifunksjonelle læremidler på nord-, lule- og sørsamisk som supplement til ordinære læremidler.

Tiltak

Den samlede rammen for virkemidler til læremidler og kompetanseheving i spesialpedagogikk har følgende fordeling i 2002:

Tabell 9.2. (i 1000 kr)

Post 56.0	**Læremidler og kompetanseheving spes.ped.**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Samiske læremidler	10 954	9 104	9 104	0
	Særskilt tilrettelagte læremidler	0	1 750	1 750	0
	Særskilte tiltak innen spes.ped, bla. Kompetanseheving	0	1 700	1 350	-350
	SUM	**10 954**	**12 554**	**12 204**	**-350**

Særskilte tiltak innen spesialpedagogikk:

- Iverksette og videreføre samiske faglige kompetansehevingstiltak innen spesialpedagogikk i tråd med Sametingets plan for fagområdet
- Følge opp arbeidet i samisk tyngdepunkt i tråd med Sametingets og Stortingets vedtak
- Initiere FOU tiltak inne spesialpedagogikk.

Stipend

Mål

Sametinget vil motivere ungdom i videregående skole til å velge opplæring i eller på samisk.

Strategi

Bidra til at ungdom får styrket sin kompetanse i samisk språk gjennom tildeling av utdanningsstipend.

Tiltak

Den samlede rammen for virkemidler til opplæring i og på samisk er følgende i 2002:

Tabell 9.3. (i 1000 kr)

Post 56.1	**Utdanningsstipend**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Utdanningsstipend	-	1 000	1 000	0

Barnehager

Mål

Samiske barn skal ha mulighet til å styrke sitt språk og identitet i barnehagen.

Strategi

- Virke til et godt barnehagetilbud for samiske barn
- Utarbeide veiledningsmateriell for samiske barnehager
- Virke til en god dialog med eiere av barnehager med samiske barn
- Initiere FOU-tiltak innenfor barnehagesektoren
- Avholde årlig konferanse for alle barnehageansatte i samiske barnehager
- Veilede samisk barnehagepersonell
- Gi gutter og jenter gode normer, verdier og rollemodeller for på den måten å arbeide for et likestilt samfunn.

Tiltak

Den samlede rammen for virkemidler til samiske barnehager har følgende fordeling i 2002:

Tabell 9.4. (i 1000 kr)

Post 56.2	**Barnehager**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Tilskudd til samiske barnehager	-	7 310	7 210	-100
	Læremidler til barnehager	-	200	200	0
	Kvalitetsutvikling – årlig barnehagekonferanse	-	0	100	100
	SUM	**-**	**7 510**	**7 510**	**0**

Sametingsrådet har under sak R 112/01 fastsatt at tilskudd til barnehager skal forvaltes av tilskuddsstyret.

Kvalitetsutvikling

Mål

Sametinget vil sikre god kvalitet på opplæring som gis i og på samisk. Det er også en viktig målsetting å øke antallet elever i videregående opplæring som gjennomfører studiene innen normert tid.

Strategi

- Videreføre påbegynte prosjekter bl.a. KIM (kvalitet i matematikkopplæring) og samisk begynneropplæring i grunnskolen
- Få igangsatt forsknings- og utviklingsprosjekter på områder hvor det er særskilte behov for kvalitetsutvikling i grunnskolen
- Virke til å igangsette et utviklingsprosjekt i samisk videregående opplæring som søker å identifisere og gjøre noe med forhold som bidrar til bedre gjennomstrømning av elever.
- Tilrettelegge for oppfølging av L97 Samisk og samiske læreplaner i videregående skole slik at opplæringen sikres et innhold og kvalitet som gir grunnleggende kunnskap
- Arbeide for etablering av reindrift som lærefag og revidering av læreplaner i videregående opplæring.
- Utvikle kartleggingsmateriell til grunnskole og videregående opplæring.

Prosjektene for kvalitetsutvikling i skolen vil kunne utføres innenfor Sametingets administrative virksomhet eller ved inngåelse av avtaler med eksterne institusjoner. Utføres tiltakene innenfor Sametingets administrative virksomhet, gis Sametingsrådet fullmakt til å overføre prosjektkostnadene fra virkemiddeltiltak til administrativ drift.

IKT i samisk opplæring

Mål

Sametinget skal bidra til at samiske elever, både gutter og jenter, får dekket sitt behov for generell kompetanse og spisskompetanse innen IKT.

Strategi

- Videreføre arbeidet med etablering av samiske skolenett
- Videreføre arbeidet med utvikling av samiske elektroniske læremidler
- Initiere FOU tiltak innen IKT.

10. Post 57 Internasjonalt samarbeid

Sametinget setter av følgende virkemidler til internasjonalt samarbeid i 2002:

Post 57 disponeres av Sametingets representanter i Samisk parlamentarisk råd.

Tabell 10.1. (i 1000 kr)

Post	Benevnelse	2000	2001	2002	+/-
57.1	Interreg.	-	1 000	700	-300
57.2	Barentssamarbeid	-	200	200	0
57.3	Annet	-	100	200	100
	SUM	**-**	**1 300**	**1 100**	**-200**

Sametinget legger vekt på aktiv deltakelse både i grenseregionalt og internasjonalt arbeid med urfolksspørsmål. Et slikt arbeid forutsetter en målrettet innsats i ulike prosesser og programmer som er relevant for urfolks situasjon generelt og samenes situasjon spesielt.

Interreg III (2000-2006)

Mål

- Skape et differensiert, aktivt og utviklet samisk samfunnsliv gjennom et grenseoverskridende samarbeid som styrker samisk identitet, kultur og næring.

Strategi og tiltak

- Muliggjøre et grenseoverskridende samarbeid innenfor det samiske samfunn som er nærings-, sysselsettings- og bedriftsrettet
- Skape forutsetninger for å utvide og bedre kompetansen gjennom overføring av tradisjonell samisk kunnskap, teoretisk utdanning, forskning og dokumentasjon.

Sametinget har sluttet seg til Interreg-programmet. Dette forutsetter aktiv deltakelse både på politisk og administrativt nivå. Særlig vil det være nødvendig å tilføre administrative ressurser til forvaltningen av de to samiske delprogrammene på norsk side i inneværende programperiode. Det er avsatt kr 300.000 til administrasjon og drift av samarbeidet. Dette fremgår av post 21.2.

Det settes av *kr 700 000* fra Sametinget. I tillegg kan det nyttes andre offentlige virkemidler til prosjektfinansiering.

Barentssamarbeid

Mål

Målet er å legge til rette for at urfolk selv setter i gang tiltak for samfunnsutviklingen i egne områder og lokalsamfunn, for å sikre det materielle grunnlaget for sin kulturutøvelse. Det vil samtidig være viktig å utvikle lokalsamfunn med jobbtilbud, tilfredsstillende helse- og velferdstilbud, samt skole- og utdanningstilbud.

Strategi

Situasjonen for urfolkene på russisk side er spesielt vanskelig. Dette omfatter levestandard, velferdstilbud, rettigheter i omleggingsprosessen til markedsøkonomi, problemer med å opprettholde tradisjonell tilgang til naturressursene og nedgang i offentlig helse- og sosialtilbud. Barentssamarbeidet inkluderer urfolkene mht. deltakelse og prosjekter, bl.a. i form av et eget handlingsprogram for urfolk i regionen. Sametinget vil arbeide for å sette i verk deler av dette handlingsprogrammet.

Midlene skal i første rekke nyttes til tiltak på russisk side. Ved prioritering av tiltak skal ungdom og tiltak som fremmer likestilling med spesiell vekt på kvinners stilling, gis fortrinn. Satsingsområdene er infrastrukturoppbygging, sosial- og helsetiltak, miljø- og naturgrunnlaget, oppbygging av tradisjonelle næringer og forretningsvirksomhet, utdanning og kompetanseutvikling samt bedret informasjons- og medievirksomhet. Sametinget setter av *kr 200 000* for å bidra til dette arbeidet.

Annet

Mål

Sametinget vil legge vekt på å følge opp utviklingen som skjer internasjonalt innen urfolksrettigheter. Urfolksrettigheter inkludert urfolks rett til selvbestemmelse, vil være essensielt i Sametingets arbeid internt og i samarbeidet med sentrale myndigheter. Spesielt må arbeidet med oppfølgingen av Samerettsutvalgets innstilling i f.h.t. Finnmark og det videre arbeidet i Samerettsutvalget prioriteres.

Permanent forum for urfolk i FN må utvikles og FNs arbeid med urfolkserklæringen må forseres slik at erklæringen kan vedtas i FNs organer før utgangen av urfolkstiåret i 2004.

Sametinget skal arbeide med å følge opp Konvensjonen om biologisk mangfold, slik at det som berører urfolks kunnskap, praksis og fornyelser gis et reelt innhold i Norge.

Strategi og tiltak

- Sametinget vil virke til et utviklingsarbeid om urfolks selvbestemmelse gjennom politiske og administrative prosesser og ved deltakelse på møter, konferanser og seminarer der urfolksrett og selvbestemmelse er tema
- Sametinget vil virke til å utvikle samarbeidet med de sentrale myndigheter.

Sametinget setter av *kr 200 000* for å bidra til dette arbeidet.

11. Post 59 Helse- og sosialsatsing

Mål

Sametingets mål med helse- og sosialsatsingen er å utvikle et likeverdig tilbud av helse- og sosialtjenester til det samiske folk.

Strategi

Sametinget har siden 1999 delt ut prosjektmidler til samiske helse- og sosialtiltak. Prosjektperioden var opprinnelig til og med 2001, men er utvidet ut 2002. Sosial- og helsedepartementet vil iverksette en evaluering av Sametingets prosjektmiddeltildelinger (fra 1999 til 2001/ 2002) i 2002. Sametinget har en

midlertidig stilling knyttet til prosjektet. Sametinget forventer at tilskuddsordningen fortsetter etter evalueringen.

Utover prosjektmiddeltildeling og oppfølgingen av denne, samt arbeid med helse- og sosialsaker generelt, ønsker Sametinget å styrke helse- og sosialsatsingen på følgende måte:

- Utvikle Sametingets helse- og sosialpolitikk
- Videreutvikle rollen som samepolitisk premissleverandør vedrørende helse- og sosialsaker i forhold til statlige myndigheter
- Etablere, utvikle og drive informasjonstjeneste, der et viktig arbeidsområde vil være å få samlet informasjonsmateriell og faglitteratur på samisk, og om samiske helse og sosiale forhold
- Styrke informasjons- og veiledningsvirksomheten om samiske helse- og sosiale forhold, samiske brukeres behov, om brukernes rettigheter i helse- og sosialtjenesten og formidle kontakt med det samiske folk
- Utvikle samarbeidet om samiske helse- og sosialsaker med andre nordiske land
- Tildele stipend til samiskspråklige som tar videreutdanning innen rehabiliteringsfag
- Styrke arbeidet med urfolks helseforhold, blant annet i forhold til Verdens helseorganisasjon (WHO)

Tiltak

For å følge opp arbeidet med samiske helse- og sosialsaker styrkes Sametingets administrasjon med 1 fast stilling, som er omtalt under post 01, samt 1 prosjektmedarbeiderstilling som finansieres av prosjektmidlene.

Tabell 11.1. (i 1000 kr)

Post	Benevnelse	2000	2001	2002	+/-
59.1	Helse- og sosialsatsing*	-	-	5 200	5 200
	SUM	**-**	**-**	**5 200**	**5 200**

*Sametinget fikk både i 2000 og 2001 tildelt kr 4 600 000 i prosjektmidler til samiske helse- og sosialtiltak.

12. Post 60 Bibliotek- og informasjonstjenester

Bibliotektjeneste

Mål

Sametinget skal anskaffe, oppbevare og tilgjengeliggjøre bøker og annet skriftlig materiell på samisk og om samiske forhold. Samisk spesialbibliotek skal være en viktig innfallsport til kunnskap, som utgjør et grunnleggende vilkår for livslang læring, evne til å treffe egne beslutninger og kulturell utvikling. Biblioteket er også en sentral aktør for formidling og informasjon om samisk kultur og samfunnsforhold.

Strategi

- Arbeide for gode og likeverdige bibliotektjenester for den samiske befolkningen i hele det samiske bosettingsområdet
- Yte raske og gode samiske bibliotektjenester overfor publikum
- Bygge opp bibliotekets tjenester som forvaltningsbibliotek for Sametingets virksomhet

Tiltak

Sametinget skal i 2002 utvikle og anskaffe et biblioteksystem som muliggjør bruk av samiske tegn, og som gjør biblitektjenestene døgnåpne og tilgjengelig på nett. Samtidig skal nye bøker og andre kilder kjøpes inn. Det vises forøvrig til post 21, Spesielle driftsutgifter.

Mobile bibliotektjenester (bokbusser)

Mål

Gjennom overtakelse av forvaltningen av bevilgningen til samiske bokbusser skal Sametinget bidra til utvikling av likeverdige og gode bibliotektjenester til den samiske befolkningen i hele det samiske bosettingsområdet i Norge.

Strategi

Sametinget vil derfor arbeide for å:

- sikre de samiske bokbussene langsiktige og forutsigbare rammevilkår
- etablere en finansieringordning for oppbygging av lokale samiske bokbaser knyttet til folkebibliotekene
- motivere bibliotekene til å etablere samiskspråklige bibliotektjenester

Tiltak

Sametinget vil i 2002 finansiere drift av bokbuss også i lulesamisk område.

Tabell 12.1. (i 1000 kr)

Post	Benevnelse	2000	2001	2002	+/-
60.1	Mobile bibliotektjenester	0	0	4 182	4 182
	SUM	**0**	**0**	4 182	4 182

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

Informasjon

Mål

Sametingets informasjonsvirksomhet skal resultere i:

- økt anerkjennelse av Sametingets funksjon og legitimitet som et representativ, folkevalgt organ for den samiske befolkningen, gjennom større forståelse og kunnskap om samiske spørsmål
- en ønsket politisk utvikling av det samiske samfunnet gjennom økt engasjement og interesse for politisk deltakelse, og offentlig debatt
- økt kunnskap og forståelse for samiske rettigheter slik de fremkommer av sedvaner, lover og internasjonale avtaler
- økt samhandling, effektivitet og kvalitet i Sametingets virksomhet og tjenesteproduksjon gjennom god internkommunikasjon, og felles forståelse av mål og strategier.

Strategi

For å nå målene i informasjonsarbeidet må Sametinget:

- sørge for at den samiske befolkningen er godt informert om virksomheten og saker som særlig berører dem, og aktivt informere om virksomheten overfor samarbeidende myndigheter, institusjoner, organisasjoner og samfunn for øvrig
- produsere, systematisere, tiltrettelegge og distribuere ulike typer informasjon gjennom muntlige nettverk, skriftlige publikasjoner og elektroniske informasjonssystemer slik at målgruppene får korrekt og oppdatert informasjon
- aktivt formidle korrekt og oppdatert informasjon til mediene om virksomheten og andre saker av interesse for samfunnet
- styrke kompetansen og øke bevisstheten om bruk av ulike informasjonstiltak i virksomheten
- sørge for at ansatte får løpende informasjon om virksomheten, spesielt mål og strategier slik at flest mulig engasjeres i arbeidet for å nå virksomhetsmålene
- sørge for at administrasjons- og forvaltningsoppgaver ivaretas på en brukervennlig måte gjennom raske, relevante og kompetente vedtak/uttalelser/svar, samt imøtekommende veiledning og formidling.

Tiltak

Informasjon er for Sametinget et avgjørende virkemiddel i arbeidet med å nå målene for likestilling som tinget har satt. Derfor er fokus på likestilling svært viktig både i det daglige informasjonsarbeidet og i de ulike informasjonstiltakene som tinget setter i gang.

Sametinget vil i 2001-2002 arbeide med utvikling av et digitalt arkivsystem for Sametingets virksomhet. Digitalt arkivsystem skal bidra til økt effektivitet i forvaltningen, samt bidra til å nå det overordnede målet om å sikre åpenhet og øke mulighet for innsyn i Sametingets virksomhet, jf. kap. 1.3.

Arbeidet med å utarbeide en publikasjonsserie for Sametinget starter i 2002. Målet er å gjøre Sametingets dokumenter tilgjenglig og kjent i større deler av befolkningen. På lang sikt er det et mål at serien er tilgjengelig på norsk og samisk på nett i søkbar form.

Utvikling av tjenester og innhold på Sametingets nettsider forsetter, med spesiell fokus på Samisk orddatabank, Samisk spesialbibliotek og direkte overføringer av Sametingets plenummøter på nett. Se for øvrig post 21 Spesielle driftskostnader.

Sametinget vil arbeide for å utarbeide strategier og tiltak for å øke innskrivingen i samemanntallet. Prosjektet startet i 2001, og skal videreføres fram til 2005.

Sametinget tar i 2002 sikte på å utarbeide et pedagogisk tilbud for lærere og skoleelever, om Sametinget og samepolitikk – herunder produksjon av en multimedial presentasjon. Det er på sikt et mål å kunne arrangere årlige lærerseminarer i Sametingsbygningen, samt etablere en reisestøtteordning for skoleklasser som ønsker å besøke Sametinget.

Sametinget vil i 2002 gjennomføre produksjon av ulike typer informasjonsmateriell, spesielt på det som angår plikt- og rettighetsinformasjon innen Sametingets egen virksomhet. Hensikten er å utvikle døgnåpne tjenester, tilgjengelig på Internett.

Sametinget vil i 2002 delta aktivt i forhold til Regjeringens satsing på informasjon om samer og samiske forhold.

Samlet utgjør disse tiltakene kostnader på omkring kr 1 500 000, som dels dekkes innenfor eget driftsbudsjett post 01 og post 21, og dels søkes dekket gjennom ekstern prosjektfinansiering.

Media

Mål

Målene for Sametingets mediepolitikk (sak 22/01) er å:

- sikre at samene som et folk kan utvikle og styrke det samiske medietilbudet på tvers av landegrensene
- sikre ytringsfriheten som grunnleggende forutsetning for et levende samisk demokrati
- sikre saklig og allsidig informasjon til alle samer
- sikre og styrke samisk samfunnsliv, språk og kulturell identitet
- sikre at samer får et kvalitativt godt og allsidig medietilbud innenfor de ulike mediegruppene
- skape arena for den samiske og samisk-språklige offentlige debatt

Strategi

Sametinget skal bidra til å virkeliggjøre de målene og prinsippene som er vedtatt i "Samisk mediepolitikk – overordnede mål og prinsipper", sak 22/01.

Tiltak

Sametinget vil i 2002 arbeidet for å øke bevilgningene til samiske medier, for å muliggjøre etablering av samiske dagsaviser og et bredt og differensiert medietilbud til hele den samiske befolkningen.

Det tas forbehold om Stortingets endelige vedtak.

Forslag 1, representant Sven-Roald Nystø, Sametingsrådet:

Sametingsrådet viser til at teksten til post 53.0 Tospråklighetstilskudd, tabell 6.2 foran "språkprosjekter" er ufullstendig og uheldig formulert. Råder fremmer forslag til ny tekst.

Forslag til ny tekst:
Forvaltningen av tospråklighetsmidler medfører ekstra arbeid for Sametinget og i tillegg behov for spisskompetanse. Det er behov for å styrke språkfaglig kontakt mellom Sametinget og kommunene i språksaker. Av skjønnsmidlene på kr 10 200 000 på post 53.0 overføres kr 600 000 til post 01 til en ny språkfaglig stilling i Sametingets språkavdeling.

I 2001 ble et språksenter etablert i Varanger. Kr 400 000 overføres til post 53.3 Språksentre til Nesseby kommune 2002. Etter hvert som Porsanger, Kåfjord, Tysfjord og Evenes fikk etablert sine språksentre ble tilsvarende overføringer gjennomført. I tospråklighetstilskuddene var også språkprosjekter i forvaltningsområdet inkludert Jfr. Tabell 6.4. Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

Forslag 2, representant Ole Henrik Magga, NSRs samarbeidsgruppe:

Tekst til tabell 3.1 på s. 4

Det forventes at Sametinget i Sverige tiltrer Samisk Parlamentarisk Råd i år 2002. Sametinget vil arbeide for at Samisk Parlamentarisk Råd skal begynne å fungere fullt ut så fort som mulig etter de forutsetningene som sametingene tidligere har blitt enige om.

Sametinget vil samarbeide med Nordisk Ministerråd for å sikre det økonomiske grunnlaget for Samisk Parlamentarisk Råd i år 2002 og i senere år.

Forslag 3, representant Willy Ørnebakk, SVFs sametingsgruppe, Flyttsamelista i Kautokeino, Fastboendes liste, Høyre, Midtre Nordland Siida og Aps sametingsgruppe:

1. Presidentens lønn økes fra kr 421 000 til kr 460 000, noe som utgjør en økning på 8,4%. På grunn av den økonomiske situasjonen vil Sametinget foreta en opptrapping av godtgjøringen over ett lengre tidsrom enn forutsatt i Sametingets vedtak i sak 20/01 Organisering og reglement for sametingets politiske nivå. Det tilsettes 1 politisk rådgiver fra 1.april 2002, rådsmedlem i 0,5 stilling utgår i denne omgang. Sametinget vil på sikt prioritere å trappe opp rådsmedlemmenes stillingsprosent på bekostning av politiske rådgivere. Kapitlet gir en besparelse på kr 1 180 000 i forhold til rådets forslag. Endringer framgår i tabellen.

Driftsutgifter politisk ledelse
Tabell 3.1 (i1000kr.)

Post 01	Driftsutgifter politisk ledelse	2001	2002	forslag	endr.02/fors
	Sametingsrådet	2538	3480	2600	-880
	Sametingets plenum	3928	4500	4200	-300
	Sametingets møtelederskap	137	235	235	0
	Sametingsgruppene	1843	1443	1443	0
	Sametingets kontrollutvalg	102	102	102	0
	Sametingets tilskuddsstyre	0	600	600	0
	Sametingets språkstyre	0	400	400	0
	Samisk parlamentarisk råd	0	300	300	0
	SUM	8548	11060	9880	-1180

2. Sametinget vil fra 1.1.02 overta forvaltningen av tospråklighetsmidlene som tidligere ble fordelt av fylkesmannen, språkavdelingen vil med gjeldende ressurser kunne foreta denne fordelingen, ny språkfaglig stilling utgår. Driftsutgifter administrasjon reduseres ytterligere med kr. 400.000, total besparelse kr 1 000 000.

Driftsutgifter Administrasjon
Tabell 3.2 (i1000kr.)

Post 01	Administrasjon	2001	2002	Forslag
	Driftsutgifter	45845	48268	47268

3. Til næringsutvikling bevilges kr 540 000 mer enn i rådets forslag. Dette fordeles med kr 290 000 til Samisk utviklingsfond og kr 250 000 til duodjiinstitusjoner.

Næringsutvikling

Tabell 4.1 (i 1 ooo kr)

Post	næringsutvikling	2001	2002	forslag	Endr.02/fors
	Samisk utviklingsfond	18680	18130	18420	290
	Duodjiinstitusjoner	3530	3500	3750	250
	SUM	22210	21630	22170	540

Samisk utviklingsfond

Tabell 4.2 (i1oookr)

Post	Samisk utviklingsfond	2001	2002	Forslag	endr.02/fors
	Fiskeri	3750	3640	3690	50
	Jordbruk	3250	3140	3190	50
	Duodji	2380	2270	2320	50
	Næringskombinasjoner	4750	4640	4690	50
	Annet næringsliv	4550	4440	4530	90
	SUM	18680	18130	18420	290

Duodjiinstitusjoner

Tabell 4.3 (i1000kr)

Post	Duodjiinstitusjoner og organisasjoner	2001	2002	forslag	endr.02/fors
	Duodjeinstituhtta	1800	1800	1800	0
	Karasjoga Duodje Gavpi	100	100	100	0
	Manndalen Husflidslag	100	100	100	0
	Unjargga Samiid Duodje	100	100	100	0
	Opplæringskont. I duodji øst	150	150	150	0
	Opplæringsk. I duodji og form	100	100	100	0
	Duojariid Dallu	200	200	200	0
	Duojarid Ealahus Searvi	0	250	250	0
	Samiid Duodji	980	700	950	250
	SUM	3530	3500	3750	250

4. Festivalstøtten økes med kr 200 000 og forbeholdes nye festivaler med barne- og ungdomsprofil. Idrettsarrangement tildeles kr 100 000. Tilskudd samiske kulturhus økes med kr 300 000, midlene øremerkes utvikling av kultursenter. Mer forbruk i forhold til rådets forslag kr 600 000.

Kultur

Tabell 5.1 (i1000kr)

Post	kultur	2001	2002	forslag	endr.02/fors
	Samisk kulturfond	9475	9000	9000	0
	Tilskudd til samisk forlagsdr.	1490	1520	1520	0
	Tilsk. Samiske kulturhus	3998	4228	4528	300
	Tilsk. Samiske kulturogr.	1072	1093	1093	0
	Festivalstøtte	700	1128	1328	200
	Samisk idrett	500	500	600	100
	Beivvas Sami Teater	0	10700	10700	0
	Kunsterstipender	0	1300	1300	0
	SUM	17235	29469	30069	600

5. Sametinget forutsetter at økningen i tospråklighetsmidler i sin helhet skal fordeles på primærkommunene, dette ettersom fylkeskommunene er fratatt ansvaret for helseforetakene. Språkarbeid utenfor forvaltningsområdet styrkes med kr 280 000, hvorav kr 140 000 øremerkes til ny språkmedarbeider ved Várdobáikki språksenter, og kr 140 000 øremerkes prosjektering av en ny organisering og modellutvikling av lulesamisk videregående opplæring. Mer forbruk i forhold til Sametingsrådets forslag kr 880 000.

Språk

Tabell 6.1 (i1000kr)

Post 53	språk	2001	2002	forslag	endr.02/fors
53.0	Tospråklighetstilskudd	15850	25050	25650	600
53.2	Språkprosj. Utenfor forvaltom	2406	2450	2730	280
53.3	Språksentre ny	1600	2000	2000	0
	SUM	19856	29500	30380	880

Tospråklighetstilskudd

Tabell 6.2 (i1000kr)

Post 53	Tospråklighetstilskudd	2001	2002	forslag	endr.02/fors
	Guovdageaidnu suohkan	3321	5337	5554	217
	Kárášjohka	3102	4984	5201	217
	Deatnu	2489	3996	4146	150
	Porsaŋgu	2060	3308	3758	450
	Unjárga	1609	2188	2288	100
	Gáivuotna	1404	2258	2838	580

Finnmárku fylkagieldda	1057	1691	1057	-634
Romsa fylkagielda	808	1288	808	-480
SUM	15850	25050	25650	600

6. Til prosjektering av nytt Savio museum avsettes kr 100 000 på budsjettet
Tildelingen til Gallogiedde museum økes med kr 60 000.

Miljø og kulturvern

Tabell 7.1 (i1000kr)

Post	miljø og kulturvern	2001	2002	forslag	Endr.02/fors
54.0	Kulturminnevern	1000	1000	1000	0
	Museer	970	8700	8860	160
	Samisk arkiv ny	0	665	665	0
	SUM	1970	10365	10525	160

7. Tabell 2.1 viser samlet de budsjettmessige endringene

Tabell 2.1 (i1000kr.)

Post	Benevnelse	2001	2002	Forslag	endr.02/fors
1	Driftsutgifter pol.ledelse	8548	11060	9880	-1180
1	Driftsutgifter administrasjon	45845	48268	47268	-1000
21	Spesielle driftsutgifter	1800	3412	3412	0
45	Større nyanskaffelser	0	0	0	0
51	Næringsutvikling	22210	21630	22170	540
52	Kultur	17235	29469	30069	600
53	Samisk språk	19856	29500	30380	880
54	Miljø- og kulturvern	1970	10365	10525	160
55	Andre tilskudd(politisk arbeid)	5762	4900	4900	0
56	Opplæring	21064	20714	20714	0
57	Internasjonalt samarbeid	1300	1100	1100	0
59	Helse- og sosialsatsing	0	5200	5200	0
60	Bibliotekbusser	0	4182	4182	0
	SUM	145590	189800	189800	0

8. Informasjon, side 37 i innstillingen:
Mål nytt kulepunkt
- en sterk økning i antall manntallsinnskrevne
Strategi nye kulepunkter
- gi informasjon om Sametingets virksomhet gjennom avisannonsering
- lage plan for økt manntallsinnskrivning

-involvere hele Sametingets politiske bredde både i utformingen og presentasjonen av Sametinget i forhold til allmennheten

Vedlegg:

Om skoleutvikling: Lulesamisk videregående opplæring

Videregående opplæring i lulesamisk språkområde er meget viktig. Blant samiske videregående elever er det en meget stor dropout-prosent, det vil si at mange avbryter påbegynte studier, og det eksisterer ikke relevante tilbud lokalt. Dette medfører at lulesamiske elever flytter til sentra der de mister sammenhengen til sin kultur og opplever ofte å bli femmedgjort. Dette er medvirkende til å forklare dropout'en. Lokalbasert kompetanseheving- og kvalifisering til yrkes- og samfunnsliv er særdeles viktig. Dette kan med dagens teknologi realiseres langt enklere enn tidligere, for eksempel gjennom utstrakt bruk av IKT og ulike former for rulleringer av undervisning og veiledning, bruk av elektroniske klasserom, utstrakt samarbeid med andre, basisgruppeundervisning lokalt m.v.

Per i dag har Nordland fylkeskommune ikke etablert utdanningsretninger basert på samiske premisser, i motsetning til for eksempel de to samiske videregående skolene i Finnmark. Det eksisterer ikke samiske eller samiskrelaterte videregående tilbud i lulesamisk språkområde i tråd med intensjonene i lovverk og læreplaner, og det finnes ikke alternative tilbud. Det er meget viktig å se på mulighetene for å etablere videregående studietilbud for lulesamiske elever og studenter på deres premisser. Eksempelvis kan krav om lulesamisk som førstespråk i videregående skole fra og med høsten 2001, jf. Opplæringsloven, ikke imøtekommes da slike tilbud ikke finnes.

I følge Opplæringsloven har alle rett til opplæringstilbud med utgangspunkt i elevenes språklige og kulturelle bakgrunn. Et slikt tilbud eksisterer i dag ikke reelt, og det er dermed ikke likeverdige tilbud for samer i forhold til videregående opplæring. En ny modell, som omtales nærmere i eget notat, vil også kunne ha stor overføringsverdi til andre distriktsområder.

Sametinget avsetter nødvendige ressurser og midler til prosjektering av en ny organisering og modellutvikling av lulesamisk videregående opplæring, også med henvisning til St.m. 55 (2000-2001) – Om Samepolitikken – punkt 10.5 om Den videregående opplæringen og punkt 10.5.3 om Støttepunktfunksjoner – her utenfor Finnmark (side 76).

Forslag 4, representant Tormod Bartholdsen, Flyttsamelisten i Kautokeino og Høyre:

Det engasjeres ikke to politiske rådgivere på 100% engasjement. Det betales ikke 50% godtgjørelse for et rådsmedlem, som lagt inn i budsjettet for 2002.

Forslag 5, representant Tormod Bartholdsen, Flyttsamelisten i Kautokeino og Høyre:

Sametingspresidentens lønn/godtgjørelse settes i samme lønnstrinn som sametingsdirektørens lønn p.d.d. lønnstrinn 77 kr 562 200 + en krone over direktørens lønn, da presidenten er den høyste person i fora som er Sametinget. Sametingets visepresidents godtgjørelse settes til 80 % av det sametingspresidentens

lønn er til enhver tid pr. d.d. kr 449 760. Den øvrige politiske godtgjørelse regnes ut på lik måte som i dag, men visepresidentens lønn legges til grunn. Dekning for dette ligger i budsjett fra Sametingsrådet.

Forslag 6, representant Geir Tommy Pedersen, NSRs samarbeidsgruppe og SPs sametingsgruppe:

Endring i tabell 2.1:

Tabell 2.1. (i 1000 kr)

Post	Benevnelse	2000	2001	2002		+/-
01	Driftsutgifter pol. ledelse	7 875	8 548	11 060		
01	Driftsutgifter adm.	38 264	45 845	48 268	- 100	48 168
21	Spesielle driftsutgifter	2 000	1 800	3 412		
45	Større nyanskaffelser	5 000	0	0		
51	Næringsutvikling	22 197	22 210	21 630		
52	Kultur	17 001	17 235	29 469	+ 250	29 719
53	Samisk språk	20 456	19 856	29 500	- 300	29 200
54	Miljø- og kulturvern	1 000	1 970	10 365	+ 150	10 515
55	Andre tilskudd(politisk arbeid)	4 547	5 762	4 900		
56	Opplæring	18 154	21 064	20 714		
57	Internasjonalt samarbeid	0	1 300	1 100		
59	Helse- og sosialsatsing		0	5 200		
60	Bibliotekbusser		0	4 182		
	SUM	***136 494**	**145 590**	**189 800**		**44 210**

Tillegg i tabell 5.4 Kulturhus:

Sjøsamisk kompetansesenter, Billefjord kr. 250.000

Endring i tabell 6.2 Tospråklighetstilskudd:

Tabell 6.2. (i 1000 kr)

Post 53.0	Tospråklighetstilskudd	2000	2001	2002	+/-
	Guovdageaidnu/Kautokeino kommune	3 021	3 321	5 421	
	Kárášjohka/Karasjok kommune	2 802	3 102	5 052	
	Deatnu/Tana kommune	2 116	2 489	4 089	
	Porsaŋgu/Porsanger kommune	2 161	2 060	3 610	
	Unjárga/Nesseby kommune	1 309	1 609	2 234	
	Gáivuotna/Kåfjord kommune	1 504	1 404	2 479	
	Finmárku/Finnmark fylkeskommune	374	1 057	1 057	
	Romsa/Troms fylkeskommune	125	808	808	
	SUM	**13 486**	**15 850**	**27 750**	

Tillegg i tabell 7.3:

Kokelv sjøsamiske museum kr. 150.000

Tillegg i teksten:

Sametingets tilskuddsstyre bes om å bidra med støtte til Savio-museet etter søknad fra vertskommunen. Sametinget ønsker fortsatt å ha en dialog med Sør-Varanger kommune med hensyn til framtidig organisering av de samiske museene og forsvarlig oppbevaring av samlingene.

III. Votering

Av 39 representanter var 39 tilstede
- Vedleggene i forslag 3 ble trukket tilbake og oversendt Sametingsrådet.
- Forslag 4 ble trukket tilbake

Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

1. Forslag 1 ble vedtatt med 20 stemmer.
2. Forslag 2 ble vedtatt med 24 stemmer.
3. Forslag 5 ble forkastet med 35 stemmer.
4. Forslag 6 ble vedtatt med 20 stemmer.
5. Sametingsrådets innstilling ble satt opp mot forslag 3. Rådets innstilling ble vedtatt med 20 stemmer.
6. Sametingsrådets innstilling, unntatt vedtatte endringer, ble enstemmig vedtatt.

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Sven-Roald Nystø, saksordfører	Egil Olli
		Sven-Roald Nystø
2.	Willy Ørnebakk	Sven-Roald Nystø
		Willy Ørnebakk
3.	Geir Tommy Pedersen	Egil Olli
		Steinar Pedersen
		Willy Ørnebakk
		Sverre Anderssen
		Geir Tommy Pedersen
4.	Tormod Bartholdsen	Jánoš Trosten
		Tormod Bartholdsen

5.	Ole Henrik Magga	
6..	Isak Mathis O. Hætta	Ingar Eira
		Sven-Roald Nystø
		Isak Mathis O. Hætta
7.	Steinar Pedersen	Geir Tommy Pedersen
		Johan Mikkel Sara
		Berit Ranveig Nilssen
		Terje Tretnes
		Svein Peter Pedersen
		Ragnhild L. Nystad
		Steinar Pedersen
8.	Sten Jønsson	Sven-Roald Nystø
	Svein Peter Pedersen (til f.o.)	
	Magnhild Mathisen (til f.o.)	
	Ragnhild L. Nystad (til f.o)	
	Steinar Pedersen (til f.o)	
9.	Per Solli	Sven-Roald Nystø
		Svein Peter Pedersen
		Per Solli
10.	Olaf Eliassen	Steinar Pedersen
		Egil Olli
		Willy Ørnebakk
		Olaf Eliassen
11.	Ragnhild L. Nystad	Willy Ørnebakk
		Anders Urheim
		Per Edvin Varsi
		Ragnhild L. Nystad
12.	Magnhild Mathisen	Ragnhild L. Nystad
		Berit Ranveig Nilssen
		Magnhild Mathisen
13.	Johan Mikkel Sara	Egil Olli
		Magnhild Mathisen
		Jørn Are Gaski
		Steinar Pedersen
		Johan Mikkel Sara
14.	Tormod Bartholdsen	
	Anders Urheim (til f.o.)	
	Ingar Eira (til f.o.)	
15.	Geir Tommy Pedersen	
16.	Roger Pedersen	Svein Peter Pedersen
		Ingar Eira
		Ann-Mari Thomassen
		Roger Pedersen

17.	Berit Oskal Eira	
18.	Per Edvin Varsi	Ragnhild L. Nystad
		Geir Tommy Pedersen
		Per Edvin Varsi
19.	Ingar Eira	Isak Mathis O. Hætta
		Egil Olli
		Ingar Eira
20.	Anders Urheim	Ragnhild L. Nystad
		Stig Eriksen
		Per Edvin Varsi
		Anders Urheim
21.	Jon Erland Balto	Egil Olli
		Steinar Pedersen
		Jon Erland Balto
22.	Berit Ranveig Nilssen	Magnhild Mathisen
		Steinar Pedersen
		Berit Ranveig Nilssen
23.	Per A. Bæhr	Geir Tommy Pedersen
		Per A. Bæhr
24.	Svein Peter Pedersen	Geir Tommy Pedersen
		Jánoš Trosten
		Per Solli
		Steinar Pedersen
		Willy Ørnebakk
		Svein Peter Pedersen
25.	Terje Tretnes	
26.	Willy Ørnebakk	Geir Tommy Pedersen
		Terje Tretnes
		Janos Trosten
		Ragnhild L. Nystad
		Olaf Eliassen
		Willy Ørnebakk
27.	Egil Olli	
28.	Ragnhild L. Nystad	Per Edvin Varsi
		Stig Eriksen
29.	Geir Tommy Pedersen	
30.	Willy Ørnebakk	Per A. Bæhr
31.	Sven-Roald Nystø, saksordfører	
	Willy Ørnebakk (til voteringen)	
	Per A. Bæhr (til voteringa)	

Sign: _____/_____

VI. Sametingets vedtak etter voteringen

Sametingets budsjett 2002

Innhold	Post
1. Samlet bevilgning til Sametinget – forventning	
2. Sametingets mål og økonomiske rammefordeling	
3. Driftsutgifter	01, 21
4. Næringsutvikling	51
5. Kultur	52
6. Språk	53
7. Miljø- og kulturvern	54
8. Andre tilskudd	55
9. Opplæring	56
10. Internasjonalt arbeid	57
11. Helse- og sosialsatsing	59
12. Bibliotek- og informasjonstjenester	60

1. Samlet bevilgning til Sametinget

Sametinget viser til Regjeringens forslag til statsbudsjett 2002. Den samlede bevilgningen for 2002 er:

Tabell 1.1. (i 1000 kr)

Post	Benevnelse	2000	2001	2002	+/-
540.50	Sametinget, KRD	101 234	106 900	120 100	13 200
206.50	Sametinget , KUF	23 525	25 954	25 687	-267
856.50	Sametinget , BFD	0	8 110	8 113	3
326.78	Sametinget, KD	3 520	3 626	29 100	25 474
1140.50	Sametinget, LD	0	0	0	0
1429.72.7	Sametinget, MD	0	1 000	1 000	0
701.21.05	Sametinget, SHD*			5 800	5 800
	SUM	**128 279**	**145 590**	**189 800**	**44 210**

* Bevilgningen fra Sosial- og helsedepartementet vil bli endelig fastsatt i januar 2002.

I tillegg disponerer Sametinget en del midler som år for år overføres virksomheten fra øvrige finansieringskilder. Disse er uforutsigbare mht. årlig størrelse, og er gjenstand for særskilt rapportering. Dette er for eksempel bidrag fra avtalepartene i reindriftsforhandlingene og jordbruksforhandlingene. Tilsvarende gjelder midler som ytes til prosjekter og annet. Felles for disse er at de ikke inngår i en fast overføring til Sametingets budsjett.

I 2002 vil Sametinget utenom foreliggende tildelinger overføres for eksempel kr 7 400 000 fra samefolkets fond. Disse midlene vil forvaltes etter egne forskrifter. Sametinget vil komme tilbake til dette i en egen sak etter at forskrifter og regelverk har vært ute til bred høring.

Sametinget har satt opp en rekke målsettinger i sametingsplanen, som er Sametingets langtidsplan. Sametingsplanen er hoveddokumentet for utformingen av budsjettet. I tillegg legger Sametinget delplaner, meldinger og vedtak til grunn for utformingen av budsjettets mål, strategier og tiltak.

Sametingets overordnede mål er:

"Kulturell kontinuitet med grunnlag i samenes status og rettigheter som folk og urfolk"

Perspektivene miljø, likestilling og informasjon er overgripende i utforming og iverksetting av Sametingets politikk på alle områder.

Miljø

Grunnlaget for Sametingets politikk er langsiktig nærings- og samfunnsutvikling i samiske områder der bruken av naturressursene ikke må overstige naturens bæreevne. Begrepene miljø, natur og kultur henger nært sammen. Det er derfor fundamentalt at miljøperspektivet integreres i hele Sametingets arbeid og virksomhet.

Likestilling

Sametinget har likestilling som et viktig mål for det samiske samfunnet, og vedtok i 1999 følgene hovedmål i handlingsplanen for likestilling: "*Samiske kvinner og menn skal ha like rettigheter, plikter og muligheter på alle samfunnsområdene".*

Likestilling i et samfunn er nøye knyttet til ressursfordeling mellom de to kjønn og til mulighetene kvinner og menn har til påvirkning og til å ta beslutninger. Sametinget fordeler betydelige økonomiske midler gjennom sitt budsjett. I forbindelse med budsjettarbeidet for 2001-2002 startet integrering av likestillingsperspektivet, og arbeidet vil videreføres og utvides i 2002. Virkemiddelbruken og eventuelle behov for justeringer skal vurderes opp mot Sametingets likestillingsmål.

Informasjon

For Sametinget, som et politisk og forvaltningsmessig organ, er det viktig at åpenhet, innsyn, og kunnskap sikres. Dette oppnås blant annet ved å integrere kommunikasjonsperspektivet i hele Sametingets virksomhet.

2. Sametinget mål og økonomiske rammefordeling

Sametinget foretar følgende rammefordeling på hovedpoststedene for 2002:

Tabell 2.1. (i 1000 kr)

Post	Benevnelse	2000	2001	2002	+/-
01	Driftsutgifter pol. Ledelse	7 875	8 548	11 060	2 512
01	Driftsutgifter adm.	38 264	45 845	48 168	2 323
21	Spesielle driftsutgifter	2 000	1 800	3 412	1 612
45	Større nyanskaffelser	5 000	0	0	0
51	Næringsutvikling	22 197	22 210	21 630	-580
52	Kultur	17 001	17 235	29 719	12 484
53	Samisk språk	20 456	19 856	29 200	9 344
54	Miljø- og kulturvern	1 000	1 970	10 515	8 545
55	Andre tilskudd(politisk arbeid)	4 547	5 762	4 900	-862
56	Opplæring	18 154	21 064	20 714	-350
57	Internasjonalt samarbeid	0	1 300	1 100	-200
59	Helse- og sosialsatsing		0	5 200	5 200
60	Bibliotekbusser		0	4 182	4 182
	SUM	***136 494**	**145 590**	**189 800**	**44 210**

* I fordelingen for 2000 inkluderte man også eksternfinansierte prosjekter. Dette forklarer avviket mellom tabell 1.1 og 2.1 for 2000.

3. Post 01, 21 Driftsutgifter

01 Driftsutgifter politisk ledelse

Denne posten dekker driftsutgifter til Sametingets politiske nivå. Fordelingen mellom Sametingets ulike virksomhet er slik:

Tabell 3.1. (i 1000 kr)

Post 01	Driftsutgifter politisk ledelse	2000	2001	2002	+/-
	Sametingsrådet		2 538	3 480	942
	Sametingets plenum		3 928	4 500	572
	Sametingets møtelederskap		137	235	98
	Sametingsgruppene		1 843	1 443	-400
	Sametingets kontrollutvalg		102	102	0
	Sametingets tilskuddsstyre		0	600	600
	Sametingets språkstyre		0	400	400
	Samisk parlamentarisk råd		0	300	300
	SUM	**7 875**	**8 548**	**11 060**	**2 512**

Presidentens godtgjørelse fastsettes til kr 540 000 i året. I tillegg kommer godtgjørelse til 2 politiske rådgivere fra 1. april 2002 i ltr. 55 og ett rådsmedlem blir godtgjort i 50 % stilling. Øvrige representanter godtgjøres prosentvis av presidentens godtgjørelse i henhold til fastsatt reglement for Sametingets politiske nivå.

Den øvrige økning av budsjettet til drift politisk nivå skal dekke:

- Justering av lønns- og godtgjørelsesnivået i Sametinget i h.h.t. vedtak i sak 20/01. Dette utgjør om lag kr 700 000
- Budsjetteringen av utgifter til Sametingets tilskuddsstyre og språkstyre flyttes fra post 01 drift administrasjonen hvor de var i 2001 til 01 drift politisk nivå fra og med 2002. Dette utgjør kr 1 000 000
- Det settes av kr 300 000 til drift av Samisk parlamentarisk råd

Det forventes at Sametinget i Sverige tiltrer Samisk Parlamentarisk Råd i år 2002. Sametinget vil arbeide for at Samisk Parlamentarisk Råd skal begynne å fungere fullt ut så fort som mulig etter de forutsetningene som sametingene tidligere har blitt enige om. Sametinget vil samarbeide med Nordisk Ministerråd for å sikre det økonomiske grunnlaget for Samisk Parlamentarisk Råd i år 2002 og i senere år.

01 Driftsutgifter administrasjonen

Sametingets administrasjon skal ivareta to roller. Den skal på den ene siden ha en sekretariatsrolle overfor den politiske ledelse og på den andre siden skal den iverksette de vedtak som fattes, og utføre andre pålagte forvaltningsoppgaver. Fordelingen til drift av Sametinget administrasjon er slik:

Tabell 3.2. (i 1000 kr)

Post 01	**Driftsutgifter administrasjon**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Driftsutgifter	38 264	45 845	48 168	2 323

Sametinget er gitt en budsjettøkning i Regjeringens budsjettforslag for å arbeide mer systematisk med reindriftsfaglige, museumsfaglige, helse- og sosialfaglige, språkfaglige og stedsnavnsfaglige problemstillinger med én fast stilling innenfor hvert fagområde.

Reindriftsfaglige utfordringer

Statens reindriftspolitikk er en del av statens same- og urfolkspolitikk. Reindriften er en sentral samisk næring. Målet for Sametingets reindriftspolitikk er å bidra til å videreutvikle en kulturell, økonomisk og økologisk bærekraftig reindriftsnæring. Under reindriftsforhandlingene har Sametinget observatørstatus på statens side. Denne rollen er under nærmere vurdering. For å ivareta Sametingets funksjoner i reindriftspolitikken og gjennom reindriftsforhandlingene må Sametinget styrke sine administrative ressurser med en stilling.

Museumsfaglige utfordringer

Sametinget gikk i sak 38/00 Samiske museer i Norge – framtidig organiserings- og styringsstruktur, inn for å overta forvaltningsansvaret for samiske museer i Norge. Sametinget forutsatte i den forbindelse at Sametinget ressursmessig settes i stand til å håndtere denne nye oppgaven. Sametinget får overført dette ansvaret fra 2002. For å kunne følge opp dette nye ansvarsområdet styrkes Sametingets administrasjon med en stilling. Dette også for å kunne ivareta de samordningsoppgaver som framgår av Sametingets egen utredning om framtidig organisering av og styringsstruktur for de samiske museene.

Helse- og sosialfaglige utfordringer

Sametinget har siden høsten 1998 arbeidet med helse- og sosialsaker på prosjektbasis. Prosjektperioden går ut 31.12.2001, men er forlenget med et år til 31.12.2002. Midlene fra Sosial- og helsedepartementet legges nå inn i Sametingets budsjett.

Samisk språk og kulturforståelse er ikke godt nok ivaretatt i helse-, sosial- og utdanningstilbudet for samene. Derfor er det en stor utfordring å arbeide for å gi det samiske folket et helhetlig tilbud.

Dette er en nasjonal oppgave. For å kunne øke Sametingets kapasitet innen disse sakene, opprettes en fast stilling i administrasjonen.

Språkfaglige utfordringer

Sametinget har i en årrekke forvaltet tospråklighetstilskuddet til kommuner og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk. Fra 2002 blir også skjønnmidlene til de 6 kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk forvaltet av Sametinget. Dette medfører at saksbehandlingsmengden blir ytterligere øket i Sametingets språkavdeling som har få ansatte. Sametinget ønsker en tettere oppfølging, veiledning og rådgivning for de kommunene som får tildelt midler til tospråklighet. Språkavdelingen styrkes derfor med en fast stilling og driftsmidler til denne rådgivningstjenesten.

Stedsnavnsfaglige utfordringer

Sametinget overtar den samiske stedsnavnstjenesten fra 2002. Denne tjenesten må ses i sammenheng med Sametingets øvrige arbeid for samisk språk og kulturminnevern. I tillegg til administrative veiledningsoppgaver om samiske stedsnavn, engasjeres også stedsnavnskonsulenter i nord-, lule- og sørsamisk for råd og rettledning til offentlige organ og andre som skal fastsette skrivemåten til stedsnavn. Sametingets overtakelse av dette ansvarsområdet innebærer en styrking av de administrative ressursene og ressursene for konsulenttjenester. I administrasjonen legges disse oppgavene til språkavdelingen.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Sametinget har behov for noen særskilte tiltak knyttet til drift, men som ikke inngår i den ordinære administrative driften. Slike tiltak har tidligere år vært finansiert gjennom egne avsetninger fra fondene gjennom vedtak i kultur-/næringsråd eller i 2001 tilskuddsstyret. En slik finansiering av spesielle driftsutgifter synliggjør på en dårlig måte Sametingets aktivitet. Det vurderes derfor som fordelaktig at det opprettes en ny post til spesielle driftsutgifter. De ulike tiltakene fordeler seg slik:

Tabell 3.3. (i 1000 kr)

Post	Benevnelse	2000	2001	2002	+/-
21.1	Læremiddelutvikling	2 000	1 800	1 800	0
21.2	Intereg Driftsutgifter	0	0	300	300
21.3	Internett/datainformasjon	0	0	700	700
21.4	Kompetanseheving, språk	0	0	500	500
21.5	Politiske initiativ (fra post 55.2)	0	0	62	62
21.6	Likestillingspris	-	-	50	50
	SUM	**2 000**	**1 800**	**3 412**	**1 612**

Læremiddelutvikling

Sametinget viderefører spesielle driftsutgifter til utvikling av læremidler der det er et særlig stort behov og vanskelig å få tak i kvalifisert kompetanse. Posten finansierer også kvalitetssikring av læremidler, evalueringer og utredninger av læremidler og opplæringstilbud. Rammen er på *kr 1 800 000* for 2002.

Interregionalt samarbeid – driftsutgifter

Sametinget deltar aktivt i samarbeidet med Sametinget i Sverige og Finland i planlegging, finansiering og gjennomføring av interregionalt samarbeid med hovedfinansiering fra EU. I denne sammenheng er det etablert egne sekretariatsfunksjoner på svensk side organisert under Sametinget i Sverige.

Prosjektene gjennomføres som samfinansieringsprosjekter mellom EU og norske bidrag via Sametinget i Norge. For å finansiere sekretariatsfunksjonene knyttet til administrasjon av programmene bidrar Sametinget i Norge med en viss andel av utgiftene. Disse har tidligere vært dekket gjennom fondstilsagn fra Sametingets tilskuddstyre. For å synliggjøre disse utgiftene og skape større forutsigbarhet i finansieringen av den norske andelen settes det av midler på ny post 21.2 Interreg Driftsutgifter. Det settes av *kr 300 000* til administrasjon av Interreg-arbeidet i 2002.

Internett og informasjon

Sametinget har i 2001 lansert egen internettside. Internettsiden er et meget viktig kommunikasjons- og informasjonsverktøy for Sametinget. Dagens tilbud er et minimumstilbud. Det forutsettes derfor en videreutvikling av dette tilbudet i årene framover blant annet ved å utføre en rekke tjenester direkte på nett. Dette er i tråd med regjeringens e-Norge plan, om en døgnåpen og elektronisk forvaltning.

Følgende tjenester vil Sametinget ta sikte på å utvikle på nett:

- Begjæring om innføring i samemanntallet
- Stemme ved sametingsvalg
- Følge Sametingets forhandlinger og pressekonferanser via lyd og bilde
- Søk, reservasjon og lån av bøker i Samisk spesialbibliotek
- Søk og bestilling/ nedlasting av Sametingets publikasjoner (planer, utredninger mv)
- Søk og bestilling/nedlasting av Sametingets journalførte dokumenter
- Søk og nedlasting av elektroniske læremidler fra læremiddelbase
- Søk og gjenfinning av samiske ord, begreper og betegnelser via Samisk orddatabank
- Levere søknad til Sametingets ulike tilskuddsordninger og stipender.

Flere av disse tjenestene forutsetter en norsk standard for elektronisk signatur. Dette er under utvikling, og vil trolig lanseres innen 2002.

For 2002 vil Sametinget prioritere følgende tiltak:

- Søk og gjenfinning av samiske ord, begreper og betegnelser via Samisk orddatabank
- Søk, reservering og lån av bøker i Samisk spesialbibliotek
- Overføring av Sametingets forhandlinger på nett – lyd.

Samisk orddatabank

Integrering av Samisk orddatabank innbefatter konvertering av gammel database til ny database basert på Unicode-teknologi. I tillegg må det utarbeides et søke- og presentasjonsgrensesnitt mellom selve databasen og Sametingets nettsider. Det anses som viktig at orddatabanken blir en del av Sametingets tilbud på nett. Kostnadene for dette arbeidet er beregnet til *kr 400 000*.

Samisk spesialbibliotek på nett

Samisk spesialbibliotek bør snarest gjøres tilgjengelig på nett med en oppdatert base, med mulighet for søk, reservasjon og lån av litteratur og andre kilder som finnes i bibliotek. Slike tjenester på nett vil bidra til å styrke biblioteket som et nasjonalt, samisk bibliotek og gjøre dette tilgjengelig for alle samer uavhengig av geografi. Kostnadene i forbindelse med dette prosjektet er beregnet til *kr 200 000*.

Sametingets forhandlinger på nett

Overføring av Sametingets forhandlinger på nett vil bidra til å gjøre den samiske befolkningen bedre i stand til å følge den samepolitiske debatten. I dag overføres forhandlingene via NRK Sámi Radios digitale sendinger. Det er imidlertid uhyre få personer som får inn denne kanalen, og tilbudet bidrar derfor ikke til økt politisk informasjon. Kostnadene i forbindelse med prosjektet er anslått til *kr 100 000*.

Kompetanseheving, samisk språk

Sametinget ønsker å styrke Sametingets ansattes mulighet til å ta opplæring og videreutdanning i samisk språk. Det vil legges vekt på å stimulere de ansatte til å utvikle seg til funksjonelt tospråklige medarbeidere. Avdelingene er i varierende grad i stand til å dekke inn de kostnadene lønnet permisjon og lengre perioder med redusert arbeidskapasitet innebærer. Det settes derfor av en sentral pott forvaltet av Sametingets direktør for å hjelpe avdelinger som får problemer med driften grunnet utgifter knyttet til språkopplæring.

Rammen for kompetanseheving, samisk språk for 2002 settes til *kr 500 000*.

Politiske initiativ

Det settes av midler som Sametingsrådet kan disponere til tiltak og politiske initiativ, som ellers ikke dekkes av Sametingets tilskuddsordninger. Rammen for ordningen settes til *kr 62 000*.

Likestillingspris

Sametingsrådet vedtok under sak 15/01 å opprette en likestillingspris. Til dette formålet øremerkes *kr 50 000*. Det utarbeides statutter for prisen.

4. Post 51 Næringsutvikling

Sametinget setter av følgende virkemidler til fordeling for samisk næringsutvikling i 2002:

Tabell 4.1. (i 1000 kr)

Post	Benevnelse	2000	2001	2002	+/-
51.0	Samisk utviklingsfond	18 597	18 680	18 130	-550
51.2	Duodjiinstitusjoner og –org.	3 600	3 530	3 500	-30
	SUM	**22 197**	**22 210**	**21 630**	**- 580**

Generelle mål, strategier og tiltak

I Sametingsplanen er sammenhengen mellom næring og kultur sterkt vektlagt. Det gjelder derfor å styrke og ivareta den næringsvirksomheten som utgjør det materielle grunnlaget for samisk kultur og identitet. Lokalt næringsliv danner i store trekk det materielle grunnlaget for samisk kultur. Det er viktig å styrke og videreutvikle lokalt næringsliv gjennom aktiv bruk av virkemidler. Virkemiddelbruken skal bidra til at både kvinner og menn finner det attraktivt å bo og leve i de samiske lokalsamfunn. Bruken av virkemidler innenfor en helhetlig næringspolitikk skal gi muligheter for næringskombinasjoner, småskaladrift og eneyrketilpasninger.

Det er behov for å styrke fondets egenrolle som utviklingsaktør i det samiske samfunn, og ikke slik at fondet ensidig er et supplement til annen offentlig virkemiddelbruk i distriktssammenheng. Likevel vil en gjennom bruken av virkemidlene søke å inngå samarbeid med relevante lokale og regionale finansieringsaktører for å få til en sterkere og bredere samordning mot felles mål og tiltak for regional næringsutvikling. Eget programarbeid i Sametinget koblet med administrativ og økonomisk samarbeid om regionale utviklingsprogram, gir felles plattform for et slikt målrettet arbeid.

Det overordnede målet er sterke og levende samfunn med stabil bosetting og allsidig nærings- og samfunnsliv.

Samisk utviklingsfond

Når det gjelder de midlene som stilles til disposisjon i Samisk utviklingsfond bør kun de midlene som fordeles direkte fra Sametinget komme til uttrykk. Eventuelle overføringer fra ulike næringsavtaler holdes utenfor. Disse midlene kommer som tillegg og rapporteres særskilt til de bevilgende instansene. Disse midlene er dessuten ikke faste bevilgninger og har de senere årene kommet som resultat av de årlige primærnæringsavtalene. Sametingsrådet følger opp saken overfor de ansvarlige avtalepartene for å sikre at midler stilles til disposisjon for Sametinget. Avtalemidlene nyttes særskilt etter de føringene som legges inn ved overføring fra de bevilgende partene.

Den samlede rammen for Samisk utviklingsfond på de ulike sektorene i 2002:

Tabell 4.2. (i 1000 kr)

Post 51.0	**Samisk utviklingsfond**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Fiskeri	3 128	3 750	3 640	-110
	Jordbruk	1 495	3 250	3 140	-110
	Duodji	791	2 380	2 270	-110
	Næringskombinasjoner*	3 083	4 750	4 640	-110
	Annet næringsliv	10 100	4 550	4 440	-110
	SUM	**18 597**	**18 680**	**18 130**	**-550**

** I tillegg disponeres deler av overføringene på kr 4 000 000 fra næringsavtalene til næringskombinasjoner.*

Situasjonen i de to siste årene har vist en betydelig økning av antall søknader om fondsmidler til næringsprosjekter innenfor alle sektorene. Rammen som stilles til disposisjon har faktisk blitt redusert de senere årene, mens virkeområdet er utvidet og flere kultur- og næringssektorer er kommet inn under

støtteordningene. I 1999 bevilget Sametinget kr 20 100 000 til Samisk utviklingsfond. I 2001 var rammen redusert til *kr 18 130 000*. Rammen er for knapp til å kunne utføre en tilfredsstillende finansieringsrolle og dekke det behovet som næringslivet etterspør. Sametinget kan heller ikke gjennomføre vedtak når de budsjettmessige rammene ikke er tilstrekkelige. Det har vært nødvendig å redusere fondets finansieringsandel på alle områder og dette har bidratt til å redusere fondets egenrolle som tilrettelegger for næringsutvikling i det samiske samfunnet. Reduksjon av rammene har medført at fondsmidlene er brukt opp allerede i august/september.

Det ble ikke tildelt midler til Interreg-prosjekter i 2001. Interreg III programmet vil komme i gang i slutten av 2001. Sametinget bør sette av en samlet øvre ramme for hvor mye Interreg-prosjektene skal tildeles (jf. Post 57.1). Midlene avsettes til norsk andel av kostnadene ved regionale prosjekter (jf. Kap.10).

Virkemidler for utvikling av næringslivet bør være mest mulig fleksibel og dynamisk for å kunne møte de behovene og utfordringene næringslivet står overfor til enhver tid. Praksis med å bevilge og øremerke midler innenfor hver sektor gjennom plenumsvedtak, gir trolig ikke den ønskede fleksible muligheten til å imøtekomme finansielle behov i næringslivet ute i distriktene. Derfor bør Sametingets tilskuddsstyre gis videre fullmakt til å disponere en større prosentandel av bevilgningene innenfor de ulike satsingsområdene.

Innenfor de ulike næringsområdene har Sametinget følgende mål, strategier og tiltak i 2002:

Fiskeri

Mål
Hovedmålet er å bevare og utvikle fiske som primærnæring gjennom oppbygging av nødvendig land- og mottaksanlegg, flåte, oppdrettsanlegg, forvaltningsmessige ordninger og lokaltilpassede reguleringer.

Strategi
Sametingets fiskeripolitikk er å ivareta det kystnære fisket som materielt grunnlag for bo- og sysselsettingen i kyst- og fjordområdene. Det skal opprettes fiskeripolitiske soner for å prøve ut lokaltilpassede forvaltningsordninger. Sametinget vil bidra til å innføre nærhets- og avhengighetsprinsippet i forvaltning og beskatning av maritime ressurser.

Tiltak
- Aktiv virkemiddelbruk for å utvikle og fornye den lokaltilpassede fiskeflåten.
- Etablere og modernisere lokale land- og mottaksanlegg i de ulike kommunene innenfor fondets geografiske virkeområde.
- Yte støtte til å videreutvikle en miljøvennlig oppdrettsnæring for ulike arter.
- Utvikle og utprøve en lokal forvaltningsmodell for utvalgte fjorder.

Samlet ramme for tiltakene er *kr 3 640 000*.

Jordbruk

Mål

Hovedmålet for jordbruket i de samiske bosettingsområdene er å beholde andelen sysselsatte i jordbruket med en tilnærmet bruksstruktur som vi har i dag. Den reviderte jordbruksplanen har overordede målsettinger som stabil sysselsetting, økt videreforedling av egne produkter, optimal produksjon etter naturgitte fortrinn, ivareta samisk kultur i primærnæringsutøvelsen og å øke produksjonsspekteret.

Strategi

Det er viktig å bygge opp og opprettholde både eneyrkebruk og kombinasjonsbruk. En regionalisering og omlegging av nasjonal landbrukspolitikk i de samiske bosettingsområdene vil kunne sikre et levedyktig og livskraftig jordbruk. Dagens nasjonale landbrukspolitikk favoriserer store bruk på bekostning av kombinasjonsbruk og mindre bruk. Jordbruket i de samiske områdene er derfor svært konkurranseutsatt. Det vil av den grunn være en riktig strategi å legge om produksjonsstøtten til produksjonsuavhengige tilskudd. Slike tilskudd vil redusere overproduksjonen samtidig som den kan bidra til å opprettholde bosettingen og sysselsettingen.

Et nært samarbeid med landbruksmyndighetene er nødvendig for å kunne ha et levedyktig jordbruk og for å gi kvinner og menn like muligheter til å være aktive utøvere. Sametinget ser det som naturlig at tinget trekkes inn på et tidlig tidspunkt i saker og planarbeid som har betydning for det samiske jordbruket. Det gjelder spesielt ved forhandlinger om jordbruksavtalen.

Tiltak

I forbindelse med siste jordbruksavtale ble det satt av midler til å gjennomføre et verdiskapingsprogram for jordbruket. Programmet skal forvaltes av SND-systemet regionalt. For Sametinget er det strategisk viktig å delta aktivt gjennom et strukturert samarbeid innenfor rammen av dette programmet. Sametinget vil prioritere følgende tiltak:

- Utvikle og revitalisere tradisjonelle næringskombinasjoner
- Nisje- og kvalitetsprodukter fra samisk jordbruk basert på samisk kultur og tradisjon
- Bedret lønnsomhet ved å redusere kostnadene
- Kompetanseutvikling, nettverksbygging og FoU virksomhet
- Utnyttelse av utmarksressurser.

Det er dessuten nødvendig å legge om Sametingets virkemiddelbruk overfor jordbruket slik at tilskudd til maskiner og redskaper prioriteres ned, til fordel for andre samarbeidstiltak i jordbruket. Driftsbygningene i jordbruket må fortsatt prioriteres der utvidelser og større ombygginger vies spesiell oppmerksomhet. Et større utbyggingsprogram for modernisering av bygningsmassen vil være nødvendig for å sikre tidsmessige bygninger i de samiske områdene.

Samlet ramme for tiltakene er *kr 3 140 000*.

Reindrift

Den samiske reindriften som næringsvei, livsform og kulturbærer gjør næringen svært betydningsfull i samepolitisk sammenheng.

Reindriften har gjennomgått store endringer de siste tiårene. Forverret reinbeitesituasjon sammen med andre forhold som økt rovviltbestand, fritidsaktiviteter, motorisert ferdsel og fysiske inngrep i naturen, har ført næringen opp i en presset situasjon med negative ringvirkninger.

Mål

Sametinget skal arbeide med de målsettingene som er utformet i *sak 18/01 Sametingets reindriftspolitikk*. Sametinget har som overordnet målsetting å sikre en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig samisk reindrift, slik at den særegne næringen som livsform og kulturbæreren sikres, utvikles og styrkes. For å nå målsettingen må reindriftens arealvern styrkes, rovdyrtapene minskes og økonomien bedres. I tillegg må det tilrettelegges for kvinners og ungdommers deltagelse i aktiv næringsvirksomhet.

Strategi

Sametinget vil:

- arbeide for at økonomien i reindriftsnæringen styrkes
- bidra til at det økologiske grunnlaget sikres og ivaretas
- påse at kulturelementet har en fremtredende rolle i reindriftspolitikken
- bidra til at det foretas en gjennomgang av all relevant lovgivning med den målsetting å sikre at reindriftens særskilte rettsgrunnlag styrkes og uttrykkelig fastslås og inkorporeres i lovverket
- fortsatt arbeide for bedre vern av reindriftens beiteareal
- følge det lovbaserte arbeidet med reintallstilpasningen nøye
- delta aktivt i arbeidet med økt verdiskapning i reindriftsnæringen
- arbeide for en helhetlig gjennomgang av eksisterende lovverk, forvaltningspraksis og avtaleverk med den hensikt å styrke kvinners og ungdoms rolle som utøvere og kulturbærere i reindriften.

Sametinget mener reindriftsnæringens partsposisjon må styrkes i reindriftsavtalesystemet.

Tiltak

For å sette i verk Sametingets reindriftspolitikk er det nødvendig å ha en fast stilling for å ivareta disse oppgavene. Sametinget har ikke støtteordninger rettet direkte mot reindriften som næring. Virkemidlene har vært rettet både mot virksomheter avledet av reindriften og mot annen næringsvirksomhet som kombineres med reindrift. Dette er i tråd med den intensjonen som ligger bak bruken av virkemidlene overført fra reindriftsavtalen. De overførte avtalemidlene har de senere år hatt en ramme på kr 2 000 000. Det avgis en årlig rapportering av bruken av disse midlene til Reindriftsadministrasjonen. Ved fordeling av midlene legges til grunn de føringene som kommer til uttrykk gjennom overføring av avtalemidlene. Disse overføringene er ikke en fast ordning.

Den siste reindriftsavtalen har også lansert et eget verdiskapingsprogram for næringen. Dette programmet skal forvaltes av SND-systemet i Troms. Sametinget er representert i den oppnevnte styringsgruppen. Sametinget har ved hjelp av reindriftsavtalemidlene, egne midler og ved deltagelse i verdiskapings-programmet hatt et betydelig engasjement med sikte på å utvikle lønnsomme næringskombinasjoner for personer med reindrift som hovednæring.

Duodji

Mål

Sametinget skal legge til rette for utvikling av en sterkere næringsrettet duodji med økt lønnsomhet og økt omsetning av egenproduserte varer. En slik utvikling betinger sterk fokus på kompetanseheving, veiledning, produktutvikling, markedsføring og salg. Duodji skal gjøres til en levedyktig næring med kulturell, faglig og samfunnsmessig bærekraft.

Strategi

Sametinget skal utvikle et bredere og mer strukturert nettverk og samarbeid mellom produsenter, organisasjoner, utdanningsinstitusjoner, salg og markedsføringsorganer.

Tiltak

Sametinget har vedtatt et utviklingsprogram for duodji hvor ulike instanser inviteres til å delta i finansieringen av programmet. Mandat, opplegg for gjennomføring, tidsramme og finansiering må avklares. Prioriterte arbeidsområder er:

- Avklaring av næringens rammevilkår
- Kompetanseutvikling
- Salgs- og markedsføring
- Råvaretilgang
- Etablere produsentnettverk og samarbeidsordninger

Programmet har en samlet økonomisk ramme for 2002 på kr 3 700 000, hvorav Samisk utviklingsfonds andel er satt til kr 1 000 000.

I tillegg videreføres ordninger med individuelle tilskudd til aktive duodjiutøvere.

Ordningene omfatter investeringsstøtte til lokaler og produksjonsutstyr, samt etableringsstipend.

Samlet ramme til duodji er på *kr 2 270 000*.

Næringskombinasjoner

Mål

Hovedmålet er å sikre inntektsgrunnlaget for de som driver med næringskombinasjoner. Ramme-betingelsene for kombinasjonsdrift må sikres i alle primærnæringene ved at sentrale myndigheter legger til rette for det. Jevnlig gjennomgang av driftsstøtteordningen er nødvendig for å vurdere om hensikten med støtteordningen oppfylles og om ordningen treffer målgruppen.

Et annet mål er å utvikle nye kombinasjoner i tillegg til primærnæringene. Dette vil bedre kvinners muligheter til å benytte ordningen. Strukturendringer med statlige produksjonsdempende tiltak er gjennomført i flere næringer. En måte å sikre fortsatt sysselsetting innenfor de ulike næringene er å satse på nisje- og kvalitetsprodukter i tillegg til den tradisjonelle produksjonen. Begrensede ressurser som er tilgjengelige i samiske områder gir ofte ikke tilstrekkelig utkomme for eneyrketilpasning. Dessuten er ytre rammevilkår som begrensninger i ressursuttak, kvotereguleringer, nivå på produksjonsstøtte gjennom

avtaler og negative markedsutsikter med på å vanskeliggjøre eneyrketilpasninger innenfor de samiske lokalsamfunnene. Kombinasjoner av flere næringer har dessuten vært mer vanlig innenfor samiske lokalsamfunn enn innenfor andre lokalsamfunn. Bedre utnyttelse av råvarene kan bidra til større verdiskapning. I tillegg er det et mål å øke lønnsomheten i primærnæringene ved å utvikle dem som ressursbase i reiselivsammenheng.

Strategi

For å sikre en fremtidsrettet kombinasjonsvirksomhet er det nødvendig å prioritere utviklingstiltak fremfor passive driftsstøtteordninger. Sterkere satsning på kompetanseheving og nettverksbygging vil kunne motivere kombinasjonsutøvere til å tenke mer på markedsrettet og markedstilpasset produksjon. Spesielt viktig er dette innen duodji der salg og markedsføring vil være sentrale satsningsområder.

For å få til en positiv næringsutvikling for innlandsfiske, er det nødvendig å satse på ytterligere kultivering og organisering av ferskvannsfisket.

Tiltak

- Følge opp resultatene fra evaluering av driftsstøtten til næringskombinasjonsvirksomhet
- Vurdere omlegging av driftsstøtten til sterkere satsning på utviklingstiltak innen kombinasjonsnæringer
- Satse på nisje- og kvalitetsprodukter for råvarer fra jordbruk, reindrift og fiske
- Bidra til kultivering av utvalgte fiskevann
- Bedriftsutviklingstiltak til innlandsfiskemottaksstasjoner

I september 2001 leverte NIBR, Alta sin evaluering om støtteordningen for næringskombinasjoner. De funnene og resultatene som der presenteres, og den politiske behandlingen av rapporten i Sametinget, vil være utslagsgivende for hvordan den fremtidige forvaltning av støtteordningen vil bli. Det er spesielt behov for å se ordningen i et kjønnperspektiv. Nye retningslinjer vil også danne grunnlaget for hvordan Sametinget vil tilrettelegge ordningen f.o.m. 2002. Forbruket i 2000 var inklusiv midler fra nærings-avtalene, på ca. kr 6 000 000 bare i driftsstøtte. Beløpet forventes å øke i 2001 og i 2002 hvis dagens retningslinjer videreføres. Driftsstøtte er en støtte som søkerne har rett til å få, og det er ingen behovprøving. Skal utgiftene til ordningen reduseres, må retningslinjene endres av Sametingets plenum. Samlet ramme er *kr 4 640 000,* eksklusiv midler fra næringsavtalene.

Annet næringsliv

Mål

Sametinget skal arbeide for å utvikle et sterkere og mer variert næringsliv i distriktene, som følge av sysselsettingsnedgang i primærnæringene og i den offentlige sektor, og også for å bygge opp nødvendige samfunnsmessige servicetilbud i samiske lokalsamfunn.

Strategi

Det gjelder å etablere tilfredsstillende rammebetingelser for å videreutvikle sterke, allsidige og dynamiske bedriftsmiljøer der kompetanse, nyskaping, produktutvikling og videreforedling er sentrale tema for konkurransedyktige enkeltbedrifter. Det er behov for å motivere bedriftene til å ta i bruk den kompetansen kvinner innehar. På sikt vil dette gi et mer robust næringsliv.

Kjønnperspektivet er viktig for å skape en balansert utvikling i samiske lokalsamfunn. Innenfor servicenæringene finner en den største andelen av kvinnelige sysselsatte. En må sørge for bedre rettledning og oppfølging, og stimulere til etablering av arbeidsplasser for kvinner og ungdom.

Etablering av produksjonsarbeidsplasser er viktig for å styrke nyskaping og videreforedling av primærnæringsprodukter. Dette vil kunne styrke sysselsettingen gjennom videreforedling av råvareproduksjonen.

Det spesifikke samiske reiselivtilbudet er ikke utbygd i særlig grad. Den samiske turistnæringen er preget av små virksomheter som i liten grad samarbeider. Her er det et stort potensiale for utvikling. En viktig trend i turistmarkedet er opplevelsesturisme. Her vil samiske operatører kunne ha en konkurransefordel ved ekthet og særegen kompetanse. En viktig utfordring vil være å få etablert et nettverk mellom ulike reiselivsaktører med sikte på felles markedsføring og salg av tilbud. Utgangspunktet for tiltak vil være føringer i Sametingets vedtak i sak 29/00 *Sametingets reiselivspolitikk*

Tiltak

- Prioritere utviklingstiltak i foredlingsbedrifter og sikre servicetilbud i mindre samiske lokalsamfunn
- Iverksette næringsutviklingsprosjekter for kvinnelige etablerere
- Delta finansielt og administrativt i etablererprogram særlig rettet mot ungdom
- Prioritere innovative tiltak i eksisterende bedrifter
- Bygge opp regionale næringsklynger i bransjer/næringer som har behov for tettere samarbeid.

Samlet ramme på *kr 4 440 000*.

Duodjiinstitusjoner og organisasjoner

Sametinget skal sette av midler til duodjiorganisasjoner og –institusjoner. Av støtteordningen til organisasjonene (post 51.2 og post 51.3) var bevilgningen for 2001 på kr 3 530 000. Den direkte driftsstøtten for 2002 fordeles til følgende institusjoner i plenum:

Tabell 4.3. (i 1000 kr)

Post 51.2	**Duodjiinstitusjoner og organisasjoner**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Duodjeinstituhtta	1 800	1 800	1 800	0
	Kárášjoga Duodje Gávpi	63	100	100	0
	Manndalen Husflidslag	63	100	100	0
	Unjárgga Sámiid Duodje	63	100	100	0
	Opplæringskontoret i duodji øst	150	150	150	0
	Opplæringskontoret i duodji og formgivningsfag	63	100	100	0
	Duojáriid Dállu	0	200	200	0
	Duojáriid Ealáhus Searvi (fra post 51.3)	-	-	250	250
	Sámiid Duodji OS (fra post 51.3)	500	980	700	-280
	SUM	**3 002**	**3 530**	**3 500**	**-30**

Post 51.2 ble fordelt direkte i Sametingets plenum i 2001. I tillegg fikk Duojáriid Ealáhus Searvi en driftsstøtte på kr 250 000 fra post 51.1 Samisk utviklingsfond. Fordelingssummene for 2002 tar utgangspunkt i den fordeling som ble gjort i plenum for 2001. Landsorganisasjonen Sámiid Duodji OS og

interesseorganisasjonen Duojáriid Ealáhus Searvi sorterer inn under denne posten fra 2002, og Sametingets plenum foretar en direkte tildeling av driftsstøtten.

Deler av retningslinjene er opphevet og pr. i dag er det kun Sámiid Duodji som oppfyller kriteriene for å få støtte fra post 51.3. Det vil være mest hensiktsmessig at Sámiid Duodji får direkte tildeling i plenum på lik linje med de andre organisasjonene. I så fall kan hele støtteordningen under post 51.2 duodji-institusjoner og under post 51.3 duodjiorgansisasjoner slåes sammen til en post (post 51.2). Retningslinjene for støtte fra tidligere post 51.3 til duodjiorganisasjoner foreslåes derfor opphevet.

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

Generell næringsutvikling og programarbeid

Mål

I tillegg til forvaltning av virkemidler skal Sametinget også fungere som et fagpolitisk organ i næringssaker. Dette innebærer å legge premisser for samisk næringsutvikling og bidra til en sterkere samordning av offentlig virkemiddelbruk. Sametinget vil i særlig grad prioritere likestillingspolitiske målsetninger. Målet er derfor å delta i ulike organer både nasjonalt og regionalt som omfatter spørsmål om å styrke sysselsetting- og næringsutviklingen i distriktene. I samhandling med andre offentlige virkemiddelaktører gjelder det å avgrense og avklare egen virkemiddelbruk i forhold til de andre aktørene.

Strategi

Sametinget har gjennomført en analyse av næringslivet i de samiske områdene. Analysen konkluderer med at det er nødvendig å vurdere de kulturspesifikke tilpasningene den enkelte vektlegger i sin næringsutøvelse.

Tiltak

- Delta i ulike fora for næringsutvikling så som regionale utviklingsprogrammer i fylkene.
- Følge opp Handlingsplan for samiske kyst- og fjordområder
- Delta i det grenseoverskridende samarbeidet om de samiske delprogrammene i Interreg III
- Avgi høringsuttalelser i næringspolitiske saker
- Delta på informasjonsmøter og næringspolitiske seminarer
- Følge opp Sørsamisk handlingsplan.

5 Post 52 Kultur

Sametinget setter av følgende virkemidler til fordeling til samisk kulturarbeid i 2002:

Tabell 5.1. (i 1000 kr)

Post	Betegnelse	2000	2001	2002	+/-
52.1	Samisk kulturfond**	9 475	9 475	9 000	-475
52.2	Tilskudd til samisk forlagsdrift	1 500	1 490	1 520	30
52.3	Tilskudd til samiske kulturhus*	4 443	3 998	4 478	480
52.4	Tilskudd til samiske kulturorganisasjoner	1 583	1 072	1 093	21
52.5	Festivalstøtte	0	700	1 128	428
52.6	Samisk idrett	0	500	500	0
52.8	Beaivváš Sámi Teáhter *Ny*	-	-	10 700	10 700
52.9	Kunstnerstipender *Ny*	-	-	1 300	1 300
	SUM	**17 001**	**17 235**	**29 719**	**12 484**

*Inkl. utstillingsvederlag kr 150 000 til Sámi Dáiddaguovddáš, Karasjok

** kr 475 000 overføres til De Samiske Samlinger avd. kunst, jf tabell 7.3 post 54.1 Museer.

Samisk kulturfond

Tilskuddsordningen har egne retningslinjer for tildeling av støtte. Ordningen forvaltes av Sametingets tilskuddsstyre. I forbindelse med nytt budsjettstruktur er Samisk kulturfond splittet opp i tiltaksområder som Sametinget foretar direkte bevilgning til. Total ramme for Samisk kulturfond i 2002, *kr 9 000 000,* fordeles til tiltaksområder (jf. Tabell 5.2*)*.

Mål

Samisk kultur er nært knyttet til primærnæringer, natur, språk, tradisjoner og historie gjennom samhandling, sosialisering og identitet. Å ivareta og utvikle samisk kultur må derfor ha et helhetlig perspektiv der samfunn og enkeltmennesket settes i fokus. For Sametinget er det en viktig oppgave å samordne samisk kulturinnsats, tilrettelegge for likeverdige tilbud og aktiviteter ut fra ulike regionale gruppers behov. Offentlig støtte til litteratur, musikk, film og teater skaper kjerneaktivitet som får ringvirkninger for det øvrige kulturtilbudet.

Det er også en vesentlig oppgave å skape rammebetingelser for samisk kulturarbeid i mer privat regi. Sametinget skal i sin kulturpolitikk bygge på kulturelle røtter og egen tradisjon, slik det kommer til uttrykk i det samiske samfunnet.

En viktig og grunnleggende oppgave for Sametinget er å bidra til å skape gode oppvekstvilkår for samiske barn og unge. Det legges til rette for en oppvekst som utvikler samisk identitet hos barn og unge. Sametinget er også opptatt av at likestillingsarbeidet starter allerede i oppveksten slik at barn lærer at jenter og gutter er likeverdige og likestilte. Dette krever en omfattende og mangfoldig satsing på flere områder, en satsing som involverer mange aktører. Sametingets grunnprinsipp er at tiltak for barn og unge må tilpasses det samiske samfunnet og behovene der.

Strategi

- Sametinget skal arbeide for å fremme samisk litteratur, spesielt rettet mot barn og unge
- Sametinget skal bidra til å opprette stipendordninger som stimulerer/initierer samiske barn og unge til å skrive på samisk
- Sametinget skal videreføre innsatsen rettet mot barn og unge med bakgrunn i samisk barne- og ungdomsplan

- Sametinget vil arbeide for at eksisterende periodiske samiskspråklige publikasjoner for barn og unge får fast støtteordning.
- Sametinget vil arbeide for at eksisterende periodiske publikasjoner ivaretar begge kjønns interesser og vil spesielt arbeide for at Gába som et unikt blad for samiske kvinner, får fast støtteordning.
- Støtte opp om samisk amatørteaterarbeid
- Videreføre kunstinnkjøpsordningen
- Sametingets ungdomskonferanse arrangeres
- Sametinget vil arbeide for felles arena for samisk musikkformidling
- Arbeide for at arkivopptak av samisk musikk/joik samles og gjøres allment kjent

Tiltak

Det avsettes følgende ramme innen hvert kulturområde:

Tabell 5.2. (i 1000 kr)

Post 52.1	**Samisk kulturfond**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Litteratur	2 100	2 100	2000	-100
	Musikk	1 000	1 000	1 000	0
	Billedkunst/duodji	1 000	1 000	875	-125
	Teaterformål	400	400	400	0
	Barns oppvekstvilkår	2 475	2 475	2 475	0
	Andre tiltak	2 500	2 500	2 250	-250
	SUM	**9 475**	**9 475**	**9000**	**-475**

Samisk forlagsstøtte

Mål

Det skal utgis flest mulig samiske bøker, til en best mulig kvalitet, for å styrke bruken av samisk og for å utvikle språket, kulturen og identiteten. Sametinget vil arbeide for å få oversatt mer faglitteratur til samisk. Sametinget anser det som nødvendig at det bygges opp en stabil forlagsbransje i samiske områder. Dette for å ha organer som har som hovedmål å utgi bøker på samisk og for å skape grunnlag for samisk kulturell infrastruktur i samiske områder, ved forfattere som bruker samisk og ved samiskspråklige produsenter.

Sametinget vil spesielt peke på at det er viktig at forlag som oppnår samisk forlagsstøtte utgir samiske lærebøker.

Strategi

- Man skal søke å få til en mest mulig effektiv ressursanvendelse og maksimere produksjonen innenfor ressursrammene, og ved å øke bruken av samiske bøker
- Det foretas en helhetlig evaluering av samisk bokproduksjon.

Tiltak

Tabell 5.3. (i 1000 kr)

Post 52.2	**Forlagsstøtte**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Forlagsstøtte	1 500	1 490	1 520	30

Sametinget viderefører ordningen med driftstilskudd til forlag forvaltet av Sametingets tilskuddsstyret. I forbindelse med evalueringen som gjennomføres av samiske forlag vil driftsordningen bli revidert.

Det settes av en ramme på *kr 1 520 000* til samiske forlag i 2002.

Kulturhus

Tilskuddsordningen reguleres ikke av egne retningslinjer.

Mål

Sametingets målsetning vil være at alle offentlige myndigheter tar medansvar for samisk kulturutøvelse- og utvikling. I dette ligger at det samiske folk får reelle muligheter for samisk kulturutøvelse. Muligheter for samisk kulturutøvelse henger sammen med flere forhold. Et forhold som er av stor betydning er at det eksisterer arenaer i de samiske samfunn hvor samisk kulturutøvelse kan finne sted, og at de sikres økonomisk.

Strategi

- Sametinget skal bidra til å sikre drift av eksisterende kulturinstitusjoner
- Bidra til at Ája samisk senter i Kåfjord og Várdobáiki i Sør-Troms realiseres.

Tiltak

Sametinget foretar for 2001 følgende bevilgning til Samiske kulturhus:

Tabell 5.4. (i 1000 kr)

Post 52.3	**Kulturhus**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Árran Julevsame Guovdasj, Tysfjord	1 270	1 270	1 295	25
	Sámi Dáiddaguovddáš, Karasjok*	1 078	1 078	1 250	172
	Ája Samisk Senter, Kåfjord	540	600	612	12
	Sjøsamisk kompetansesenter, Billefjord	0	0	250	250
	Sijti Jarnge, Hattfjelldal	1 050	1 050	1 071	21
	SUM	**3 938**	**3 998**	**4 478**	**480**

* Inkl. utstillingsvederlag på kr 150 000. Formålet med utstillingsvederlag er å formidle samisk kunst og duodji mellom billedkunstnere/kunsthåndverkere, det samiske samfunnet og det øvrige samfunnet.

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

Samiske kulturorganisasjoner

Retningslinjene for støtte til samiske kulturorganisasjoner oppheves. Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingene til de enkelte organisasjonene.

Mål

Formålet er å styrke og utvikle samisk kultur og identitet som skal bidra blant annet til et rikt, variert og aktivt samisk kulturliv.

Strategi

- Sametinget vil sikre støtte til samiske kulturorganisasjoner som rekrutterer samisk ungdom.
- Sametinget vil arbeide for å sikre og utvikle de økonomiske rammebetingelser til samiske kulturorganisasjoner.

Tiltak

Det innebærer at Sametinget for 2002 foretar følgende bevilgning til kulturorganisasjonene:

Tabell 5.5. (i 1000 kr)

Post 52.4	**Kulturorganisasjoner**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Sámi Dáiddačehpiid Searvi	175	190	194	4
	Sámi Girječállid Searvi	160	160	163	3
	Sámi Teahter Searvi	160	160	163	3
	Sámi Fágalaš girječállid ja Jorgaleaddjiid Searvi	107	107	109	2
	DSJ-Doajmmasiebbre Julevsábme	95	95	97	2
	Samisk Filmforbund	75	75	77	2
	Juoigiid Searvi	50	70	71	1
	Foreningen samiske komponister	50	55	56	1
	Sámi Dáiddarráđđi	150	160	163	3
	SUM	**1 022**	**1 072**	**1 093**	**21**

Sametinget ber Sametingsrådet fortsette dialogen med organisasjonene om den framtidige virksomheten for de respektive organisasjonene. Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

Festivalstøtte

Samisk kulturråd har over flere år bevilget festivalstøtte til flere årlige festivaler. Prosjektstøtte til festivalene har vært gitt etter søknad. Sametinget oppretter fra og med 2001 en egen budsjettpost til faste festivaler. Støtten gis i form av et direkte grunntilskudd som kan nyttes til planlegging for å oppnå kontinuitet i festivalene og samtidig gi større forutsigbarhet. For år 2001 ble det gitt grunntilskudd til Riddu Riđđu og Musikkfestivalen i Kautokeino på til sammen kr 700 000.

Mål

Formålet er å bidra til å stimulere og utvikle samiske kunstneriske uttrykk, og sikre/opprettholde arenaer/scener for formidling av samiske kulturuttrykk. Sametingets mål i festivalsammenheng er å ivareta interessene for samiske artister og heve interessen for samiske artister.

Strategi

Sametinget vil:

- arbeide for at samiske festivaler får tilfredstillende økonomiske rammebetingelser
- se nærmere på mulighetene for prosjektstøtte til samiske festivaler
- bidra til et møtested for urfolks kunstnere og artister, publikum og ungdom, og gjøre andre urfolk kjent med samisk kultur.

Tiltak

Sametinget gir for 2002 følgende grunntilskudd til Samiske festivaler:

Tabell 5.6. (i 1000 kr)

Post 52.5	Festivalstøtte	2000	2001	2002	+/-
	Riddu Riđđu	-	350	564	214
	Musikkfestivalen i Guovdageaidnu/Kautokeino	-	350	564	214
	SUM	**-**	**700**	**1 128**	**428**

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

Samisk idrett

Samisk idrett får årlig bevilgning over post 52.6.

Mål

Formålet med støtteordningen er å fremme samisk identitet og tilhørighet gjennom aktiviteter, og å styrke barn- og ungdoms deltakelse i samisk idrett. Samisk idrett er nært knyttet til spørsmål om identitet og tilhørighet, og må derfor ses i sammenheng med grunnleggende sosiale og kulturelle normer og verdier i samfunnet. Det er særlig viktig å tilrettelegge aktiviteter for både jenter og gutter, kvinner og menn.

Strategi

- Sametinget vil arbeide for at samisk idrett sikres offentlig finansiering. I den sammenheng bør en vurdere mulighetene for at deler av tippemidlene tilbakeføres samisk idrett.

Tiltak

Sametinget viderefører støtten til samisk idrett. For dette arbeidet settes det av følgende økonomiske virkemidler:

Tabell 5.7. (i 1000 kr)

Post 52.6	Idrettsstøtte	2000	2001	2002	+/-
	Sámi Valáštallan Lihttu – Norga	-	500	500	0

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingene.

Beaivváš Sámi Teáhter

Mål

- Bidra til å styrke samisk kultur og identitet ved å presentere samisk fortid, nåtid og visjoner om fremtiden, heve det samiske språkets status, spre kunnskap om og interesse for samisk kulturuttrykk og få til en dialog mellom kulturer.

Strategi

- Teatret skal være i stand til å betjene hele det samiske bosettingsområdet med de store geografiske avstandene og med de ulike utfordringene en finner i de ulike samiske områdene.
- Sikre et forsvarlig økonomisk fundament for virksomheten.

Tiltak

Tabell 5.8. (i 1000 kr)

Post 52.8	Samisk teater	2000	2001	2002	+/-
	Beaivváš Sámi Teáhter	-	-	10 700	10 700

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

Kunstnerstipendier

Mål

Stipendordningen skal bidra til at målene i Sametingets kunstnerpolitikk nås ved å legge til forholdene til rette for at enkeltkunstnere, gjennom å motta tilskudd fra Sametinget, skal kunne bidra til et mangfoldig og nyskapende samisk kunstliv. Det er en viktig oppgave for Sametinget å bidra til at samiske kunstnere kan stimuleres til skapende åndsliv innenfor litteratur, billedkunst og kunsthåndverk, sang og musikk, joik, teater, dans, film, video osv.

Strategi

- Samiske kunstnere sikres like økonomiske vilkår som andre kunstnere
- Styrke mulighetene for kunstnerisk og kulturell egenutvikling i det samiske samfunnet
- Arbeide for at samiske kunstnere får en egen garanti-inntektsordning.

Tiltak

Tabell 5.9. (i 1000 kr)

Post 52.9	Stipender	2000	2001	2002	+/-
	Kunstnerstipender	-	-	1 300	1 300

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

6. Post 53 Språk

Sametinget setter av følgende virkemidler til fordeling av samisk språkarbeid i 2002:

Tabell 6.1. (i 1000 kr)

Post	Betegnelse	2000	2001	2002	+/-
53.0	Tospråklighetstilskudd	16 650	15 850	24 750	8 900
53.2	Språkprosjekter utenfor forvaltningsområdet	2 956	2 406	2 450	44
53.3	Språksentre *Ny*	0	1 600	2 000	400
	SUM	**19 606**	**19 856**	**29 200**	**9 344**

Vern og utvikling av samisk språk krever et kontinuerlig arbeid. Det er derfor nødvendig og naturlig med langsiktige målsettinger. Samisk språk er i de aller fleste sammenhenger et minoritetsspråk, og er under sterkt press både fra norsk og engelsk. Samisk må utvikles på flere nivå. Samtidig som språkvern er

nødvendig, vil det også kreves en vitalisering av språket særlig i områder der en hel generasjon har mistet språket. En slik vitalisering er helt påkrevd om språket ikke skal forsvinne helt i disse områdene.

Det er også nødvendig med alfabetisering blant voksne samer i styrkingen og utviklingen av samisk språk.

I 2002 vil en sentral oppgave være å følge opp språkbruksundersøkelsen som ble lagt fram i 2001 og Sametingets melding om samisk språk. Det vil også være behov for en gjennomgang av samelovens språkregler og tilhørende forskrifter.

Språk er en helt sentral kulturbærer, det samme er samiske stedsnavn og samisk litteratur. Sametinget ser det som en svært viktig oppgave å arbeide for vern og aktiv bruk av disse helt sentrale kulturelementene for sikring av samisk kultur i sin helhet. Samtidig er språk, stedsnavn og litteratur viktige kilder for kommunikasjon om samiske verdier og forståelsesrammer. Informasjon og kommunikasjon både med tradisjonelle og nye medier er viktig i utviklingen mot et likestilt mangfoldig samisk samfunn.

Tospråklighetstilskudd

Mål

Tospråklighetstilskuddet skal virke til å bevare, styrke og fremme bruken av samisk språk i offentlig forvaltning. Det er en overordnet målsetting at kommuneforvaltningen fullt ut skal bli tospråklig, slik at samisk og norsktalende får en likeverdig kommunal tjenesteyting. Tospråklighetstilskuddet skal også sikre enkeltpersoners rettigheter i henhold til samelovens språkregler. Tospråklighetstilskuddet har i de siste årene vært på samme nivå. Tidligere skjønnsmidler (kap 571 post 64) til kommunene som har store utgifter på grunn av tospråklighet, fordeles fra 2002 over Sametingets budsjett. Disse tidligere skjønnsmidlene utgjør i utgangspunktet en økning av tospråklighetstilskuddet med kr 10 200 000.

Strategi

Sametinget vil understreke kommunenes ansvar for å virke til at midlene brukes til styrking av samisk språk. Sametinget ser det som en utfordring for kommunene å utarbeide strategiplaner med konkrete tiltak for styrking av samisk språk.

Tiltak

Følgende fordeling av den samlede rammen for virkemidler til tospråklighet for 2002:

Tabell 6.2. (i 1000 kr)

Post 53.0	**Tospråklighetstilskudd**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Guovdageaidnu/Kautokeino kommune	3 021	3 321	5 421	2 100
	Kárášjohka/Karasjok kommune	2 802	3 102	5 052	1 950
	Deatnu/Tana kommune	2 116	2 489	4 089	1 600
	Porsaŋgu/Porsanger kommune	2 161	2 060	3 610	1 550
	Unjárga/Nesseby kommune	1 309	1 609	2 234	625
	Gáivuotna/Kåfjord kommune	1 504	1 404	2 479	1 075
	Finmárku/Finnmark fylkeskommune	374	1 057	1 057	0
	Romsa/Troms fylkeskommune	125	808	808	0
	SUM	**13 486**	**15 850**	**24 750**	**8 900**

Forvaltningen av tospråklighetsmidler medfører ekstra arbeid for Sametinget og i tillegg behov for spisskompetanse. Det er behov for å styrke språkfaglig kontakt mellom Sametinget og kommunene i språksaker. Av tospråklighetstilskuddet på post 53.0 overføres kr 600 000 til post 01 til en ny språkfaglig stilling i Sametingets språkavdeling.

I 2001 ble et språksenter etablert i Varanger. Kr 400 000 overføres til post 53.3 Språksentre til Nesseby kommune 2002. Etter hvert som Porsanger, Kåfjord, Tysfjord og Evenes fikk etablert sine språksentre ble tilsvarende overføringer gjennomført. I tospråklighetstilskuddene var også språkprosjekter i forvaltningsområdet inkludert, jf. tabell 6.4. Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

Språkprosjekter

Mål

Sametinget skal styrke og fremme samisk språk utenfor forvaltningsområdet. Sametinget skal følge opp språkplaner for sørsameområdet, lulesameområdet og Ofoten/Sør-Troms området.

Strategi

Sametinget har utarbeidet særlige språkplaner for ulike områder utenfor forvaltningsområdet. Å iverksette planene er en viktig del i arbeidet for å revitalisere og utvikle samisk språk.

Gjennom tilskuddsordningen til språkprosjekter utenfor forvaltningsområdet for samisk språk, vil Sametinget videreføre språksatsingsarbeidet. Områdene er ikke entydig i forhold til språket. Derfor må det være forskjellige tiltak til de ulike områdene. Uten tvil har områder utenfor forvaltningsområdet enda større behov for alfabetisering enn det er innenfor forvaltningsområdet.

Tiltak

Tildelingen av prosjektmidler for språkarbeid utenfor forvaltningsområdet var på kr 2 406 000 i 2001 og det legges opp til videreføring i 2002, slik at tildelingen totalt blir på *kr 2 450 000*. Midlene skal hovedsakelig gå til styrking av språkarbeidet i sør-, lule- og kystsameområdene.

Den samlede rammen for virkemidler til samiske språkprosjekter er følgende i 2002:

Tabell 6.3. (i 1000 kr)

Post 53.2	**Språkprosjekter**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Prosjektstøtte	2 956	2 406	2 450	44

Språksentre

Mål

- Styrke samisk språk i områder hvor det står svakt
- Opprette språksentre og arenaer for samhandling mellom kjønn og generasjoner
- Tilrettelegge forholdene slik at barn og unge skal ha muligheter til å bruke språket.

Strategi

- Tilrettelegge arenaer hvor det er naturlig å snakke samisk, og dermed ivareta og utvikle språket som kulturbærer innenfor ulike dialektområder.

Sametinget ser at i områder hvor det er opprettet språksentre, har arbeidet med å fremme språket vært vellykket. Derfor er opprettelse av permanente språksentre gode språkutviklingstiltak. Tidligere har språksentre i Porsanger, Kåfjord, Evenes (Várdobáiki) og Tysfjord (Árran) fått årlig fast støtte. Språksentre som allerde er etablert, bør få anledning til å utvide virkeområder slik at de kan fungere som regionale språksentre.

Tiltak

Språksentre i Porsanger, Kåfjord, Tysfjord og Evenes har fått fast støtte fra Sametinget. I 2001 bevilget Sametinget kr 1 600 000 til språksentre, dvs. kr 400 000 hver. I 1998 fikk Sør-Varanger og Nesseby kommune tildelt midler til et språkprosjekt. Ut i fra dette språkprosjektet har de i dag klart å etablere et språksenter som nylig ble åpnet i Nesseby. Senteret heter Isak Saba guovddáš. Fra 2002 vil også dette senteret få fast støtte.

Den samlede rammen for virkemidler til 5 språksentre har følgende fordeling i 2002:

Tabell 6.4. (i 1000 kr)

Post 53.3	**Språksentre**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Porsanger	-	400	400	0
	Kåfjord	-	400	400	0
	Tysfjord	-	400	400	0
	Evenes	-	400	400	0
	Nesseby	-	0	400	400
	SUM	**-**	**1 600**	**2 000**	**400**

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

7. Post 54 Miljø- og kulturvern

Sametinget setter av følgende virkemidler til samisk miljø- og kulturvernarbeid i 2002:

Tabell 7.1. (i 1000 kr)

Post	**Benevnelse**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
54.0	Kulturminnevern	1 000	1 000	1 000	0
54.1	Museer	0	970	8 850	7 880
54.2	Samisk arkiv *Ny*	-	-	665	665
	SUM	**1 000**	**1 970**	**10 515**	**8 545**

Samene som urfolk må ha en sentral rolle i arbeidet med en bærekraftig utvikling. Urfolk har gjennom mange generasjoner utviklet en helhetsorientert, tradisjonell og vitenskapelig viten om egen jord, naturressurser og miljø. I denne sammenheng har urfolkskvinner en spesiell verdifull kompetanse som må erkjennes og tas i bruk. Urfolks evne til å praktisere en bærekraftig utvikling må styrkes slik at en kan overkomme begrensninger som er lagt av økonomiske, sosiale og historiske forhold.

Det samiske kulturminnevernet er en del av arealforvaltningen og ses i sammenheng med de øvrige miljøutfordringene. Kulturminner og kulturmiljø viser til en samisk forståelse av landskapet og natur, samt landskapet og naturens betydning for økonomiske, religiøse og sosiale forhold. Kulturminner er en miljømessig og kulturell ressurs, som står i et gjensidig forhold til andre miljøressurser og de sosiale og kulturelle ressurser.

Samiske museer er sentrale aktører i arbeidet med bevisstgjøring og handling for en bærekraftig utvikling. Samtidig står samiske museer overfor en særlig utfordring som handler om at de skal være arena og aktør i en dialog om kulturell selvforståelse og identitet både i en indre og ytre sammenheng. Utfordringen ligger i å virke til kritisk refleksjon omkring kultur, historie og identitet i både minoritets- og majoritetssamfunnet samtidig. For det samiske samfunn vil dette best kunne oppnås gjennom en museumspolitikk der det samiske samfunn selv tar ansvaret for hvordan kulturarven skal vernes og brukes.

Kulturminnevern

Mål

Sametinget skal verne samiske kulturminner og kulturmiljø på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur.

Strategi

- Sametinget skal støtte samiske kulturminnetiltak med tilskudd i henhold til innsatsområder
- Sametinget skal legge særlig vekt på synliggjøring, veiledning og kommunikasjon i arbeidet med samiske kulturminner og kulturmiljøer.

Tiltak

Den samlede rammen for virkemidler til kulturminneverntiltak er følgende i 2002:

Tabell 7.2. (i 1000 kr)

Post 54.0	**Kulturminnevern**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Kulturminnetiltak	1 000	1 000	1 000	0

Museer

Mål

Sametinget skal gjennom overtakelse av forvaltnings- og tilskuddsansvaret for samiske museer sikre en styrket, samordnet og helhetlig samisk museumsvirksomhet, basert på samenes egne forutsetninger som folk og urfolk.

Strategi

- Sametinget skal arbeide for å sikre og utvikle det samiske museumsfaglige miljøet for sikring, dokumentasjon, kunnskapsutvikling og formidling av samisk historie og kultur
- Videreføre dialogen med de samiske museene og berørte kommuner med utgangspunkt i Sametingets museumsutredning for samordning av den samiske museumsvirksomheten
- Norsk Museumsutvikling skal inviteres til deltakelse i samordningsprosessen
- Sametinget skal arbeide for etablering av Østsamisk museum som samisk nasjonalt tusenårssted
- Sametinget skal arbeide for å øke bevilgningen til samiske museer og samiske museumsformål i tråd med forutsetningene i St. meld. rr. 22 (1999-2000) Kjelder til kunnskap og oppleving.

Tiltak

Den samlede rammen for virkemidler til samiske museer har følgende fordeling i 2002:

Tabell 7.3. (i 1000 kr)

Post 54.1	**Museer**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Saemien Sijte	265	450	1 180	730
	Árran lulesamiske museum	0	0	2 360	2 360
	Gállogiedde museum	0	0	40	40
	Guovdageaidnu gilišilju	0	0	230	230
	Sámiid Vuorká-Dávvirat	0	0	3 400	3 400
	Deanu Musea	0	0	230	230
	Várjjat Sámi Musea	240	450	1 190	740
	Kokelv sjøsamiske museum	0	0	150	150
	Samisk museumslag	50	70	70	0
	SUM	**555**	**970**	**8 850**	**7 880**

Fordelingen av tilskuddsmidlene til de samiske museene baserer seg på det tilskuddet museene tidligere fikk fra Kulturdepartementet direkte, via fylkeskommunen eller fra fylkeskommunens egne driftsmidler. Sametinget vil fra 2002 overta ansvaret for de samiske museene, innbefattet disse tilskuddsmidlene.

Sametingets tilskudd til de samiske museene gis med det vilkår at kommunene opprettholder sin driftsstøtte til museene på minimum dagens nivå, og at museene sammen med Sametinget aktivt deltar i en prosess for samordning og styrking av den samiske museumsvirksomheten.

Sametinget anser det som viktig å tilgjengeliggjøre samisk billedkunst og duodji/samisk kunsthåndverk organisert som kunstmuseal virksomhet bl.a. med etablering av en fast stilling ved De Samiske Samlinger. Det 3-årige prosjektet avdeling kunst utløp 31. desember 2001. Forvaltningen av samisk kunst styrkes ved å integrere stillingen under bevilgningen til De Samiske Samlinger i 2002.

Det er satt av kr 2 500 000 på statsbudsjettet 2002 i investeringstilskudd for prosjektering av østsamisk museumsbygg i Neiden. Sametinget har tatt på seg hovedansvaret for å sikre en driftsstøtte til Østsamisk museum (jfr. Møte i Neiden 05.06.01). Etter en avklaring om medfinansiering fra Sør-Varanger kommune og Finnmark fylkeskommune og en avklaring av midlertidig organisatorisk tilknytning for Østsamisk

museum, i påvente av en ny og samordnet samisk museumsstruktur, bes Sametingets tilskuddsstyre å bidra med nødvendig prosjektstøtte etter søknad fra vertsinstitusjon.

Sametingets tilskuddsstyre bes om å bidra med støtte til Savio-museet etter søknad fra vertskommunen. Sametinget ønsker fortsatt å ha en dialog med Sør-Varanger med hensyn til framtidig organisering av de samiske museene og forsvarlig oppbevaring av samlingene.

Møter for gjennomføring av samordningsprosessen for de samiske museene skal til en viss grad dekkes over Sametingets driftsbudsjett. På grunn av dette holdes støtten til Samisk museumslag på samme nivå som for 2001.

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

Samisk arkiv

Sametinget har fra 2002 overtatt bevilgningen til Samisk arkiv fra Kulturdepartementet. Samisk arkiv er organisert som egen stiftelse og har i dag ansvar for private samiske arkiver.

Sametinget har i sak R 53/00 påpekt et behov for en utredning av Samisk arkivs rolle, ansvar og organisering nettopp med tanke på å utvikle arkivet til en nasjonal samisk arkivinstitusjon tilsvarende det Samisk spesialbibliotek har for samiske bibliotektjenester. Dette er i tråd med Sametingets vedtak i sak 11/00. Dette vil være en problemstilling som inneholder mange ulike aspekter, og som bør utredes grundig med sikte på en framtidsrettet arkivfunksjon i det samiske samfunn. Sametinget har i vedtaket R 53/00 forutsatt Kulturdepartementets finansiering av utredningsarbeidet.

For 2002 er det satt av følgende ramme til samisk arkiv i Kautokeino:

Tabell 7.2. (i 1000 kr)

Post 54.2	**Samisk arkiv**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Samisk arkiv	-	-	665	665

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

Miljøvern

Mål

Sametinget skal virke til en økonomisk, økologisk og kulturell bærekraftig utvikling i de samiske områdene. Sentrale målsettinger i Sametingets miljøvernarbeid er å:

- utvikle en miljøvennlig natur- og ressursutnyttelse for kontinuitet og utvikling av samisk kultur- og samfunnsliv
- bidra til å realisere en miljøvennlig praksis i det samiske samfunn gjennom å synliggjøre og understøtte handlingsalternativer som peker i bærekraftig retning
- skape forståelse for samiske kulturminners og kulturmiljøers miljømessige, historiske og kulturelle verdi
- verne samiske kulturminner og kulturmiljø på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur

- virke til et samarbeid med miljøforvaltningen og samiske institusjoner nasjonalt og internasjonalt for vern og forvaltning av samiske kulturminner og kulturmiljøer.

Strategi og tiltak

Sametinget skal:

- følge opp arbeidet til planlovutvalget for å sikre ivaretakelse av samiske samfunnsinteresser i alle arealinngrepssaker i samiske bruks- og bosettingsområder. En vektleggingsregel i planlovens formålsparagraf vil her være viktig
- virke til at samiske verdier vektlegges i verneplanprosesser i samiske områder, slik at en ivaretakelse av slike områder skjer gjennom en forvaltning der lokal samisk kunnskap og praksis er rådende
- følge opp Konvensjonen om biologisk mangfold og urfolks kunnskap, praksis og fornyelser i denne sammenhengen. Regjeringens arbeid med en stortingsmelding og handlingsplan for ivaretakelsen av det biologiske mangfoldet skal følges opp
- arbeide for at det kan iverksettes et arbeid for en utredning/sametingsmelding om samiske miljø- og arealforvaltningsperspektiver for bl.a. å kunne ivareta samiske arealinteresser i større arealinngrepssaker på en mer helhetlig og forutsigbar måte
- arbeide for en mer aktiv bestandsforvalting av rovdyr, og at det totale antall individer av ulike rovdyr oppfyller Bern-konvensjonen. Sametinget skal arbeide for å bevare villaksbestanden og at laksens betydning for samisk kultur og samfunnsliv vektlegges i dette arbeidet
- forvalte samiske kulturminner i henhold til kulturminneloven og plan- og bygningsloven gjennom rask og tjenesteorientert saksbehandling
- virke til samarbeid med den øvrige miljø- og kulturminneforvaltingen
- virke til dokumentasjon og tilgjengeliggjøring av relevante kulturminneopplysninger ved utvikling av kulturminnedatabase.
- følge opp arbeidet til kulturminneutvalget for å sikre en framtidig styrking og utviklingsmulighet for det samiske kulturminnevernet.

8. Post 55 Andre tilskudd

Den samlede rammen for virkemidler til politisk arbeid har følgende fordeling i 2002:

Tabell 8.1. (i 1000 kr)

Post	Benevnelse	2000	2001	2002	+/-
55.0	Samiske hovedorganisasjoner	2 600	2 600	2 500	-100
55.1	Politiske grupper i Sametinget	1 800	1 800	1 800	0
55.2	*(flyttet til post 21.6)*	147	162	-	-162
55.3	Lister ved Sametingsvalget	0	1 200	0	-1 200
55.4	Opposisjonens arbeidsvilkår *(ny)*			600	600
	SUM	**4 547**	**5 762**	**4 900**	**-862**

Samiske hovedorganisasjoner

Samiske hovedorganisasjoner er kjennetegnet ved at de arbeider aktivt i forhold til hele bredden av det samiske samfunnslivet. Det er medlemsbaserte organisasjoner som gjennom sine lokallag yter et aktivt bidrag til samisk samfunnsliv. De har et særlig ansvar for likestillingsarbeidet i det samiske samfunnet.

Sametinget viderefører tilskuddet til hovedorganisasjonene med *kr 2 500 000*. Sametingsrådet fordeler tilskuddet med unntak av likestillingsprisen som tildeles av den Sametinget bemyndiger etter utarbeidelsen av statuttene.

Politiske grupper i Sametinget

Sametingets tilskudd til politiske grupper i Sametinget fordeles etter egne retningslinjer. Ordningen skal bidra til at gruppene på Sametinget får mulighet til å organisere sitt arbeid med blant annet sekretærhjelp. Rammen for ordningen settes til *kr 1 800 000*.

Lister ved Sametingsvalget

I forbindelse med valg til Sametinget gis det et særskilt tilskudd til lister som stiller til valg. Dette tilskuddet bortfaller i 2002.

Opposisjonens arbeidsvilkår

For å sikre opposisjonen gode arbeidsvilkår i Sametinget er det satt av *kr 600 000*. Midlene fordeles etter nærmere avtale mellom sametingspresidenten og de berørte politiske gruppene.

9. Post 56 Opplæring

Sametinget setter av følgende virkemidler til fordeling til samisk opplæringsarbeid i 2002:

Tabell 9.1. (i 1000 kr)

Post	Benevnelse	2000	2001	2002	+/-
56.0	Læremidler og kompetanseheving spes.ped.	10 954	12 554	12 204	-350
56.1	Utdanningsstipend	-	1 000	1 000	0
56.2	Barnehager	7 200	7 510	7 510	0
	SUM	**18 154**	**21 064**	**20 714**	**-350**

* Sametinget har i 2001 i et eget tildelingsbrev fått tildelt midler til kvalitetsutviklingstiltak. Dette gjelder bl.a.; revitalisering av samisk språk, samisk begynneropplæring, kartleggingsmateriell og kvalitet i matematikkopplæring (KIM) . Sametinget har også fått bevilget midler til IKT tiltak, deriblant kr 1 000 000 til IKT læremidler og kr 500 000 til opprettelse av Samisk skolenett. Sametinget forutsetter at disse tiltakene videreføres i 2002 gjennom særskilt tildeling. Nevnte tildelinger er ikke med i talloppsettet ovenfor.

Opplæring

Skole- og utdanningssystemet har et særlig ansvar i virkeliggjøringen av prinsippene for samepolitikken. Læreplaner, læremidler, lek, undervisningsformer og utdanning av lærere er viktige elementer for å utvikle grunnskolen slik at den bidrar til bevaring og utvikling av samisk språk, kultur og samfunnsliv. Skolen har også et særlig ansvar i holdningskapende arbeid og i likestillingsarbeidet.

Stortingets vedtak om individuell rett til opplæring i samisk for samiske elever i grunn- og videregående skole og det faktum at skolesituasjonen for samiske elever varierer sterkt fra område til område, innebærer en stor utfordring i å tilpasse undervisningen og læremidlene til elevenes situasjon og forutsetninger for å lære samisk. Sametingets største utfordring er å medvirke til at den individuelle retten til opplæring i/på samisk er reell. Dette innebærer at Sametinget må bruke betydelige ressurser til å påvirke sentrale myndigheter til å gi tilstrekkelig økonomiske rammer til slik opplæring. Sametinget må også bruke ressurser på informasjon og veiledning om retten og muligheten til samiske opplæring.

Ordinære – og særskilt tilrettelagte læremidler

Mål

Ordningen skal bidra til langsiktig og målrettet utvikling og produksjon av alle typer læremidler for samiske elever. Samiske læremidler skal levendegjøre den samiske kulturen for samiske elever. Elever skal også stimuleres til å ta vare på den samiske kulturen og til å bruke det samiske språket slik at deres samiske kultur, språk og identitet blir styrket.

Sametinget skal bidra til at det utvikles og produseres spesialpedagogiske læremidler for barn, unge og voksne med særskilte behov.

Strategi

- Inngå avtaler om læremiddelutvikling og gi tilskudd innenfor Sametingets satsingsområder for læremiddelutvikling. Satsingsområdene er læremidler for: grunnskole nordsamisk, grunnskole lulesamisk, grunnskole sørsamisk og læremidler for videregående opplæring
- Oversetting av lærebøker fra samisk til norsk og/eller til andre samiske språkgrupper slik at lærebøkene med samisk innhold blir tilgjengelig for alle språkgrupper og for elever som ikke har samisk som opplæringsspråk. Dette tiltaket forutsetter tilleggsbevilgning
- Veilede forlag og forfattere i arbeidet med å utvikle samiske læremidler
- Arbeide for utvikling og satsing på nettbaserte/elektroniske læremidler for å møte kravet i opplæringsloven om individuell rett til opplæring i samisk og gi alle samiske elever mulighet til å ta i bruk moderne samiske læremidler
- Utvikling av samiske læremidler
- Utvikling av multifunksjonelle læremidler på nord-, lule- og sørsamisk som supplement til ordinære læremidler.

Tiltak

Den samlede rammen for virkemidler til læremidler og kompetanseheving i spesialpedagogikk har følgende fordeling i 2002:

Tabell 9.2. (i 1000 kr)

Post 56.0	**Læremidler og kompetanseheving spes.ped.**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Samiske læremidler	10 954	9 104	9 104	0
	Særskilt tilrettelagte læremidler	0	1 750	1 750	0
	Særskilte tiltak innen spes.ped, bla. Kompetanseheving	0	1 700	1 350	-350
	SUM	**10 954**	**12 554**	**12 204**	**-350**

Særskilte tiltak innen spesialpedagogikk:

- Iverksette og videreføre samiske faglige kompetansehevingstiltak innen spesialpedagogikk i tråd med Sametingets plan for fagområdet
- Følge opp arbeidet i Samisk tyngdepunkt i tråd med Sametingets og Stortingets vedtak
- Initiere FOU tiltak inne spesialpedagogikk.

Stipend

Mål

Sametinget vil motivere ungdom i videregående skole til å velge opplæring i eller på samisk.

Strategi

Bidra til at ungdom får styrket sin kompetanse i samisk språk gjennom tildeling av utdanningsstipend.

Tiltak

Den samlede rammen for virkemidler til opplæring i og på samisk er følgende i 2002:

Tabell 9.3. (i 1000 kr)

Post 56.1	**Utdanningsstipend**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Utdanningsstipend	-	1 000	1 000	0

Barnehager

Mål

Samiske barn skal ha mulighet til å styrke sitt språk og identitet i barnehagen.

Strategi

- Virke til et godt barnehagetilbud for samiske barn
- Utarbeide veiledningsmateriell for samiske barnehager
- Virke til en god dialog med eiere av barnehager med samiske barn
- Initiere FOU-tiltak innenfor barnehagesektoren
- Avholde årlig konferanse for alle barnehageansatte i samiske barnehager
- Veilede samisk barnehagepersonell
- Gi gutter og jenter gode normer, verdier og rollemodeller for på den måten å arbeide for et likestilt samfunn.

Tiltak

Den samlede rammen for virkemidler til samiske barnehager har følgende fordeling i 2002:

Tabell 9.4. (i 1000 kr)

Post 56.2	**Barnehager**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
	Tilskudd til samiske barnehager	-	7 310	7 210	-100
	Læremidler til barnehager	-	200	200	0
	Kvalitetsutvikling – årlig barnehagekonferanse	-	0	100	100
	SUM	**-**	**7 510**	**7 510**	**0**

Sametingsrådet har under sak R 112/01 fastsatt at tilskudd til barnehager skal forvaltes av tilskuddsstyret.

Kvalitetsutvikling

Mål

Sametinget vil sikre god kvalitet på opplæring som gis i og på samisk. Det er også en viktig målsetting å øke antallet elever i videregående opplæring som gjennomfører studiene innen normert tid.

Strategi

- Videreføre påbegynte prosjekter bl.a. KIM (kvalitet i matematikkopplæring) og samisk begynneropplæring i grunnskolen
- Få igangsatt forsknings- og utviklingsprosjekter på områder hvor det er særskilte behov for kvalitetsutvikling i grunnskolen
- Virke til å igangsette et utviklingsprosjekt i samisk videregående opplæring som søker å identifisere og gjøre noe med forhold som bidrar til bedre gjennomstrømning av elever.
- Tilrettelegge for oppfølging av L97 Samisk og samiske læreplaner i videregående skole slik at opplæringen sikres et innhold og kvalitet som gir grunnleggende kunnskap
- Arbeide for etablering av reindrift som lærefag og revidering av læreplaner i videregående opplæring.
- Utvikle kartleggingsmateriell til grunnskole og videregående opplæring.

Prosjektene for kvalitetsutvikling i skolen vil kunne utføres innenfor Sametingets administrative virksomhet eller ved inngåelse av avtaler med eksterne institusjoner. Utføres tiltakene innenfor Sametingets administrative virksomhet, gis Sametingsrådet fullmakt til å overføre prosjektkostnadene fra virkemiddeltiltak til administrativ drift.

IKT i samisk opplæring

Mål

Sametinget skal bidra til at samiske elever, både gutter og jenter, får dekket sitt behov for generell kompetanse og spisskompetanse innen IKT.

Strategi

- Videreføre arbeidet med etablering av samiske skolenett
- Videreføre arbeidet med utvikling av samiske elektroniske læremidler

- Initiere FOU tiltak innen IKT.

10. Post 57 Internasjonalt samarbeid

Sametinget setter av følgende virkemidler til internasjonalt samarbeid i 2002:

Post 57 disponeres av Sametingets representanter i Samisk parlamentarisk råd.

Tabell 10.1. (i 1000 kr)

Post	Benevnelse	2000	2001	2002	+/-
57.1	Interreg.	-	1 000	700	-300
57.2	Barentssamarbeid	-	200	200	0
57.3	Annet	-	100	200	100
	SUM	**-**	**1 300**	**1 100**	**-200**

Sametinget legger vekt på aktiv deltakelse både i grenseregionalt og internasjonalt arbeid med urfolksspørsmål. Et slikt arbeid forutsetter en målrettet innsats i ulike prosesser og programmer som er relevant for urfolks situasjon generelt og samenes situasjon spesielt.

Interreg III (2000-2006)

Mål

- Skape et differensiert, aktivt og utviklet samisk samfunnsliv gjennom et grenseoverskridende samarbeid som styrker samisk identitet, kultur og næring.

Strategi og tiltak

- Muliggjøre et nærings-, sysselsettings- og bedriftsrettet grenseoverskridende samarbeid
- Skape forutsetninger for å utvide og bedre kompetansen gjennom overføring av tradisjonell samisk kunnskap, teoretisk utdanning, forskning og dokumentasjon.

Sametinget har sluttet seg til Interreg-programmet. Dette forutsetter aktiv deltakelse både på politisk og administrativt nivå. Særlig vil det være nødvendig å tilføre administrative ressurser til forvaltningen av de to samiske delprogrammene på norsk side i inneværende programperiode. Det er avsatt kr 300.000 til administrasjon og drift av samarbeidet. Dette fremgår av post 21.2.

Det settes av *kr 700 000* fra Sametinget. I tillegg kan det nyttes andre offentlige virkemidler til prosjektfinansiering.

Barentssamarbeid

Mål

Målet er å legge til rette for at urfolk selv setter i gang tiltak for samfunnsutviklingen i egne områder og lokalsamfunn, for å sikre det materielle grunnlaget for sin kulturutøvelse. Det vil samtidig være viktig å

utvikle lokalsamfunn med jobbtilbud, tilfredsstillende helse- og velferdstilbud, samt skole- og utdanningstilbud.

Strategi

Situasjonen for urfolkene på russisk side er spesielt vanskelig. Dette omfatter levestandard, velferdstilbud, rettigheter i omleggingsprosessen til markedsøkonomi, problemer med å opprettholde tradisjonell tilgang til naturressursene og nedgang i offentlig helse- og sosialtilbud. Barentssamarbeidet inkluderer urfolkene mht. deltakelse og prosjekter, bl.a. i form av et eget handlingsprogram for urfolk i regionen. Sametinget vil arbeide for å sette i verk deler av dette handlingsprogrammet.

Midlene skal i første rekke nyttes til tiltak på russisk side. Ved prioritering av tiltak skal ungdom og tiltak som fremmer likestilling med spesiell vekt på kvinners stilling, gis fortrinn. Satsingsområdene er infrastrukturoppbygging, sosial- og helsetiltak, miljø- og naturgrunnlaget, oppbygging av tradisjonelle næringer og forretningsvirksomhet, utdanning og kompetanseutvikling samt bedret informasjons- og medievirksomhet. Sametinget setter av *kr 200 000* for å bidra til dette arbeidet.

Annet

Mål

Sametinget vil legge vekt på å følge opp utviklingen som skjer internasjonalt innen urfolksrettigheter. Urfolksrettigheter inkludert urfolks rett til selvbestemmelse, vil være essensielt i Sametingets arbeid internt og i samarbeidet med sentrale myndigheter. Spesielt må arbeidet med oppfølgingen av Samerettsutvalgets innstilling i f.h.t. Finnmark og det videre arbeidet i Samerettsutvalget prioriteres.

Permanent forum for urfolk i FN må utvikles og FNs arbeid med urfolkserklæringen må forseres slik at erklæringen kan vedtas i FNs organer før utgangen av urfolkstiåret i 2004.

Sametinget skal arbeide med å følge opp Konvensjonen om biologisk mangfold, slik at det som berører urfolks kunnskap, praksis og fornyelser gis et reelt innhold i Norge.

Strategi og tiltak

- Sametinget vil virke til et utviklingsarbeid om urfolks selvbestemmelse gjennom politiske og administrative prosesser og ved deltakelse på møter, konferanser og seminarer der urfolksrett og selvbestemmelse er tema
- Sametinget vil virke til å utvikle samarbeidet med de sentrale myndigheter.

Sametinget setter av *kr 200 000* for å bidra til dette arbeidet.

11. Post 59 Helse- og sosialsatsing

Mål

Sametingets mål med helse- og sosialsatsingen er å utvikle et likeverdig tilbud av helse- og sosialtjenester til det samiske folk.

Strategi

Sametinget har siden 1999 delt ut prosjektmidler til samiske helse- og sosialtiltak. Prosjektperioden var opprinnelig til og med 2001, men er utvidet ut 2002. Sosial- og helsedepartementet vil iverksette en evaluering av Sametingets prosjektmiddeltildelinger (fra 1999 til 2001/ 2002) i 2002. Sametinget har en midlertidig stilling knyttet til prosjektet. Sametinget forventer at tilskuddsordningen fortsetter etter evalueringen.

Utover prosjektmiddeltildeling og oppfølgingen av denne, samt arbeid med helse- og sosialsaker generelt, ønsker Sametinget å styrke helse- og sosialsatsingen på følgende måte:

- Utvikle Sametingets helse- og sosialpolitikk
- Videreutvikle rollen som samepolitisk premissleverandør vedrørende helse- og sosialsaker i forhold til statlige myndigheter
- Etablere, utvikle og drive informasjonstjeneste, der et viktig arbeidsområde vil være å få samlet informasjonsmateriell og faglitteratur på samisk, og om samiske helse og sosiale forhold
- Styrke informasjons- og veiledningsvirksomheten om samiske helse- og sosiale forhold, samiske brukeres behov, om brukernes rettigheter i helse- og sosialtjenesten og formidle kontakt med det samiske folk
- Utvikle samarbeidet om samiske helse- og sosialsaker med andre nordiske land
- Tildele stipend til samiskspråklige som tar videreutdanning innen rehabiliteringsfag
- Styrke arbeidet med urfolks helseforhold, blant annet i forhold til Verdens helseorganisasjon (WHO)

Tiltak

For å følge opp arbeidet med samiske helse- og sosialsaker styrkes Sametingets administrasjon med 1 fast stilling, som er omtalt under post 01, samt 1 prosjektmedarbeiderstilling som finansieres av prosjektmidlene.

Tabell 11.1. (i 1000 kr)

Post	**Benevnelse**	**2000**	**2001**	**2002**	**+/-**
59.1	Helse- og sosialsatsing*	-	-	5 200	5 200
	SUM	**-**	**-**	**5 200**	**5 200**

*Sametinget fikk både i 2000 og 2001 tildelt kr 4 600 000 i prosjektmidler til samiske helse- og sosialtiltak.

12. Post 60 Bibliotek- og informasjonstjenester

Bibliotektjeneste

Mål

Sametinget skal anskaffe, oppbevare og tilgjengeliggjøre bøker og annet skriftlig materiell på samisk og om samiske forhold. Samisk spesialbibliotek skal være en viktig innfallsport til kunnskap, som utgjør et grunnleggende vilkår for livslang læring, evne til å treffe egne beslutninger og kulturell utvikling. Biblioteket er også en sentral aktør for formidling og informasjon om samisk kultur og samfunnsforhold.

Strategi

- Arbeide for gode og likeverdige bibliotektjenester for den samiske befolkningen i hele det samiske bosettingsområdet
- Yte raske og gode samiske bibliotektjenester overfor publikum
- Bygge opp bibliotekets tjenester som forvaltningsbibliotek for Sametingets virksomhet

Tiltak

Sametinget skal i 2002 utvikle og anskaffe et biblioteksystem som muliggjør bruk av samiske tegn, og som gjør biblitektjenestene døgnåpne og tilgjengelig på nett. Samtidig skal nye bøker og andre kilder kjøpes inn. Det vises forøvrig til post 21, Spesielle driftsutgifter.

Mobile bibliotektjenester (bokbusser)

Mål

Gjennom overtakelse av forvaltningen av bevilgningen til samiske bokbusser skal Sametinget bidra til utvikling av likeverdige og gode bibliotektjenester til den samiske befolkningen i hele det samiske bosettingsområdet i Norge.

Strategi

Sametinget vil derfor arbeide for å:

- sikre de samiske bokbussene langsiktige og forutsigbare rammevilkår
- etablere en finansieringordning for oppbygging av lokale samiske bokbaser knyttet til folkebibliotekene
- motivere bibliotekene til å etablere samiskspråklige bibliotektjenester

Tiltak

Sametinget vil i 2002 finansiere drift av bokbuss også i lulesamisk område.

Tabell 12.1. (i 1000 kr)

Post	Benevnelse	2000	2001	2002	+/-
60.1	Mobile bibliotektjenester	0	0	4 182	4 182
	SUM	**0**	**0**	4 182	4 182

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

Informasjon

Mål

Sametingets informasjonsvirksomhet skal resultere i:

- økt anerkjennelse av Sametingets funksjon og legitimitet som et representativ, folkevalgt organ for den samiske befolkningen, gjennom større forståelse og kunnskap om samiske spørsmål
- en ønsket politisk utvikling av det samiske samfunnet gjennom økt engasjement og interesse for politisk deltakelse, og offentlig debatt

- økt kunnskap og forståelse for samiske rettigheter slik de fremkommer av sedvaner, lover og internasjonale avtaler
- økt samhandling, effektivitet og kvalitet i Sametingets virksomhet og tjenesteproduksjon gjennom god internkommunikasjon, og felles forståelse av mål og strategier.

Strategi

For å nå målene i informasjonsarbeidet må Sametinget:

- sørge for at den samiske befolkningen er godt informert om virksomheten og saker som særlig berører dem, og aktivt informere om virksomheten overfor samarbeidende myndigheter, institusjoner, organisasjoner og samfunn for øvrig
- produsere, systematisere, tiltrettelegge og distribuere ulike typer informasjon gjennom muntlige nettverk, skriftlige publikasjoner og elektroniske informasjonssystemer slik at målgruppene får korrekt og oppdatert informasjon
- aktivt formidle korrekt og oppdatert informasjon til mediene om virksomheten og andre saker av interesse for samfunnet
- styrke kompetansen og øke bevisstheten om bruk av ulike informasjonstiltak i virksomheten
- sørge for at ansatte får løpende informasjon om virksomheten, spesielt mål og strategier slik at flest mulig engasjeres i arbeidet for å nå virksomhetsmålene
- sørge for at administrasjons- og forvaltningsoppgaver ivaretas på en brukervennlig måte gjennom raske, relevante og kompetente vedtak/uttalelser/svar, samt imøtekommende veiledning og formidling.

Tiltak

Informasjon er for Sametinget et avgjørende virkemiddel i arbeidet med å nå målene for likestilling som tinget har satt. Derfor er fokus på likestilling svært viktig både i det daglige informasjonsarbeidet og i de ulike informasjonstiltakene som tinget setter i gang.

Sametinget vil i 2001-2002 arbeide med utvikling av et digitalt arkivsystem for Sametingets virksomhet. Digitalt arkivsystem skal bidra til økt effektivitet i forvaltningen, samt bidra til å nå det overordnede målet om å sikre åpenhet og øke mulighet for innsyn i Sametingets virksomhet, jf. kap. 1.3.

Arbeidet med å utarbeide en publikasjonsserie for Sametinget starter i 2002. Målet er å gjøre Sametingets dokumenter tilgjenglig og kjent i større deler av befolkningen. På lang sikt er det et mål at serien er tilgjengelig på norsk og samisk på nett i søkbar form.

Utvikling av tjenester og innhold på Sametingets nettsider forsetter, med spesiell fokus på Samisk orddatabank, Samisk spesialbibliotek og direkte overføringer av Sametingets plenummøter på nett. Se for øvrig post 21 Spesielle driftskostnader.

Sametinget vil arbeide for å utarbeide strategier og tiltak for å øke innskrivingen i samemanntallet. Prosjektet startet i 2001, og skal videreføres fram til 2005.

Sametinget tar i 2002 sikte på å utarbeide et pedagogisk tilbud for lærere og skoleelever, om Sametinget og samepolitikk – herunder produksjon av en multimedial presentasjon. Det er på sikt et mål å kunne arrangere årlige lærerseminarer i Sametingsbygningen, samt etablere en reisestøtteordning for skoleklasser som ønsker å besøke Sametinget.

Sametinget vil i 2002 gjennomføre produksjon av ulike typer informasjonsmateriell, spesielt på det som angår plikt- og rettighetsinformasjon innen Sametingets egen virksomhet. Hensikten er å utvikle døgnåpne tjenester, tilgjengelig på Internett.

Sametinget vil i 2002 delta aktivt i forhold til Regjeringens satsing på informasjon om samer og samiske forhold.

Samlet utgjør disse tiltakene kostnader på omkring kr 1 500 000, som dels dekkes innenfor eget driftsbudsjett post 01 og post 21, og dels søkes dekket gjennom ekstern prosjektfinansiering.

Media

Mål

Målene for Sametingets mediepolitikk (sak 22/01) er å:

- sikre at samene som et folk kan utvikle og styrke det samiske medietilbudet på tvers av landegrensene
- sikre ytringsfriheten som grunnleggende forutsetning for et levende samisk demokrati
- sikre saklig og allsidig informasjon til alle samer
- sikre og styrke samisk samfunnsliv, språk og kulturell identitet
- sikre at samer får et kvalitativt godt og allsidig medietilbud innenfor de ulike mediegruppene
- skape arena for den samiske og samisk-språklige offentlige debatt

Strategi

Sametinget skal bidra til å virkeliggjøre de målene og prinsippene som er vedtatt i "Samisk mediepolitikk – overordnede mål og prinsipper", sak 22/01.

Tiltak

Sametinget vil i 2002 arbeidet for å øke bevilgningene til samiske medier, for å muliggjøre etablering av samiske dagsaviser og et bredt og differensiert medietilbud til hele den samiske befolkningen.

Det tas forbehold om Stortingets endelige vedtak.

Saken ble avsluttet 29. november 2001 kl. 12.00.

Sak 42/01

Statsbusjettet 2003

Saken påbegynt 29. november kl. 15.00.

I. Dokumenter

II. Innleverte forslag og eventuelle merknader

Sametingsrådets innstilling overfor Sametinget:

Statsbudsjettet 2003

1. Rammer for budsjettarbeid

Sametinget viser til Regjeringens forslag til statsbudsjett 2002. Sametinget foreslår følgende endringer for 2003:

Tabell 1.1. (i 1000 kr)

Kap.post	Benevnelse	2001	2002	2003	+/-
540.50	Sametinget, KRD	106 900	120 100	135 300	15 200
206.50	Sametinget , KUF	25 954	25 687	32 633	6 946
Øvrige kapitler	KUFs budsjett. Se tabell 3.1.	-	-	17 367	17 367
856.50	Sametinget , BFD	8 110	8 113	12 800	4 687
320.53	Sametinget, KD	3 626	29 100	82 032	52 932
1429.72.7	Sametinget, MD	1 000	1 000	4 800	3 800
1147.50/1150.11	Sametinget, LD**	*4 000*	*4 000*	*4 000*	0
701.21.05	Sametinget, SHD*		5 800	7 000	1 200
Post 50	Sametinget, U D *(ny)*	-	-	600	600
Post 50	Sametinget, FD *(ny)*	-	-	3 000	3 000
Post 50	Sametinget, NHD *(ny)*	-	-	3 000	3 000
	Sum	**145 590**	**189 800**	**298 532**	**108 732**

*Bevilgningen fra Sosial- og helsedepartementet vil bli endelig fastsatt i januar 2002.

** Inngår ikke i totalsummen da de bevilges over næringsavtaler og ikke som fast bevilgning over statsbudsjettet.

I tillegg disponerer Sametinget en del midler som år for år overføres virksomheten fra øvrige finansieringskilder. Disse er uforutsigbare mht. årlig størrelse, og er gjenstand for særskilt rapportering. Dette er for eksempel bidrag fra avtalepartene i reindriftsforhandlingene og jordbruksforhandlingene. Tilsvarende gjelder midler som ytes til prosjekter og annet. Felles for disse er at de ikke inngår i en fast overføring til Sametingets budsjett. Sametinget har satt opp en rekke målsettinger i sametingsplanen, som

er Sametingets langtidsplan. Sametingsplanen er hoveddokumentet for utformingen av budsjettet. I tillegg legger Sametinget vedtatt politikk i andre delplaner, meldinger og vedtak til grunn for utformingen av budsjettets mål, strategier og tiltak.

Sametingets overordnede mål er:

"Kulturell kontinuitet med grunnlag i samenes status og rettigheter som folk og urfolk"

Perspektivene miljø, likestilling og informasjon er gjennomgripende i utforming og iverksetting av Sametingets politikk på alle områder.

Sametinget foreslår følgende rammefordeling på hovedpoststedene for 2003.

Tabell 1.2 (i 1000 kr)

Post	Benevnelse	2001	2002	2003	+/-
01	Driftsutgifter pol. ledelse	8548	11 060	11 060	0
01	Driftsutgifter adm.	45 845	48 268	60 456	12 188
21	Spesielle driftsutgifter	1 800	3 412	5 412	2 000
51	Næringsutvikling	22 210	21 630	24 630	3 000
52	Kultur	17 235	29 469	55 343	25 874
53	Samisk språk	19 856	29 500	38 250	8 750
54	Miljø- og kulturvern	1 970	10 365	22 294	11 929
55	Andre tilskudd(politisk arbeid)	5 762	4 900	4 900	0
56	Opplæring	21 064	20 714	45 687	24 973
57	Internasjonalt samarbeid	1 300	1 100	1 100	0
59	Helse- og sosialsatsing	0	5 200	6 400	1 200
60	Bibliotekbusser	0	4 182	5 500	1 318
61	Likestillingstiltak	0	0	1 500	1 500
62	Samiske aviser	0	0	16 000	16 000
	SUM	**145 590**	**189 800**	**298 532**	**108 732**

Sametinget har fremmet krav om en forhandlingsmodell med regjeringen i arbeidet med samiske saker. Arbeidet med budsjettet og nye behov vil kunne være et element som relativt lett kan inngå som en del av et forhandlingsopplegg. Her vil man gjennom reelle forhandlinger avdekker finansielle behov og ansvarsfordeling, og komme til enighet om rammene for budsjettene år for år. Et slikt system vil bedre dialogen og samarbeidet om de utfordringer man står overfor i samepolitikken.

I årets budsjettbehandling fremmes det behov om økning i budsjettet overfor 10 departementer. Dette er i tråd med regjeringens nye opplegg der det legges til grunn at de enkelte fagdepartement også har et selvstendig ansvar i forhold til Sametingets budsjett. Med bakgrunn i at Sametinget er en nettobudsjettert virksomhet, forutsettes det at departementene forbereder eventuelle overføringer til Sametinget i form av post 50 bevilgninger. Det forutsettes videre at Kommunal- og regionaldepartementet som samordningsdepartement i samiske saker, koordinerer arbeidet med budsjettet.

Sametinget merker seg at manglende prisjustering av bevilgningene i de ulike departementenes budsjett setter Sametinget i en vanskelig situasjon. For 2002 er det totalt sett en underdekning på nærmere kr 1 000 000 i forhold til bevilgningene i 2001. Dette vil medføre en svekking av tiltakene til samiske formål, og Sametinget har vanskelig for å forstå bakgrunnen for en slik manglende oppfølging fra regjeringen. Sametinget vil be om at departementene for fremtiden konsekvent redegjør for prisstigningskompensasjon i budsjettene. Det samiske samfunn kan ikke akseptere en svekking av overføringene til samiske formål i denne fasen av samfunnsutviklingen.

Sametinget har i forslaget nedenfor lagt til grunn at de ulike departementer hver for seg disponerer midler til samiske formål.

Eksisterende tiltak er foreslått videreført slik det fremgår i fordelingen av 2001-budsjettet. Det er i forbindelse med budsjettet 2002 reist spørsmål til det enkelte fagdepartement om nye behov med prioriterte tiltak for hvert enkelt departement.

2. Kommunal- og regionaldepartementet

Kommunal- og regionaldepartementet har for 2002 foreslått bevilget over kap 540 post 50 kr 120 100 000. Sametinget foreslår for 2003 en økning til *kr 135 300 000*. Økningen på kr 15 200 000 har følgende prioritet:

Tabell 2.1 (i tusen kr)

Prioritet	Benevnelse	**2002**	**2003**	**+/-**
1	Rett til opplæring i samisk	0	3 000	3 000
2	Driftsutgifter	0	5 150	5 150
3	Utredninger	0	1 000	1 000
4	Utdanningsstipend	1 000	1 300	300
5	Samiske språksentre	2 000	4 000	2 000
6	Språkarbeid utenfor f.v.omr.	2 450	4 000	1 550
7	Samisk språkkampanje og moderne teknologi	0	2 200	2 200
	Kap. 540.50 Sametinget*	**120 100**	**135 300**	**15 200**

*Øvrige tiltak er ikke listet opp og tabellen gir dermed ikke en samlet oversikt over bruken av midler i 2002 som også videreføres i 2003. For en slik oversikt vises det til Sametingets budsjett for 2002.

2.1 Rett til opplæring i samisk

Mål og tiltak
Sametinget må arbeide for å sikre enkeltpersoners rettigheter i forhold til samelovens språkregler. Ved siden av loven som virkemiddel for sikring av samisk språk, må det også benyttes økonomiske ressurser, i dette tilfellet gjennom etablering av stipendordninger for opplæring i samisk.

Sametinget fremmer forslag om at det gis økonomisk støtte til utdanningsstipend til voksne personer som ønsker å få opplæring i samisk. Tilskuddsrammen foreslås i første omgang satt til *kr 3 000 000*.

Begrunnelse

Etter Samelovens språkregler har enhver rett til opplæring i samisk i henhold til § 3-8. I realiteten viser det seg at § 3-8 og dens forskrifter kun gjelder nordsamisk for DAVVIN- og SÁMÁS- kursene og for voksenopplæringsorganisasjonene.

Samelovens språkregler § 3-7 gir tilsatte som arbeider i et offentlig organ i forvaltningsområdet, rett til permisjon med lønn for å skaffe seg kunnskap i samisk. Loven er ikke et tilstrekkelig virkemiddel for øke samisk kompetanse i offentlige organ innenfor forvaltningsområdet til samisk språk.

Sametingets utfordring er å informere om hvilke rettigheter enkeltpersoner har til bruk av og opplæring isamisk språk i henhold til Samelovens språkregler og lov om voksenopplæring. Det ligger et stort arbeid i å nå målsettingen i samelovens § 1-5, som sier at samisk og norsk er likeverdige og likestilte språk.

Det samiske folk har fortsatt stort behov for en alfabetisering.

Skal samelovens språkregler gis et reelt innhold, er det viktig at det følges opp med økonomiske virkemidler. Utover tospråklighetstilskudd til samiske kommuner og midler til samiske språkprosjekter har det ikke vært gjort noen innsats for å følge opp samelovens språkregler. Sametinget forventer at regjeringen muliggjør en aktivisering og vitalisering av samisk som et offisielt språk i Norge.

2.2 Driftsutgifter

Mål og tiltak

- Utvikle et variert næringsliv i de samiske bosettingsområdene
- Effektiv økonomistyring i henhold til økonomireglementet
- Skape et differensiert, aktivt og utviklet samisk samfunnsliv gjennom grenseoverskridende samarbeid.

Dette gir et klart behov for styrking av de administrative driftsutgiftene gjennom opprettelse av totalt 3 nye faste stillinger og en prosjektstilling, samt øvrige driftskostnader. Disse utgjør totalt *kr 5 150 000* for 2003.

Stedlig kontor i Oslo:

Sametinget har gjennom en årrekke vurdert etableringen av et stedlig kontor i Oslo. Hensikten er å styrke den løpende kontakten med norske myndigheter og ivareta enkelte representasjons- og informasjonsoppgaver for Sametinget. For å gjennomføre en slik etablering er det behov for å styrke driftsbudsjettet med kr 1 000 000.

Næringsutvikling:

Sametinget har de siste årene hatt en økning i virkemiddelordningene. Sametinget har også overtatt ordninger og ansvarsområder som har gitt organisasjonen flere ansatte. Samtidig har det de siste årene vært en radikal omlegging av statens økonomireglement. Sametinget fikk i sin tid ikke økte ressurser ved innføringen av det nye økonomireglementet fordi virksomheten da ble vurdert å være for liten for slik ekstra ressurstilførsel. Siden de vurderingene ble foretatt, har Sametinget nærmest fordoblet antall ansatte. Dette har resultert i at Sametinget har store vanskeligheter med å følge opp økonomireglementet på en tilfredsstillende måte. For Kultur- og næringsavdelingen vil det være behov for den samme bemanningen som for 2002 inkludert økning med 2 nye stillinger. Det gjelder en fast stilling som rådgiver innen plan og

utredning som utgjør kr 600 000 årlig og en førstekonsulent som har ansvaret for reindriftssaker med behov for kr 600 000 årlig.

Videre er det en prioritert oppgave å følge opp Sametingets vedtak i sak 10/01 *Utviklingsprogram for duodji* . Utviklingsprogrammet medfører behov for en prosjektstilling og midler til drift av programmet. Det er budsjettert med kostnader til en prosjektstilling på kr 750 000 og med kr 400 000 til øvrige driftskostnader. Resten av kostnadene dekkes eksternt.

Interreg:
Ved forvaltning av Interreg-program III på norsk side må det opprettes en særskilt stilling. Budsjettbehovet er kr 600 000 årlig. Dette er det lagt opp til i programforslaget for de samiske delprogrammene for Nordkalotten og det sørsamiske området.

Samisk Parlamentarisk Råd:
Målet er at Samisk parlamentarisk råd skal utvikles til å bli et forum der sametingene i felleskap kan forme politikken i saker som angår det samiske folket på tvers av landegrensene. Samisk parlamentarisk råd ble konstituert 2. mars 2000. Rådet skal være et samarbeidssorgan for sametingene på finsk og norsk side. Samisk parlamentarisk råd vil være et ankerfeste for de sakene sametingene mener bør ha et felles ståsted.

Tiltaket for å nå målet er at Sametinget prioriterer saksforberedelse og møter i Sametingets delegasjon til Samisk parlamentarisk råd, og i Samisk parlamentarisk råd. Til dette arbeidet er det behov for kr 600 000 til dekning av driftskostnader i 2003.

Nordisk samarbeid:
Målet er å utvikle et reelt samarbeid mellom sametingene og regjeringene i Finland, Sverige og Norge. Spesielt viktig er arbeidet med oppfølging av en nordisk samekonvensjon. Sametinget vil prioritere det årlige møtet mellom sameministrene og sametingspresidentene. Dette medfører at det på administrativt nivå er nødvendig å forberede og delta i møter som avholdes mellom regjeringene og sametingene. Til dette arbeidet er det behov for kr 600 000 til dekning av driftskostnader i 2003.

Valg:
Fullmaktkomitéens innstilling, valgregelutvalgets innstilling og Sametingets behandling vil legge føringer på hvordan arbeidet med valg skal følges opp.

2.3 Utredninger

Mål og tiltak
Sametinget skal være premissleverandør for vern, styrking og utvikling av samisk kultur, samfunn og næringer. Dette gir et klart behov for utredninger og evalueringer innenfor viktige samepolitiske områder.Sametinget har behov for å styrke sitt budsjett med *kr 1 000 000* til utredninger, evalueringer og meldinger.

Begrunnelse
Sametinget er først og fremst et politisk organ. Det er derfor avhengig av å kunne gjennomføre utredninger og utvalgsarbeid som kan danne beslutningsgrunnlag og grunnlag for konstruktiv dialog med sentrale og lokale myndigheter. Sametinget har en sentral posisjon for samisk politikkutvikling og

samfunnsforming. En slik rolle kan bare fylles ved at Sametinget settes i stand til å ta initiativ og gjennomføre utredninger og utvalgsarbeid innenfor sentrale samepolitiske felt.

Utvalgsutredninger er også viktige for å involvere ulike samiske miljøer og interesser i utformingen av samepolitikken De har på den måten også et viktig demokratisk element i seg.

2.4 Utdanningsstipend

Mål og tiltak
Sametinget skal motivere ungdom i videregående skole til å velge opplæring i eller på samisk. Ordningen skal bidra til at ungdom får styrket sin kompetanse i samisk språk gjennom tildeling av utdanningsstipend. Antallet elever som velger samisk i videregående opplæring, er økende. Det er derfor behov for å øke stipendordningen til *kr 1 300 000*.

Begrunnelse
Stadig flere samiske elever bruker sin individuelle rett til opplæring i samisk. En økning av elevantallet medfører at stipendordningen må styrkes. Hvis den enkelte elevs stipendandel blir mindre, vil stipendordningens motiverende faktor svekkes betydelig.

2.5 og 2.6 Samiske språksentre og språkarbeid utenfor forvaltningsområdet til samisk språk

Mål og tiltak
Sametinget skal styrke og fremme samisk språk ved å bidra til å opprette språksentre som arenaer for samhandling mellom generasjoner, og vedå støtte prosjekter og språkplaner i de områder der språket står særlig svakt. Det skal særlig være fokus på tilrettelegging for barn og unges bruk av språket.

Begrunnelse
Sametinget ser at i områder hvor det er opprettet språksentre, har arbeidet med å fremme språket vært vellykket. Derfor er opprettelsen av språksentre svært gode språkutviklingstiltak. I 2001 bevilget Sametinget kr 1 600 000 til 4 språksentre; Porsanger, Kåfjord, Evenes (Várdobáiki) og Tysfjord (Árran) fikk fast støtte på kr 400 000 hver.

I 1998 fikk Sør-Varanger og Nesseby kommuner tildelt midler til et språkprosjekt. Ut i fra dette språkprosjektet ble det i 2001 etablert et nytt språksenter i Nesseby. Senteret heter Isak Saba guovddáš. Det ble foreslått at senteret burde få fast støtte fra 2002 i likhet med de fire sentrene som inntil da fikk fast støtte. Dette tilsier at det fra 2002 er 5 sentre som får fast støtte fra Sametinget. Størrelsen på støtten bør ikke reduseres. Dermed er budsjettbehovet på post 53.2 kr 2 000 000 i 2002.

De etablerte språksentrene må få anledning til å utvide virkeområdet slik at de fungerer som regionale språksentre. Ytterligere nye faste språksentre bør etableres i Alta, Ullsfjord, Senja og i sørsamisk område.

Alta, Senja og sørsamisk område har ikke kommet så langt i prosessen med å etablere faste språksentre. Dermed ble det foreslått at prioriteringer i forhold til disse legges til språkprosjekter utenfor forvaltningsområdet i 2002.

Den samlede rammen for virkemidler foreslås til 10 språksentre for 2003:

Tabell 2.2			(i 1000 kr)
Språksentre:	**2002**	**2003**	**+/-**
Porsanger	400	400	0
Kåfjord	400	400	0
Tysfjord	400	400	0
Evenes	400	400	0
Varanger	400	400	0
Ullsfjord (Tromsø kommune)	0	400	400
Alta	0	400	400
Senja	0	400	400
Sør-samisk område	0	400	400
Oslo	0	400	400
SUM	**2 000**	**4 000**	**2 000**

Sametinget har derfor ytterligere behov for en økning av midler til språksentre på kr 2 000 000, totalt *kr 4 000 000* for 2003.

Sametinget ser behov for å øke rammen for prosjektmidler til språkarbeid utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. I 2001 var rammen på kr 2 406 000, og det legges opp til en økning på kr 44 000 i 2002. For 2003 foreslår Sametinget at rammen blir økt betydelig mer med den begrunnelse at Sametinget nå har fått styrket sin administrasjon med fagkonsulenter innen sør- og lulesamisk. Dette vil medføre at man mer aktivt kan jobbe med å følge opp språkplanene for sørsame- og lulesameområdet, som igjen vil føre til at flere vil søke om prosjektmidler for å revitalisere og utvikle samisk språk.

Den samlede rammen for midler til språkarbeid utenfor forvaltningsområdet for samisk språk forslås til *kr 4 000 000* i 2003.

Tabell 2.3			(i 1000 kr)
Språkprosjekter:	**2002**	**2003**	**+/-**
Sum	**2 450**	**4 000**	**1 550**

2.5 Samisk språkkampanje og moderne teknologi

Mål og tiltak
Samisk språk bør utvikles gjennom en bevisst bruk av moderne teknologi. Offentlige instanser og organisasjoner må motiveres til aktiv bruk av samisk språk. Arbeid med språk er et langsiktig og kontinuerlig arbeid. Dette gjelder også arbeid med språk innenfor moderne teknologi. Sametinget har derfor et budsjettbehov på til sammen *kr 2 200 000* til arbeid med samisk språk knyttet til moderne teknologi og aktiv bruk i offentlige og private rom.

Begrunnelse
Språket utvikles ved bruk. Moderne teknologi gir samisk store utviklingsmuligheter. Sametinget bør skaffe seg et bevisst forhold til teknologien, både i forhold til det som skjer med kulturen når stadig mer av

kommunikasjon og informasjon skjer ved datateknikk, og når moderne teknologi bærer i seg store muligheter, både administrativt og faglig.

Samisk språk er under hardt press. Det er derfor viktig å sørge for å ta i bruk og ha et aktivt forhold til nye arenaer hvor samisk kan brukes. Det vil være behov for å utvikle språkfaglig diskusjonsforum på nettet, bruke internett i forbindelse med informasjon, utgi terminologilister, ordbøker, leksikon på internett og bruke multimedia i utvikling av samisk.

Det er videre nødvendig å videreutvikle orddatabank-systemet. Dette må skje gjennom å lage en utviklingsplan for orddatabanken. Planen vil inneholde: Ordbøyningsprogram som viser hvordan ordene bøyes, rettskrivningskontroll, lyd og bilde til søkeord, samisk språkkurs på nettet med linker til orddatabanken og innarbeiding av lule- og sørsamisk terminologi i orddatabanken.

Språket er kulturens sterke støttepilar. Språket er det sterkeste båndet til kulturens innerste vesen. Språket bidrar til at samisk kultur fremdeles lever. Sametinget ser et behov for å arbeide aktivt og direkte overfor offentlige organ, organisasjoner og privatpersoner for bruk av samisk.

Tabell 2.4 (i 1000 kr)

Språk og moderne teknologi	**2002**	**2003**	**+/-**
Språkkampanje	0	1 000	1 000
Språk og moderne teknologi	0	1 200	1 200
Sum	**0**	**2 200**	**2 200**

3. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet

Tabell 3.1 (i 1000 kr)

Prioritet	Benevnelse		**2002**	**2003**	**+/-**
1	Driftsutgifter	*	11 683	12 883	1 200
”	Spesielle driftsutgifter	**	1 800	1 800	0
”	Samiske særskilt tilrettelagte læremidler	***	1 750	2 250	500
”	Læremidler til grunnskole og videreg.oppl.	***	9 104	14 000	4 896
”	Særskilte tiltak innen spesialpedagogikk	***	1 350	1 700	350
Kap.post	**206.50 (ordinær tildeling)**		**25 687**	**32 633**	**6 946**
2	Kvalitetsutvikling i skole og opplæring	****		5 200	
3	IKT-tiltak (kap 248)	****		8 000	
4	Innkjøpsordning for samisk faglitteratur		0	200	200
5	Opplæringstiltak for voksne samer (kap 258)	****	0	2 600	2 600
6	Nye satsingsområder (kap 226)	*****		1 367	1 367
	Øvrige kapitler over KUFs budsjett			**17 367**	
	Samlet pott fra Kirke-, utdannings- og forskningsdep.			**50 000**	

* Tall innbakt i tabell 1.2. under post 01 driftsutgifter administrasjon

** Tall innbakt i tabell 1.2 under post 21 spesielle driftsutgifter

*** Tall innbakt i tabell 1.2 under post 56 opplæring

**** Tildeling for 2002 foreligger ikke. Det søkes om midler til disse tiltak gjennom særskilt tildeling for budsjettåret 2002. All tildeling til opplæringsformål bør komme som en samlet post 50 bevilgning fra og med budsjettåret 2003.

***** Dersom det i departementet settes av midler til nye satsingsområder, må det samtidig tildeles en prosentandel til Sametinget. For 2003 er dette anslått til kr 1 367 000.

3.1 Driftsutgifter

Mål og tiltak

- Sametinget skal bidra til at voksne samer kan realisere retten til videregående opplæring slik kompetansereformen legger opp til
- Sametinget skal se til at utvikling av støtteordninger, avtaler om læremiddelutvikling og retten til opplæring følger gjeldende lover og forskrifter.

Dette setter klare krav til Sametinget for veiledning, rådgivning og vurderinger som krever en styrking av det administrative driftsbudsjettet med to nye stillinger. I tillegg har opplæringsavdelingen behov for økte leiearealer, noe som vil medføre økte utgifter til drift. Totalt behov er *kr 1 200 000*.

Mål

- Arbeide for å realisere målene i samisk FoU-plan

Tiltak

- Arbeide for at det blir satt av midler til samisk forskning, forsøks- og utviklingsarbeid innenfor fagfeltet utdanning.
- Bidra til at det foreligger tilstrekkelig dokumentasjon av situasjonen i samisk skole som igjen danner grunnlag for tiltak.
- Bidra til at det bygges opp solide samiske forskningsmiljøer.

Begrunnelse

Sametinget har gitt en høringsuttalelse til NOU 2000:3, og har i den forbindelse uttalt at *Sametinget ser nødvendigheten av at samisk lærerutdanning skal være en forskningsbasert lærerutdanning og støtter utvalgets vurdering i dette. Forskning og utviklingsarbeid er en svært viktig forutsetning for realiseringen av en samisk lærerutdanning, og er ett av de viktigste tiltak som kan sette det samiske samfunnet i stand til selv å bevare og utvikle samisk språk og kulturtradisjon.*

Sametinget støtter utvalgets vurdering om at det er av grunnleggende betydning for å styrke og realisere samisk lærerutdanning at det bygges opp større og stabile fagmiljøer der forskning og høyere utdanning er samlet, og der et samisk helhetsperspektiv ivaretas. Sametinget må derfor påpeke at en forskningsbasert samisk lærerutdanning innebærer at det må skje en storstilt satsing på forsknings- og utviklingsarbeid ved de institusjoner som har et spesielt ansvar for realiseringen av en samisk lærerutdanning.

Sametinget har videre uttalt:

Sametinget understreker viktigheten av samisk-språklige forskningsmiljøer hvor samisk språk anvendes innenfor forskningen. Sametinget vil samtidig også understreke i tråd med Norges forskningsråds utredning om samisk forskning, at

den faktiske språkbeherskelsen i samisk språk er høyst ulik blant samene. Særlig i sør- og lulesamisk område og i samiske kyst- og fjordstrøk vil en kunne oppleve en ytterligere svekkelse av samisk kultur, hvis man uten unntak skulle kreve samisk språkbeherskelse av alle forskere innenfor samiske forskningsfelt. Det er viktig å bygge opp samisk-språklig forskningskompetanse, men dette må balanseres slik at det samiske samfunn ikke "mister" forskerrekrutter pga språkkrav som kan virke urimelig høye. Sametinget understreker viktigheten av åpne og inkluderende forskningsbaserte virksomheter.

Sametinget understreker også at forsknings- og utviklingsarbeid i forhold til samisk lærerutdanning må bygge på og inneha et tospråklighetsperspektiv, et urfolksperspektiv og et flerkulturelt perspektiv. Det vises bl a til L97 Samisk hvor et tospråklighets-, et urfolks-, og et flerkulturelt perspektiv i opplæringen særlig vektlegges.

Sametinget bemerker i denne sammenheng utvalgets forslag om etablering av flere rekrutteringsstillinger/stipendiater for å kunne bygge opp et samisk forsknings- og utdanningsnettverk. Sametinget mener det er fornuftig å se en slik oppbygging opp mot et 10-års program for oppbygging og utvikling av samisk høyere utdanning og forskning. Sametinget har allerede i 1997 i forbindelse med behandlingen av Sametingets egen forskningsplan tatt til orde for at det må igangsettes et 10-års rekrutteringsprogram innenfor samisk forskning. Rekruttering gjennom et stipendiatprogram må utvikles gjennom flere faser dersom det skal være realistisk å få gjennomført et slikt program. Et slikt rekrutteringsprogram må ikke kun knyttes opp mot oppbygging av samisk lærerutdanning, men programmet må ta høyde for ulike behov innenfor samisk høyere utdanning og forskning.

Sametinget understreker også viktigheten av at ressursoppbygging gjennom et rekrutterings-program til samisk forsknings- og utviklingsarbeid må skje ved alle de utdanningsinstitusjonene som har fått eller vil få klart definerte oppgaver i forhold til samisk

3.2 Spesielle driftsutgifter

Posten skal brukes til utgifter knyttet til oppdragsvirksomhet og til læremiddelproduksjon som Sametinget selv står for . Behovet for 2003 settes til *kr 1 800 000*.

3.3 Samiske særskilt tilrettelagte læremidler for barn, unge og voksne

Mål og tiltak

Sametinget har i tråd med nasjonale føringer utarbeidet en handlingsplan for samiske særskilt tilrettelagte læremidler for barn, unge og voksne for perioden 2001-2004. Denne planen harmonerer med den nasjonale planen og skal dekke behov for samiske læremidler for fagområdet. Sametinget har fått en årlig bevilgning til dette formål på kr 1 750 000. I handlingsplanen for 2001-2004 legges det opp til en årlig bevilgning på *kr 2 250 000*. Dette beløpet omfatter Sametingets innsats på området. I handlingsplanen legges det opp til at utvikling av samiske særskilt tilrettelagte læremidler skal skje i nært samarbeid med Læringssenteret, Statlig spesialpedagogisk støttesystem (Statped) og samiske miljøer med kompetanse på fagområdet.

3.4 Læremidler til grunnskole- og videregående opplæring

Sametinget har utarbeidet en strategisk plan for læremiddelutvikling. I planen forutsettes en årlig bevilgning på *kr 14 000 000*.

3.5 Særskilte tiltak innen spesialpedagogikk

Sametinget har fått en tildeling til styrking av det spesialpedagogiske feltet og til kompetanseheving innenfor spesialpedagogikk i samiske områder. Bevilgningen foreslås på samme nivå som tidligere. Midlene brukes i tråd med Sametingets plan for spesialpedagogisk kompetanseheving. Budsjettbehovet for 2003 settes til *kr 1 700 000*.

3.6 Kvalitetsutvikling i skole og opplæring

Mål
Sametinget skal sikre god kvalitet på opplæringen som gis i og på samisk. Antallet samiske elever som gjennomfører videregående opplæring innen normert tid, må også økes. Dette gjør det nødvendig å videreføre og styrke utviklingsprosjekter.

Midler til tiltak som Sametinget initierer med grunnlag i loven/kvalitetsutvikling:

I Opplæringsloven fremgår det at Sametinget gir forskrifter om læreplaner i samisk i grunnskole og videregående opplæring og om læreplaner i særskilte samiske fag i videregående opplæring. Dette innebærer at Sametinget kan ta initiativ til revidering eller utarbeiding av nye læreplaner. Dette må det settes av midler til. Når Sametinget er tilkjent et ansvar, kan en ikke bruke tid på begrunnelse ovenfor Kirke-, Utdannings- og Forskningsdepartementet for å få midler til arbeidet. Det må tas høgde for at det i systemet er satt av midler til læreplanutvikling.

Et eksempel er at reindrift som lærefag ble godkjent i februar 2001. Det var ikke satt av midler til læreplanutvikling i budsjettet for 2001. Dette skapte problemer og gjorde det umulig å iverksette læreplanarbeid.

Tiltak

- Tilrettelegge for oppfølging av L97 Samisk og samiske læreplaner i videregående skole, slik at opplæringen sikres et innhold og kvalitet som gir grunnleggende kunnskap.
- Arbeide for etablering av reindrift som lærefag og revidering av læreplaner i videregående opplæring.

Budsjettbehovet til kvalitetsutvikling i skole og opplæring settes til *kr 5 200 000* for 2003.

Begrunnelse
Sametinget er gjennom opplæringsloven overført myndighet til å fastsette læreplaner i samisk og særskilte samiske fag i videregående opplæring. Dette innebærer at Sametinget selv kan ta initiativ til revidering eller nyutvikling til læreplaner. Dermed må det finnes en egen bevilgning slik at det er mulig å realisere intensjonene i Opplæringsloven. Sametinget må også ha midler til å prøve ut læreplaner i fag der det tidligere ikke er utviklet læreplaner. Dette gjelder for eksempel reindrift som lærefag.

3.7 IKT – i samisk opplæring

Mål

- Bidra til at samiske elever for dekket sitt behov for generell kompetanse og spiss kompetanse innen IKT.

Tiltak

- Videreføre arbeidet med etablering av samisk skolenett
- Videreføre arbeidet med utvikling av samiske elektroniske læremidler
- Initiere FOU tiltak innen IKT
- Opprette stilling med ansvar for IKT tiltak og samisk skolenett. Her legges det inn en forutsetning om at samisk skolenett har vært på prosjektbasis i 2001 og 2002, men at det etableres som et fast tiltak fra budsjettåret 2003.

Sametinget fremmer forslag om at det settes av *kr 8 000 000* til IKT-basert læremiddelutvikling og tilgjengeliggjøring.

Begrunnelse
Av kr 8 000 000 til IKT-basert utvikling og tilgjengeliggjøring av læremidler vil kr 5 000 000 måtte benyttes til utvikling av nettbaserte, digitaliserte og elektroniske læremidler. Dette vil også innebære oppdatering, videreutvikling og drift av læremiddelmodellen. I tilegg må det settes av til sammen kr 3 000 000 til drift, vedlikehold og videreutvikling av samisk skolenett, kompetanseutvikling, skolenes bruk av IKT og forsøksvirksomhet innen IKT i samisk skole.

3.8 Innkjøpsordning for samisk faglitteratur

Sámi fágalaš girječálliid searvi ja Jorgaleaddjiid searvi har spilt inn en sak som går ut på at Sametinget arbeider for at det etableres en innkjøpsordning av samiske bøker. Hensikten med ordningen er at samiske bøker skal bli lettere tilgjengelig. For 2003 er det behov for å sette av *kr 200 000* til innkjøp av samisk faglitteratur.

Begrunnelse
Tiltaket synes å være et godt tiltak. Det er en forutsetning at bøkene skal kjøpes til enkeltelever, og at disse får bøkene til odel og eie etter endt skoletid. På den måten blir salget av samiske bøker større, i og med at skolene må kjøpe nye bøker oftere. Ordningen kan stimulere til nyutgivelser. I tillegg vil tiltaket bidra til at også foreldre får større interesse for samiske bøker, når disse er lettere tilgjengelig.

3.9 Opplæringstiltak for voksne samer:

Ansvar for tiltak for voksne samer er tillagt VOX. VOX har tatt initiativ overfor Sametinget for å iverksette tiltak overfor samer.

Mål

- Bidra til at den voksne samiskspråklige befolkning får høynet sitt kompetansenivå.
- I samarbeid med VOX foreta en behovsanalyse for voksenopplæring blant samer.
- I samarbeid med VOX utarbeide en overordnet plan for hvordan tiltak for voksne samer skal ivaretas av VOX og andre institusjoner.
- Utvikle læremidler for voksenopplæring i samisk og andre samiskrelaterte fag rettet mot den samiskspråklige befolkning.

Tiltak
Det må lages en handlingsplan og settes av økonomiske midler til tiltaket. Videre må ansvarsfordelingen mellom VOX og Sametinget avklares. Budsjettbehovet for 2003 til voksenopplæring settes til *kr 2 600 000*.

3.10 Nye satsingsområder innen utdanning

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet initierer ofte nye satsingsområder innenfor opplæring. Forslag til nye tiltak fremmes i forbindelse med regjeringens budsjettarbeid. Dette skjer etter at Sametinget har behandlet sitt forslag til statsbudsjett. Sametinget får et problem i og med at det ikke er i stand til å forutsi hva som vil bli regjeringens satsingsområder, ett år før budsjettfremleggelse.

Man må ha forståelse for at regjeringen kan initiere nye tiltak som Sametinget ikke har forutsatt. En måte å løse dette på, er at Sametinget inngår avtale med Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet om at hver gang det initieres nye satsingsområder der det settes av økonomiske midler, må det i statsbudsjettet fremgår at en prosentandel skal gå til Sametinget. Dermed vil Sametinget unngå at det må gå svært mange runder og bruke mye tid og ressurser på argumentasjon for å få midler.

I budsjett for 2003 må det være en egen bevilgning som omfatter nye tiltak.

FoU-plan i samarbeid med Samisk høgskole og SU-Finnmark:

Sametinget har inngått et samarbeid med Samisk høgskole og Statens utdanningskontor i Finnmark for å utarbeide en strategisk FoU-plan. Når denne planen er ferdig og politisk behandlet i ovennevnte institusjoner, må man sammen ta initiativ for realisering og sette rammer for økonomiske midler. Denne saken kommer også utenom Sametingets ordinære budsjetter. Det må tas sikte på å få avsatt midler til dette formålet fra 2003. Sametinget vil fremme forslag sammen med Statens utdanningskontor i Finnmark og Samisk høgskole når planen foreligger. Det forutsettes at tildeling skjer ved ekstraordinær tildeling.

4. Barne- og familiedepartementet

Barne- og familiedepartementet har for 2002 foreslått bevilget til Sametinget over kap. 856 post 50 kr 8 113 000. Sametinget foreslår for 2003 en økning til *kr 12 800 000*. Økningen på kr 4 687 000 har følgende prioriteringer:

(i 1 000 kr)

Tabell 4.1

Prioritet	Benevnelse		**2002**	**2003**	**+/-**
1	Driftsutgifter	*	603	630	27
”	Barnehagetilskuddet	**	7 210	8 320	1 110
”	Læremateriell – barnehager	**	200	600	400
”	Barnehagekonferanse	**	100	150	50
1	**Sum barnehager**		**8 113**	**9 700**	**1 587**
2	Barne- og ungdomstiltak		0	1 600	1 600
3	Likestillingstiltak		0	1 500	1 500
Kap.post	**856.50**		**8 113**	**12 800**	**4 687**

* Tall er innbakt i tabell 1.2. under post 01 driftsutgifter administrasjon

** Tall er innbakt i tabell 1.2 under post 56 opplæring

4.1 Barnehager

Mål

- Videreutvikle tiltak i strategisk plan for 2002 – 2005.

Samiske barn skal ha mulighet til å styrke sitt språk og sin identitet i barnehagen. Forholdene skal legges til rette for at kommunale og private eiere skal kunne gi et samisk barnehagetilbud. Dette krever at samiske barnehager får nødvendige tilskudd, og at det utarbeides veiledningsmateriell for samiske barnehager. Sametinget må også legge til rette for en dialog med eiere av barnehager med samiske barn.

Tiltak

- Yte tilskudd til samiske barnehager
- Utgi tidsskrift for barnehager to ganger pr. år
- Konferanse/seminar om kvalitetssatsing i tillegg til den årlige barnehagekonferansen samt en rapport for de tre årene
- CD-rom og lydbøker på kassett og CD
- Forskning – utviklingsarbeid.

Budsjettbehovet for 2003 til barnehager settes til *kr 9 700 000*.

Begrunnelse
Det er behov for et tidsskrift som omhandler temaer knyttet opp mot arbeidet i samiske barnehager og barnehager med samiske barn. Tidsskriftet bør utgis to ganger pr år. Videre er det behov for kvalitetssatsing i form av små seminarer der deltakerne kan velge tema de ønsker å fordype seg i. Disse mindre seminarene kommer i tillegg til den årlige barnehagekonferansen.

Den nye teknologien er etterspurt i barnehagene og er meget effektiv i språkopplæringen. Sametinget må derfor utarbeide hjelpemidler som gjør det mulig å ta i bruk moderne teknologi i barnehagene. Det må bygges opp en database for samiske brukere. Det forutsettes at databasen for samiske barnehager kommer i 2002, og at brukerne har fått opplæring i år 2003.

Det er videre behov for å utgi en nordsamisk sangbok og CD for barnehagesektoren. Tiltaket må prioriteres i 2003.

Sametinget forutsetter at det hvert år avsettes midler til forsknings – og utviklingsarbeid med utlysning av forskningsstipend. En del av midlene til barnehagetilskudd skal gå til forsøk- og utviklingsarbeid i barnehager. I tillegg må det avsettes midler til forskning innen barnehageområdet og til forskning av samiske barns oppvekstvilkår.

Skolefritidsordningen (SFO) er etter hvert etablert som et tiltak som skal gi barn et meningsfullt tilbud utenom ordinær skoletid. Sametinget har hittil ikke vært engasjert i denne saken. Det er imidlertid naturlig at Sametinget engasjerer seg i den. Begrunnelsen må være at Sametinget er opptatt av at kvaliteten i SFO tiltak har et samisk innhold. Det er spesielt viktig i områder hvor det samiske språket står svakt.

Tiltak

- Bidra til kompetanseheving for SFO.
- Veilede SFO-ansatte

4.2 Barne- og ungdomstiltak

Mål og tiltak

- Sametinget skal arbeide for at samiske barn og unge føler trygghet og tilhørighet til samisk kultur gjennom å skape gode oppvekstvilkår for samiske barn og unge.
- Tiltak for samiske barn og unge må tilpasses det samiske samfunn og behovene der.
- Sametinget skal arbeide for å fremme samisk litteratur spesielt for samiske barn og unge.
- Barn og unge skal stimuleres til å skrive på samisk.
- Sametinget vil arbeide for en fast støtteordning til en fast periodisk samiskspråklig publikasjon for barn og unge.

Budsjettbehovet for 2003 til barne- og ungdomstiltak settes til *kr 1 600 000*.

4.3 Likestillingstiltak

Mål og tiltak
Sametingets hovedmålsetning for likestilling er at *samiske kvinner og menn skal ha like rettigheter, plikter og muligheter på alle samfunnsområder.*

Med bakgrunn i den lave kvinneandelen i Sametinget etter valget 2001 ønsker Sametinget et forskningsprogram på området likestilling og kvinnesatsing i det samiske samfunnet. Sametinget opplever at det er forskjeller mellom det samiske og det norske samfunnet. Dette gjør at forskningsresultater fra det norske samfunnet ikke kan overføres til det samiske samfunnet.

Det har ikke vært egen post for likestillingstiltak i Sametingets budsjett. Det er behov for midler til tiltak for å fremme kvinners stilling i det samiske samfunnet.

Tiltak

- Forskningsprogram om likestilling i det samiske samfunnet

- Kompetanseheving for kvinner i organisasjonsarbeid og for likestillingsarbeid generelt i organisasjoner.
- Motiveringstiltak og nettverksoppbygging for kvinner og menn

Budsjettbehovet for 2003 til likestillingstiltak settes til *kr 1 500 000*.

5. Kulturdepartementet

Kulturdepartementet har for 2002 foreslått bevilget til Sametinget over kap. 320 post 53 kr 29 100 000. Sametinget foreslår for 2003 en økning til kr 52 932 000. For de øvrige kapitlene over KDs budsjett foreslår Sametinget bevilget totalt *kr 82 032 000*.

Tabell 5.1 (i 1000 kr)

Prioritet	Benevnelse	**2002**	**2003**	**+/-**
1	Samisk spesialbibliotek	3 593	5 093	1 500
2	Mobile bibliotektjenester	4 182	4 500	318
3	Samisk arkiv	665	1 280	615
4	Samiske museer	8 700	17 550	8 850
5	Samisk teater	10 700	15 000	4 300
6	Utstillingsvederlag til Samisk kunstnersenter	150	400	250
7	Festivalstøtte	1 128	2 128	1 000
8	Samisk kunstnerstipend	1 300	2 300	1 000
9	Tilskudd til samiske bibliotektjenester	0	1 000	1 000
10	Samisk kulturfond*	9 000	14 975	5 975
11	Samisk idrett*	500	2 500	2 000
12	Samiske publikasjoner*	0	2 400	2 400
13	Samiske kulturorganisasjoner*	1 093	1 567	474
14	Samiske kulturhus*	4 228	8 998	4 770
15	Samisk forlagsstøtte*	1 520	4 000	2 480
16	Pressestøtte til samiske aviser**	11 000	16 000	5 000
	Kap. 320.53 Samiske kulturformål* **	**29 100**	**82 032**	**52 932**

2002-bevilgningen for disse bevilgninger kommer i dag over kapittel 540.50 under Kommunal- og regionaldepartementet. Denne bevilgningen foreslås videreført. Økningen for 2003 foreslås dekket over kapittel 320.53 i og med at ordningene faller inn under Kulturdepartementets fagområde.

** Sametinget foreslår at pressestøtteordningen for 2003 overføres Sametinget under forutsetning av den foreslåtte økningen på kr 5 000 000 realiseres.

*** Tallene for 2002 er summen av prioritet 1 til 8 pluss kr 230 000 som er overført til drift av ordningene. For 2003 fremkommer som summen av prioritet 1-8 samt økningen i prioritet 9-15 pluss hele pressestøttebevilgningen for 2003 på kr 16 000 000.

Tabell 5.2 (i 1 000 kr)

Prioritet	Benevnelse	2002	2003	+/-
1	Ája samisk senter *(investering)*	0	13 000	13 000
2	Samisk kunstmuseum *(forprosjekt)*	0	1 500	1 500
3	Vardobáiki *(forprosjekt)*	0	1 500	1 500
	Kap. 320.73 Nasjonale kulturbygg	**0**	**16 000**	**16 000**

Vedr. Nasjonale kulturbygg

Mål og tiltak
Det samiske folk skal ha reelle muligheter for kulturutøvelse på arenaer hvor slik kulturutøvelse kan finne sted. Samiske kulturhus og museer er sentrale aktører for slik kulturutøvelse og aktivitet.

For Sametinget er det viktig å få realisert Ája samisk senter. Det har med et budsjettbehov til investering for 2003 på *kr 13 000 000*.

Budsjettbehovet for 2003 for Samisk kunstmuseum er på *kr 1 500 000* til prosjektering. Tilsvarende for Várdobáiki med *kr 1 500 000* for 2003.

Begrunnelse
Det samiske samfunnet står overfor et nylig påbegynt arbeid innenfor sentrale kulturområder, og sammenlignet med situasjonen for majoritetskulturen er det fortsatt et begrenset handlingsrom for en aktiv samisk kulturutvikling. Et viktig kultursatsingsområde for Sametinget er etablering av samiske kultursentre og samisk kunstmuseum. Dette gjelder spesielt i områder der samisk språk og kultur står svakt. Sametingets mål er at det samiske folk skal ha reelle muligheter for kulturutøvelse på arenaer hvor kulturutøvelse kan finne sted.

5.1 Samisk spesialbibliotek

Mål og tiltak
Samisk spesialbibliotek har et nasjonalt ansvar for å anskaffe, oppbevare og tilgjengliggjøre bøker og annet materiell på samisk og om samiske forhold. Spesialbibliotekets nasjonale ansvar og rolle fritar ikke andre bibliotek fra sitt ansvar for å utvikle likeverdige og gode bibliotektjenester for den samiske befolkningen i lokalsamfunnene. Sametinget har som mål at Samisk spesialbiblioteks kompetanse skal bidra til å øke tilbudet og kvaliteten på samiske bibliotektjenester.

Biblioteket skal være en viktig innfallsport til kunnskap, som utgjør et grunnleggende vilkår for livslang læring, evne til å treffe egne beslutninger og kulturell utvikling. Biblioteket er også en sentral aktør for formidling og informasjon om samiske kultur- og samfunnsforhold.

Bibliotekets tjenester er i dag svært etterspurt. I dag er det verken tilstrekkelige ressurser eller kompetanse for de utfordringer som er knyttet til lule- og sørsamiske bibliotektjenester. To nye stillinger er derfor nødvendig for å utvikle spesialbiblioteket i den retning Sametinget har forutsatt.

For 2003 er det nødvendig med en budsjettøkning på kr 1 500 000, totalt *kr 5 093 000*.

Begrunnelse
Samisk spesialbibliotek skal primært være "bibliotekenes bibliotek", med et nasjonalt ansvar for litteratur og annet materiell på samisk og om samiske forhold. Mangel på samisk litteratur og AV-materiell ved folke- og fagbibliotekene, medfører at Samisk spesialbibliotek i stor grad fungerer som depotbibliotek for andre bibliotek.

Sametinget ønsker i større grad å ansvarliggjøre de enkelte bibliotek i forhold til å utvikle likeverdige tjenester også for den samiske befolkningen i sine lokalsamfunn. I dette arbeidet skal Samisk spesialbibliotek være en ressurs når det gjelder å gi veiledning og informasjon i arbeidet med å utvikle og styrke samiske bibliotektjenester. Sametinget ønsker i betydelig grad å styrke arbeidet med utvikling av bibliotektjenester for den lule- og sørsamiske befolkningen.

5.2 Mobile bibliotektjenester

Mål og tiltak
Sametinget vil gjennom forvaltningen av samiske bokbusser arbeide for å etablere gode og likeverdige bibliotektjenester i områder med spredt bosetting og dårlig utviklede tjenestetilbud. Bokbussene skal være et supplement til de lokale folkebibliotekene i områder med spredt samisk bosetting.

Forvaltningen av mobile bibliotektjenester ble overført Sametinget i 2002. For 2003 er budsjettbehovet på *kr 4 500 000*.

Begrunnelse
Den samiske befolkningen bor spredt, og har ulike behov avhengig av bosted, språk og levesett. Sametinget ønsker å bidra til et godt og rikt tilbud innen samiske bibliotektjenester. Tilskuddsordningen for mobile bibliotektjenester er et sentralt virkemiddel til slike tjenester i kommuner og områder med spredt bosetning.

5.3 Samisk arkiv

Mål og tiltak
Samisk arkiv er i dag en privat stiftelse, lokalisert i Kautokeino, med arkiv- og formidlingsoppgaver knyttet til private arkivsamlinger. I tråd med arkivets egne planer har Sametinget i vedtak 11/00 og R 53/01 sagt at det er ønskelig å utvikle Samisk arkiv til et samisk arkiv med nasjonalt ansvar på arkivsektoren, på linje med det nasjonale ansvar som Samisk spesialbibliotek har innen samisk litteratur.

Forvaltningen av samisk arkiv ble også overført Sametinget i 2002. For 2003 settes behovet til kr *1 280 000*.

Begrunnelse
Sametinget ønsker å støtte opp om institusjonens egne planer om et arkiv-, informasjons- og dokumentasjonssenter. En forutsetning for dette er at bevilgningene til institusjonen økes i tråd med den opptrappingsplan som fremkommer i Samisk arkivs søknad til Kulturdepartementet av 1999. Bevilgningen skal dekke kostnader i forbindelse med etableringen av senteret og nye stillinger knyttet senteret.

Sametinget forutsetter at det i 2002 gjennomføres en utredning om Samisk arkivs organisering, rolle, ansvar og oppgaver, og at denne utredningen finansieres av Kulturdepartementet.

5.4 Samiske museer

Mål og tiltak
Sametinget skal virke til en styrket, samordnet og helhetlig samisk museumsvirksomhet basert på samenes egne forutsetninger som folk og urfolk. Samordningsprosessene mellom Sametinget, kommunene og de samiske museene skal virke til sikring, dokumentasjon, kunnskapsutvikling og formidling av samisk historie og kultur.

Budsjettbehovet til samiske museer for 2003 settes til *kr 17 550 000.*

Begrunnelse
De kulturpolitiske utfordringene de samiske museene står overfor er å samle inn, bevare, dokumentere og formidle samisk kultur og samiske samfunns materielle ytringer. Et mindre påaktet kulturpolitisk perspektiv, men som i samisk sammenheng er svært sentralt, er at museene også kan fungere som arenaer for *kulturutøvelse.*

Utfordringen for samiske museer er at disse legger til grunn å medvirke til kritisk refleksjon av historie, kultur og identitet i to overlappende sammenhenger, den ene minoritetens og den andre majoritetens samfunn. Samtidig skal samiske museer bidra til en positiv samisk selvforståelse. For det samiske samfunn vil dette best kunne oppnås dersom man åpner for utvikling av en samisk museumspolitikk, dvs. at det samiske samfunnet selv tar ansvar for hvordan kulturarven skal vernes og brukes.

Muligheten for en styrt, helhetlig og koordinert utvikling av det samiske museumskartet vil øke med en samlet organiserings- og styringsstruktur for samiske museer med Sametinget som en felles overordnet ansvarlig myndighet. Sametinget tar til med dette arbeidet i samarbeid med de samiske museene i 2002.

Sametinget ble overført forvaltningsmyndigheten for samiske museer fra 2002. Sametinget har i sin museumsutredning forutsatt en opptrapping av tilskuddet til samiske museer over 5-års-periode til kr 20 000 000. Dette er realistisk i forhold til forslagene i St. meld. 22 (1999-2000), hvor det over en femårsperiode skal ha skjedd en økning til kr 202 000 000 utover nåværende nivå. Opptrappingsarbeidet for de samiske museene skjedde i svært begrenset grad i 2002. Det er derfor svært viktig at museene følges opp med samordningsmidler fra 2003. 2003 vil være det andre året i femårsperioden. For å nå en målsetting med kr 20 000 000 til de samiske museene i 2006, må tilskuddsmidlene i 2003 øke med kr 8 850 000.

5.5 Samisk teater – Beaivváš Sámi Teáhter

Tabell 5.3 (i 1 000 kr)

Samisk teater	2002	2003	+/-
Beaivváš Sámi Teáhter	**10 700**	**15 000**	**4 300**

Mål

- Bidra til å styrke samisk kultur og identitet ved å presentere samisk fortid, nåtid og visjoner om fremtiden.
- Heve det samiske språkets status, spre kunnskap om og interesse for samisk kulturuttrykk og få til en dialog mellom kulturer.

Tiltak

- Teatret skal være i stand til å betjene hele det samiske bosettingsområdet med de store geografiske avstandene og med de ulike utfordringene en finner i de ulike samiske områdene.
- Sikre et forsvarlig økonomisk fundament for virksomheten.

Budsjettbehovet til Beaivváš Sámi Teáhter for 2003 settes til *kr 15 000 000*.

Begrunnelse
Beaivváš Sámi Teáhter skal være i stand til å betjene hele det samiske bosettingsområdet med de store geografiske avstandene og de ulike utfordringene en finner i de ulike samiske områdene. Teatret har ikke hatt vesentlig økning på sitt budsjett de siste årene. Før Sametinget overtok forvaltnings- og bevilgningsansvaret for samisk teatervirksomhet, var det behov for et økonomisk løft allerede fra 2002.

5.6 Utstillingsvederlag til Samisk kunstnersenter

Mål og tiltak
Sametingets hovedmål er å skape vilkår for at hele samfunnet skal kunne ta del i et levende og mangfoldig samisk kunstliv. Formålet med ordningen vil være å formidle samisk kunst mellom kunstnere, det samiske samfunnet og det øvrige samfunnet.

Sametinget fikk overført forvaltningsmyndighet fra Kulturdepartementet i 2002. Rammen for 2003 settes til *kr 400 000* til formålet.

Begrunnelse
Formidlingsaspektet vil være en vesentlig side ved Sametingets kunstpolitikk. I et slikt perspektiv vil de økonomiske rammevilkårene være redskaper som skal sikre enkeltindivider og samfunnets tilgang til samisk kunst. Samfunnet har et ansvar for å tilby kunstnere alminnelige og trygge vilkår. Når samfunnet bruker kunstverk og presentasjoner i ulike sammenhenger, har eierne et krav på vederlag. For Sametinget er det viktig at samiske kunstnere får samme vilkår som de øvrige kunstnere når verkene blir offentlig presentert. Kulturdepartementet har tidligere gitt en støtte på kr 100 000 til Samisk kunstnersenter i Karasjok til utstillingsvederlag. Ordningen ble overført Sametinget i 2002. Utstillingsvederlaget er først og fremst begrunnet med at kunstnere som stiller ut billedkunst og kunsthåndverk, skal få kompensasjon for eventuelle tapte salgsinntekter.

5.7 Festivalstøtte

Sametinget ønsker å utvide støtteordningen for å gi en grunnbevilgning til etablerte festivaler. For 2003 vil det være aktuelt å inkludere midler til Påskefestivalen i Kárášjohka og Márkomeannu. Til dette, samt til utvikling av eksisterende festivalstøtte, er det behov for en styrking av posten med kr 1 000 000, totalt *kr 2 128 000*.

5.8 Samisk kunstnerstipend

Mål og tiltak
Stipendordningen skal bidra til at målene i Sametingets kunstpolitikk nås ved å legge forholdene til rette for at enkeltkunstnere skal kunne bidra til et mangfoldig og nyskapende samisk kunstliv.
Det er en viktig oppgave for Sametinget å bidra til at samiske kunstnere kan stimuleres til skapende åndsliv innenfor litteratur, billedkunst og kunsthåndverk, sang og musikk, joik, teater, dans, film, video osv. Til dette arbeidet kreves en økning på kr 1 000 0000, totalt *kr 2 300 000* i 2003.

Begrunnelse
For å kunne gjøre dette er det viktig at kvotene på stipendordninger til samiske kunstnere oppjusteres. Forslag på at kvoten minimum blir oppjustert til 7 arbeidsstipend med varighet på 1-5 år, 3 arbeidsstipend til yngre kunstnere med varighet på 1-3 år, garantiinntekter en kvote 2 og at diverse stipender økes. Samtidig vil det være viktig at samiske kunstnere også skal komme i betraktning ved tildeling av de andre stipendene som utdeles over Kulturdepartementets budsjett.

5.9 Tilskuddsordning til samiske bibliotektjenester

Mål og tiltak
Sametinget ønsker å bidra til oppbygging av samiske litteraturbaser i de enkelte bibliotek, samt å bidra til etablering av samiskspråklige nettbaserte tjenester ved de enkelte bibliotekene. Slik ønsker Sametinget å styrke tilbudet i bibliotekene og bokbussene i forhold til den samiske befolkningen.

Til dette arbeidet er det behov for *kr 1 000 000* fra 2003.

Begrunnelse
Særlig til mobile bibliotektjenester har mye materiell vært deponert i mange år fra Samisk spesialbibliotek. Denne praksisen har imidlertid vist seg å fungere delvis mot sin hensikt, og bidrar ikke til å bygge opp litteraturbaser eller andre samiske bibliotektjenester i de enkelte bibliotekene. Snarere bidrar den til det motsatte, ettersom bibliotekene benytter sin ressurser til norskspråklig litteratur og tjenester.

Denne praksisen bidrar til å etablere en misforståelse om at det primært er Samisk spesialbiblioteks ansvar å sørge for tilfredsstillende bibliotektjenester overfor den samiske befolkningen. Det er derfor behov for en tilskuddsordning som skal stimulere bibliotekene og deres eiere til å satse på utvikling av bibliotektjenester rettet mot den samiske befolkningen, og til innkjøp av samisk litteratur og øvrige kilder av interesse for den samiske og norske befolkningen.

Sametinget legger vekt på at samiske bibliotektjenester også vil være til berikelse for den norske befolkningen, og spesielt bidra til økt kunnskap og positive holdninger overfor samer og samisk kultur, språk og samfunnsliv.

5.10 Samisk kulturfond - diverse kulturarbeid

Det avsettes følgende ramme innen hvert kulturområde:

Tabell 5.4 (i 1 000 kr.)

Samisk kulturfond	**2002**	**2003**	**+/-**
Litteratur	2 000	2 500	500
Musikk	1 000	1 600	600
Billedkunst/duodje	875	1 500	625
Fremme av samisk kunst*	0	500	500
Teaterformål	400	700	300
Filmformål * *Ny*	0	1 500	1 500
Barns oppvekstvilkår	2 475	3 975	1 500
Andre tiltak	2 250	2 700	450
Sum	**9 000**	**14 975**	**5 975**

* I 2002 ble ny post opprettet: 52.7 Fremme av samisk kunst , jfr. –sametingets vedtak i sak 24/01

Mål

Sametinget skal virke til en utvikling av samisk kultur ut fra et helhetlig perspektiv der samfunn og enkeltmennesker settes i fokus. Samordning av den samiske kulturinnsatsen er viktig, og tilrettelegging for et likeverdig tilbud og aktiviteter ut fra ulike områders behov. Sametinget bygger sin kulturpolitikk på kulturelle tradisjoner og fornyelser slik det kommer til uttrykk i det samiske samfunnet i dag.

Samisk kultur er nært knyttet til primærnæringer, natur, språk, tradisjoner og historie gjennom samhandling, sosialisering og identitet. Å ivareta og utvikle samisk kultur må derfor ha et helhetlig perspektiv der samfunn og enkeltmennesket settes i fokus. For Sametinget er det en viktig oppgave å samordne samisk kulturinnsats, tilrettelegge for likeverdige tilbud og aktiviteter ut fra ulike regionale gruppers behov. Offentlig støtte til litteratur, musikk, film og teater skaper kjerneaktivitet som får ringvirkninger for det øvrige kulturtilbudet. Det er også en vesentlig oppgave å skape rammebetingelser for samisk kulturarbeid i mer privat regi. Sametinget skal i sin kulturpolitikk bygge på kulturelle røtter og egen tradisjon, slik det kommer til uttrykk i det samiske samfunnet.

Det er en viktig og grunnleggende oppgave er å bidra til å skape gode oppvekstvilkår for samiske barn og unge. Videre er det viktig å legge til rette for en oppvekst som utvikler samisk identitet hos barn og unge. En forutsetning for å fremme samisk kultur er at samiske barn og unge opplever en kulturell kontinuitet med hensynet til samiskhet. Sametingets grunnprinsipp er at tiltak for barn og unge må tilpasses det samiske samfunn og behovene der.

Tiltak

- Sametinget skal arbeide for fremme av samisk litteratur, spesielt rettet mot barn og unge
- Sametinget skal bidra til å opprette stipendordninger som stimulerer/initierer samiske barn og unge til å skrive på samisk.
- Sametinget skal videreføre innsatsen rettet mot barn og unge med bakgrunn i samisk barne- og ungdomsplan.
- Sametinget vil arbeide for at eksisterende periodiske samiskspråklige publikasjoner for barn og unge får en fast støtteordning.
- Sametinget ønsker å styrke samiske film- og videotiltak. Dette innebærer ikke at Sametinget vil kunne påta seg eneansvaret for finansiering av samiske filmprosjekt. Sametinget forventer at

filmfinansieringsordninger som allerede er etablert også i fremtiden vil være med på finansieringen av samisk film- og videoproduksjon.

Total budsjettramme for 2003 er *kr 14 975 000*.

5.11 Samisk idrett

Sametinget viderefører støtten til samisk idrett. For dette arbeidet settes det av følgende økonomiske virkemidler:

Tabell 5.5 (i 1 000 kr.)

Idrettsstøtte	**2002**	**2003**	**+/-**
Sámi Valáštallan Lihttu – Norga	500	2 500	2 000
Sum	**500**	**2 500**	**2 000**

Mål
Formålet med støtteordningen er å fremme samisk identitet og tilhørighet gjennom aktiviteter og styrke barn og ungdoms deltakelse i samisk idrett. Samisk idrett er nært knyttet til spørsmål om identitet og tilhørighet, og må derfor ses i sammenheng med grunnleggende sosiale og kulturelle normer og verdier i samfunnet.

Tiltak

- Sametinget vil arbeide for at samisk idrett sikres offentlig finansiering. I denne sammenhengen bør staten overføre deler av tippemidlene til samisk idrett.
- Sametinget arbeider for en fornuftig løsning og nærmere avklaring av samspillet mellom Kulturdepartementet og Samisk Idrettsforbund – Norge for overføring av tippemidlene.

Samisk idrett har fått sin bevilgning for 2002 kr 500 000 fra Sametinget. I tillegg forventes det overføring av tippemidler til samisk idrett i forbindelse med fordeling av tippeoverskudd i 2002. Budsjettbehovet er på *kr 2 500 000*. Sametinget fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

5.12 Samiske publikasjoner – Gába og barn- og ungdomsmagasin

Sametinget vil for 2003 gi følgende tilskudd:

Tabell 5.6 (i 1 000 kr.)

Samiske publikasjoner	**2002**	**2003**	**+/-**
Gába	0	1 200	1 200
Barn- og ungdomsmagasin	0	1 200	1 200
Sum	**0**	**2 400**	**2 400**

Mål
Det er viktig å sette fokus på samiske kvinners ressurser og styrke som kulturbærere, og på kvinners deltakelse i offentlig samfunnsliv. For Sametinget er det viktig at kvinnebladet vil være en viktig aktør i å

fremme likestilling i det samiske samfunnet. Sametingets plenum har under behandling av sak 42/00 Statsbudsjett 2002 uttrykt at det arbeides spesielt for at det eksisterer periodiske publikasjoner for barn, unge og kvinner.

Tiltak

Sametinget vil:

- arbeide for at samisk kvinnetidsskrift sikres økonomisk fundament for permanent utgivelse
- arbeide for at samiske publikasjoner for barn og unge sikres en fast støtteordning.

Budsjettbehovet til Gába og barn- og ungdomsmagasinet for 2003 settes til totalt *kr 2 400 000*. Sametinget fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

Begrunnelse

Gába er et kvinneblad som utgis på norsk og samisk. Bladet er utgitt siden 1996. Utgivelsen av tidsskriftet har vært finansiert med prosjektmidler. Sametinget har vært hovedfinansieringskilden. I tillegg er det oppnådd sporadisk støtte fra noen departement, og fra Sametinget i Finland. Samisk barneblad og ungdomsmagasin er blitt utgitt siden 1994.

5.13 Samiske kulturorganisasjoner

Tabellen viser Sametingets bevilgning 2002 og behov for 2003:

Tabell 5.7 (i 1 000 kr.)

Samiske kulturorganisasjoner	**2002**	**2003**	**+/-**
Samiske kulturorganisasjoner	**1 093**	**1 567**	**474**

Sametinget fordeler støtten til den enkelte organisasjon i sitt årlige budsjett.

Mål

Formålet er å styrke og utvikle samisk kultur og identitet som skal bidra blant annet til et rikt, variert og aktivt samisk kulturliv.

Tiltak

- Sametinget vil sikre støtte til samiske kulturorganisasjoner som rekrutterer samisk ungdom.
- Sametinget vil arbeide for å sikre og utvikle de økonomiske rammebetingelser til samiske kulturorganisasjoner.

For 2003 er budsjettbehovet til samiske kulturorganisasjoner på totalt *kr 1 567 000*.

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen. Sametinget ber Sametingsrådet drøfte organisasjonenes framtidige virksomhet med de respektive organisasjoner.

5.14 Samiske kulturhus

Sametinget har behov for i 2003 følgende driftsbevilgning til Samiske kulturhus:

Tabell 5.8 (i 1 000 kr)

Samiske kulturhus	**2002**	**2003**	**+/-**
Árran Julevsame Guovdasj, Tysfjord	1 295	1 670	375
Sámi Dáiddaguovddáš, Karasjok	1 250	1 578	328
Ája Samisk Senter, Kåfjord	612	1 400	788
Sijti Jarnge, Hattfjelldal	1 071	1 350	279
Udisponert til andre institusjoner		3 000	3 000
Sum	**4 228**	**8 998**	**4 770**

Mål
Sametingets målsetning er at alle offentlige myndigheter tar medansvar for samisk kulturutøvelse- og utvikling. I dette ligger det at det samiske folket får reelle muligheter for kulturutøvelse. Muligheter for samisk kulturutøvelse henger sammen med flere forhold. Et forhold som er av stor betydning er at det eksisterer arenaer i de samiske samfunnene hvor samisk kulturutøvelse kan finne sted, og at de sikres økonomisk.

Tiltak
- Sametinget skal bidra til å sikre drift av eksisterende kulturinstitusjoner
- Bidra til at Ája samisk senter i Kåfjord realiseres som nasjonal samisk institusjon.
- Etablering av sjøsamisk senter i Billefjord med en fast bevilgning på kr 2 100 000 til drift.

Tilskuddsordningen reguleres ikke av egne retningslinjer. Rammen for 2003 settes til *kr 8 998 000.* Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

5.15 Samisk forlagsstøtte

Mål og tiltak
Det skal utgis flest mulig samiske bøker, til en best mulig kvalitet, for å styrke bruken av samisk og for å utvikle språket, kulturen og identiteten. Sametinget vil arbeide for å få oversatt mer faglitteratur til samisk. Sametinget anser det som nødvendig at det bygges opp en stabil forlagsbransje i samiske områder Et av hovedmålene for bransjen må være å utgi bøker på samisk og å skape grunnlag for samiskkulturell infrastruktur i samiske områder, bl.a. ved hjelp av samiskspråklige forfattere og produsenter. Man skal søke å få til en mest mulig effektiv ressursanvendelse og maksimere produksjonen innenfor ressursrammene ved å øke bruken av samiske bøker.

Sametinget har gjennom en årrekke lagt vekt på å støtte samisk forlagsvirksomhet ved å tilføre forlagene et visst grunntilskudd til sikring av en minimumsdrift. Forlagene burde finansiere sin virksomhet med den støtten de mottar til de enkelte utgivelsene. Behovet settes til *kr 4 000 000* til denne ordningen i 2003.

Begrunnelse
Forlagsstøtten bør være på samme nivå som støtten til nynorsk, som er på kr 4 000 000 årlig. Samisk forlagsstøtte har i alle år vært på kr 1 500 000 og det er nødvendig med et økonomisk løft.

Produksjon av samiske bøker bygger på lite opplag pr. gang. Samiske forlag kan ikke bygge opp noen særlig fortjeneste på salg av bøker. Kunnskap i bruk og vedlikehold av samisk er tidkrevende. Det er også nødvendig med videreutvikling av det samiske språket innen edb.

Spesielt innen faglitteratur er det behov for flere samiskspråklige forfattere, da det ikke eksisterer samme mengde grunnlagsmateriale i samisk som i norsk. Det er behov for en egen veileder (konsulenstilling – kr 500 000), som spesielt skal ta seg av de som ikke har lært å skrive samisk, men som kan snakke og lese samisk. De har såpass mye viten og kunnskap at det er nødvendig å få skrevet, samlet inn og arkivert deres historier på en aller annen måte. Tanken er at konsulenten besøker potensielle fortellere, holder kortkurs, seminarer, møter, konferanser og lignende.

Det er også behov for å styrke innkjøpsordninger for samiske bøker, og økningen bør løftes opp til kr 500 000.

5.16 Pressestøtte til samiske aviser

Tiltak
Bevilgningen på Kulturdepartementets budsjett kap. 335 post 75 "Tilskudd til samiske aviser" er for 2002 på kr 11 000 000. For 2003 foreslås økning med ytterligere kr 5 000 000 til *kr 16 000 000*.

Begrunnelse
Det er nødvendig med et krafttak for å kunne realisere den overordnede målsettingen i Sametingets vedtak om samisk mediapolitikk (sak 22/2001). Målsettingen er å etablere et økonomisk grunnlag for daglige utgivelser av samiske landsdekkende aviser innen 2006.

Det er ressurskrevende å bygge opp tilstrekkelig kompetanse i avisbedriftene med tanke på videreutvikling til landsdekkende dagsaviser. Det er behov for omfattende investeringer i personell, bygg, teknikk samt etablering av nye regionkontorer i dekningsområdet. Uten de nødvendige rammebetingelsene i form av tilstrekkelig pressestøtte, vil det ikke være mulig å videreutvikle et fullverdig og differensiert dagspressetilbud til den samiske befolkningen.

De samiske avisene er viktige institusjoner for å styrke samisk språk, kultur, samfunnsliv og identitet. Det er påkrevd at avisene gis reelle muligheter til å dekke alle samiske bosettingsområder, og ikke bare i Indre-Finnmark.

En aktiv samisk dagspresse er nødvendig for å sikre informasjonsformidling og ytringsfrihet som grunnleggende forutsetninger for et levende samisk demokrati. De samiske avisene er et av de viktigste arenaene for den offentlige debatten i det samiske samfunnet og må videreutvikles til landsdekkende dagsaviser i tråd med Sametingets ønske.

Sametinget foreslår under forutsetning av at den angitte økningen realiseres, at ordningen overføres Sametingets forvaltning fra 2003.

6. Miljøverndepartementet

Miljøverndepartementet har for 2002 foreslått bevilget til Sametinget over kap. 1429 post 72.7 kr 1 000 000. Sametinget foreslår en økning til *kr 4 800 000*. Økningen på kr 3 800 000 har følgende prioritet:

Tabell 6.1 (i 1000 kr)

Prioritet	Benevnelse	**2002**	**2003**	**+/-**
1	Driftsutgifter	0	1 800	1 800
2	Tilskudd samisk kulturminnevern	1 000	3 000	2 000
Kap.post	**1429.72.7**	**1 000**	**4 800**	**3 800**

6.1 Driftsutgifter

Mål og tiltak
Sametinget skal virke til en miljøvennlig natur- og ressursutnyttelse for kontinuitet og utvikling av samisk kultur og samfunnsliv. Dette skal nås gjennom at Sametinget skal fortsette arbeidet for lokalt samisk miljøarbeid i en LA21 sammenheng, samtidig som miljøperspektivet skal trekkes sterkere inn i Sametingets generelle arbeid på ulike sektorer. Det regionale arbeidet med kulturminnevern skal styrkes ved at Sametinget gis muligheten til å legge direkte premisser for ivaretakelse av samiske ressurs- og samfunnsinteresser i større arealinngrepssaker. Sametinget har behov for å styrke sitt arbeid med miljø- og arealsaker med tre nye stillinger og *kr. 1 800 000*.

Begrunnelse
I dag har Sametinget 10 saksbehandlerstillinger for vurdering av samiske kulturminneinteresser i alle typer arealsaker fra Hedmark til Finnmark. Stillingene er fordelt på fire distriktskontorer.

Sametinget opprettet i 1999 et distriktskontor for Nordre Nordland i Tysfjord med kun én saksbehandler-stilling. Kontoret må forholde seg til et stort antall kommuner, og er allerede i dag svært presset og sårbar ved sykdom og eventuell turnover. Det er et klart behov å styrke saksbehandler-kapasiteten, jf. NIBRs evalueringsrapport fra 1998 om organiseringen av det samiske kulturminnevernet. Sammenlignet med fylkeskommunenes kulturvernavdelinger bør distriktskontorene som et minimum ha to saksbehandler-stillinger. Kontoret dekker som det eneste det lulesamiske området, som er utsatt, men i en positiv utvikling. Utvidelse av kapasiteten vil særlig lette muligheten for å virke aktivt i verne-, skjøtsels- og formidlingsarbeid, noe som er svært vanskelig i dag. For å kunne spille en aktiv rolle i de lulesamiske områdene og for å kunne ivareta samiske samfunnsinteresser i større arealsaker og konsekvensutredninger må administrasjonen styrkes med en ny saksbehandlerstilling. Bemanningsøkningen vil være i tråd med Miljøverndepartementets og Riksantikvarens arbeid for økt ressurssatsing på kulturminnevernet.

Det er behov for å styrke saksbehandlingskapasiteten ved Sametingets kulturminneforvaltning i Finnmark. Særlig er behovet stort for økt aktivitet mht formidling og veiledning i fylket som har størst samisk befolkning og hvor de aller fleste automatisk fredede kulturminnene faktisk er samiske.

Sametinget har over lengre tid gitt utrykk for ønske om og behov for miljøfaglig kompetanse i egen forvaltning og politikkutforming. Sametinget ønsker å videreføre arbeidet med Agenda 21 og å styrke sin

rolle som en av de "sentrale aktører" som beskrives i Agenda 21. Begrunnelsen for ressursbehovet ligger derfor i utfordringene til regjeringen fra Rio-konferansen i henhold til Agenda 21, kap. 26 og regjeringens egen omtale av dette i St. meld. Nr. 41 (1996-97) Om norsk samepolitikk, kap. 16.

Miljøfaglig kompetanse i Sametinget er nødvendig ut fra nasjonale hensyn for å kunne gjøre Sametinget til en forventet aktiv part i arbeidet med å oppfylle regjeringens miljøvernpolitikk og forbedre rikets miljøtilstand i henhold til St. meld. Nr. 24 (2000-2001).

I tidligere budsjettinnspill er det argumentert med behov for en prosjektstilling for utarbeidelse av en sametingsmelding om miljø- og arealperspektiver, som en oppfølging av Konvensjonen om biologisk mangfold og Agenda 21. Det er også argumentert for behovet for stilling som arealforvalter for å ivareta samiske samfunnsinteresser i større arealinngrepssaker, særlig i forhold til konsekvensutredninger. Sametinget har videre uttrykt ønske om å utarbeide en miljø- og arealforvaltningspolitikk. Til dette vil det også være behov for kompetanse og ressurser.

En styrking av Sametinget for mer systematisk arbeid med miljøfaglige utfordringer vil sette Sametinget i stand til i større grad å være en likeverdig aktør med sentrale og lokale myndigheter i arbeidet for en bærekraftig utvikling. I første omgang vil en stilling dekke primærbehovet for miljøfaglig kompetanse..

6.2 Tilskudd til kulturminnevernarbeid

Mål og tiltak
Sametinget skal verne samiske kulturminner og kulturmiljø på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur. Sametinget skal støtte samiske tiltak med tilskudd rettet mot dokumentasjon, tilrettelegging, skjøtsel, restaurering og aktivitet knyttet til samiske kulturminner og kulturmiljø.

Sametinget har behov for å styrke sitt arbeid med samiske kulturminnetiltak for 2003 på *kr 3 000 000*.

Begrunnelse
Behovet for økonomisk løft i tilskuddsordningen skyldes en dramatisk økning i søknadsmassen som følge av at ordningen ble annonsert offentlig i 2001. I 2001 var det 60 søknader til en samlet søknadssum av kr 4 720 000. Økningen skal sikre at private tiltak kan nå opp i prioriteringen. Det er viktig å være klar over at Sametingets prosjekt for en verne- og forvaltningsplan for samiske bygninger er ferdig i 2003. Allerede nå ser vi at det finnes mange automatisk fredede samiske bygninger som aldri har hatt et reelt vern og oppfølging. Et anslag på 1200 automatisk fredede samiske bygninger er ikke urimelig. Det innebærer en dramatisk økning av antallet bygninger i Norge som er automatisk fredet. Sametinget forventer at det gis samme mulighet for automatisk fredede samiske bygninger til restaurering og vedlikehold som for øvrige automatisk fredede bygninger i landet. En økning på kr 2 000 000 i 2003 vil derfor være en rimelig start.

Det må også være et sentralt utgangspunkt at Sametinget står mest mulig fritt til å disponere midler til samiske kulturminnetiltak uavhengig av ordninger hos Miljøverndepartementet/Riksantikvaren.

7. Landbruksdepartementet

Landbruksdepartementet har i 2002 overført kr 2 000 000 fra reindriftsavtalen fra kap 1147 post 50 og kr 2 000 000 fra jordbruksavtalen fra kap 1150 post 11. Disse avtalemidlene er ikke faste. Det foretas årlige forhandlinger mellom avtalepartene. Sametinget ønsker faste årlige bevilgninger og forutsetter at totalt *kr 4 000 0000* overføres Sametinget fra 2003.

Tabell 7.1 (i 1000 kr)

Kap.post	**Landbruk**	**2002**	**2003**	**+/-**
1147.50	Utvikling reindrift	2 000	2 000	0
1150.11	Utvikling jordbruk	2 000	2 000	0
	Sum	**4 000**	**4 000**	**0**

Mål og tiltak
Sametinget skal arbeide for et sterkt og levende samisk samfunn med et allsidig nærings-, kultur- og samfunnsliv. Målet med virkemidlene over næringsavtalene er å legge til rette for kombinasjonsdrift. Koordinering av virkemiddelbruken i jordbruks-, reindrifts- og fiskeripolitikken er viktig for å sikre gode rammebetingelser for kombinasjonsbruk. Den tradisjonelle kombinasjonstilpasningen har vært fleksibel på flere måter. Utfordringen vil være å videreføre denne tankegangen til også å gjelde kombinasjoner der andre yrker i tillegg til primærnæringer inngår. For å sikre fremtidsrettet kombinasjonsvirksomhet er det nødvendig å prioritere utviklingstiltak så som kompetanseheving, nettverksdanning, innovasjoner og etablererstipend.

I dag er det liten grad av videreforedling av produkter fra primærnæringene. Større grad av videreforedling vil gi utøverne flere bein å stå på, samtidig som det bidrar til økt sysselsetting og lønnsomhet. På sikt vil økt verdiskaping kunne dempe noe av det produksjonspresset som er i reindrifts- og jordbruksnæringen. I reindriftsnæringen vil det være et ledd i å utvikle en bærekraftig samisk næring.

Begrunnelse
Jordbruket utgjør en viktig del av det materielle grunnlaget for samisk kultur. Det spiller en sentral rolle i å opprettholde de samiske kulturtradisjonene samtidig som det er en viktig sysselsettingsfaktor i de samiske områdene.

Statens *reindriftspolitikk* er en del av statens same- og urfolkspolitikk. Reindriften er en av de sentrale samiske næringer. Reindriften har på linje med resten av det samiske samfunnet vært gjennom store endringer de siste tiårene. Næringen har måttet tilpasse seg nye rammebetingelser som følge av alminnelige samfunnsmessige endringer. Reindriftens næringsmessige og kulturelle betydning for den samiske befolkningen gjør næringen svært betydningsfull i en samepolitisk sammenheng. Reindriftspolitikken kan derfor ikke vurderes isolert ut fra et næringspolitisk perspektiv. Lovgiver og øvrige myndigheter må alltid ta hensyn til at reindriften i tillegg er en særegen samisk livsform og en sentral kulturbærer.

8. Sosial- og helsedepartementet

Sosial- og helsedepartementet har for 2002 foreslått bevilget til Sametinget over kap. 701 post 21.05 kr 5 800 000. Sametinget foreslår for 2003 en økning til *kr 7 000 000*.

Tabell 8.1 (i 1 000 kr)

	Helse- og sosialsaker	**2002**	**2003**	**+/-**
Kap.post	**701.21.05**	**5 800**	**7 000**	**1 200**

8.1 Helse- og sosialsaker

Mål og tiltak

Sametingets mål med helse- og sosialsatsingen er å utvikle et likeverdig tilbud av helse- og sosialtjenester til det samiske folket.

Sametinget vil prioritere arbeidet med samisk helse- og sosialpolitikk. I samarbeid med sentrale myndigheter vil Sametinget arbeide for en best mulig evaluering av gitte prosjektmidler i prosjektperioden som avsluttes 31.12.02. Sametinget forventer at ordningen fortsetter etter evalueringen. Formen på ordningen vil imidlertid avhenge av evalueringsresultatet. Tildeling av prosjektmidler til ulike prioriterte tiltak vil dermed fortsatt være en sentral arbeidsoppgave.

Utover prosjektmiddeltildeling og oppfølging av dette, samt arbeid med helse- og sosialsaker generelt, ønsker Sametinget å styrke helse- og sosialsatsingen på følgende måte:

- Utvikle Sametingets helse- og sosialpolitikk
- Videreutvikle rollen som samepolitisk premissleverandør vedrørende helse- og sosialsaker i forhold til statlige myndigheter
- Etablere, utvikle og drive informasjonstjeneste, der et viktig arbeidsområde vil være å få samlet informasjonsmateriell og faglitteratur på samisk om helse og sosiale forhold
- Styrke informasjons- og veiledningsvirksomheten om samiske helse og sosiale forhold, samiske brukeres behov, om brukernes rettigheter i helse- og sosialtjenesten og formidle kontakt med det samiske folk
- Utvikle samarbeidet om samiske helse- og sosialsaker med andre nordiske land
- Styrke arbeidet med urfolks helseforhold, blant annet i forhold til Verdens helseorganisasjon (WHO)

For å følge opp arbeidet med samiske helse- og sosialsaker foreslås det en økning på overføringen fra Sosial- og helsedepartementet til *kr 7 000 000*. Dette inkluderer også en styrking av Sametingets administrasjon til 2 faste stillinger.

9. Utenriksdepartementet

Sametinget foreslår for 2003 å opprette en ny post 50 til driftsutgifter på *kr 600 000* overført fra Utenriksdepartementet.

Tabell 9.1 (i 1 000 kr)

	Driftsutgifter	**2002**	**2003**	**+/-**
Kap.post	**Post 50 *(ny)***	**0**	**600**	**600**

9.1 Driftsutgifter

Urfolksrettigheter og internasjonalt arbeid

Mål og tiltak

Sametinget skal legge vekt på aktiv deltakelse i internasjonalt arbeid med urfolksspørsmål for en styrking av urfolks situasjon i verden generelt og samene som urfolk spesielt. Det internasjonale arbeidet skal skje gjennom deltakelse i prosesser og programmer som vedrører urfolk på internasjonalt og grenseregionalt nivå, dette gjelder også på nordisk nivå.

Sametinget vil legge vekt på den utviklingen som skjer internasjonalt innen urfolksrettigheter. Urfolksrettigheter inkludert urfolks rett til selvbestemmelse, vil være essensielt i Sametingets arbeid internt og i samarbeidet med sentrale myndigheter.

Sametinget vil prioritere det internasjonale urfolksarbeidet ved aktiv deltakelse på møter, konferanser og seminarer. En viktig del av arbeidet vil være å utvikle samarbeidet med de sentrale myndigheter. Det er mange internasjonale prosesser som krever aktiv deltakelse og involvering fra Sametingets side. Sametinget vil derfor ha behov for ressurser til en stilling på *kr 600 000* for dette arbeidet.

Begrunnelse

Sametinget vil fortsatt legge vekt på å delta aktivt i det internasjonale arbeidet med urfolksspørsmål. Dette er et arbeid som krever en målrettet innsats i de ulike prosesser og programmer som er relevant for situasjonen for urfolk verden over. Dette gjelder deltakelse i Arktisk råd og Barentssamarbeidet, oppfølging av arbeidet i FN med urfolksrettigheter og spørsmål – her under arbeidet med urfolkserklæringen. Videre gjelder dette oppfølging av Permanent forum og oppfølgingsarbeidet rundt konvensjon om biologisk mangfold, samt arbeidet i WHO og andre aktuelle FN organer som må vies oppmerksomhet fra Sametingets side.

10. Fiskeridepartementet

Sametinget foreslår for 2003 å opprette en ny post 50 på *kr 3 000 000* til fiskeritiltak overført fra Fiskeridepartementet.

Tabell 10.1 (i 1 000 kr)

	Fiskeritiltak	**2002**	**2003**	**+/-**
Kap.post	**Post 50 *(ny)***	**0**	**3 000**	**3 000**

10.1 Fiskeritiltak

Mål og tiltak
Sametinget skal virke til å bevare og utvikle fiske som primærnæring gjennom oppbygging av land- og mottaksanlegg, flåte, oppdrettsanlegg, forvaltningsmessige ordninger og lokaltilpassede reguleringer.

Sametinget holder fast ved tidligere beskrevet behov og ber derfor om at Fiskeridepartementet over statsbudsjettet for 2003 setter av *kr 3 000 000* til tiltak i samiske kyst- og fjordområder. Midlene skal nyttes til utbygging av infrastruktur og fiskerirelaterte utviklingstiltak, slik det bl.a. framgår av Sametingets handlingsplan for samiske kyst- og fjordområder og innstillingen fra Samisk fiskeriutvalg.

Begrunnelse
Sametinget har kontakt med fiskerimyndighetene gjennom møter mellom politisk ledelse i tinget og i Fiskeridepartementet. Sametinget er ikke representert i forhandlingene med Norges Fiskarlag om næringsavtale eller i den Norsk-russiske fiskerikommisjonen om størrelse på fiskekvotene (TAC). Sametinget er kun representert med et fast medlem i Reguleringsrådet. Fiske i samiske kyst- og fjordområder er svært viktig for både kultur, språk og næring. Dette gjør bl.a. at fiskeriene spiller en avgjørende rolle for bosetningen i samiske kyst- og fjordområder. Sametinget har siden tinget ble etablert i 1989 arbeidet aktivt for at fiskerne i kyst- og fjordområdene beholder fiskerettighetene og at de ikke forsvinner ut av områdene. Ettersom Sametinget ikke har noen direkte forhandlinger med staten om midler for å styrke fiskeriene som næring i samiske områder er tinget avhengig av at de sentrale fiskerimyndighetene tar hensyn til samiske interesser på andre måter.

Sametinget har fram til i dag løst ressursspørsmålet til fiskeriene innenfor ordinære budsjettrammer, men for å kunne følge opp dette viktige arbeidet må det i framtiden avsettes egne ressurser til dette.

11. Nærings- og handelsdepartementet

Sametinget forslår å opprette en ny post 50 på til sammen *kr 3 000 000* til driftsutgifter overført fra Nærings- og handelsdepartementet med følgende prioritet:

Tabell 11.1 (i 1 000 kr)

Prioritet	Benevnelse	**2002**	**2003**	**+/-**
1	Driftsutgifter	0	1 400	1 400
2	IKT satsing	0	1 600	1 600
Kap.post	**Post 50 *(ny)***	**0**	**3 000**	**3 000**

11.1 Driftsutgifter

Mål og tiltak
Sametinget skal ivareta samiske samfunnsinteresser i forvaltingen av mineralressursene i samiske områder. Behovet i 2003 er *kr 1 400 000*.

Begrunnelse

Sametinget har i en årrekke arbeidet med spørsmål knyttet til mineralressursforvaltning. Spørsmål knyttet til mineralressursene står sentralt både i den pågående rettighetsprosessen og i konkrete enkeltsaker. Arbeidet med disse spørsmålene er krevende og det er etter Sametingets oppfatning viktig at Nærings- og handelsdepartementet bidrar til å styrke Sametingets kapasitet. Det gjelder overføring av midler til en stilling i tillegg til ressurser til ekstern bistand i form av ekspertfaglige vurderinger.

11.2 IKT satsing

Mål og tiltak

Sametinget skal bistå i utviklingen av informasjons- og kommunikasjonstekniske løsninger som kan utvikle tjenestetilbudet til alle samer i hele Norge. Til nå har slike initiativ vært reist gjennom prosjekter og ad-hoc prosesser, og man ser i dag behovet for økt kapasitet til kontinuerlig arbeid innenfor feltet. Det anmodes derfor om at Nærings- og handelsdepartementet bidrar med ressurser tilsvarende én stilling som IKT-koordinator og ressurser til å finansiere prosjekter og ekstern bistand/kjøp av tjenester. Behovet i 2003 vil være *kr 1 600 000.*

Begrunnelse

Sametinget har etter hvert betydelig erfaring med de utfordringer en liten språkgruppe står overfor innenfor IKT-området. Ny teknologi og problematikken rundt samiske tegn er ett eksempel på konkrete utfordringer vi står overfor. En annen utfordring er de særlige krav som stilles til en moderne samfunnsutvikling innenfor et samfunn som preges av store geografiske avstander og lav befolkningstetthet.

Sametinget har som målsetting å bistå i utviklingen av løsninger som kan utvikle tjenestetilbudet til samer i alle deler av Norge. Dette er et ressurskrevende arbeid. Det krever både aktiv koordinering og kjøp av løsninger og tjenester. Sametinget har allerede i dag forhandlet frem til avtale om støtte for samiske tegn i Microsofts nyeste programvare, herunder fremtidige løsninger.

Forslag 1, representant Steinar Pedersen, Høyre, Flyttsamelista i Kautokeino, Aps sametingsgruppe og SVFs sametingsgruppe:

Sametinget tar utgangspunkt i Sametingsrådets budsjettforslag for 2003, og er enig i at det er mange udekte behov i det samiske samfunnet, som blant annet kan dekkes gjennom en økning av Sametingets budsjett. Forslaget om å øke bevilgningen med 108 millioner kroner i forhold til 2002, bør imidlertid betraktes som en mer langsiktig målsetting. Det sametingsrådet har lagt frem er en viktig behovs analyse, men gir mindre veiledning om hva Sametinget mener er det viktigste som bør gjennomføres i 2003.

Sametinget finner det derfor som mer realistisk og gjennomførbart at den foreslåtte økningen, kr 108 000 000, eller 57.3 %, er det man i samarbeid med sentrale myndigheter bør ta sikte på å kunne dekke opp i løpet av en femårsperiode, med årlige økninger av budsjettet for å oppnå dette nivået. Det vil også være en relativt bratt budsjettøkning sammenliknet med mange andre virksomheter. Sametinget mener at behovene i det samiske samfunnet, etter mange generasjoners fornorsking og fornekting av samisk språk og kultur, er så store og omfattende at det ennå i en periode fremover må gjennomføres en ekstraordinær innsats for å konsolidere samisk språk og kultur.

Disse behovene begynner også å bli vel kjente blant de bevilgende myndigheter. Dette sammen med målsettingen om å gjøre Sametinget til det organet som skal ha den helt sentrale rolle i arbeidet med å sikre samisk språk og kultur i Norge – gjør at den årlige økningen av Sametingets budsjett bør ligge i den størrelsesorden som antydet foran.

Sametinget vil også understreke at man legger avgjørende vekt på at de økte midlene som blir Sametinget til del gjennom budsjettet for 2003, og fremtidige budsjetter, i det aller vesentligste skal gå til tjenesteproduksjon som fremmer aktivitet i det samiske samfunnet, og i minst mulig grad til å øke administrasjonen.

Sametinget vil også knytte noen merknader til det Sametingsrådet sier i sitt fremlegg om at man må frem til en forhandlingsmodell for budsjettsaker. Dette synspunktet er fremmet mange ganger tidligere, og Regjeringen har i stortingsmelding nr. 7, 2000/2001, bedt Sametinget om å konkretisere hva man mener med en forhandlingsmodell. Denne konkretiseringen bør finne sted.

Så lenge dette imidlertid ikke har skjedd, er det vanskelig tenke seg en tradisjonell forhandlingssituasjon for 2003-budsjettet. Det som likevel bør kunne gjennomføres, er at det opprettes et samarbeidsforum mellom Sametinget og Regjeringen for budsjettspørsmål, hvor sentrale departementer som blant annet Finans- og Kommunal- og regionaldepartementet er representert. Et slikt forum vil også kunne gi verdifull erfaring hvis man skulle gå videre på ideen om forhandlinger.

Med et slikt opplegg vil den endelige fordelingen av budsjettet bli et ansvar for Sametinget i enda større grad enn i dag. De politikkområdene som bør ha høyest prioritet i en slik forbindelse er språk, informasjon, herunder midler til manntallsinnskriving og næringer.

Sametingets konklusjon når det gjelder 2003-budsjettet, er derfor: Sametinget går inn for en økning av budsjettet med kr 20 000 000 årlig i 5 år. Dette eksklusiv kostnader til nye oppgaver som Sametinget overtar (pålagte eller ønskede oppgaver). Prioriteringen av økningen som påpekt ovenfor; språk , kultur, informasjon og næringer.

Investeringsutgifter til samiske kulturhus kommer utenom dette, og Sametinget vil presisere at en første bevilgning til Ája sjøsamiske senter må komme i 2003. Sametinget bør gå inn i en dialog med sentrale myndigheter for å få dette til i forhold til den kulturhusplan som foreligger. Et alternativ er også at det lages en egen utbyggingsplan for samiske kulturhus, i tråd med Sametingets tidligere anbefalinger.

Når det gjelder samisk presse er det særdeles viktig å synliggjøre samisk presse. Støtten til den samiske pressen må derfor opprettholdes som en egen post på statsbudsjettet, og ikke blandes sammen med bevilgninger til allmenne kulturformål. Dette må ikke tolkes dit hen at Sametinget ikke selv vil kunne stå for fordelingen ut i fra de rammer staten tildeler Sametinget. En egen post vil bidra til at Regjering og Storting vil bli minnet på at det finnes en samisk presse og vil være nødt til å ta stilling til utviklingen i den. Dette med sikte på at man bør få et dagsavistilbud. Målsettingen er at pressestøtten til samiske aviser må opptrappes til en årlig bevilgning på kr 20 000 000.

Forslag 2, representant Geir Tommy Pedersen, NSRs samarbeidsgruppe og Senterpartiet:

Stryk pressestøtte til samiske aviser i tabell 5.1, og lag egen tabell:.

Ny tabell 5.9

Prioritet	Benevnelse	2002	2003	+/-
1	Pressestøtte til samiske aviser	11 000	16 000	5 000
	Kap. 335.75 Tilskudd til samiske aviser	**11 000**	**16 000**	**5 000**

Samisk idrett, tillegg i tabell 5.5:

Utredning nasjonalt samisk skianlegg kr 1 500 000.

Nytt prikkpkt:

Skiidretten har lange tradisjoner i det samiske samfunnet. Sametinget vil arbeide for at det igangsettes en utredning som belyser alle forhold rundt etablering av et nasjonalt samisk skianlegg:

Siste setning i pkt 5.16 Pressestøtte til samiske aviser, strykes.

Forslag 3, representant Isak Mathis O. Hætta, Frigruppe v/Dáloniid listu:

Side 25, Samiske kulturhus:

Det avsettes kr 1 500 000 til drift av samisk kulturhus i pitesamisk område.

Det avsettes kr 1 500 000 til drift av samisk kulturhus i Masi.

Side 29, Landbruk:

Det avsettes kr 300 000 til forprosjektering av slakteri i Nord-Salten. (kommunene Tysfjord, Steigen og Hamarøy)

III. Votering

Av 39 representanter var 39 tilstede
Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

1. Forslag 1 ble enstemmig vedtatt som merknad til saken.
2. Forslag 2 ble enstemmig vedtatt.
3. Forslag 3 ble enstemmig oversendt Sametingsrådet.
4. Sametingsrådets innstilling, med unntak av vedtatte endringer, ble enstemmig vedtatt.

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Johan Mikkel Sara, saksordfører	
2.	Geir Tommy Pedersen	
3.	Steinar Pedersen	Geir Tommy Pedersen
		Olaf Eliassen
		Johan Mikkel Sara
		Sven-Roald Nystø
		Steinar Pedersen
4.	Sten Jønsson	
5.	Isak Mathis O. Hætta	Geir Tommy Pedersen
		Isak Mathis O. Hætta
6.	Per Solli	
7.	Ann-Mari Thomassen	Steinar Pedersen
		Sten Jønsson
		Willy Ørnebakk
		Ann-Mari Thomassen
8.	Geir Tommy Pedersen	
9.	Olaf Eliassen	
10.	Olav Dikkanen	
11.	Ragnhild L. Nystad	
12.	Sven-Roald Nystø	
	Steinar Pedersen (om forslaget)	
13.	Åge Nordkild	
14.	Svein Peter Pedersen	
	Steinar Pedersen	
15.	Geir Tommy Pedersen	
16.	Gunvald Nilsen	
17.	Ragnhild L. Nystad	
18.	Johan Mikkel Sara, saksordfører	
	Steinar Pedersen (om forslaget)	
	Isak Mathis O. Hætta (om fors.)	
	Isak Mathis O. Hætta (om fors.)	
	Johan Mikkel Sara (om fors.)	
	Geir Tommy Pedersen (om fors.)	

VI. Sametingets vedtak etter voteringen

Statsbudsjettet 2003

1. Rammer for budsjettarbeid

Sametinget viser til Regjeringens forslag til statsbudsjett 2002. Sametinget foreslår følgende endringer for 2003:

Tabell 1.1. (i 1000 kr)

Kap.post	**Benevnelse**	**2001**	**2002**	**2003**	**+/-**
540.50	Sametinget, KRD	106 900	120 100	135 300	15 200
206.50	Sametinget , KUF	25 954	25 687	32 633	6 946
Øvrige kapitler	KUFs budsjett. Se tabell 3.1.	-	-	17 367	17 367
856.50	Sametinget , BFD	8 110	8 113	12 800	4 687
320.53	Sametinget, KD	3 626	29 100	67 532	38 432
335.75	Sametinget, KD		11 000	16 000	5 000
1429.72.7	Sametinget, MD	1 000	1 000	4 800	3 800
1147.50/1150.11	Sametinget, LD**	*4 000*	*4 000*	*4 000*	0
701.21.05	Sametinget, SHD*		5 800	7 000	1 200
Post 50	Sametinget, U D *(ny)*	-	-	600	600
Post 50	Sametinget, FD *(ny)*	-	-	3 000	3 000
Post 50	Sametinget, NHD *(ny)*	-	-	3 000	3 000
	Sum	**145 590**	**200 800**	**300 032**	**99 232**

*Bevilgningen fra Sosial- og helsedepartementet vil bli endelig fastsatt i januar 2002.

** Inngår ikke i totalsummen da de bevilges over næringsavtaler og ikke som fast bevilgning over statsbudsjettet.

I tillegg disponerer Sametinget en del midler som år for år overføres virksomheten fra øvrige finansieringskilder. Disse er uforutsigbare mht. årlig størrelse, og er gjenstand for særskilt rapportering. Dette er for eksempel bidrag fra avtalepartene i reindriftsforhandlingene og jordbruksforhandlingene. Tilsvarende gjelder midler som ytes til prosjekter og annet. Felles for disse er at de ikke inngår i en fast overføring til Sametingets budsjett. Sametinget har satt opp en rekke målsettinger i sametingsplanen, som er Sametingets langtidsplan. Sametingsplanen er hoveddokumentet for utformingen av budsjettet. I tillegg legger Sametinget vedtatt politikk i andre delplaner, meldinger og vedtak til grunn for utformingen av budsjettets mål, strategier og tiltak.

Sametingets overordnede mål er:

"Kulturell kontinuitet med grunnlag i samenes status og rettigheter som folk og urfolk"

Perspektivene miljø, likestilling og informasjon er gjennomgripende i utforming og iverksetting av Sametingets politikk på alle områder.

Sametinget foreslår følgende rammefordeling på hovedpoststedene for 2003.

Tabell 1.2 (i 1000 kr)

Post	Benevnelse	2001	2002	2003	+/-
01	Driftsutgifter pol. ledelse	8 548	11 060	11 060	0
01	Driftsutgifter adm.	45 845	48 168	60 456	12 288
21	Spesielle driftsutgifter	1 800	3 412	5 412	2 000
51	Næringsutvikling	22 210	21 630	24 630	3 000
52	Kultur	17 235	29 719	56 843	27 124
53	Samisk språk	19 856	29 200	38 250	9 050
54	Miljø- og kulturvern	1 970	10 515	22 294	11 779
55	Andre tilskudd (politisk arbeid)	5 762	4 900	4 900	0
56	Opplæring	21 064	20 714	45 687	24 973
57	Internasjonalt samarbeid	1 300	1 100	1 100	0
59	Helse- og sosialsatsing	0	5 200	6 400	1 200
60	Bibliotekbusser	0	4 182	5 500	1 318
61	Likestillingstiltak	0	0	1 500	1 500
	SUM	**145 590**	**189 800**	**284 032**	**94 232**
	Samiske aviser*	-	11 000	16 000	5 000
	TotalSUM	**145 590**	**200 800**	**300 032**	**99 232**

* Pressestøtte til samiske aviser kap. 335.75, Kulturdepartementet

Sametinget har fremmet krav om en forhandlingsmodell med regjeringen i arbeidet med samiske saker. Arbeidet med budsjettet og nye behov vil kunne være et element som relativt lett kan inngå som en del av et forhandlingsopplegg. Her vil man gjennom reelle forhandlinger avdekker finansielle behov og ansvarsfordeling, og komme til enighet om rammene for budsjettene år for år. Et slikt system vil bedre dialogen og samarbeidet om de utfordringer man står overfor i samepolitikken.

I årets budsjettbehandling fremmes det behov om økning i budsjettet overfor 10 departementer. Dette er i tråd med regjeringens nye opplegg der det legges til grunn at de enkelte fagdepartement også har et selvstendig ansvar i forhold til Sametingets budsjett. Med bakgrunn i at Sametinget er en nettobudsjettert virksomhet forutsettes det at departementene forbereder eventuelle overføringer til Sametinget i form av post 50 bevilgninger. Det forutsettes videre at Kommunal- og regionaldepartementet som samordningsdepartement i samiske saker, koordinerer arbeidet med budsjettet.

Sametinget merker seg at manglende prisjustering av bevilgningene i de ulike departementenes budsjett setter Sametinget i en vanskelig situasjon. For 2002 er det totalt sett en underdekning på nærmere kr 1 000 000 i forhold til bevilgningene i 2001. Dette vil medføre en svekking av tiltakene til samiske formål, og Sametinget har vanskelig for å forstå bakgrunnen for en slik manglende oppfølging fra regjeringen. Sametinget vil be om at departementene for fremtiden konsekvent redegjør for prisstigningskompensasjon i budsjettene. Det samiske samfunn kan ikke akseptere en svekking av overføringene til samiske formål i denne fasen av samfunnsutviklingen.

Sametinget har i forslaget nedenfor lagt til grunn at de ulike departementer hver for seg disponerer midler til samiske formål.

Eksisterende tiltak er foreslått videreført slik det fremgår i fordelingen av 2001-budsjettet. Det er i forbindelse med budsjettet 2002 reist spørsmål til det enkelte fagdepartement om nye behov med prioriterte tiltak for hvert enkelt departement.

2. Kommunal- og regionaldepartementet

Kommunal- og regionaldepartementet har for 2002 foreslått bevilget over kap 540 post 50 kr 120 100 000. Sametinget foreslår for 2003 en økning til *kr 135 300 000*. Økningen på kr 15 200 000 har følgende prioritet:

Tabell 2.1 (i tusen kr)

Prioritet	Benevnelse	**2002**	**2003**	**+/-**
1	Rett til opplæring i samisk	0	3 000	3 000
2	Driftsutgifter	0	5 150	5 150
3	Utredninger	0	1 000	1 000
4	Utdanningsstipend	1 000	1 300	300
5	Samiske språksentre	2 000	4 000	2 000
6	Språkarbeid utenfor f.v.omr.	2 450	4 000	1 550
7	Samisk språkkampanje og moderne teknologi	0	2 200	2 200
	Kap. 540.50 Sametinget*	**120 100**	**135 300**	**15 200**

*Øvrige tiltak er ikke listet opp, og tabellen gir dermed ikke en samlet oversikt over bruken av midler i 2002 som også videreføres i 2003. For en slik oversikt vises det til Sametingets budsjett for 2002.

2.1 Rett til opplæring i samisk

Mål og tiltak

Sametinget må arbeide for å sikre enkeltpersoners rettigheter i forhold til samelovens språkregler. Ved siden av loven som virkemiddel for sikring av samisk språk, må det også benyttes økonomiske ressurser, i dette tilfellet gjennom etablering av stipendordninger for opplæring i samisk.

Sametinget fremmer forslag om at det gis økonomisk støtte til utdanningsstipend til voksne personer som ønsker å få opplæring i samisk. Tilskuddsrammen foreslås i første omgang satt til *kr 3 000 000*.

Begrunnelse

Etter Samelovens språkregler har enhver rett til opplæring i samisk i henhold til § 3-8. I realiteten viser det seg at § 3-8 og dens forskrifter kun gjelder nordsamisk for DAVVIN- og SÁMÁS-kursene og for voksenopplæringsorganisasjonene.

Samelovens språkregler § 3-7 gir tilsatte som arbeider i et offentlig organ i forvaltningsområdet, rett til permisjon med lønn for å skaffe seg kunnskap i samisk. Loven er ikke et tilstrekkelig virkemiddel til å øke samisk kompetanse i offentlige organ innenfor forvaltningsområdet til samisk språk.

Sametingets utfordring er å informere om hvilke rettigheter enkeltpersoner har til bruk av og opplæring i samisk språk i henhold til Samelovens språkregler og lov om voksenopplæring. Det ligger et stort arbeid i å nå målsettingen i samelovens § 1-5, som sier at samisk og norsk er likeverdige og likestilte språk.

Det samiske folk har fortsatt stort behov for en alfabetisering.

Skal samelovens språkregler gis et reelt innhold, er det viktig at det følges opp med økonomiske virkemidler. Utover tospråklighetstilskudd til samiske kommuner og midler til samiske språkprosjekter har det ikke vært gjort noen innsats for å følge opp samelovens språkregler. Sametinget forventer at regjeringen muliggjør en aktivisering og vitalisering av samisk som et offisielt språk i Norge.

2.2 Driftsutgifter

Mål og tiltak

- Utvikle et variert næringsliv i de samiske bosettingsområdene
- Effektiv økonomistyring i henhold til økonomireglementet
- Skape et differensiert, aktivt og utviklet samisk samfunnsliv gjennom grenseoverskridende samarbeid.

Dette gir et klart behov for styrking av de administrative driftsutgiftene gjennom opprettelse av totalt 3 nye faste stillinger og en prosjektstilling, samt øvrige driftskostnader. Disse utgjør totalt *kr 5 150 000* for 2003.

Stedlig kontor i Oslo:

Sametinget har gjennom en årrekke vurdert etableringen av et stedlig kontor i Oslo. Hensikten er å styrke den løpende kontakten med norske myndigheter og ivareta enkelte representasjons- og informasjons-oppgaver for Sametinget. For å gjennomføre en slik etablering er det behov for å styrke driftsbudsjettet med kr 1 000 000.

Næringsutvikling:

Sametinget har de siste årene hatt en økning i virkemiddelordningene. Sametinget har også overtatt ordninger og ansvarsområder som har gitt organisasjonen flere ansatte. Samtidig har det de siste årene vært en radikal omlegging av statens økonomireglement. Sametinget fikk i sin tid ikke økte ressurser ved innføringen av det nye økonomireglementet fordi virksomheten da ble vurdert å være for liten for slik ekstra ressurstilførsel. Siden de vurderingene ble foretatt, har Sametinget nærmest fordoblet antall ansatte. Dette har resultert i at Sametinget har store vanskeligheter med å følge opp økonomireglementet på en tilfredsstillende måte. For Kultur- og næringsavdelingen vil det være behov for den samme bemanningen som for 2002 inkludert økning med 2 nye stillinger. Det gjelder en fast stilling som rådgiver innen plan og utredning som utgjør kr 600 000 årlig og en førstekonsulent som har ansvaret for reindriftssaker med behov for kr 600 000 årlig.

Videre er det en prioritert oppgave å følge opp Sametingets vedtak i sak 10/01 *Utviklingsprogram for duodji* . Utviklingsprogrammet medfører behov for en prosjektstilling og midler til drift av programmet. Det er budsjettert med kostnader til en prosjektstilling på kr 750 000 og med kr 400 000 til øvrige driftskostnader. Resten av kostnadene dekkes eksternt.

Interreg:
Ved forvaltning av Interreg-program III på norsk side må det opprettes en særskilt stilling. Budsjettbehovet er kr 600 000 årlig. Dette er det lagt opp til i programforslaget for de samiske delprogrammene for Nordkalotten og det sørsamiske området.

Samisk Parlamentarisk Råd:
Målet er at Samisk parlamentarisk råd skal utvikles til å bli et forum der sametingene i felleskap kan forme politikken i saker som angår det samiske folket på tvers av landegrensene. Samisk parlamentarisk råd ble konstituert 2. mars 2000. Rådet skal være et samarbeidssorgan for sametingene på finsk og norsk side. Samisk parlamentarisk råd vil være et ankerfeste for de sakene sametingene mener bør ha et felles ståsted.

Tiltaket for å nå målet er at Sametinget prioriterer saksforberedelse og møter i Sametingets delegasjon til Samisk parlamentarisk råd, og i Samisk parlamentarisk råd. Til dette arbeidet er det behov for kr 600 000 til dekning av driftskostnader i 2003.

Nordisk samarbeid:
Målet er å utvikle et reelt samarbeid mellom sametingene og regjeringene i Finland, Sverige og Norge. Spesielt viktig er arbeidet med oppfølging av en nordisk samekonvensjon. Sametinget vil prioritere det årlige møtet mellom sameministrene og sametingspresidentene. Dette medfører at det på administrativt nivå er nødvendig å forberede og delta i møter som avholdes mellom regjeringene og sametingene. Til dette arbeidet er det behov for kr 600 000 til dekning av driftskostnader i 2003.

Valg:
Fullmaktkomitéens innstilling, valgregelutvalgets innstilling og Sametingets behandling vil legge føringer på hvordan arbeidet med valg skal følges opp.

2.3 Utredninger

Mål og tiltak
Sametinget skal være premissleverandør for vern, styrking og utvikling av samisk kultur, samfunn og næringer. Dette gir et klart behov for utredninger og evalueringer innenfor viktige samepolitiske områder. Sametinget har behov for å styrke sitt budsjett med *kr 1 000 000* til utredninger, evalueringer og meldinger.

Begrunnelse
Sametinget er først og fremst et politisk organ. Det er derfor avhengig av å kunne gjennomføre utredninger og utvalgsarbeid som kan danne beslutningsgrunnlag og grunnlag for konstruktiv dialog med sentrale og lokale myndigheter. Sametinget har en sentral posisjon for samisk politikkutvikling og samfunnsforming. En slik rolle kan bare fylles ved at Sametinget settes i stand til å ta initiativ og gjennomføre utredninger og utvalgsarbeid innenfor sentrale samepolitiske felt.

Utvalgsutredninger er også viktige for å involvere ulike samiske miljøer og interesser i utformingen av samepolitikken. De har på den måten også et viktig demokratisk element i seg.

2.4 Utdanningsstipend

Mål og tiltak

Sametinget skal motivere ungdom i videregående skole til å velge opplæring i eller på samisk. Ordningen skal bidra til at ungdom får styrket sin kompetanse i samisk språk gjennom tildeling av utdanningsstipend. Antallet elever som velger samisk i videregående opplæring, er økende. Det er derfor behov for å øke stipendordningen til *kr 1 300 000*.

Begrunnelse

Stadig flere samiske elever bruker sin individuelle rett til opplæring i samisk. En økning av elevantallet medfører at stipendordningen må styrkes. Hvis den enkelte elevs stipendandel blir mindre, vil stipendordningens motiverende faktor svekkes betydelig.

2.5 og 2.6 Samiske språksentre og språkarbeid utenfor forvaltningsområdet til samisk språk

Mål og tiltak

Sametinget skal styrke og fremme samisk språk ved å bidra til å opprette språksentre som arenaer for samhandling mellom generasjoner, og ved å støtte prosjekter og språkplaner i de områder der språket står særlig svakt. Det skal særlig være fokus på tilrettelegging for barn og unges bruk av språket.

Begrunnelse

Sametinget ser at i områder hvor det er opprettet språksentre, har arbeidet med å fremme språket vært vellykket. Derfor er opprettelsen av språksentre svært gode språkutviklingstiltak. I 2001 bevilget Sametinget kr 1 600 000 til 4 språksentre; Porsanger, Kåfjord, Evenes (Várdobáiki) og Tysfjord (Árran) fikk hver en fast støtte på kr 400 000.

I 1998 fikk Sør-Varanger og Nesseby kommuner tildelt midler til et språkprosjekt. Ut i fra dette språkprosjektet ble det i 2001 etablert et nytt språksenter i Nesseby. Senteret heter Isak Saba guovddáš. Det ble foreslått at senteret burde få fast støtte fra 2002, i likhet med de fire sentrene som inntil da fikk fast støtte. Dette tilsier at det fra 2002 er 5 sentre som får fast støtte fra Sametinget. Størrelsen på støtten bør ikke reduseres. Dermed er budsjettbehovet på post 53.2 kr 2 000 000 i 2002.

De etablerte språksentrene må få anledning til å utvide virkeområdet slik at de fungerer som regionale språksentre. Ytterligere nye faste språksentre bør etableres i Alta, Ullsfjord, Senja og i sørsamisk område.

Alta, Senja og sørsamisk område har ikke kommet så langt i prosessen med å etablere faste språksentre. Dermed ble det foreslått at prioriteringer i forhold til disse legges til språkprosjekter utenfor forvaltningsområdet i 2002.

Den samlede rammen for virkemidler foreslås til 10 språksentre for 2003:

Tabell 2.2 (i 1000 kr)

Språksentre:	**2002**	**2003**	**+/-**
Porsanger	400	400	0
Kåfjord	400	400	0
Tysfjord	400	400	0
Evenes	400	400	0
Varanger	400	400	0
Ullsfjord (Tromsø kommune)	0	400	400
Alta	0	400	400
Senja	0	400	400
Sør-samisk område	0	400	400
Oslo	0	400	400
SUM	**2 000**	**4 000**	**2 000**

Sametinget har derfor ytterligere behov for en økning av midler til språksentre på kr 2 000 000 totalt *kr 4 000 000* for 2003.

Sametinget ser behov for å øke rammen for prosjektmidler til språkarbeid utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. I 2001 var rammen på kr 2 406 000 og det legges opp til en økning på kr 44 000 i 2002. For 2003 foreslår Sametinget at rammen blir økt betydelig mer med den begrunnelse at Sametinget nå har fått styrket sin administrasjon med fagkonsulenter innen sør- og lulesamisk. Dette vil medføre at man mer aktivt kan jobbe med å følge opp språkplanene for sørsame- og lulesameområdet, som igjen vil føre til at flere vil søke om prosjektmidler for å revitalisere og utvikle samisk språk.

Den samlede rammen for midler til språkarbeid utenfor forvaltningsområdet for samisk språk forslås til *kr 4 000 000* i 2003.

Tabell 2.3 (i 1000 kr)

Språkprosjekter:	**2002**	**2003**	**+/-**
Sum	**2 450**	**4 000**	**1 550**

2.5 Samisk språkkampanje og moderne teknologi

Mål og tiltak

Samisk språk bør utvikles gjennom en bevisst bruk av moderne teknologi. Offentlige instanser og organisasjoner må motiveres til aktiv bruk av samisk språk. Arbeid med språk er et langsiktig og kontinuerlig arbeid. Dette gjelder også arbeid med språk innenfor moderne teknologi. Sametinget har derfor et budsjettbehov på til sammen *kr 2 200 000* til arbeid med samisk språk knyttet til moderne teknologi og aktiv bruk i offentlige og private rom.

Begrunnelse

Språket utvikles ved bruk. Moderne teknologi gir samisk store utviklingsmuligheter. Sametinget bør skaffe seg et bevisst forhold til teknologien, både i forhold til det som skjer med kulturen når stadig mer av

kommunikasjon og informasjon skjer ved datateknikk, og når moderne teknologi bærer i seg store muligheter, både administrativt og faglig.

Samisk språk er under hardt press. Det er derfor viktig å sørge for å ta i bruk og ha et aktivt forhold til nye arenaer hvor samisk kan brukes. Det vil være behov for å utvikle språkfaglig diskusjonsforum på nettet, bruke internett i forbindelse med informasjon, utgi terminologilister, ordbøker, leksikon på internett og bruke multimedia i utvikling av samisk.

Det er videre nødvendig å videreutvikle orddatabank-systemet. Dette må skje gjennom å lage en utviklingsplan for orddatabanken. Planen vil inneholde: Ordbøyningsprogram som viser hvordan ordene bøyes, rettskrivningskontroll, lyd og bilde til søkeord, samisk språkkurs på nettet med linker til orddatabanken og innarbeiding av lule- og sørsamisk terminologi i orddatabanken.

Språket er kulturens sterke støttepilar. Språket er det sterkeste båndet til kulturens innerste vesen. Språket bidrar til at samisk kultur fremdeles lever. Sametinget ser et behov for å arbeide aktivt og direkte overfor offentlige organ, organisasjoner og privatpersoner for bruk av samisk.

Tabell 2.4 (i 1000 kr)

Språk og moderne teknologi	**2002**	**2003**	**+/-**
Språkkampanje	0	1 000	1 000
Språk og moderne teknologi	0	1 200	1 200
Sum	**0**	**2 200**	**2 200**

3. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet

Tabell 3.1 (i 1000 kr)

Prioritet	Benevnelse		**2002**	**2003**	**+/-**
1	Driftsutgifter	*	11 683	12 883	1 200
”	Spesielle driftsutgifter	**	1 800	1 800	0
”	Samiske særskilt tilrettelagte læremidler	***	1 750	2 250	500
”	Læremidler til grunnskole og videreg.oppl.	***	9 104	14 000	4 896
”	Særskilte tiltak innen spesialpedagogikk	***	1 350	1 700	350
Kap.post	**206.50 (ordinær tildeling)**		**25 687**	**32 633**	**6 946**
2	Kvalitetsutvikling i skole og opplæring	****		5 200	
3	IKT-tiltak (kap 248)	****		8 000	
4	Innkjøpsordning for samisk faglitteratur		0	200	200
5	Opplæringstiltak for voksne samer (kap 258)	****	0	2 600	2 600
6	Nye satsingsområder (kap 226)	*****		1 367	1 367
	Øvrige kapitler over KUFs budsjett			**17 367**	
	Samlet pott fra Kirke-, utdannings- og forskningsdep.			**50 000**	

* Tall innbakt i tabell 1.2. under post 01 driftsutgifter administrasjon

** Tall innbakt i tabell 1.2 under post 21 spesielle driftsutgifter

*** Tall innbakt i tabell 1.2 under post 56 opplæring

**** Tildeling for 2002 foreligger ikke. Det søkes om midler til disse tiltak gjennom særskilt tildeling for budsjettåret 2002. All tildeling til opplæringsformål bør komme som en samlet post 50 bevilgning fra og med budsjettåret 2003.

***** Dersom det i departementet settes av midler til nye satsingsområder, må det samtidig tildeles en prosentandel til Sametinget. For 2003 er dette anslått til kr 1 367 000.

3.1 Driftsutgifter

Mål og tiltak

- Sametinget skal bidra til at voksne samer kan realisere retten til videregående opplæring slik kompetansereformen legger opp til
- Sametinget skal se til at utvikling av støtteordninger, avtaler om læremiddelutvikling og retten til opplæring følger gjeldende lover og forskrifter.

Dette setter klare krav til Sametinget for veiledning, rådgivning og vurderinger som krever en styrking av det administrative driftsbudsjettet med to nye stillinger. I tillegg har opplæringsavdelingen behov for økte leiearealer, noe som vil medføre økte utgifter til drift. Totalt behov er *kr 1 200 000*.

Mål

- Arbeide for å realisere målene i samisk FoU-plan

Tiltak

- Arbeide for at det blir satt av midler til samisk forskning, forsøks- og utviklingsarbeid innenfor fagfeltet utdanning
- Bidra til at det foreligger tilstrekkelig dokumentasjon av situasjonen i samisk skole som igjen danner grunnlag for tiltak
- Bidra til at det bygges opp solide samiske forskningsmiljøer.

Begrunnelse

Sametinget har gitt en høringsuttalelse til NOU 2000:3, og har i den forbindelse uttalt at *Sametinget ser nødvendigheten av at samisk lærerutdanning skal være en forskningsbasert lærerutdanning og støtter utvalgets vurdering i dette. Forskning og utviklingsarbeid er en svært viktig forutsetning for realiseringen av en samisk lærerutdanning, og er ett av de viktigste tiltak som kan sette det samiske samfunnet i stand til selv å bevare og utvikle samisk språk og kulturtradisjon.*

Sametinget støtter utvalgets vurdering om at det er av grunnleggende betydning for å styrke og realisere samisk lærerutdanning at det bygges opp større og stabile fagmiljøer der forskning og høyere utdanning er samlet, og der et samisk helhetsperspektiv ivaretas. Sametinget må derfor påpeke at en forskningsbasert samisk lærerutdanning innebærer at det må skje en storstilt satsing på forsknings- og utviklingsarbeid ved de institusjoner som har et spesielt ansvar for realiseringen av en samisk lærerutdanning.

Sametinget har videre uttalt:

Sametinget understreker viktigheten av samisk-språklige forskningsmiljøer hvor samisk språk anvendes innenfor forskningen. Sametinget vil samtidig også understreke i tråd med Norges forskningsråds utredning om samisk forskning, at den faktiske språkbeherskelsen i samisk språk er høyst ulik blant samene. Særlig i sør- og lulesamisk område og i samiske kyst- og fjordstrøk vil en kunne oppleve en ytterligere svekkelse av samisk kultur hvis man uten unntak skulle kreve samisk språkbeherskelse av alle forskere innenfor samiske forskningsfelt. Det er viktig å bygge opp samisk-språklig forsknings-kompetanse, men dette må balanseres slik at det samiske samfunn ikke "mister" forskerrekrutter pga språkkrav som kan virke urimelig høye. Sametinget understreker viktigheten av åpne og inkluderende forskningsbaserte virksomheter.

Sametinget understreker også at forsknings- og utviklingsarbeid i forhold til samisk lærerutdanning må bygge på og inneha et tospråklighetsperspektiv, et urfolksperspektiv og et flerkulturelt perspektiv. Det vises bl a til L97 Samisk hvor et tospråklighets-, et urfolks-, og et flerkulturelt perspektiv i opplæringen særlig vektlegges.

Sametinget bemerker i denne sammenheng utvalgets forslag om etablering av flere rekrutteringsstillinger/stipendiater for å kunne bygge opp et samisk forsknings- og utdanningsnettverk. Sametinget mener det er fornuftig å se en slik oppbygging opp mot et 10-års program for oppbygging og utvikling av samisk høyere utdanning og forskning. Sametinget har allerede i 1997 i forbindelse med behandlingen av Sametingets egen forskningsplan tatt til orde for at det må igangsettes et 10-års rekrutteringsprogram innenfor samisk forskning. Rekruttering gjennom et stipendiatprogram må utvikles gjennom flere faser dersom det skal være realistisk å få gjennomført et slikt program. Et slikt rekrutteringsprogram må ikke kun knyttes opp mot oppbygging av samisk lærerutdanning, men programmet må ta høyde for ulike behov innenfor samisk høyere utdanning og forskning.

Sametinget understreker også viktigheten av at ressursoppbygging gjennom et rekrutterings-program til samisk forsknings- og utviklingsarbeid må skje til ved de utdanningsinstitusjonene som har fått eller vil få klart definerte oppgaver i forhold til samisk

3.2 Spesielle driftsutgifter

Posten skal brukes til utgifter knyttet til oppdragsvirksomhet og til læremiddelproduksjon som Sametinget selv står for . Behovet for 2003 settes til *kr 1 800 000*.

3.3 Samiske særskilt tilrettelagte læremidler for barn, unge og voksne

Mål og tiltak

Sametinget har i tråd med nasjonale føringer utarbeidet en handlingsplan for samiske særskilt tilrettelagte læremidler for barn, unge og voksne for perioden 2001-2004. Denne planen harmonerer med den nasjonale planen og skal dekke behov for samiske læremidler for fagområdet. Sametinget har fått en årlig bevilgning til dette formål på kr 1 750 000. I handlingsplanen for 2001-2004 legges det opp til en årlig bevilgning på *kr 2 250 000*. Dette beløpet omfatter Sametingets innsats på området. I handlingsplanen legges det opp til at utvikling av samiske særskilt tilrettelagte læremidler skal skje i nært samarbeid med Læringssenteret, Statlig spesialpedagogisk støttesystem (Statped) og samiske miljøer med kompetanse på fagområdet.

3.4 Læremidler til grunnskole- og videregående opplæring

Sametinget har utarbeidet en strategisk plan for læremiddelutvikling. I planen forutsettes en årlig bevilgning på *kr 14 000 000*.

3.5 Særskilte tiltak innen spesialpedagogikk

Sametinget har fått en tildeling til styrking av det spesialpedagogiske feltet og til kompetanseheving innenfor spesialpedagogikk i samiske områder. Bevilgningen foreslås på samme nivå som tidligere. Midlene brukes i tråd med Sametingets plan for spesialpedagogisk kompetanseheving. Budsjettbehovet for 2003 settes til *kr 1 700 000*.

3.6 Kvalitetsutvikling i skole og opplæring

Mål

Sametinget skal sikre god kvalitet på opplæringen som gis i og på samisk. Antallet samiske elever som gjennomfører videregående opplæring innen normert tid, må også økes. Dette gjør det nødvendig å videreføre og styrke utviklingsprosjekter.

Midler til tiltak som Sametinget initierer med grunnlag i loven/kvalitetsutvikling:

I Opplæringsloven fremgår det at Sametinget gir forskrifter om læreplaner i samisk i grunnskole og videregående opplæring og om læreplaner i særskilte samiske fag i videregående opplæring. Dette innebærer at Sametinget kan ta initiativ til revidering eller utarbeiding av nye læreplaner. Dette må det settes av midler til. Når Sametinget er tilkjent et ansvar, kan en ikke bruke tid på begrunnelse ovenfor Kirke-, Utdannings- og Forskningsdepartementet for å få midler til arbeidet. Det må tas høgde for at det i systemet er satt av midler til læreplanutvikling.

Et eksempel er at reindrift som lærefag ble godkjent i februar 2001. Det var ikke satt av midler til læreplanutvikling i budsjettet for 2001. Dette skapte problemer og gjorde det umulig å iverksette læreplanarbeid.

Tiltak

- Tilrettelegge for oppfølging av L97 Samisk og samiske læreplaner i videregående skole, slik at opplæringen sikres innhold og kvalitet som gir grunnleggende kunnskap.
- Arbeide for etablering av reindrift som lærefag og revidering av læreplaner i videregående opplæring.

Budsjettbehovet til kvalitetsutvikling i skole og opplæring settes til *kr 5 200 000* for 2003.

Begrunnelse

Sametinget er gjennom opplæringsloven overført myndighet til å fastsette læreplaner i samisk og særskilte samiske fag i videregående opplæring. Dette innebærer at Sametinget selv kan ta initiativ til revidering eller nyutvikling til læreplaner. Dermed må det finnes en egen bevilgning, slik at det er mulig å realisere intensjonene i Opplæringsloven. Sametinget må også ha midler til å prøve ut læreplaner i fag der det tidligere ikke er utviklet læreplaner. Dette gjelder for eksempel reindrift som lærefag.

3.7 IKT – i samisk opplæring

Mål

- Bidra til at samiske elever for dekket sitt behov for generell kompetanse og spiss kompetanse innen IKT.

Tiltak

- Videreføre arbeidet med etablering av samisk skolenett
- Videreføre arbeidet med utvikling av samiske elektroniske læremidler
- Initiere FOU tiltak innen IKT
- Opprette stilling med ansvar for IKT tiltak og samisk skolenett. Her legges det inn en forutsetning om at samisk skolenett har vært på prosjektbasis i 2001 og 2002, men at det etableres som et fast tiltak fra budsjettåret 2003.

Sametinget fremmer forslag om at det settes av *kr 8 000 000* til IKT-basert læremiddelutvikling og tilgjengeliggjøring.

Begrunnelse

Av kr 8 000 000 til IKT-basert utvikling og tilgjengeliggjøring av læremidler vil kr 5 000 000 måtte benyttes til utvikling av nettbaserte, digitaliserte og elektroniske læremidler. Dette vil også innebære oppdatering, videreutvikling og drift av læremiddelmodellen. I tilegg må det settes av til sammen kr 3 000 000 til drift, vedlikehold og videreutvikling av samisk skolenett, kompetanseutvikling, skolenes bruk av IKT og forsøksvirksomhet innen IKT i samisk skole.

3.8 Innkjøpsordning for samisk faglitteratur

Sámi fágalaš girječálliid searvi ja Jorgaleaddjiid searvi har spilt inn en sak som går ut på at Sametinget arbeider for at det etableres en innkjøpsordning av samiske bøker. Hensikten med ordningen er at samiske bøker skal bli lettere tilgjengelig. For 2003 er det behov for å sette av *kr 200 000* til innkjøp av samisk faglitteratur.

Begrunnelse

Tiltaket synes å være et godt tiltak. Det er en forutsetning at bøkene skal kjøpes til enkeltelever, og at disse får bøkene til odel og eie etter endt skoletid. På den måten blir salget av samiske bøker større, i og med at skolene må kjøpe nye bøker oftere. Ordningen kan stimulere til nyutgivelser. I tillegg vil tiltaket bidra til at også foreldre får større interesse for samiske bøker, når disse er lettere tilgjengelig.

3.9 Opplæringstiltak for voksne samer

Ansvar for tiltak for voksne samer er tillagt VOX. VOX har tatt initiativ overfor Sametinget for å iverksette tiltak overfor samer.

Mål

- Bidra til at den voksne samiskspråklige befolkning får høynet sitt kompetansenivå.
- I samarbeid med VOX foreta en behovsanalyse for voksenopplæring blant samer
- I samarbeid med VOX utarbeide en overordnet plan for hvordan tiltak for voksne samer skal ivaretas av VOX og andre institusjoner.

- Utvikle læremidler for voksenopplæring i samisk og andre samiskrelaterte fag rettet mot den samiskspråklige befolkning.

Tiltak
Det må lages en handlingsplan og settes av økonomiske midler til tiltaket. Videre må ansvarsfordelingen mellom VOX og Sametinget avklares. Budsjettbehovet for 2003 til voksenopplæring settes til *kr 2 600 000*.

3.10 Nye satsingsområder innen utdanning

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet initierer ofte nye satsingsområder innenfor opplæring. Forslag til nye tiltak fremmes i forbindelse med regjeringens budsjettarbeid. Dette skjer etter at Sametinget har behandlet sitt forslag til statsbudsjett. Sametinget får et problem i og med at det ikke er i stand til å forutsi hva som vil bli regjeringens satsingsområder, ett år før budsjettfremleggelse.

Man må ha forståelse for at regjeringen kan initiere nye tiltak som Sametinget ikke har forutsatt. En måte å løse dette på, er at Sametinget inngår avtale med Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet om at hver gang det initieres nye satsingsområder der det settes av økonomiske midler, må det i statsbudsjettet fremgå at en prosentandel skal gå til Sametinget. Dermed vil Sametinget unngå at det må gå svært mange runder og bruke mye tid og ressurser på argumentasjon for å få midler.

I budsjett for 2003 må det være en egen bevilgning som omfatter nye tiltak.

FoU-plan i samarbeid med Samisk høgskole og SU-Finnmark:
Sametinget har inngått et samarbeid med Samisk høgskole og Statens utdanningskontor i Finnmark for å utarbeide en strategisk FoU-plan. Når denne planen er ferdig og politisk behandlet i ovennevnte institusjoner, må man sammen ta initiativ for realisering og sette rammer for økonomiske midler. Denne saken kommer også utenom Sametingets ordinære budsjetter. Det må tas sikte på å få avsatt midler til dette formålet fra 2003. Sametinget vil fremme forslag sammen med Statens utdanningskontor i Finnmark og Samisk høgskole når planen foreligger. Det forutsettes at tildeling skjer ved ekstraordinær tildeling.

4. Barne- og familiedepartementet

Barne- og familiedepartementet har for 2002 foreslått bevilget til Sametinget over kap. 856 post 50 kr 8 113 000. Sametinget foreslår for 2003 en økning til *kr 12 800 000*. Økningen på kr 4 687 000 har følgende prioriteringer:

(i 1 000 kr)

Tabell 4.1

Prioritet	Benevnelse		2002	2003	+/-
1	Driftsutgifter	*	603	630	27
”	Barnehagetilskuddet	**	7 210	8 320	1 110
”	Læremateriell – barnehager	**	200	600	400
”	Barnehagekonferanse	**	100	150	50
1	**Sum barnehager**		**8 113**	**9 700**	**1 587**
2	Barne- og ungdomstiltak		0	1 600	1 600
3	Likestillingstiltak		0	1 500	1 500
Kap.post	**856.50**		**8 113**	**12 800**	**4 687**

* Tall er innbakt i tabell 1.2. under post 01 driftsutgifter administrasjon

** Tall er innbakt i tabell 1.2 under post 56 opplæring

4.1 Barnehager

Mål

- Videreutvikle tiltak i strategisk plan for 2002 – 2005.

Samiske barn skal ha mulighet til å styrke sitt språk og sin identitet i barnehagen. Forholdene skal legges til rette for at kommunale og private eiere skal kunne gi et samisk barnehagetilbud. Dette krever at samiske barnehager får nødvendige tilskudd, og at det utarbeides veiledningsmateriell for samiske barnehager. Sametinget må også legge til rette for en dialog med eiere av barnehager med samiske barn.

Tiltak

- Yte tilskudd til samiske barnehager
- Utgi tidsskrift for barnehager to ganger pr. år
- Konferanse/seminar om kvalitetssatsing i tillegg til den årlige barnehagekonferansen samt en rapport for de tre årene
- CD-rom og lydbøker på kassett og CD
- Forskning – utviklingsarbeid.

Budsjettbehovet for 2003 til barnehager settes til *kr 9 700 000*.

Begrunnelse

Det er behov for et tidsskrift som omhandler temaer knyttet opp mot arbeidet i samiske barnehager og barnehager med samiske barn. Tidsskriftet bør utgis to ganger pr år. Videre er det behov for kvalitetssatsing i form av små seminarer der deltakerne kan velge tema de ønsker å fordype seg i. Disse mindre seminarene kommer i tillegg til den årlige barnehagekonferansen.

Den nye teknologien er etterspurt i barnehagene og er meget effektiv i språkopplæringen. Sametinget må derfor utarbeide hjelpemidler som gjør det mulig å ta i bruk moderne teknologi i barnehagene. Det må bygges opp en database for samiske brukere. Det forutsettes at databasen for samiske barnehager kommer i 2002, og at brukerne har fått opplæring i år 2003.

Det er videre behov for å utgi en nordsamisk sangbok og CD for barnehagesektoren. Tiltaket må prioriteres i 2003.

Sametinget forutsetter at det hvert år avsettes midler til forsknings- og utviklingsarbeid med utlysning av forskningsstipend. En del av midlene til barnehagetilskudd skal gå til forsøks- og utviklingsarbeid i barnehager. I tillegg må det avsettes midler til forskning innen barnehageområdet og til forskning av samiske barns oppvekstvilkår.

Skolefritidsordningen (SFO) er etter hvert etablert som et tiltak som skal gi barn et meningsfullt tilbud utenom ordinær skoletid. Sametinget har hittil ikke vært engasjert i denne saken. Det er imidlertid naturlig at Sametinget engasjerer seg i den. Begrunnelsen må være at Sametinget er opptatt av at kvaliteten i SFO-tiltak har et samisk innhold. Det er spesielt viktig i områder hvor det samiske språket står svakt.

Tiltak

- Bidra til kompetanseheving for SFO.
- Veilede SFO-ansatte

4.2 Barne- og ungdomstiltak

Mål og tiltak

- Sametinget skal arbeide for at samiske barn og unge føler trygghet og tilhørighet til samisk kultur gjennom å skape gode oppvekstvilkår for samiske barn og unge.
- Tiltak for samiske barn og unge må tilpasses det samiske samfunn og behovene der.
- Sametinget skal arbeide for å fremme samisk litteratur spesielt for samiske barn og unge.
- Barn og unge skal stimuleres til å skrive på samisk.
- Sametinget vil arbeide for en fast støtteordning til en fast periodisk samiskspråklig publikasjon for barn og unge.

Budsjettbehovet for 2003 til barne- og ungdomstiltak settes til *kr 1 600 000*.

4.3 Likestillingstiltak

Mål og tiltak

Sametingets hovedmålsetning for likestilling er at *samiske kvinner og menn skal ha like rettigheter, plikter og muligheter på alle samfunnsområder.*

Med bakgrunn i den lave kvinneandelen i Sametinget etter valget 2001 ønsker Sametinget et forskningsprogram på området likestilling og kvinnesatsing i det samiske samfunnet. Sametinget opplever at det er forskjeller mellom det samiske og det norske samfunnet. Dette gjør at forskningsresultater fra det norske samfunnet ikke kan overføres til det samiske samfunnet.

Det har ikke vært egen post for likestillingstiltak i Sametingets budsjett. Det er behov for midler til tiltak for å fremme kvinners stilling i det samiske samfunnet.

Tiltak

- Forskningsprogram om likestilling i det samiske samfunnet

- Kompetanseheving for kvinner i organisasjonsarbeid og for likestillingsarbeid generelt i organisasjoner.
- Motiveringstiltak og nettverksoppbygging for kvinner og menn

Budsjettbehovet for 2003 til likestillingstiltak settes til *kr 1 500 000*.

5. Kulturdepartementet

Kulturdepartementet har for 2002 foreslått bevilget til Sametinget over kap. 320 post 53 kr 29 100 000. Sametinget foreslår for 2003 en økning til kr 38 432 000. For de øvrige kapitlene over KDs budsjett foreslår Sametinget bevilget totalt *kr 67 532 000*.

Tabell 5.1 (i 1000 kr)

Prioritet	Benevnelse	**2002**	**2003**	**+/-**
1	Samisk spesialbibliotek	3 593	5 093	1 500
2	Mobile bibliotektjenester	4 182	4 500	318
3	Samisk arkiv	665	1 280	615
4	Samiske museer	8 850	17 550	8 700
5	Samisk teater	10 700	15 000	4 300
6	Utstillingsvederlag til Samisk kunstnersenter	150	400	250
7	Festivalstøtte	1 128	2 128	1 000
8	Samisk kunstnerstipend	1 300	2 300	1 000
9	Tilskudd til samiske bibliotektjenester	0	1 000	1 000
10	Samisk kulturfond*	9 000	14 975	5 975
11	Samisk idrett*	500	4 000	3 500
12	Samiske publikasjoner*	0	2 400	2 400
13	Samiske kulturorganisasjoner*	1 093	1 567	474
14	Samiske kulturhus*	4 478	8 998	4 520
15	Samisk forlagsstøtte*	1 520	4 000	2 480
	Kap. 320.53 Samiske kulturformål**	**29 100**	**67 532**	**38 432**
	Kap. 335.75 Tilskudd til samiske aviser	**11 000**	**16 000**	**5 000**

*2002-bevilgningen for disse bevilgninger kommer i dag over kapittel 540.50 under Kommunal- og regionaldepartementet. Denne bevilgningen foreslås videreført. Økningen for 2003 foreslås dekket over kapittel 320.53 i og med at ordningene faller inn under Kulturdepartementets fagområde.

** Sametinget har kun fått en samlet bevilgning fra Kulturdepartementet for 2002 på kr 29 100 000. Den faktiske summen er på totalt kr 30 798 000. Dette er summen av prioritet 1 – 8 som er på kr 30 568 00 pluss kr 230 000 som er overført til drift av ordningene. Sametinget har måttet omdisponere kr 1 698 000 fra andre bevilgninger. Tallene for 2003 fremkommer som summen av prioritet 1-8 samt økningen i prioritet 9-15.

Tabell 5.2 (i 1 000 kr)

Prioritet	Benevnelse	2002	2003	+/-
1	Ája samisk senter *(investering)*	0	13 000	13 000
2	Samisk kunstmuseum *(forprosjekt)*	0	1 500	1 500
3	Vardobáiki *(forprosjekt)*	0	1 500	1 500
	Kap. 320.73 Nasjonale kulturbygg	**0**	**16 000**	**16 000**

Vedr. Nasjonale kulturbygg

Mål og tiltak

Det samiske folk skal ha reelle muligheter for kulturutøvelse på arenaer hvor slik kulturutøvelse kan finne sted. Samiske kulturhus og museer er sentrale aktører for slik kulturutøvelse og aktivitet.

For Sametinget er det viktig å få realisert Ája samisk senter. Det har med et budsjettbehov til investering for 2003 på *kr 13 000 000*.

Budsjettbehovet for 2003 for Samisk kunstmuseum er på *kr 1 500 000* til prosjektering. Tilsvarende for Várdobáiki med *kr 1 500 000* for 2003.

Begrunnelse

Det samiske samfunnet står overfor et nylig påbegynt arbeid innenfor sentrale kulturområder, og sammenlignet med situasjonen for majoritetskulturen er det fortsatt et begrenset handlingsrom for en aktiv samisk kulturutvikling. Et viktig kultursatsingsområde for Sametinget er etablering av samiske kultursentre og samisk kunstmuseum. Dette gjelder spesielt i områder der samisk språk og kultur står svakt. Sametingets mål er at det samiske folk skal ha reelle muligheter for kulturutøvelse på arenaer hvor kulturutøvelse kan finne sted.

5.1 Samisk spesialbibliotek

Mål og tiltak

Samisk spesialbibliotek har et nasjonalt ansvar for å anskaffe, oppbevare og tilgjengliggjøre bøker og annet materiell på samisk og om samiske forhold. Spesialbibliotekets nasjonale ansvar og rolle fritar ikke andre bibliotek fra sitt ansvar for å utvikle likeverdige og gode bibliotektjenester for den samiske befolkningen i lokalsamfunnene. Sametinget har som mål at Samisk spesialbiblioteks kompetanse skal bidra til å øke tilbudet og kvaliteten på samiske bibliotektjenester.

Biblioteket skal være en viktig innfallsport til kunnskap, som utgjør et grunnleggende vilkår for livslang læring, evne til å treffe egne beslutninger og kulturell utvikling. Biblioteket er også en sentral aktør for formidling og informasjon om samiske kultur- og samfunnsforhold.

Bibliotekets tjenester er i dag svært etterspurt. I dag er verken tilstrekkelige med ressurser eller kompetanse for de utfordringer som er knyttet til lule- og sørsamiske bibliotektjenester. To nye stillinger er derfor nødvendig for å utvikle spesialbiblioteket i den retning Sametinget har forutsatt.

For 2003 er det nødvendig med en budsjettøkning på kr 1 500 000, totalt *kr 5 093 000*.

Begrunnelse
Samisk spesialbibliotek skal primært være "bibliotekenes bibliotek", med et nasjonalt ansvar for litteratur og annet materiell på samisk og om samiske forhold. Mangel på samisk litteratur og AV-materiell ved folke- og fagbibliotekene medfører at Samisk spesialbibliotek i stor grad fungerer som depotbibliotek for andre bibliotek.

Sametinget ønsker i større grad å ansvarliggjøre de enkelte bibliotek i forhold til å utvikle likeverdige tjenester også for den samiske befolkningen i sine lokalsamfunn. I dette arbeidet skal Samisk spesialbibliotek være en ressurs når det gjelder å gi veiledning og informasjon i arbeidet med å utvikle og styrke samiske bibliotektjenester. Sametinget ønsker i betydelig grad å styrke arbeidet med utvikling av bibliotektjenester for den lule- og sørsamiske befolkningen.

5.2 Mobile bibliotektjenester

Mål og tiltak
Sametinget vil gjennom forvaltningen av samiske bokbusser arbeide for å etablere gode og likeverdige bibliotektjenester i områder med spredt bosetting og dårlig utviklede tjenestetilbud. Bokbussene skal være et supplement til de lokale folkebibliotekene i områder med spredt samisk bosetting.

Forvaltningen av mobile bibliotektjenester ble overført Sametinget i 2002. For 2003 er budsjettbehovet på *kr 4 500 000*.

Begrunnelse
Den samiske befolkningen bor spredt, og har ulike behov avhengig av bosted, språk og levesett. Sametinget ønsker å bidra til et godt og rikt tilbud innen samiske bibliotektjenester. Tilskuddsordningen for mobile bibliotektjenester er et sentralt virkemiddel til slike tjenester i kommuner og områder med spredt bosetning.

5.3 Samisk arkiv

Mål og tiltak
Samisk arkiv er i dag en privat stiftelse, lokalisert i Kautokeino, med arkiv- og formidlingsoppgaver knyttet til private arkivsamlinger. I tråd med arkivets egne planer har Sametinget i vedtak 11/00 og R 53/01 sagt at det er ønskelig å utvikle Samisk arkiv til et samisk arkiv med nasjonalt ansvar på arkivsektoren, på linje med det nasjonale ansvar som Samisk spesialbibliotek har innen samisk litteratur.

Forvaltningen av samisk arkiv ble også overført Sametinget i 2002. For 2003 settes behovet til kr *1 280 000*.

Begrunnelse
Sametinget ønsker å støtte opp om institusjonens egne planer om et arkiv-, informasjons- og dokumentasjonssenter. En forutsetning for dette er at bevilgningene til institusjonen økes i tråd med den opptrappingsplan som fremkommer i Samisk arkivs søknad til Kulturdepartementet av 1999. Bevilgningen skal dekke kostnader i forbindelse med etableringen av senteret og nye stillinger knyttet senteret.

Sametinget forutsetter at det i 2002 gjennomføres en utredning om Samisk arkivs organisering, rolle, ansvar og oppgaver, og at denne utredningen finansieres av Kulturdepartementet.

5.4 Samiske museer

Mål og tiltak

Sametinget skal virke til en styrket, samordnet og helhetlig samisk museumsvirksomhet basert på samenes egne forutsetninger som folk og urfolk. Samordningsprosessene mellom Sametinget, kommunene og de samiske museene skal virke til sikring, dokumentasjon, kunnskapsutvikling og formidling av samisk historie og kultur.

Budsjettbehovet til samiske museer for 2003 settes til *kr 17 550 000.*

Begrunnelse

De kulturpolitiske utfordringene de samiske museene står overfor er å samle inn, bevare, dokumentere og formidle samisk kultur og samiske samfunns materielle ytringer. Et mindre påaktet kulturpolitisk perspektiv, men som i samisk sammenheng er svært sentralt, er at museene også kan fungere som arenaer for *kulturutøvelse.*

Utfordringen for samiske museer er at disse legger til grunn å medvirke til kritisk refleksjon av historie, kultur og identitet i to overlappende sammenhenger, den ene minoritetens og den andre majoritetens samfunn. Samtidig skal samiske museer bidra til en positiv samisk selvforståelse. For det samiske samfunn vil dette best kunne oppnås dersom man åpner for utvikling av en samisk museumspolitikk, dvs. at det samiske samfunnet selv tar ansvar for hvordan kulturarven skal vernes og brukes.

Muligheten for en styrt, helhetlig og koordinert utvikling av det samiske museumskartet vil øke med en samlet organiserings- og styringsstruktur for samiske museer med Sametinget som en felles overordnet ansvarlig myndighet. Sametinget tar til med dette arbeidet i samarbeid med de samiske museene i 2002.

Sametinget ble overført forvaltningsmyndigheten for samiske museer fra 2002. Sametinget har i sin museumsutredning forutsatt en opptrapping av tilskuddet til samiske museer over 5-års-periode til kr 20 000 000. Dette er realistisk i forhold til forslagene i St. meld. 22 (1999-2000), hvor det over en femårsperiode skal ha skjedd en økning til kr 202 000 000 utover nåværende nivå. Opptrappingsarbeidet for de samiske museene skjedde i svært begrenset grad i 2002. Det er derfor svært viktig at museene følges opp med samordningsmidler fra 2003. 2003 vil være det andre året i femårsperioden. For å nå en målsetting med kr 20 000 000 til de samiske museene i 2006, må tilskuddsmidlene i 2003 øke med kr 8 850 000.

5.5 Samisk teater – Beaivváš Sámi Teáhter

Tabell 5.3 (i 1 000 kr)

Samisk teater	2002	2003	+/-
Beaivváš Sámi Teáhter	**10 700**	**15 000**	**4 300**

Mål

- Bidra til å styrke samisk kultur og identitet ved å presentere samisk fortid, nåtid og visjoner om fremtiden
- Heve det samiske språkets status, spre kunnskap om og interesse for samisk kulturuttrykk og få til en dialog mellom kulturer.

Tiltak

- Teatret skal være i stand til å betjene hele det samiske bosettingsområdet med de store geografiske avstandene og med de ulike utfordringene en finner i de ulike samiske områdene.
- Sikre et forsvarlig økonomisk fundament for virksomheten.

Budsjettbehovet til Beaivváš Sámi Teáhter for 2003 settes til *kr 15 000 000*.

Begrunnelse

Beaivváš Sámi Teáhter skal være i stand til å betjene hele det samiske bosettingsområdet med de store geografiske avstandene og de ulike utfordringene en finner i de ulike samiske områdene. Teatret har ikke hatt vesentlig økning på sitt budsjett de siste årene. Før Sametinget overtok forvaltnings- og bevilgningsansvaret for samisk teatervirksomhet, var det behov for et økonomisk løft allerede fra 2002.

5.6 Utstillingsvederlag til Samisk kunstnersenter

Mål og tiltak

Sametingets hovedmål er å skape vilkår for at hele samfunnet skal kunne ta del i et levende og mangfoldig samisk kunstliv. Formålet med ordningen vil være å formidle samisk kunst mellom kunstnere, det samiske samfunnet og det øvrige samfunnet.

Sametinget fikk overført forvaltningsmyndighet fra Kulturdepartementet i 2002. Rammen for 2003 settes til *kr 400 000* til formålet.

Begrunnelse

Formidlingsaspektet vil være en vesentlig side ved Sametingets kunstpolitikk. I et slikt perspektiv vil de økonomiske rammevilkårene være redskaper som skal sikre enkeltindivider og samfunnets tilgang til samisk kunst. Samfunnet har et ansvar for å tilby kunstnere alminnelige og trygge vilkår. Når samfunnet bruker kunstverk og presentasjoner i ulike sammenhenger, har eierne et krav på vederlag. For Sametinget er det viktig at samiske kunstnere får samme vilkår som de øvrige kunstnere når verkene blir offentlig presentert. Kulturdepartementet har tidligere gitt en støtte på kr 100 000 til Samisk kunstnersenter i Karasjok til utstillingsvederlag . Ordningen ble overført Sametinget i 2002. Utstillingsvederlaget er først og fremst begrunnet med at kunstnere som stiller ut sin billedkunst og kunsthåndverk, skal få kompensasjon for eventuelle tapte salgsinntekter.

5.7 Festivalstøtte

Sametinget ønsker å utvide støtteordningen for å gi en grunnbevilgning til etablerte festivaler. For 2003 vil det være aktuelt å inkludere midler til Påskefestivalen i Kárášjohka og Márkomeannu. Til dette, samt til utvikling av eksisterende festivalstøtte, er det behov for en styrking av posten med kr 1 000 000, totalt *kr 2 128 000*.

5.8 Samisk kunstnerstipend

Mål og tiltak

Stipendordningen skal bidra til at målene i Sametingets kunstpolitikk nås ved å legge forholdene til rette for at enkeltkunstnere skal kunne bidra til et mangfoldig og nyskapende samisk kunstliv.
Det er en viktig oppgave for Sametinget å bidra til at samiske kunstnere kan stimuleres til skapende åndsliv innenfor litteratur, billedkunst og kunsthåndverk, sang og musikk, joik, teater, dans, film, video osv. Til dette arbeidet kreves en økning på kr 1 000 0000, totalt *kr 2 300 000* i 2003.

Begrunnelse

For å kunne gjøre dette er det viktig at kvotene på stipend til samiske kunstnere oppjusteres. Forslag på at kvoten minimum blir oppjustert til 7 arbeidsstipend med varighet på 1-5 år, 3 arbeidsstipend til yngre kunstnere med varighet på 1-3 år, garantiinntekter en kvote på 2 og at diverse stipender økes. Samtidig vil det være viktig at samiske kunstnere også skal komme i betraktning ved tildeling av de andre stipendene som utdeles over Kulturdepartementets budsjett.

5.9 Tilskuddsordning til samiske bibliotektjenester

Mål og tiltak

Sametinget ønsker å bidra til oppbygging av samiske litteraturbaser i de enkelte bibliotek, samt å bidra til etablering av samiskspråklige nettbaserte tjenester ved de enkelte bibliotekene. Slik ønsker Sametinget å styrke tilbudet i bibliotekene og bokbussene i forhold til den samiske befolkningen.

Til dette arbeidet er det behov for *kr 1 000 000* fra 2003.

Begrunnelse

Særlig til mobile bibliotektjenester har mye materiell vært deponert i mange år fra Samisk spesialbibliotek. Denne praksisen har imidlertid vist seg å fungere delvis mot sin hensikt, og bidrar ikke til å bygge opp litteraturbaser eller andre samiske bibliotektjenester i de enkelte bibliotekene. Snarere bidrar den til det motsatte, ettersom bibliotekene benytter sin ressurser til norskspråklig litteratur og tjenester.

Denne praksisen bidrar til å etablere en misforståelse om at det primært er Samisk spesialbiblioteks ansvar å sørge for tilfredsstillende bibliotektjenester overfor den samiske befolkningen. Det er derfor behov for en tilskuddsordning som skal stimulere bibliotekene og deres eiere til å satse på utvikling av bibliotektjenester rettet mot den samiske befolkningen, og til innkjøp av samisk litteratur og øvrige kilder av interesse for den samiske og norske befolkningen.

Sametinget legger vekt på at samiske bibliotektjenester også vil være til berikelse for den norske befolkningen, og spesielt bidra til økt kunnskap og positive holdninger overfor samer og samisk kultur, språk og samfunnsliv.

5.10 Samisk kulturfond - diverse kulturarbeid

Det avsettes følgende ramme innen hvert kulturområde:

Tabell 5.4 (i 1 000 kr.)

Samisk kulturfond	**2002**	**2003**	**+/-**
Litteratur	2 000	2 500	500
Musikk	1 000	1 600	600
Billedkunst/duodje	875	1 500	625
Fremme av samisk kunst*	0	500	500
Teaterformål	400	700	300
Filmformål * *Ny*	0	1 500	1 500
Barns oppvekstvilkår	2 475	3 975	1 500
Andre tiltak	2 250	2 700	450
Sum	**9 000**	**14 975**	**5 975**

*I 2002 ble ny post opprettet: 52.7 Fremme av samisk kunst , jfr. –sametingets vedtak i sak 24/01

Mål

Sametinget skal virke til en utvikling av samisk kultur ut fra et helhetlig perspektiv der samfunn og enkeltmennesker settes i fokus. Samordning av den samiske kulturinnsatsen er viktig, og tilrettelegging for et likeverdig tilbud og aktiviteter ut fra ulike områders behov. Sametinget bygger sin kulturpolitikk på kulturelle tradisjoner og fornyelser slik det kommer til uttrykk i det samiske samfunnet i dag.

Samisk kultur er nært knyttet til primærnæringer, natur, språk, tradisjoner og historie gjennom samhandling, sosialisering og identitet. Å ivareta og utvikle samisk kultur må derfor ha et helhetlig perspektiv, der samfunn og enkeltmennesket settes i fokus. For Sametinget er det en viktig oppgave å samordne samisk kulturinnsats, tilrettelegge for likeverdige tilbud og aktiviteter ut fra ulike regionale gruppers behov. Offentlig støtte til litteratur, musikk, film og teater skaper kjerneaktivitet som får ringvirkninger for det øvrige kulturtilbudet. Det er også en vesentlig oppgave å skape rammebetingelser for samisk kulturarbeid i mer privat regi. Sametinget skal i sin kulturpolitikk bygge på kulturelle røtter og egen tradisjon, slik det kommer til uttrykk i det samiske samfunnet.

Det er en viktig og grunnleggende oppgave er å bidra til å skape gode oppvekstvilkår for samiske barn og unge. Videre er det viktig å legge til rette for en oppvekst som utvikler samisk identitet hos barn og unge. En forutsetning for å fremme samisk kultur er at samiske barn og unge opplever en kulturell kontinuitet med hensynet til samiskhet. Sametingets grunnprinsipp er at tiltak for barn og unge må tilpasses det samiske samfunn og behovene der.

Tiltak

- Sametinget skal arbeide for fremme av samisk litteratur, spesielt rettet mot barn og unge.
- Sametinget skal bidra til å opprette stipendordninger som stimulerer/initierer samiske barn og unge til å skrive på samisk.
- Sametinget skal videreføre innsatsen rettet mot barn og unge med bakgrunn i samisk barne- og ungdomsplan.
- Sametinget vil arbeide for at eksisterende periodiske samiskspråklige publikasjoner for barn og unge får en fast støtteordning.
- Sametinget ønsker å styrke samiske film- og videotiltak. Dette innebærer ikke at Sametinget vil kunne påta seg eneansvaret for finansiering av samiske filmprosjekt. Sametinget forventer at

filmfinansieringsordninger som allerede er etablert, også i fremtiden vil være med på finansieringen av samisk film- og videoproduksjon.

Total budsjettramme for 2003 er *kr 14 975 000*.

5.11 Samisk idrett

Sametinget viderefører støtten til samisk idrett. For dette arbeidet settes det av følgende økonomiske virkemidler:

Tabell 5.5 (i 1 000 kr.)

Idrettsstøtte	**2002**	**2003**	**+/-**
Sámi Valáštallan Lihttu – Norga	500	2 500	2 000
Utredning nasjonalt samisk skianlegg	0	1 500	1 500
Sum	**500**	**4 000**	**3 500**

Mål

Formålet med støtteordningen er å fremme samisk identitet og tilhørighet gjennom aktiviteter, og styrke barn og ungdoms deltakelse i samisk idrett. Samisk idrett er nært knyttet til spørsmål om identitet og tilhørighet, og må derfor ses i sammenheng med grunnleggende sosiale og kulturelle normer og verdier i samfunnet.

Tiltak

- Sametinget vil arbeide for at samisk idrett sikres offentlig finansiering. I denne sammenhengen bør staten overføre deler av tippemidlene til samisk idrett.
- Sametinget arbeider for en fornuftig løsning og nærmere avklaring av samspillet mellom Kulturdepartementet og Samisk Idrettsforbund – Norge for overføring av tippemidlene.
- Skiidretten har lange tradisjoner i det samiske samfunnet. Sametinget vil igangsette en utredning som belyser alle forhold rundt etablering av et nasjonalt samisk skianlegg.

Samisk idrett har fått sin bevilgning for 2002 kr 500 000 fra Sametinget. I tillegg forventes det overføring av tippemidler til samisk idrett i forbindelse med fordeling av tippeoverskudd i 2002. Budsjettbehovet er på *kr 4 000 000*. Sametinget fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

5.12 Samiske publikasjoner – Gába og barn- og ungdomsmagasin

Sametinget vil for 2003 gi følgende tilskudd:

Tabell 5.6 (i 1 000 kr.)

Samiske publikasjoner	**2002**	**2003**	**+/-**
Gába	0	1 200	1 200
Barn- og ungdomsmagasin	0	1 200	1 200
Sum	**0**	**2 400**	**2 400**

Mål

Det er viktig å sette fokus på samiske kvinners ressurser og styrke som kulturbærere, og på kvinners deltakelse i offentlig samfunnsliv. For Sametinget er det viktig at kvinnebladet vil være en viktig aktør i å fremme likestilling i det samiske samfunnet. Sametingets plenum har under behandling av sak 42/00 Statsbudsjett 2002 uttrykt at det arbeides spesielt for at det eksisterer periodiske publikasjoner for barn, unge og kvinner.

Tiltak

Sametinget vil:

- arbeide for at samisk kvinnetidsskrift sikres økonomisk fundament for permanent utgivelse
- arbeide for at samiske publikasjoner for barn og unge sikres en fast støtteordning.

Budsjettbehovet til Gába og barn- og ungdomsmagasinet for 2003 settes til totalt *kr 2 400 000*. Sametinget fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

Begrunnelse

Gába er et kvinneblad som utgis på norsk og samisk. Bladet er utgitt siden 1996. Utgivelsen av tidsskriftet har vært finansiert med prosjektmidler. Sametinget har vært hovedfinansieringskilden. I tillegg er det oppnådd sporadisk støtte fra noen departement, og fra Sametinget i Finland. Samisk barneblad og ungdomsmagasin er blitt utgitt siden 1994.

5.13 Samiske kulturorganisasjoner

Tabellen viser Sametingets bevilgning 2002 og behov for 2003:

Tabell 5.7 (i 1 000 kr.)

Samiske kulturorganisasjoner	**2002**	**2003**	**+/-**
Samiske kulturorganisasjoner	**1 093**	**1 567**	**474**

Sametinget fordeler støtten til den enkelte organisasjon i sitt årlige budsjett.

Mål

Formålet er å styrke og utvikle samisk kultur og identitet som skal bidra blant annet til et rikt, variert og aktivt samisk kulturliv.

Tiltak

- Sametinget vil sikre støtte til samiske kulturorganisasjoner som rekrutterer samisk ungdom.
- Sametinget vil arbeide for å sikre og utvikle de økonomiske rammebetingelser til samiske kulturorganisasjoner.

For 2003 er budsjettbehovet til samiske kulturorganisasjoner på totalt *kr 1 567 000*.

Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen. Sametinget ber Sametingsrådet drøfte organisasjonenes framtidige virksomhet med de respektive organisasjoner.

5.14 Samiske kulturhus

Sametinget har behov for i 2003 følgende driftsbevilgning til Samiske kulturhus:

Tabell 5.8 (i 1 000 kr)

Samiske kulturhus	**2002**	**2003**	**+/-**
Árran Julevsame Guovdasj, Tysfjord	1 295	1 670	375
Sámi Dáiddaguovddáš, Karasjok	1 250	1 578	328
Ája Samisk Senter, Kåfjord	612	1 400	788
Sijti Jarnge, Hattfjelldal	1 071	1 350	279
Udisponert til andre institusjoner		3 000	3 000
Sum	**4 228**	**8 998**	**4 770**

Mål

Sametingets målsetning er at alle offentlige myndigheter tar medansvar for samisk kulturutøvelse- og utvikling. I dette ligger det at det samiske folket får reelle muligheter for kulturutøvelse. Muligheter for samisk kulturutøvelse henger sammen med flere forhold. Et forhold som er av stor betydning er at det eksisterer arenaer i de samiske samfunnene hvor samisk kulturutøvelse kan finne sted, og at de sikres økonomisk.

Tiltak

- Sametinget skal bidra til å sikre drift av eksisterende kulturinstitusjoner
- Bidra til at Ája samisk senter i Kåfjord realiseres som nasjonal samisk institusjon.
- Etablering av sjøsamisk senter i Billefjord med en fast bevilgning på kr 2 100 000 til drift.

Tilskuddsordningen reguleres ikke av egne retningslinjer. Rammen for 2003 settes til *kr 8 998 000.* Sametingsrådet fastsetter nærmere vilkår for tildelingen.

5.15 Samisk forlagsstøtte

Mål og tiltak

Det skal utgis flest mulig samiske bøker, til en best mulig kvalitet, for å styrke bruken av samisk og for å utvikle språket, kulturen og identiteten. Sametinget vil arbeide for å få oversatt mer faglitteratur til samisk. Sametinget anser det som nødvendig at det bygges opp en stabil forlagsbransje i samiske områder Et av hovedmålene for bransjen må være å utgi bøker på samisk og å skape grunnlag for samiskkulturell infrastruktur i samiske områder, bl.a. ved hjelp av samiskspråklige forfattere og produsenter. Man skal søke å få til en mest mulig effektiv ressursanvendelse og maksimere produksjonen innenfor ressursrammene ved å øke bruken av samiske bøker.

Sametinget har gjennom en årrekke lagt vekt på å støtte samisk forlagsvirksomhet ved å tilføre forlagene et visst grunntilskudd til sikring av en minimumsdrift. Forlagene burde finansiere sin virksomhet med støtten de mottar til de enkelte utgivelsene. Behovet settes til *kr 4 000 000* til denne ordningen i 2003.

Begrunnelse

Forlagsstøtten bør være på samme nivå som støtten til nynorsk, som er på kr 4 000 000 årlig. Samisk forlagsstøtte har i alle år vært på kr 1 500 000 og det er nødvendig med et økonomisk løft.

Produksjon av samiske bøker bygger på lite opplag pr. gang. Samiske forlag kan ikke bygge opp noe særlig fortjeneste på salg av bøker. Kunnskap i bruk og vedlikehold av samisk er tidkrevende. Det er også nødvendig med videreutvikling av det samiske språket innen edb.

Spesielt innen faglitteratur er det behov for flere samiskspråklige forfattere, da det ikke eksisterer samme mengde grunnlagsmateriale i samisk som i norsk. Det er behov for en egen veileder (konsulenstilling – kr 500 000), som spesielt skal ta seg av de som ikke har lært å skrive samisk, men som kan snakke og lese samisk. De har såpass mye viten og kunnskap at det er nødvendig å få skrevet, samlet inn og arkivert deres historier på en aller annen måte. Tanken er at konsulenten besøker potensielle fortellere, holder kortkurs, seminarer, møter, konferanser og lignende.

Det er også behov for å styrke innkjøpsordninger for samiske bøker, og økningen bør løftes opp til kr 500 000.

Pressestøtte til samiske aviser

Tabell 5.9

Prioritet	Benevnelse	2002	2003	+/-
1	Pressestøtte til samiske aviser	11 000	16 000	5 000
	Kap. 335.75 Tilskudd til samiske aviser	**11 000**	**16 000**	**5 000**

Tiltak

Bevilgningen på Kulturdepartementets budsjett kap. 335 post 75 "Tilskudd til samiske aviser" er for 2002 på kr 11 000 000. For 2003 foreslås en økning på ytterligere kr 5 000 000 til *kr 16 000 000*.

Begrunnelse

Det er nødvendig med et krafttak for å kunne realisere den overordnede målsettingen i Sametingets vedtak om samisk mediapolitikk (sak 22/2001). Målsettingen er å etablere et økonomisk grunnlag for daglige utgivelser av samiske landsdekkende aviser innen 2006.

Det er ressurskrevende å bygge opp tilstrekkelig kompetanse i avisbedriftene med tanke på videreutvikling til landsdekkende dagsaviser. Det er behov for omfattende investeringer i personell, bygg, teknikk samt etablering av nye regionkontorer i dekningsområdet. Uten de nødvendige rammebetingelsene i form av tilstrekkelig pressestøtte, vil det ikke være mulig å videreutvikle et fullverdig og differensiert dagspresse-tilbud til den samiske befolkningen.

De samiske avisene er viktige institusjoner for å styrke samisk språk, kultur, samfunnsliv og identitet. Det er påkrevd at avisene gis reelle muligheter til å dekke alle samiske bosettingsområder, og ikke bare i Indre-Finnmark.

En aktiv samisk dagspresse er nødvendig for å sikre informasjonsformidling og ytringsfrihet som grunnleggende forutsetninger for et levende samisk demokrati. De samiske avisene er et av de viktigste

arenaene for den offentlige debatten i det samiske samfunnet og må videreutvikles til landsdekkende dagsaviser i tråd med Sametingets ønske.

6. Miljøverndepartementet

Miljøverndepartementet har for 2002 foreslått bevilget til Sametinget over kap. 1429 post 72.7 kr 1 000 000. Sametinget foreslår en økning til *kr 4 800 000*. Økningen på kr 3 800 000 har følgende prioritet:

Tabell 6.1 (i 1000 kr)

Prioritet	Benevnelse	**2002**	**2003**	**+/-**
1	Driftsutgifter	0	1 800	1 800
2	Tilskudd samisk kulturminnevern	1 000	3 000	2 000
Kap.post	**1429.72.7**	**1 000**	**4 800**	**3 800**

6.1 Driftsutgifter

Mål og tiltak

Sametinget skal virke til en miljøvennlig natur- og ressursutnyttelse for kontinuitet og utvikling av samisk kultur og samfunnsliv. Dette skal nås gjennom at Sametinget skal fortsette arbeidet for lokalt samisk miljøarbeid i en LA21 sammenheng, samtidig som miljøperspektivet skal trekkes sterkere inn i Sametingets generelle arbeid på ulike sektorer. Det regionale arbeidet med kulturminnevern skal styrkes ved at Sametinget gis muligheten til å legge direkte premisser for ivaretakelse av samiske ressurs- og samfunnsinteresser i større arealinngrepssaker. Sametinget har behov for å styrke sitt arbeid med miljø- og arealsaker med tre nye stillinger og *kr. 1 800 000*.

Begrunnelse

I dag har Sametinget 10 saksbehandlerstillinger for vurdering av samiske kulturminneinteresser i alle typer arealsaker fra Hedmark til Finnmark. Stillingene er fordelt på fire distriktskontorer.

Sametinget opprettet i 1999 et distriktskontor for Nordre Nordland i Tysfjord med kun én saksbehandlerstilling. Kontoret må forholde seg til et stort antall kommuner, og er allerede i dag svært presset og sårbar ved sykdom og eventuell turnover. Det er et klart behov å styrke saksbehandler-kapasiteten, jf. NIBRs evalueringsrapport fra 1998 om organiseringen av det samiske kulturminnevernet. Sammenlignet med fylkeskommunenes kulturvernavdelinger bør distriktskontorene som et minimum ha to saksbehandlerstillinger. Kontoret dekker som det eneste det lulesamiske området, som er utsatt, men i en positiv utvikling. Utvidelse av kapasiteten vil særlig lette muligheten for å virke aktivt i verne-, skjøtsels- og formidlingsarbeid, noe som er svært vanskelig i dag. For å kunne spille en aktiv rolle i de lulesamiske områdene og for å kunne ivareta samiske samfunnsinteresser i større arealsaker og konsekvensutredninger må administrasjonen styrkes med en ny saksbehandlerstilling. Bemanningsøkningen vil være i tråd med Miljøverndepartementets og Riksantikvarens arbeid for økt ressurssatsing på kulturminnevernet.

Det er behov for å styrke saksbehandlingskapasiteten ved Sametingets kulturminneforvaltning i Finnmark. Særlig er behovet stort for økt aktivitet mht formidling og veiledning i fylket som har størst samisk befolkning og hvor de aller fleste automatisk fredede kulturminnene faktisk er samiske.

Sametinget har over lengre tid gitt utrykk for ønske om og behov for miljøfaglig kompetanse i egen forvaltning og politikkutforming. Sametinget ønsker å videreføre arbeidet med Agenda 21 og å styrke sin rolle som en av de "sentrale aktører" som beskrives i Agenda 21. Begrunnelsen for ressursbehovet ligger derfor i utfordringene til regjeringen fra Rio-konferansen i henhold til Agenda 21, kap. 26 og regjeringens egen omtale av dette i St. meld. Nr. 41 (1996-97) Om norsk samepolitikk, kap. 16.

Miljøfaglig kompetanse i Sametinget er nødvendig ut fra nasjonale hensyn for å kunne gjøre Sametinget til en forventet aktiv part i arbeidet med å oppfylle regjeringens miljøvernpolitikk og forbedre rikets miljøtilstand i henhold til St. meld. Nr. 24 (2000-2001).

I tidligere budsjettinnspill er det argumentert med behov for en prosjektstilling for utarbeidelse av en sametingsmelding om miljø- og arealperspektiver, som en oppfølging av Konvensjonen om biologisk mangfold og Agenda 21. Det er også argumentert for behovet for en stilling som arealforvalter for å ivareta samiske samfunnsinteresser i større arealinngrepssaker, særlig i forhold til konsekvensutredninger. Sametinget har videre uttrykt ønske om å utarbeide en miljø- og arealforvaltningspolitikk. Til dette vil det også være behov for kompetanse og ressurser.

En styrking av Sametinget for mer systematisk arbeid med miljøfaglige utfordringer vil sette Sametinget i stand til i større grad å være en likeverdig aktør med sentrale og lokale myndigheter i arbeidet for en bærekraftig utvikling. I første omgang vil en stilling dekke primærbehovet for miljøfaglig kompetanse..

6.2 Tilskudd til kulturminnevernarbeid

Mål og tiltak

Sametinget skal verne samiske kulturminner og kulturmiljø på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur. Sametinget skal støtte samiske tiltak med tilskudd rettet mot dokumentasjon, tilrettelegging, skjøtsel, restaurering og aktivitet knyttet til samiske kulturminner og kulturmiljø.

Sametinget har behov for å styrke sitt arbeid med samiske kulturminnetiltak for 2003 på *kr 3 000 000*.

Begrunnelse

Behovet for økonomisk løft i tilskuddsordningen skyldes en dramatisk økning i søknadsmassen som følge av at ordningen ble annonsert offentlig i 2001. I 2001 var det 60 søknader til en samlet søknadssum av kr 4 720 000. Økningen skal sikre at private tiltak kan nå opp i prioriteringen. Det er viktig å være klar over at Sametingets prosjekt for en verne- og forvaltningsplan for samiske bygninger er ferdig i 2003. Allerede nå ser vi at det finnes mange automatisk fredede samiske bygninger som aldri har hatt et reelt vern og oppfølging. Et anslag på 1200 automatisk fredede samiske bygninger er ikke urimelig. Det innebærer en dramatisk økning av antallet bygninger i Norge som er automatisk fredet. Sametinget forventer at det gis samme mulighet for automatisk fredede samiske bygninger til restaurering og vedlikehold som for øvrige automatisk fredede bygninger i landet. En økning på kr 2 000 000 i 2003 vil derfor være en rimelig start.

Det må også være et sentralt utgangspunkt at Sametinget står mest mulig fritt til å disponere midler til samiske kulturminnetiltak uavhengig av ordninger hos Miljøverndepartementet/ Riksantikvaren.

7. Landbruksdepartementet

Landbruksdepartementet har i 2002 overført kr 2 000 000 fra reindriftsavtalen fra kap 1147 post 50 og kr 2 000 000 fra jordbruksavtalen fra kap 1150 post 11. Disse avtalemidlene er ikke faste. Det foretas årlige forhandlinger mellom avtalepartene. Sametinget ønsker faste årlige bevilgninger og forutsetter at totalt *kr 4 000 0000* overføres Sametinget fra 2003.

Tabell 7.1 (i 1000 kr)

Kap.post	**Landbruk**	**2002**	**2003**	**+/-**
1147.50	Utvikling reindrift	2 000	2 000	0
1150.11	Utvikling jordbruk	2 000	2 000	0
	Sum	**4 000**	**4 000**	**0**

Mål og tiltak

Sametinget skal arbeide for et sterkt og levende samisk samfunn med et allsidig nærings-, kultur- og samfunnsliv. Målet med virkemidlene over næringsavtalene er å legge til rette for kombinasjonsdrift. Koordinering av virkemiddelbruken i jordbruks-, reindrifts- og fiskeripolitikken er viktig for å sikre gode rammebetingelser for kombinasjonsbruk. Den tradisjonelle kombinasjonstilpasningen har vært fleksibel på flere måter. Utfordringen vil være å videreføre denne tankegangen til også å gjelde kombinasjoner der andre yrker i tillegg til primærnæringer inngår. For å sikre fremtidsrettet kombinasjonsvirksomhet er det nødvendig å prioritere utviklingstiltak så som kompetanseheving, nettverksdanning, innovasjoner og etablererstipend.

I dag er det liten grad av videreforedling av produkter fra primærnæringene. Større grad av videreforedling vil gi utøverne flere bein å stå på, samtidig som det bidrar til økt sysselsetting og lønnsomhet. På sikt vil økt verdiskaping kunne dempe noe av det produksjonspresset som er i reindrifts- og jordbruksnæringen. I reindriftsnæringen vil det være et ledd i å utvikle en bærekraftig samisk næring.

Begrunnelse

Jordbruket utgjør en viktig del av det materielle grunnlaget for samisk kultur. Det spiller en sentral rolle i å opprettholde de samiske kulturtradisjonene samtidig som det er en viktig sysselsettingsfaktor i de samiske områdene.

Statens *reindriftspolitikk* er en del av statens same- og urfolkspolitikk. Reindriften er en av de sentrale samiske næringer. Reindriften har på linje med resten av det samiske samfunnet vært gjennom store endringer de siste tiårene. Næringen har måttet tilpasse seg nye rammebetingelser som følge av alminnelige samfunnsmessige endringer. Reindriftens næringsmessige og kulturelle betydning for den samiske befolkningen gjør næringen svært betydningsfull i en samepolitisk sammenheng. Reindriftspolitikken kan derfor ikke vurderes isolert ut fra et næringspolitisk perspektiv. Lovgiver og øvrige myndigheter må alltid ta hensyn til at reindriften i tillegg er en særegen samisk livsform og en sentral kulturbærer.

8. Sosial- og helsedepartementet

Sosial- og helsedepartementet har for 2002 foreslått bevilget til Sametinget over kap. 701 post 21.05 kr 5 800 000. Sametinget foreslår for 2003 en økning til *kr 7 000 000*.

Tabell 8.1 (i 1 000 kr)

	Helse- og sosialsaker	**2002**	**2003**	**+/-**
Kap.post	**701.21.05**	**5 800**	**7 000**	**1 200**

8.1 Helse- og sosialsaker

Mål og tiltak

Sametingets mål med helse- og sosialsatsingen er å utvikle et likeverdig tilbud av helse- og sosialtjenester til det samiske folket.

Sametinget vil prioritere arbeidet med samisk helse- og sosialpolitikk. I samarbeid med sentrale myndigheter vil Sametinget arbeide for en best mulig evaluering av gitte prosjektmidler i prosjektperioden som avsluttes 31.12.02. Sametinget forventer at ordningen fortsetter etter evalueringen. Formen på ordningen vil imidlertid avhenge av evalueringsresultatet. Tildeling av prosjektmidler til ulike prioriterte tiltak vil dermed fortsatt være en sentral arbeidsoppgave.

Utover prosjektmiddeltildeling og oppfølging av dette, samt arbeid med helse- og sosialsaker generelt, ønsker Sametinget å styrke helse- og sosialsatsingen på følgende måte:

- Utvikle Sametingets helse- og sosialpolitikk
- Videreutvikle rollen som samepolitisk premissleverandør vedrørende helse- og sosialsaker i forhold til statlige myndigheter
- Etablere, utvikle og drive informasjonstjeneste, der et viktig arbeidsområde vil være å få samlet informasjonsmateriell og faglitteratur på samisk om helse og sosiale forhold
- Styrke informasjons- og veiledningsvirksomheten om samiske helse og sosiale forhold, samiske brukeres behov, om brukernes rettigheter i helse- og sosialtjenesten og å formidle kontakt med det samiske folk
- Utvikle samarbeidet om samiske helse- og sosialsaker med andre nordiske land
- Styrke arbeidet med urfolks helseforhold, blant annet i forhold til Verdens helseorganisasjon (WHO)

For å følge opp arbeidet med samiske helse- og sosialsaker foreslås det en økning på overføringen fra Sosial- og helsedepartementet til *kr 7 000 000*. Dette inkluderer også en styrking av Sametingets administrasjon til 2 faste stillinger.

9. Utenriksdepartementet

Sametinget foreslår for 2003 å opprette en ny post 50 til driftsutgifter på *kr 600 000* overført fra Utenriksdepartementet.

Tabell 9.1				(i 1 000 kr)
	Driftsutgifter	**2002**	**2003**	**+/-**
Kap.post	**Post 50 *(ny)***	**0**	**600**	**600**

9.1 Driftsutgifter

Urfolksrettigheter og internasjonalt arbeid

Mål og tiltak

Sametinget skal legge vekt på aktiv deltakelse i internasjonalt arbeid med urfolksspørsmål for en styrking av urfolks situasjon i verden generelt og samene som urfolk spesielt. Det internasjonale arbeidet skal skje gjennom deltakelse i prosesser og programmer som vedrører urfolk på internasjonalt og grenseregionalt nivå, dette gjelder også på nordisk nivå.

Sametinget vil legge vekt på den utviklingen som skjer internasjonalt innen urfolksrettigheter. Urfolksrettigheter inkludert urfolks rett til selvbestemmelse, vil være essensielt i Sametingets arbeid internt og i samarbeidet med sentrale myndigheter.

Sametinget vil prioritere det internasjonale urfolksarbeidet ved aktiv deltakelse på møter, konferanser og seminarer. En viktig del av arbeidet vil være å utvikle samarbeidet med de sentrale myndigheter.
Det er mange internasjonale prosesser som krever aktiv deltakelse og involvering fra Sametingets side. Sametinget vil derfor ha behov for ressurser til en stilling på *kr 600 000* for dette arbeidet.

Begrunnelse

Sametinget vil fortsatt legge vekt på å delta aktivt i det internasjonale arbeidet med urfolksspørsmål. Dette er et arbeid som krever en målrettet innsats i de ulike prosesser og programmer som er relevant for situasjonen for urfolk verden over. Dette gjelder deltakelse i Arktisk råd og Barentssamarbeidet, oppfølging av arbeidet i FN med urfolksrettigheter og spørsmål – herunder arbeidet med urfolks-erklæringen. Videre gjelder dette oppfølging av Permanent forum og oppfølgingsarbeidet rundt konvensjon om biologisk mangfold, samt arbeidet i WHO og andre aktuelle FN organer som må vies oppmerksomhet fra Sametingets side.

10. Fiskeridepartementet

Sametinget foreslår for 2003 å opprette en ny post 50 på *kr 3 000 000* til fiskeritiltak overført fra Fiskeridepartementet.

Tabell 10.1				(i 1 000 kr)
	Fiskeritiltak	**2002**	**2003**	**+/-**
Kap.post	**Post 50 *(ny)***	**0**	**3 000**	**3 000**

10.1 Fiskeritiltak

Mål og tiltak

Sametinget skal virke til å bevare og utvikle fiske som primærnæring gjennom oppbygging av land- og mottaksanlegg, flåte, oppdrettsanlegg, forvaltningsmessige ordninger og lokaltilpassede reguleringer.

Sametinget holder fast ved tidligere beskrevet behov og ber derfor om at Fiskeridepartementet over statsbudsjettet for 2003 setter av *kr 3 000 000* til tiltak i samiske kyst- og fjordområder. Midlene skal nyttes til utbygging av infrastruktur og fiskerirelaterte utviklingstiltak, slik det bl.a. framgår av Sametingets handlingsplan for samiske kyst- og fjordområder og innstillingen fra Samisk fiskeriutvalg.

Begrunnelse

Sametinget har kontakt med fiskerimyndighetene gjennom møter mellom politisk ledelse i tinget og i Fiskeridepartementet. Sametinget er ikke representert i forhandlingene med Norges Fiskarlag om næringsavtale eller i den Norsk-russiske fiskerikommisjonen om størrelse på fiskekvotene (TAC). Sametinget er kun representert med et fast medlem i Reguleringsrådet. Fiske i samiske kyst- og fjordområder er svært viktig for både kultur, språk og næring. Dette gjør bl.a. at fiskeriene spiller en avgjørende rolle for bosetningen i samiske kyst- og fjordområder. Sametinget har siden tinget ble etablert i 1989 arbeidet aktivt for at fiskerne i kyst- og fjordområdene beholder fiskerettighetene og at de ikke forsvinner ut av områdene. Ettersom Sametinget ikke har noen direkte forhandlinger med staten om midler for å styrke fiskeriene som næring i samiske områder er tinget avhengig av at de sentrale fiskerimyndighetene tar hensyn til samiske interesser på andre måter.

Sametinget har fram til i dag løst ressursspørsmålet til fiskeriene innenfor ordinære budsjettrammer, men for å kunne følge opp dette viktige arbeidet må det i framtiden avsettes egne ressurser til dette.

11. Nærings- og handelsdepartementet

Sametinget forslår å opprette en ny post 50 på til sammen *kr 3 000 000* til driftsutgifter overført fra Nærings- og handelsdepartementet med følgende prioritet:

Tabell 11.1 (i 1 000 kr)

Prioritet	Benevnelse	**2002**	**2003**	**+/-**
1	Driftsutgifter	0	1 400	1 400
2	IKT satsing	0	1 600	1 600
Kap.post	**Post 50 *(ny)***	**0**	**3 000**	**3 000**

11.1 Driftsutgifter

Mål og tiltak

Sametinget skal ivareta samiske samfunnsinteresser i forvaltingen av mineralressursene i samiske områder. Behovet i 2003 er *kr 1 400 000*.

Begrunnelse

Sametinget har i en årrekke arbeidet med spørsmål knyttet til mineralresssursforvaltning. Spørsmål knyttet til mineralressursene står sentralt både i den pågående rettighetsprosessen og i konkrete enkeltsaker. Arbeidet med disse spørsmålene er krevende og det er etter Sametingets oppfatning viktig at Nærings- og handelsdepartementet bidrar til å styrke Sametingets kapasitet . Det gjelder overføring av midler til en stilling i tillegg til ressurser til ekstern bistand i form av ekspertfaglige vurderinger.

11.2 IKT satsing

Mål og tiltak

Sametinget skal bistå i utviklingen av informasjons- og kommunikasjonstekniske løsninger som kan utvikle tjenestetilbudet til alle samer i hele Norge. Til nå har slike initiativ vært reist gjennom prosjekter og ad-hoc prosesser, og man ser i dag behovet for økt kapasitet til kontinuerlig arbeid innenfor feltet. Det anmodes derfor om at Nærings- og handelsdepartementet bidrar med ressurser tilsvarende én stilling som IKT-koordinator og ressurser til å finansiere prosjekter og ekstern bistand/kjøp av tjenester. Behovet i 2003 vil være *kr 1 600 000*.

Begrunnelse

Sametinget har etter hvert betydelig erfaring med de utfordringer en liten språkgruppe står overfor innenfor IKT-området. Ny teknologi og problematikken rundt samiske tegn er ett eksempel på konkrete utfordringer vi står overfor. En annen utfordring er de særlige krav som stilles til en moderne samfunnsutvikling innenfor et samfunn som preges av store geografiske avstander og lav befolkningstetthet.

Sametinget har som målsetting å bistå i utviklingen av løsninger som kan utvikle tjenestetilbudet til samer i alle deler av Norge. Dette er et ressurskrevende arbeid. Det krever både aktiv koordinering og kjøp av løsninger og tjenester. Sametinget har allerede i dag forhandlet frem til avtale om støtte for samiske tegn i Microsofts nyeste programvare, herunder fremtidige løsninger.

Saken ble avsluttet 29. november 2001 kl. 18.00.

Sak 43/01

Bruk av det samiske flagget – høring

Saken påbegynt 29. november 2001 kl. 18.00.

I. Dokumenter

- Brev av 31.07.01 fra Kommunal- og regionaldepartementet med rapport om bruk av det samiske flagget, avlevert KRD juli 2001
- Sametingets regler for flagging, vedtatt 10.11.01, sak 50/00
- Oversikt over samiske flaggdager og norske offisielle flaggdager
- Høringsuttalelser

II. Innleverte forslag og eventuelle merknader

Sametingsrådets innstilling overfor Sametinget:

I. Regler for bruk av det samiske flagget i Norge

Sametinget godkjenner følgende regler for bruk av det samiske flagget i Norge

1. Godkjenning

Det samiske flagget ble godkjent av den 13. Samekonferansen i Åre 15.08.1986. Flagget har siden vært i bruk. Det samiske flagget er godkjent til bruk for offentlige bygninger og eiendommer eller bygninger og eiendommer som for den vesentligste del benyttes av offentlige myndigheter.

2. Rangering

Det samiske flagget er felles for samene i Norge, Sverige, Finland og Russland og er dermed et felles symbol for det samiske folket. Det samiske flagget rangerer etter det norske flagget, men foran kommune- og fylkesflagg og eventuelle regionale flagg.

Det samiske flagget rangerer etter det norske flagget ved offisielle norske flaggdager og ved offisielle norske anledninger hvor det flagges. Det samiske flagget rangerer også etter andre nasjonalstaters flagg. I tilfeller hvor samene er vertskap for en større internasjonal konferanse, er det naturlig at det samiske flagget plasseres som vertskapsflagg sideordnet det norske flagg og rangeres foran gjestende lands nasjonalflagg.

3. Flagging

Kommunene og fylkeskommunene bør benytte det samiske flagget, og oppfordres til å utarbeide regler for flagging som også omfatter flagging med det samiske flagget og flagging på samiske flaggdager. Det samiske flagget kan brukes samtidig med det norske flagget eller alene. Det kan også flagges på halv stang med det samiske flagget.

4. God flaggskikk

Det samiske flagget er et symbol for det samiske folket og er derfor forbundet med høytidelighet og skal behandles med respekt. Bruken (heising/firing) og behandlingen av det samiske flagget følger flaggreglementet for det norske flagget.

God flaggskikk innebærer også at det føres en restriktiv linje for bruken av det samiske flagget i kommersielle sammenhenger.

5. Spørsmål om bruken av det samiske flagget rettes til Sametinget.

II. 6. februar som offisiell norsk flaggdag

Sametinget støtter forslaget om at 6. februar, samenes nasjonaldag, blir offisiell norsk flaggdag i Norge. Det samiske flagget kan brukes samtidig med det norske flagget, eller alene.

III. Andre forhold

Sametinget ber Kommunal- og regionaldepartementet snarest å igangsette de nødvendige lovtekniske vurderingene for å formalisere bruken av det samiske flagget i Norge.

Forslag 1, representant Anders Urheim, Aps sametingsgruppe:

1. Sametinget gjør oppmerksom på at datoen for Isak Sabas fødselsdag er 15.11.1875 og ikke 15.08.1875 slik samekonferansen ved en inkurie har vedtatt. Sametinget ber om at den 15. november vedtas som samisk flaggdag.
2. Sametinget er av den oppfatning at betegnelsen samefolkets dag skal bli brukt om flaggdagen 6. februar. Betegnelsen samenes nasjonaldag kan misoppfattes, og en klargjøring av begrepet vil være fordelaktig. En nasjon er definert som en gruppe mennesker som føler seg som en enhet på grunn av felles historie og kultur, oftest også felles språk. Begrepet nasjonal er videre ofte knyttet til en nasjonalstats grenser og innenriks virksomhet, men er samtidig også et begrep som brukes til å beskrive et folks fellesskap. Av den grunn mener Sametinget at det høver bedre å bruke betegnelsen samefolkets dag. Samekonferansen gjorde vedtak om at den samiske betegnelsen på dagen skulle være Sámi álbmotbeaivi.

3. Sametinget bemerker at dette er en høringsuttalelse som uttrykker Sametingets syn i bruken av det samiske flagget.

III. Votering

Av 39 representanter var 38 tilstede
Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

1. Forslag 1 ble enstemmig vedtatt som merknad til saken.
2. Sametingsrådets innstilling ble enstemmig vedtatt.

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Randi A. Skum, saksordfører	
2.	Anders Urheim	
3.	Olav Dikkanen	
4.	Anders Urheim	Geir Tommy Pedersen
		Ingar Eira
		Sven-Roald Nystø
5.	Johan Mikkel Sara	Per Edvin Varsi
6.	Ragnhild L. Nystad	
7.	Per Solli	Ragnhild L. Nystad
		Sven-Roald Nystø
		Per Solli
8.	Svein Peter Pedersen	Willy Ørnebakk
		Per Edvin Varsi
		Svein Peter Pedersen
9.	Olav Dikkanen	
10.	Anders Urheim	
11.	Isak Mathis O. Hætta	
12.	Willy Ørnebakk	
13.	Randi A. Skum, saksordfører	

VI. Sametingets vedtak etter voteringen

I. Regler for bruk av det samiske flagget i Norge

Sametinget godkjenner følgende regler for bruk av det samiske flagget i Norge:

1. Godkjenning

Det samiske flagget ble godkjent av den 13. Samekonferansen i Åre 15.08.1986. Flagget har siden vært i bruk. Det samiske flagget er godkjent til bruk for offentlige bygninger og eiendommer eller bygninger og eiendommer som for den vesentligste del benyttes av offentlige myndigheter.

2. Rangering

Det samiske flagget er felles for samene i Norge, Sverige, Finland og Russland og er dermed et felles symbol for det samiske folket. Det samiske flagget rangerer etter det norske flagget, men foran kommune- og fylkesflagg og eventuelle regionale flagg.

Det samiske flagget rangerer etter det norske flagget ved offisielle norske flaggdager og ved offisielle norske anledninger hvor det flagges. Det samiske flagget rangerer også etter andre nasjonalstaters flagg. I tilfeller hvor samene er vertskap for en større internasjonal konferanse, er det naturlig at det samiske flagget plasseres som vertskapsflagg sideordnet det norske flagg og rangeres foran gjestende lands nasjonalflagg.

3. Flagging

Kommunene og fylkeskommunene bør benytte det samiske flagget, og oppfordres til å utarbeide regler for flagging som også omfatter flagging med det samiske flagget og flagging på samiske flaggdager. Det samiske flagget kan brukes samtidig med det norske flagget eller alene. Det kan også flagges på halv stang med det samiske flagget.

4. God flaggskikk

Det samiske flagget er et symbol for det samiske folket og er derfor forbundet med høytidelighet og skal behandles med respekt. Bruken (heising/firing) og behandlingen av det samiske flagget følger flaggreglementet for det norske flagget.

God flaggskikk innebærer også at det føres en restriktiv linje for bruken av det samiske flagget i kommersielle sammenhenger.

5. Spørsmål om bruken av det samiske flagget rettes til Sametinget.

II. 6. februar som offisiell norsk flaggdag

Sametinget støtter forslaget om at 6. februar, samenes nasjonaldag, blir offisiell norsk flaggdag i Norge. Det samiske flagget kan brukes samtidig med det norske flagget, eller alene.

III. Andre forhold

Sametinget ber Kommunal- og regionaldepartementet snarest å igangsette de nødvendige lovtekniske vurderingene for å formalisere bruken av det samiske flagget i Norge.

Saken ble avsluttet 29. november 2001 kl. 19.00.

Sak 44/01

Retningslinjer for det særskilte tilskuddet til samiske barnehager

Saken påbegynt 29. november 2001 kl. 19.00.

I. Dokumenter

- Høringsbrev av 30.07.01
- Forslag til kriterier for tildeling av tilskudd
- Sammendrag av høringsuttalelser
- Høringsuttalelser

II. Innleverte forslag og eventuelle merknader

Sametingsrådet fremmer følgende innstilling overfor Sametinget:

Sametinget vedtar følgende kriterier for tildeling av særskilt tilskudd til samiske barnehager:

§ 1 Formål

Formålet med tilskuddet er å sikre gode vilkår for samisk språk, kultur og identitet i barnehagene. Tilskuddet skal også bevare og fremme utvikling av samisk språk og kultur i barnehagene.

§ 2 Vilkår - ordinært tilskudd

1. Det må fremgå av barnehagens vedtekter at barnehagen bygger på samisk språk og kultur. I vedtektene må det fremgå om det er hele barnehagen eller enkelte avdelinger/barnegrupper som ivaretar kravet om samisk språk og kultur
2. Barnehagens årsplan må gjennom mål , tiltak og vurdering tydelig vise hvordan barnehagen vil formidle, styrke, utvikle og fremme samisk språk, kultur og levesett.
3. Det er et krav at det er samisktalende personell i barnehagen/avdelingen. Dette må komme frem i søknaden.
4. Det må være minst 5/10 barn i en barnehage/barnegruppe. Barnehagen må vise til samlokalisering av samiske barn.
5. Bare de barnehager/avdelinger/barnegrupper som oppfyller vilkårene kan få tildelt ordinært tilskudd.

§ 3 Tilskuddssatser - ordinært tilskudd

1. Grunnsats på kr 50.000 til hver avdeling til dekning av merutgifter for drift.
2. Grunnsats for familiebarnehagen er kr 40.000 når familiebarnehagen har ansvar for minst 3 hjem.

3. I tillegg tildeles kr 15.000 pr. samisktalende barnehageansatt i hel stilling. Sametinget kan, etter søknad fra barnehagens eier, innvilge midlertidig dispensasjon fra kravet om samisktalende personell, etter at stillingen har vært offentlig utlyst og det ikke har meldt seg kvalifisert søker.
4. Ambulerende barnehage får tilskudd på kr 15.000 pr. år

§ 4 Særskilt tilskudd til prosjekter - /utviklingsarbeid

Sametinget avsetter årlig økonomiske midler til prosjekter og utviklingsarbeid som tildeles på grunnlag av særskilt søknad. Barnehager kan søke om prosjektmidler til språkopplæring for enkeltbarn. Sametinget vil i eget årlig rundskriv gjøre rede for satsingsområder og vilkår for midler under denne paragraf.

§ 5 Krav til søknad

Søknaden skal inneholde følgende dokumentasjon:
- budsjett for det året søknaden omfatter
- kopi av årsmelding
- rapport om hva midlene er brukt til i foregående år

§ 6 Rapportering

Barnehagen rapporter til Sametinget om bruken av midler tildelt forutgående år. Rapport skal følge med søknaden. Riksrevisjonen og Sametinget har adgang til å føre tilsyn med at midlene brukes som forutsatt. Det kan foretas stikkprøver av innrapportert data.

§ 7 Saksbehandling og klage

Søknadene behandles av Sametingets tilskuddsstyre. Tilskuddsstyret kan delegere til administrasjonen å fatte vedtak i saken. Sametingsrådet er klageinstans for vedtak fattet etter disse retningslinjer. For øvrig kommer forvaltningslovens bestemmelser til anvendelse.

§ 8 Tiltredelse

Retningslinjene trer i kraft 1. januar 2002.

Forslag 1, representant Roger Pedersen, SVFs sametingsgruppe:

Endring av §2:
Punkt 1 og 2 slåes sammen og skilles med "eller" mellom punktene.

Punkt 4 strykes og erstattes med:
I barnehager der det er 5 eller færre samiske barn frafalles dette kravet.

Endring av §3:
1. Grunntilskuddet på kr. 90.000 til hver avdeling til dekning av merutgifter for drift.

Forslag 2, representant Josef Vedhugnes, Aps sametingsgruppe:

Endringen er understreket:
§ 3.2 Grunnsats for familiebarnehager er kr 40.000,- når familiebarnehagen har ansvar for minst 2 hjem.

Forslag 3, representant Per A. Bæhr, Kautokeino flyttsameliste:

§ 3. Punkt 3. Strykes fra: Sametinget kan ……. Og ut hele punkt.

Forslag 4, representant Isak Mathis O. Hætta, Frigruppe :

Nytt punkt
§ 3 Kr 5 000 tildeles i tillegg pr. barn på grunnlag av antall barn med samisk som hjemmespråk og som får språkstimulering i barnehage.

Forslag 5, repsentant Jon Erland Balto, SPs sametingsgruppe:

§ 2 Tilføyelse – nytt punkt 6: Vilkår
Etter søknad gis det mulighet til å opprettholde tilskudd til barnehager som tidligere har mottatt tilskudd, som midlertidig kommer under grensa. Sametinget kan, etter søknad gi dispensasjon for ett år av gangen.

Forslag 6, representant Jon Erland Balto, SPs sametingsgruppe:

§ 3 Tilskuddssatser – ordinært tilskudd

Pkt. 1 endres til: Grunnsats på kr. 60 000,- til hver avdeling til dekning av merutgifter for drift.

Forslag 7, representant Josef Vedhugnes, fellesforslag fra SPs sametingsgruppe, APs sametingsgruppe og NSRs samarbeidsgrupper:

§ 2 Vilkår – ordinære tilskudd, nytt pkt. 6:
Etter søknad gis det mulighet til å opprettholde tilskudd til barnehager som tidligere har mottatt tilskudd og som midlertidig kommer under grensen for antall barn, jf. pkt. 4. Sametingets kan, etter søknad gi dispensasjon for ett år av gangen.

§ 3 Tilskuddssatser – ordinært tilskudd
1. Grunnsatsen endres fra 50.000 til kr. 60.000.
2. Grunnsatsen for familiebarnehager er kr. 40.000 når familiebarnehagen har ansvar for minst 2 hjem.

Retningslinjene skal tas opp til evaluering av Sametinget etter 2 år.

III. Votering

Av 39 representanter var 39 tilstede
- Forslag 2, 5 og 6 ble trukket tilbake

Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

1. Forslag 1 ble forkastet med 37 stemmer.
2. Forslag 3 ble forkastet med 35 stemmer.
3. Forslag 4 ble forkastet med 35 stemmer.
4. Forslag 7, fellesforslaget, ble vedtatt med 35 stemmer.
5. Sametingsrådets innstilling, unntatt vedtatte endringer, ble enstemmig vedtatt med 35 stemmer.

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Svein P. Pedersen, saksordfører	
2.	Jon Erland Balto	
3.	Josef Vedhugnes	
4.	Ove Johnsen	
5.	Birger Nymo	
6.	Isak Mathis O. Hætta	Geir Tommy Pedersen
		Isak Mathis O. Hætta
	Egil Olli (til forr.orden)	
7.	Per Anders Bæhr	Jørn Are Gaski
8.	Egil Olli	Per A. Bæhr
9.	Ragnhild L. Nystad	
	Josef Vedhugnes (til forr.orden)	
	Geir Tommy Pedersen (til f.o)	
10.	Ove Johnsen	
11.	Isak Mathis O. Hætta	Ragnhild L. Nystad
12.	Birger Nymo	Isak Mathis O. Hætta
		Ingar Eira
		Berit Oskal Eira
		Isak Mathis O. Hætta
		Birger Nymo
13.	Josef Vedhugnes	Isak Mathis O. Hætta
		Josef Vedhugnes
14.	Geir Tommy Pedersen	Jon Erland Balto
15.	Terje Tretnes	Ragnhild L. Nystad
		Egil Olli
		Josef Vedhugnes
16.	Per A. Bæhr	Geir Tommy Pedersen
17.	Isak Mathis O. Hætta	Per Edvin Varsi

		Åge Nordkild
		Per A. Bæhr
		Isak Mathis O. Hætta
18.	Olav Dikkanen	
19.	Svein Peter Pedersen, saksordfører	
	Jon Erland Balto (om forslagene)	
	Ove Johnsen (om forslagene)	
	Birger Nymo (om forslagene)	
	Per A. Bæhr (til voteringen)	
	Birger Nymo (om forslaget)	
	Isak Mathis O. Hætta (til voteringa)	

VI. Sametingets vedtak etter voteringen

Sametinget vedtar følgende kriterier for tildeling av særskilt tilskudd til samiske barnehager:

§ 1 Formål

Formålet med tilskuddet er å sikre gode vilkår for samisk språk, kultur og identitet i barnehagene. Tilskuddet skal også bevare og fremme utvikling av samisk språk og kultur i barnehagene.

§ 2 Vilkår - ordinært tilskudd

1. Det må fremgå av barnehagens vedtekter at barnehagen bygger på samisk språk og kultur. I vedtektene må det fremgå om det er hele barnehagen eller enkelte avdelinger/barnegrupper som ivaretar kravet om samisk språk og kultur.
2. Barnehagens årsplan må gjennom mål, tiltak og vurdering tydelig vise hvordan barnehagen vil formidle, styrke, utvikle og fremme samisk språk, kultur og levesett.
3. Det er et krav at det er samisktalende personell i barnehagen/avdelingen. Dette må komme frem i søknaden.
4. Det må være minst 5/10 barn i en barnehage/barnegruppe. Barnehagen må vise til samlokalisering av samiske barn.
5. Bare de barnehager/avdelinger/barnegrupper som oppfyller vilkårene kan få tildelt ordinært tilskudd.
6. Etter søknad gis det mulighet til å opprettholde tilskudd til barnehager som tidligere har mottatt tilskudd og som midlertidig kommer under grensen for antall barn, jf. pkt. 4. Sametingets kan, etter søknad gi dispensasjon for ett år av gangen.

§ 3 Tilskuddssatser - ordinært tilskudd

1. Grunnsats på kr 60.000 til hver avdeling til dekning av merutgifter for drift.
2. Grunnsats for familiebarnehagen er kr 40.000 når familiebarnehagen har ansvar for minst 2 hjem.

3. I tillegg tildeles kr 15.000 pr. samisktalende barnehageansatt i hel stilling. Sametinget kan, etter søknad fra barnehagens eier, innvilge midlertidig dispensasjon fra kravet om samisktalende personell, etter at stillingen har vært offentlig utlyst og det ikke har meldt seg kvalifisert søker.
4. Ambulerende barnehage får tilskudd på kr 15.000 pr. år.

§ 4 Særskilt tilskudd til prosjekter - /utviklingsarbeid

Sametinget avsetter årlig økonomiske midler til prosjekter og utviklingsarbeid som tildeles på grunnlag av særskilt søknad. Barnehager kan søke om prosjektmidler til språkopplæring for enkeltbarn. Sametinget vil i eget årlig rundskriv gjøre rede for satsingsområder og vilkår for midler under denne paragraf.

§ 5 Krav til søknad

Søknaden skal inneholde følgende dokumentasjon:
- budsjett for det året søknaden omfatter
- kopi av årsmelding
- rapport om hva midlene er brukt til i foregående år

§ 6 Rapportering

Barnehagen rapporter til Sametinget om bruken av midler tildelt forutgående år. Rapport skal følge med søknaden. Riksrevisjonen og Sametinget har adgang til å føre tilsyn med at midlene brukes som forutsatt. Det kan foretas stikkprøver av innrapportert data.

§ 7 Saksbehandling og klage

Søknadene behandles av Sametingets tilskuddsstyre. Tilskuddsstyret kan delegere til administrasjonen å fatte vedtak i saken. Sametingsrådet er klageinstans for vedtak fattet etter disse retningslinjer. For øvrig kommer forvaltningslovens bestemmelser til anvendelse.

§ 8 Tiltredelse

Retningslinjene trer i kraft 1. januar 2002.

Retningslinjene skal tas opp til evaluering av Sametinget etter 2 år.

Saken ble avsluttet 30. november 2001 kl. 10.05.

Sak 45/01

Strategisk plan for samiske barnehager 2002 – 2005

Saken påbegynt 30. november 2001 kl. 10.05.

I. Dokumenter

II. Innleverte forslag og eventuelle merknader

Sametingsrådets innstilling overfor Sametinget:

Sametinget godkjenner den fremlagte strategiske plan for samiske barnehager for perioden 2002 - 2005.

1. Innledning

Strategisk plan for samiske barnehager i Norge ble første gang laget i 1995 av daværende Samisk utdanningsråd for perioden 1996-2001. Senere er Samisk utdanningsråd blitt en del av det norske Sametinget. Denne planen skal nå fornyes. Strategisk plan for samiske barnehager 2002 - 2005 er vedtatt i Sametinget …. 2001.

1.1 Kort beskrivelse av samiske barnehager

Definisjon/forståelse

Rammeplan for barnehager legger følgende definisjon til grunn når den omhandler samiske barnehager: "*En samisk barnehage er en barnehage der barna i barnehagen har samisk bakgrunn – er samer. Barnehagen har som formål å styrke barnas identitet som samer ved å fremme bruken av samisk språk og ved å formidle samisk kultur. Barnehagen ledes av samisk pedagogisk personale*".

Rammeplan og lov om barnehager definerer samiske barn som: alle barn der en eller begge foreldre er samer.

I barnehageloven § 7 er det slått fast at: "*barnehager for samiske barn i samiske distrikt skal bygge på samisk språk og kultur.* " I lovens merknad sies det at dette leddet i § 7 avgrenses til å gjelde samiske distrikt som vil si de kommuner som hører til forvaltningsområdet for samisk språklov. For barnehager utenfor samiske distrikt vises det til 2. ledd i § 7 om tilpasning til lokale forhold, forskrift om rammeplan og til departementets årlige rundskriv Q-2.

Det vises også til at Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har tolket samiske distrikt meget liberalt, og Barne- og familiedepartementet vil følge samme liberale linje. Dette innebærer at Sametinget vil legge rammeplanens definisjon til grunn når saker som angår barnehager skal behandles.

1.2 Visjon

Den gode barnehagen for samiske barn gir barna samisk identitet. Den gir av den rike samiske kulturen og gir glede over hjertespråket.

Mål
Barnehagen skal styrke og utvikle samisk språk og kultur i barnehager med samiske barn, og bidra til vitalisering og revitalisering av samisk språk.

Barnehagen skal bidra til at samiske barn kan utvikle sin samiske identitet og få trygghet og glede i forhold til sin egen kultur og sitt eget språk.

Samisk språk og kultur må ha gode vilkår i barnehagene. Alle parter må bidra til at utviklingen av samisk språk og kultur sikres og fremmes i barnehagen

Visjon og mål tar utgangspunkt i følgende planverk:

- Lov om barnehager med rammeplan
- Sametingsplan 1998 – 2001

Sametingsplanen 1998-2001 sier at samiske barnehager har stor betydning for samisk språkutvikling og for samiske barns oppvekst generelt.

Samiske barn vokser opp i et samfunn med kulturelt og språklig mangfold. Samiske barnehager har et spesielt ansvar for å være en arena der samisk språk og kultur formidles, styrkes og utvikles.

2. Samiske barnehager - beskrivelse og behov

2.1 Tilstandsbeskrivelse

Situasjonen for samiske barnehager har endret seg i takt med endringer for øvrig i samfunnet. Siden forrige strategiske plan ble vedtatt har behovene endret seg en del. Ny barnehagelov trådte i kraft i 1996, og Rammeplan for barnehager, som er forskrift til barnehageloven, har vært i bruk siden 1996. Reform 97 medførte at 6 åringene nå går på skolen istedenfor i barnehagen. Det er kommet nyere forskning på fagområdet om to-/flerspråklighet. Flere og flere barn i barnehager er to- eller flerspråklige. Samtidig er det samiske språket presset fra flere kanter.

Det er fortsatt stor mangel på pedagogisk materiell tilpasset samiske barn og samiske barnehager. Det er også mangel på forskning på området.

En god del av de samiske barnehagene har tatt i bruk ny teknologi og bruker PC med Internett. Nevnte endringer medfører også nye behov og utfordringer for barnehagene, barnehageeiere, Sametinget og andre involverte parter.

2.1.1 Statistikk

I år 2001 er det registrert 44 barnehager som kan betegnes som samiske barnehager. Dette tilbudet omfatter ca. 980 barn. I dette tallet er både kommunale og private barnehager med.

Det er usikkert om antall barnehager er gått opp eller ned. Det som er mer sikkert er antall barn. Til sammenligning kan det nevnes at i 1999 var det 644 barn som fikk tilbud i samiske barnehager. Dette viser en stor økning i antall barn som søker og får plass i samiske barnehager. Økningen kan skyldes økt bruk av deltidsplasser. Det er grunn til å tro at dette tallet vil stige sakte i denne perioden.

2.1.2 Førskolelæredekning

Førskolelærerdekning i samiske barnehager generelt er forholdsvis bra. Det er fortsatt stor mangel på førskolelærere med kompetanse i samisk språk. Dette gjelder spesielt i kystområdene og i lule- og sørsamiske områder. Det er også få menn med samisk språkkompetanse og førskolelærerutdanning i samiske barnehager.

2.1.3 Særskilt tilskudd

Særskilt tilskudd til samiske barnehager ble overført til Sametinget 01.01.2001. Sametinget har nå utarbeidet og vedtatt nye retningslinjer for dette tilskuddet. De nye retningslinjene trår i kraft 01.01.2002. Særskilt tilskudd tildeles samiske barnehager over hele landet, og norske barnehager med samisk avdeling.

2.1.4 Pedagogisk materiell

Siden den forrige strategiske planen ble vedtatt, har det vært stor utvikling i samfunnet generelt og i det samiske samfunnet spesielt. Etter hvert har ny teknologi fått innpass på alle nivå i opplæringssektoren. Dette fordrer nye metoder og ny type pedagogisk materiell også i barnehagene.

Det er i løpet av siste planperiode utgitt bøker beregnet for småbarn på alle tre samiske språk samt noe faglitteratur til bruk i barnehagen. Det er også kommet en del plakater, videoer og CD-er. Sametinget har en video-/filmsamling. Det blir gjort opptak av filmer sendt på TV som også passer for de minste barna. Disse kan lånes gratis av barnehagene.

Det blir hvert år bevilget øremerkede midler over Sametingets budsjett til pedagogisk materiell beregnet på småbarn. Summen er lav, noe som begrenser utgivelse av materiell. Barnehagene har et spesielt behov for materiell som kan brukes i språkopplæringen. Liten eller ingen tilgang til nytt materiell fører til at barn møter det samme materiellet i barnehage, hjemme og når de kommer til skolen. Dermed møter barn færre utfordringer, og det kan føre til at barn fort velger norskspråklig materiell.

Dette gjelder både bøker, cd/musikk, videofilmer, dataspill/programmer o.a.

2.1.5 Prosjekter

Det har vært få utviklingsprosjekter i løpet av siste planperiode. Det kommer ikke søknader fra de samiske barnehagene når prosjektmidler i forbindelse med utvikling av pedagogisk materiell blir utlyst av Sametinget. Sametinget må finne ut hva det skyldes og treffe tiltak for å få inn flere søknader.

2.2 Utfordringer og behov

Ved starten av planperioden kan utfordringer i forhold til ansatte, kommunene og barnehageeierne være:

- Utfordre og motivere barnehageansatte til å søke på prosjektmidlene, eller å sende inn forslag til materiell til vurdering i Sametinget.
- Utfordre kommunene til å samarbeide med Sametinget der det er mulig innenfor satsingsområdene.
- Utfordre kommunene og barnehageeierne til å utvikle rammeplan tilpasset lokale forhold.
- Utfordre og motivere samarbeidsutvalgene til å være med på utvikling av årsplanene.

2.2.1 Barnehageloven og rammeplanen

Lov om barnehager ble vedtatt av Stortinget i 1995 og trådte i kraft 1996. Den er siden endret i 1997 og senest i 2001. Barnehageloven vil bli oversatt til nordsamisk etter neste endring i lovteksten. Barne- og familiedepartementet fastsatte deretter en Rammeplan for barnehagen som følge av lovteksten i lovens § 2, 2. ledd.

Rammeplanen har et eget kapittel for de samiske barnehagene. Alle de samiske barnehagene skal drives i tråd med dette. Rammeplanen er oversatt til nordsamisk.

I barnehagelovens § 2 Barnehagens innhold heter det fra 3.ledd: *Barnehagens eier kan tilpasse rammeplanen til lokale forhold. Samarbeidsutvalget for hver barnehage skal fastsette en årsplan for den pedagogiske virksomheten.*

2.2.2 Stortingets og Sametingets satsing innenfor barnehageområdet

22. desember 1999 ble Stortingsmelding 27 (1999-2000) *Barnehager til beste for barn og foreldre* godkjent i statsråd. Barne- og familiedepartementet har i etterkant av dette og i tråd med Stortingsmeldingen satt i gang 3-årig satsing på barnehageområdet. Sametinget deltar i denne satsingen og skal spesielt ivareta de samiske barnehagene. Sametinget skal også være delaktig i forhold til norske barnehager som gir tilbud til samiske barn for eksempel i form av tospråklig assistanse eller morsmålsopplæring.

Vinteren 2001 la Barne- og familiedepartementet sammen med Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, Norsk lærerlag og Kommunenes Sentralforbund frem en rapport om rekruttering og stabilitet i førskolelæreryrket.

I den sammenheng ble det holdt en høringskonferanse med deltakere fra forskjellige aktører. I nevnte rapport og i rapporten etter konferansen er det nevnt en del tiltak som departementet og Sametinget kan iverksette for å få rekruttert flere førskolelærere, og beholde de som er i barnehagene. Det kan bl a være aktuelt å vurdere spørsmål om stipend til samiske førskolelærerstudenter som et rekrutteringstiltak. Det må også utredes behov for bedre tilpasset etter- og videreutdanningstilbud for å beholde samisk personell i barnehagene.

Sametinget har i sin høringsuttalelse til NOU 2000:3 *Samisk lærerutdanning- mellom ulike kunnskapstradisjoner*, bl.a uttalt at: *"Det er åpenbart at det må iverksettes ekstraordinære rekrutteringstiltak om man noen gang skal ha håp om å fylle behovene for samiskspråklige lærere i den samiske skolen. Sametinget støtter utvalgets tilrådning om at det må etableres en egen stipendordning for studenter som tar en samisk lærerutdanning. Sametinget mener at en stipendordning*

særlig må rette seg mot mannlige studenter og studenter utenfor forvaltningsområdet for samisk språk inklusive lule- og sørsamiske studenter for å stimulere til å rekruttere flere mannlige studenter til lærerutdanningene (både til førskolelærer-, og allmenn-lærerutdanningene) og flere samiske studenter utenfor forvaltningsområdet for samisk språk."

3. Sametingets rammer og regler

Sametinget følger opp den til enhver tid gjeldende barnehagepolitikk fastsatt av Stortinget. Det er Sametinget i plenum og Sametingsrådet som vedtar rammene og reglene for arbeidet på barnehage-området ut fra ressursene som tildeles over statsbudsjettet hvert år. Sametinget administrerer arbeidet innenfor barnehageområdet.

Sametinget samarbeider med Barne- og Familiedepartementet og fylkesmannsembetene når det gjelder oppfølging av politiske vedtak.

3.1 Ressursrammer i dag

Sametinget har i dag to hele stillinger på barnehageområdet. Videre brukes det av administrasjonens driftsmidler til konsulentenes møtevirksomhet i og utenfor Sametinget. Møtevirksomheten omfatter samarbeid med berørte parter. Budsjettet dekker også den informasjonsvirksomheten Sametingets opplæringsavdeling har innenfor dette området.

Sametinget har ved fordeling av budsjettet avsatt midler til utarbeiding av pedagogisk materiell. Det er Sametingets ansvar å få utarbeidet materiell som egner seg for barnehagebarn og i forhold til behov fra brukerne.

Det avsettes årlig midler til barnehagekonferansen der målgruppen er personale og foreldre ved de samiske barnehagene.

Det avsettes midler til å arrangere to språkmotiveringsseminarer hvert år for to områder Sametingsrådet bestemmer.

3.2 Retningslinjer for tildeling av særskilt tilskudd

Barnehager som har vedtektsfestet at de bygger på samisk språk og kultur, kan tildeles særskilt tilskudd. Intensjonene med tilskuddet er å gjøre barnehagene bedre i stand til å formidle samisk språk og kultur. Videre er intensjonen å styrke bruken av samisk språk og å styrke barnets identitet. Barnehagen må vise til at de satser seriøst på styrking av samisk i barnehagen, bl.a gjennom planer, budsjett, rapport og regnskap.

Tilskuddet skal dekke de ekstrautgiftene samiske barnehager har ved to driftsspråk. I tillegg får hver barnehage en sum pr. ansatt som skal gå til dokumenterte utgifter. Barnehagene skal stimuleres til å drive med prosjekter og utviklingsarbeid i barnehagen.

Det vil derfor være mulig å søke om prosjektmidler fra Sametinget til prosjekter, utviklingsarbeid og forsøk. Sametinget er behjelpelig med veiledning i denne sammenheng.

Målsetning med tilskuddet er at barnehagen skal:

- styrke og utvikle samisk språk i barnehager med samiske barn
- styrke samisk kultur i barnehagen
- styrke barnets samiske identitet
- revitalisering av samisk
- dekke merutgifter barnehagene har i den sammenheng

4. Sametingets barnehagepolitikk

4.1. Hovedstrategi: Satsingsområder

Med de rammer som Sametinget har, må det foretas prioriteringer både når det gjelder type tjenester, omfang og også hvilket språk Sametingets utgivelser skal være på.

Satsingsområder:

- Samarbeidet med Barne- og familiedepartementet om kvalitetssatsing videreføres i 2002 og 2003.
- Sametinget vil satse på styrking av samisk språk.
- Samarbeid med tidligere og nye samarbeidsparter om utviklings- og forskningsarbeid.
- Sametinget vil i planperioden samordne prosjekter i barnehage og grunnskole.

4.2. Prioritering 2002 – 2005

Sametinget vil i planperioden prioritere følgende:

- Utlysning/tildeling av midler til utviklingsprosjekter
- Veiledning i forbindelse med utviklingsarbeid
- Utgi tidsskrift for samiske barnehager
- Arrangere inntil to språkmotivasjonsseminarer i året
- Veilede barnehageeierne ved utarbeiding av kompetanseutviklingsplan
- Veilede i forbindelse med utarbeiding av årsplan til samarbeidsutvalg
- Skape nettbaserte møtesteder på samisk skolenett
- Avholde årlig barnehagekonferanse
- Samarbeid om gode informasjonsrutiner med departementet og fylkesmannsembetene

4.3 Vektlegging av samarbeidsrelasjoner

Sametingets samarbeid med Barne- og familiedepartementet går særlig på Stortingsmelding 27 (1999 – 2000) om kvalitet i barnehager og da spesielt de samiske barnehagene. Når den tre-årige satsingsperioden er over, bør Sametinget finne samarbeidsparter for å arrangere temasamlinger om det kvalitetsarbeidet som eventuelt gjenstår.

Det er naturlig at departementet og Sametinget samarbeider om revidering av lover og regelverk, slik at disse ivaretar samiske barns behov og rettigheter. Sametinget og departementet vil i løpet av planperioden arrangere felles nordisk barnehagekonferanse om samiske barnehager.

Sametinget deltar også i nettverk for de fem nordligste fylkesmannsembetene. I forbindelse med Stortingets satsing på barnehageområdet er samarbeid med de aktuelle fylkesmannsembetene om kvalitet i barnehagen, rekruttering, utdanning og kompetanseheving for ansatte i samiske barnehager, i arbeidet med å skape møteplasser og gi informasjon til forskjellige aktører viktig.

I forbindelse med tildeling av særskilt tilskudd vil tilsyn og veiledning være viktig i samarbeid både med aktuelle fylkesmenn og kommuner.

Samarbeid med de kommunene der det er samiske barnehager er nødvendig på mange områder.
I forbindelse med kompetanseheving har Sametinget også samarbeid med Samisk Høgskole.

5. Sametingets satsing 2002 – 2005

Sametinget vil årlig avsette ressurser til utvikling av pedagogisk materiell for samiske barnehager.
Det kan bli aktuelt over tid å foreslå endring av regelverk slik at samiske barn får rett til tilbud på eget språk. Kommuner må også forpliktes til å legge til rette for at private samiske barnehager får gode vilkår.

5.1 IKT

Sametingets nettsider vil til enhver tid være oppgradert på stoff som angår samiske barn og oppvekstvilkår, ansatte i samiske barnehager og barnehager med samiske barn og foreldre med samiske barn. Sametinget vil også legge frem stoff om samer og samiske forhold tilpasset norske barnehager. Flere og flere barnehager tar i bruk datateknologi og IKT. Det vil være naturlig at Sametinget i samarbeid med Barne- og familiedepartementet legger inn stoff tilpasset samiske barnehager på barnehagenettsider. Dette vil være for eksempel lover og regelverk, aktuelt, informasjon, div. skjemaer, enkelttemaer og etter hvert diskusjonsforum.

5.2 Pedagogisk materiell

Sametinget har hvert år forbeholdt midler til utarbeiding av pedagogisk materiell. Denne rammen dekker ikke behovet på alle tre språk. Det må satses på oversetting og tilpasning til samiske forhold. Det gjenstår enda mye utviklingsarbeid på uteområdet i barnehagene. Her må det utvikles modeller som kan brukes i flere barnehager. Dette kan barnehagene gjøre ved hjelp av prosjektmidler.

Sametinget vil i planperioden prioritere følgende områder:

- nye billedbøker
- faktabøker
- ny faglitteratur både på samisk og norsk
- lydbøker

- oversetting av barnebøker
- oversetting av fagbøker
- musikk, både sangbøker og cd
- filmer/videofilmer
- dataprogrammer
- dataspill
- bordspill
- plakater
- leker
- plan for hvordan barnehager kan jobbe med holdningsskapende arbeid og tiltak mot mobbing/ intoleranse

5.3 Rekruttering

Førskolelærerdekningen i samiske barnehager er tilfredsstillende i enkelte områder, mens det fremdeles er stor mangel på samisktalende førskolelærere og assistenter i andre områder. Dette gjelder spesielt sørsamisk, lulesamisk og i kystområder i Troms og Finnmark. Her må det satses på kompetanseheving av allerede tilsatt personell, men også rekruttering til førskolelærerutdanninga. Det er stor mangel på mannlige førskolelærere i samiske barnehager. Det kan være aktuelt å få de få mannlige førskolelærerne med på rekrutteringsarbeidet.

Sametinget vil i samråd med Barne- og familiedepartementet utrede muligheter for stipend for studenter som tar samisk førskolelærerutdanning og stipend spesielt rettet mot menn.

5.4 Kompetanse

Sametinget ser at det er stort behov for kompetanseheving av personalet i de samiske barnehagene. Det er stort behov for kompetanseoppbygning i samisk språk og likeledes i kulturforståelse. Det er derfor nødvendig å iverksette ulike typer etter- og videreutdanning for ansatte i barnehager. I NOU 2000:3 *Samisk lærerutdanning* er det foreslått å utvikle studietilbud i kulturfag med hovedvekt på tradisjons-kunnskap. Dette foreslås som en del av allmennlærer- og førskolelærerutdanningen og som etter- og videreutdanningstilbud. Utredning av behovet for etter- og videreutdanningstiltak kan skje i samarbeid med Barne- og familiedepartementet og berørte fylkesmenn. Det skal utarbeides en Stortingsmelding om lærerutdanning. I den forbindelse bør tiltak som berører samisk lærerutdanning inngå.

Barne- og familiedepartementet foreslår i rekrutteringsmeldingen at det kan vurderes om lønnstillegg for førskolelærere også skal gjelde førskolelærere med samiskspråklig kompetanse som arbeider i barnehager utenfor virkemiddelområdet. Sametinget vil arbeide for at BFD's mål i rekrutteringsmeldingen realiseres.

5.5 Tilskudd

Det tildeles årlig midler til utvikling av pedagogisk materiell tilpasset barnehager. Midlene utlyses hvert år med søknadsfrist på høsten. Sametinget har utarbeidet søknadsskjema og vil være behjelpelig med utfylling av søknad og den videre prosessen.

Sametinget kan også tildele midler til barnehager som driver med prosjekter og utviklingsarbeid. Alle samiske barnehager og barnehager med samiske barn kan søke om midler. Søknaden må inneholde mål, tiltak, tidsplan og budsjett.

5.6 Informasjon

Sametinget vil i denne perioden satse mer på informasjon til kommuner med samiske barnehager og kommuner som har samiske barn i norske barnehager. Det vil også være en utfordring å få de kommuner i tale som ikke gir noe tilbud til samiske barn. I de tilfellene vil det være naturlig å samarbeide med aktuelle fylkesmenn og barnas foreldre. Sametinget må gi mer informasjon til foreldre som ikke får samisk tilbud til sine barn. Foreldrene må få informasjon om sine rettigheter og om fremgangsmåten for å få et tilbud til sine barn. Sametinget vil også gi mer informasjon til barnehager om materiell og annet nytt på barnehage-fronten.

5.7 Motivering

Sametinget vil fortsette sitt motiveringsarbeid. De viktigste områdene er bruk av samisk språk, få inn flere ideer til pedagogisk materiell og til utviklingsarbeid i perioden.

5.8 Kvalitetssatsing/utviklingsarbeid

Barne- og familiedepartementet har etter St.meld.nr. 27 (1999-2000) satt i gang en 3-årig satsing på kvalitet i barnehager. Sametinget skal først og fremst ivareta de samiske barnehagene i denne satsingen. Sametinget vil være pådriver for å få samiske barnehager til å drive med forsøk og utviklingsarbeid i barnehager. Det vil være mulig å søke Sametinget om midler til dette.

Forslag 1, representant Roger Pedersen, SVFs sametingsgruppe:

Endring av punkt 1.1, siste linje endres til:
Sametinget legger retningslinjer for særskilt tilskudd til samiske barnehager til grunn når saker som angår barnehager skal behandles.

Forslag 2, representant Jørn Are Gaski, APs sametingsgruppe:

Punkt 4.1: Hovedstrategi: satsningsområder

Nytt satsingsområde:

- opprettelse av flere samiske familiebarnehager i henhold til forskrift om familiebarnehager gitt 1.des. 1995 med hjemmel i barnehagelovens § 14

Punkt 4.2 Prioritering

Ny prioritering tillegg:
veilede til opprettelse av samiske familiebarnehager

Punkt 5.6 Informasjon

- informasjon om alternativt å opprette samiske familiebarnehager i områder der det er vanskelig å oppfylle vilkårene for opprettelse av ordinære samiske barnehager.

III. Votering

Av 39 representanter var 36 tilstede

Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

1. Forslag 1 ble forkastet med 34 stemmer.
2. Forslag 2 ble enstemmig vedtatt som merknad til saken.
3. Sametingsrådets innstilling ble enstemmig vedtatt med 34 stemmer.

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Ragnhild L. Nystad, saksordfører	
2.	Ann-Mari Thomassen	
3.	Roger Pedersen	Ragnhild L. Nystad
		Svein Peter Pedersen
		Jørn Are Gaski
		Roger Pedersen
4.	Jørn Are Gaski	
5.	Ragnhild L. Nystad, saksordfører	
	Jørn Are Gaski (om forslagene)	

VI. Sametingets vedtak etter voteringen

Sametinget godkjenner den fremlagte strategiske plan for samiske barnehager for perioden 2002 – 2005:

1. Innledning

Strategisk plan for samiske barnehager i Norge ble første gang laget i 1995 av daværende Samisk utdanningsråd for perioden 1996-2001. Senere er Samisk utdanningsråd blitt en del av det norske Sametinget. Denne planen skal nå fornyes. Strategisk plan for samiske barnehager 2002 - 2005 er vedtatt i Sametinget 30. november 2001.

1.1 Kort beskrivelse av samiske barnehager

Definisjon/forståelse

Rammeplan for barnehager legger følgende definisjon til grunn når den omhandler samiske barnehager: "*En samisk barnehage er en barnehage der barna i barnehagen har samisk bakgrunn – er samer. Barnehagen har som formål å styrke barnas identitet som samer ved å fremme bruken av samisk språk og ved å formidle samisk kultur. Barnehagen ledes av samisk pedagogisk personale*".

Rammeplan og lov om barnehager definerer samiske barn som: alle barn der en eller begge foreldre er samer.

I barnehageloven § 7 er det slått fast at: "*barnehager for samiske barn i samiske distrikt skal bygge på samisk språk og kultur.* " I lovens merknad sies det at dette leddet i § 7 avgrenses til å gjelde samiske distrikt som vil si de kommuner som hører til forvaltningsområdet for samisk språklov. For barnehager utenfor samiske distrikt vises det til 2. ledd i § 7 om tilpasning til lokale forhold, forskrift om rammeplan og til departementets årlige rundskriv Q-2.

Det vises også til at Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har tolket samiske distrikt meget liberalt, og Barne- og familiedepartementet vil følge samme liberale linje. Dette innebærer at Sametinget vil legge rammeplanens definisjon til grunn når saker som angår barnehager skal behandles.

1.2 Visjon

Den gode barnehagen for samiske barn gir barna samisk identitet. Den gir av den rike samiske kulturen og gir glede over hjertespråket.

Mål

Barnehagen skal styrke og utvikle samisk språk og kultur i barnehager med samiske barn, og bidra til vitalisering og revitalisering av samisk språk.

Barnehagen skal bidra til at samiske barn kan utvikle sin samiske identitet og få trygghet og glede i forhold til sin egen kultur og sitt eget språk.

Samisk språk og kultur må ha gode vilkår i barnehagene. Alle parter må bidra til at utviklingen av samisk språk og kultur sikres og fremmes i barnehagen.

Visjon og mål tar utgangspunkt i følgende planverk:

- Lov om barnehager med rammeplan
- Sametingsplan 1998 - 2001

Sametingsplanen 1998-2001 sier at samiske barnehager har stor betydning for samisk språkutvikling og for samiske barns oppvekst generelt.

Samiske barn vokser opp i et samfunn med kulturelt og språklig mangfold. Samiske barnehager har et spesielt ansvar for å være en arena der samisk språk og kultur formidles, styrkes og utvikles.

2. Samiske barnehager - beskrivelse og behov

2.1 Tilstandsbeskrivelse

Situasjonen for samiske barnehager har endret seg i takt med endringer for øvrig i samfunnet. Siden forrige strategiske plan ble vedtatt har behovene endret seg en del. Ny barnehagelov trådte i kraft i 1996, og Rammeplan for barnehager, som er forskrift til barnehageloven, har vært i bruk siden 1996. Reform 97 medførte at 6 åringene nå går på skolen istedenfor i barnehagen. Det er kommet nyere forskning på fagområdet om to-/flerspråklighet. Flere og flere barn i barnehager er to - eller flerspråklige. Samtidig er det samiske språket presset fra flere kanter.

Det er fortsatt stor mangel på pedagogisk materiell tilpasset samiske barn og samiske barnehager. Det er også mangel på forskning på området.

En god del av de samiske barnehagene har tatt i bruk ny teknologi og bruker PC med Internett. Nevnte endringer medfører også nye behov og utfordringer for barnehagene, barnehageeiere, Sametinget og andre involverte parter.

2.1.1 Statistikk

I år 2001 er det registrert 44 barnehager som kan betegnes som samiske barnehager. Dette tilbudet omfatter ca. 980 barn. I dette tallet er både kommunale og private barnehager med.

Det er usikkert om antall barnehager er gått opp eller ned. Det som er mer sikkert er antall barn. Til sammenligning kan det nevnes at i 1999 var det 644 barn som fikk tilbud i samiske barnehager. Dette viser en stor økning i antall barn som søker og får plass i samiske barnehager. Økningen kan skyldes økt bruk av deltidsplasser. Det er grunn til å tro at dette tallet vil stige sakte i denne perioden.

2.1.2 Førskolelæredekning

Førskolelærerdekning i samiske barnehager generelt er forholdsvis bra. Det er fortsatt stor mangel på førskolelærere med kompetanse i samisk språk. Dette gjelder spesielt i kystområdene og i lule- og sørsamiske områder. Det er også få menn med samisk språkkompetanse og førskolelærerutdanning i samiske barnehager.

2.1.3 Særskilt tilskudd

Særskilt tilskudd til samiske barnehager ble overført til Sametinget 01.01.2001. Sametinget har nå utarbeidet og vedtatt nye retningslinjer for dette tilskuddet. De nye retningslinjene trår i kraft 01.01.2002. Særskilt tilskudd tildeles samiske barnehager over hele landet, og norske barnehager med samisk avdeling.

2.1.4 Pedagogisk materiell

Siden den forrige strategiske planen ble vedtatt, har det vært stor utvikling i samfunnet generelt og i det samiske samfunnet spesielt. Etter hvert har ny teknologi fått innpass på alle nivå i opplæringssektoren. Dette fordrer nye metoder og ny type pedagogisk materiell også i barnehagene.

Det er i løpet av siste planperiode utgitt bøker beregnet for småbarn på alle tre samiske språk samt noe faglitteratur til bruk i barnehagen. Det er også kommet en del plakater, videoer og CD-er. Sametinget har

en video-/filmsamling. Det blir gjort opptak av filmer sendt på TV som også passer for de minste barna. Disse kan lånes gratis av barnehagene.

Det blir hvert år bevilget øremerkede midler over Sametingets budsjett til pedagogisk materiell beregnet på småbarn. Summen er lav, noe som begrenser utgivelse av materiell. Barnehagene har et spesielt behov for materiell som kan brukes i språkopplæringen. Liten eller ingen tilgang til nytt materiell fører til at barn møter det samme materiellet i barnehage, hjemme og når de kommer til skolen. Dermed møter barn færre utfordringer, og det kan føre til at barn fort velger norskspråklig materiell.

Dette gjelder både bøker, cd/musikk, videofilmer, dataspill/programmer o.a.

2.1.5 Prosjekter

Det har vært få utviklingsprosjekter i løpet av siste planperiode. Det kommer ikke søknader fra de samiske barnehagene når prosjektmidler i forbindelse med utvikling av pedagogisk materiell blir utlyst av Sametinget. Sametinget må finne ut hva det skyldes og treffe tiltak for å få inn flere søknader.

2.2 Utfordringer og behov

Ved starten av planperioden kan utfordringer i forhold til ansatte, kommunene og barnehageeierne være:

- Utfordre og motivere barnehageansatte til å søke på prosjektmidlene eller å sende inn forslag til materiell til vurdering i Sametinget.
- Utfordre kommunene til å samarbeide med Sametinget der det er mulig innenfor satsingsområdene.
- Utfordre kommunene og barnehageeierne til å utvikle rammeplan tilpasset lokale forhold.
- Utfordre og motivere samarbeidsutvalgene til å være med utvikling av årsplanene.

2.2.1 Barnehageloven og rammeplanen

Lov om barnehager ble vedtatt av Stortinget i 1995 og trådte i kraft 1996. Den er siden endret i 1997 og senest i 2001. Barnehageloven vil bli oversatt til nordsamisk etter neste endring i lovteksten. Barne- og familiedepartementet fastsatte deretter en Rammeplan for barnehagen som følge av lovteksten i lovens § 2, 2. ledd.

Rammeplanen har et eget kapittel for de samiske barnehagene. Alle de samiske barnehagene skal drives i tråd med dette. Rammeplanen er oversatt til nordsamisk.

I barnehagelovens § 2 Barnehagens innhold heter det fra 3.ledd: *Barnehagens eier kan tilpasse rammeplanen til lokale forhold. Samarbeidsutvalget for hver barnehage skal fastsette en årsplan for den pedagogiske virksomheten.*

2.2.2 Stortingets og Sametingets satsing innenfor barnehageområdet

22. desember 1999 ble Stortingsmelding 27 (1999-2000) *Barnehager til beste for barn og foreldre* godkjent i statsråd. Barne- og familiedepartementet har i etterkant av dette og i tråd med Stortingsmeldingen satt i gang 3-årig satsing på barnehageområdet. Sametinget deltar i denne satsingen og skal spesielt ivareta de samiske barnehagene. Sametinget skal også være delaktig i forhold til norske barnehager som gir tilbud til samiske barn for eksempel i form av tospråklig assistanse eller morsmålsopplæring.

Vinteren 2001 la Barne- og familiedepartementet sammen med Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, Norsk lærerlag og Kommunenes Sentralforbund frem en rapport om rekruttering og stabilitet i førskolelæreryrket.

I den sammenheng ble det holdt en høringskonferanse med deltakere fra forskjellige aktører. I nevnte rapport og i rapporten etter konferansen er det nevnt en del tiltak som departementet og Sametinget kan iverksette for å få rekruttert flere førskolelærere, og beholde de som er i barnehagene. Det kan bl a være aktuelt å vurdere spørsmål om stipend til samiske førskolelærerstudenter som et rekrutteringstiltak. Det må også utredes behov for bedre tilpasset etter- og videreutdanningstilbud for å beholde samisk personell i barnehagene.

Sametinget har i sin høringsuttalelse til NOU 2000:3 *Samisk lærerutdanning- mellom ulike kunnskapstradisjoner*, bl.a uttalt at: *"Det er åpenbart at det må iverksettes ekstraordinære rekrutteringstiltak om man noen gang skal ha håp om å fylle behovene for samiskspråklige lærere i den samiske skolen. Sametinget støtter utvalgets tilrådning om at det må etableres en egen stipendordning for studenter som tar en samisk lærerutdanning. Sametinget mener at en stipendordning særlig må rette seg mot mannlige studenter og studenter utenfor forvaltningsområdet for samisk språk inklusive lule- og sørsamiske studenter for å stimulere til å rekruttere flere mannlige studenter til lærerutdanningene (både til førskolelærer-, og allmenn-lærerutdanningene) og flere samiske studenter utenfor forvaltningsområdet for samisk språk."*

3. Sametingets rammer og regler

Sametinget følger opp den til enhver tid gjeldende barnehagepolitikk fastsatt av Stortinget.
Det er Sametinget i plenum og Sametingsrådet som vedtar rammene og reglene for arbeidet på barnehageområdet ut fra ressursene som tildeles over statsbudsjettet hvert år. Sametinget administrerer arbeidet innenfor barnehageområdet.

Sametinget samarbeider med Barne- og Familiedepartementet og fylkesmannsembetene når det gjelder oppfølging av politiske vedtak.

3.1 Ressursrammer i dag

Sametinget har i dag to hele stillinger på barnehageområdet. Videre brukes det av administrasjonens driftsmidler til konsulentenes møtevirksomhet i og utenfor Sametinget. Møtevirksomheten omfatter samarbeid med berørte parter. Budsjettet dekker også den informasjonsvirksomheten Sametingets opplæringsavdeling har innenfor dette området.

Sametinget har ved fordeling av budsjettet avsatt midler til utarbeiding av pedagogisk materiell. Det er Sametingets ansvar å få utarbeidet materiell som egner seg for barnehagebarn og i forhold til behov fra brukerne.

Det avsettes årlig midler til barnehagekonferansen der målgruppen er personale og foreldre ved de samiske barnehagene.

Det avsettes midler til å arrangere to språkmotiveringsseminarer hvert år for to områder Sametingsrådet bestemmer.

3.2 Retningslinjer for tildeling av særskilt tilskudd

Barnehager som har vedtektsfestet at de bygger på samisk språk og kultur, kan tildeles særskilt tilskudd. Intensjonene med tilskuddet er å gjøre barnehagene bedre i stand til å formidle samisk språk og kultur. Videre er intensjonen å styrke bruken av samisk språk og å styrke barnets identitet. Barnehagen må vise til at de satser seriøst på styrking av samisk i barnehagen, bl. a. gjennom planer, budsjett, rapport og regnskap.

Tilskuddet skal dekke de ekstrautgiftene samiske barnehager har ved to driftsspråk. I tillegg får hver barnehage en sum pr. ansatt som skal gå til dokumenterte utgifter. Barnehagene skal stimuleres til å drive med prosjekter og utviklingsarbeid i barnehagen.

Det vil derfor være mulig å søke om prosjektmidler fra Sametinget til prosjekter, utviklingsarbeid og forsøk. Sametinget er behjelpelig med veiledning i denne sammenheng.

Målsetning med tilskuddet er at barnehagen skal:

- styrke og utvikle samisk språk i barnehager med samiske barn
- styrke samisk kultur i barnehagen
- styrke barnets samiske identitet
- revitalisering av samisk
- dekke merutgifter barnehagene har i den sammenheng

4. Sametingets barnehagepolitikk

4.1. Hovedstrategi: Satsingsområder

Med de rammer som Sametinget har, må det foretas prioriteringer både når det gjelder type tjenester, omfang og også hvilket språk Sametingets utgivelser skal være på.

Satsingsområder:

- Samarbeidet med Barne- og familiedepartementet om kvalitetssatsing videreføres i 2002 og 2003.
- Sametinget vil satse på styrking av samisk språk.
- Samarbeid med tidligere og nye samarbeidsparter om utviklings- og forskningsarbeid.
- Sametinget vil i planperioden samordne prosjekter i barnehage og grunnskole.

4.2. Prioritering 2002 – 2005

Sametinget vil i planperioden prioritere følgende:

- Utlysning/tildeling av midler til utviklingsprosjekter
- Veiledning i forbindelse med utviklingsarbeid
- Utgi tidsskrift for samiske barnehager
- Arrangere inntil to språkmotivasjonsseminarer i året

- Veilede barnehageeierne ved utarbeiding av kompetanseutviklingsplan
- Veilede i forbindelse med utarbeiding av årsplan til samarbeidsutvalg
- Skape nettbaserte møtesteder på samisk skolenett
- Avholde årlig barnehagekonferanse
- Samarbeid om gode informasjonsrutiner med departementet og fylkesmannsembetene

4.3 Vektlegging av samarbeidsrelasjoner

Sametingets samarbeid med Barne- og familiedepartementet går særlig på Stortingsmelding 27 (1999 – 2000) om kvalitet i barnehager og da spesielt de samiske barnehagene. Når den tre-årige satsingsperioden er over, bør Sametinget finne samarbeidsparter for å arrangere temasamlinger om det kvalitetsarbeidet som eventuelt gjenstår.

Det er naturlig at departementet og Sametinget samarbeider om revidering av lover og regelverk, slik at disse ivaretar samiske barns behov og rettigheter. Sametinget og departementet vil i løpet av planperioden arrangere felles nordisk barnehagekonferanse om samiske barnehager.

Sametinget deltar også i nettverk for de fem nordligste fylkesmannsembetene. I forbindelse med Stortingets satsing på barnehageområdet er samarbeid med de aktuelle fylkesmannsembetene om kvalitet i barnehagen, rekruttering, utdanning og kompetanseheving for ansatte i samiske barnehager, i arbeidet med å skape møteplasser og gi informasjon til forskjellige aktører viktig. I forbindelse med tildeling av særskilt tilskudd vil tilsyn og veiledning være viktig i samarbeid både med aktuelle fylkesmenn og kommuner.

Samarbeid med de kommunene der det er samiske barnehager er nødvendig på mange områder.
I forbindelse med kompetanseheving har Sametinget også samarbeid med Samisk Høgskole.

5. Sametingets satsing 2002 – 2005

Sametinget vil årlig avsette ressurser til utvikling av pedagogisk materiell for samiske barnehager.
Det kan bli aktuelt over tid å foreslå endring av regelverk slik at samiske barn får rett til tilbud på eget språk. Kommuner må også forpliktes til å legge til rette for at private samiske barnehager får gode vilkår.

5.1 IKT

Sametingets nettsider vil til enhver tid være oppgradert på stoff som angår samiske barn og oppvekst-vilkår, ansatte i samiske barnehager og barnehager med samiske barn og foreldre med samiske barn. Sametinget vil også legge frem stoff om samer og samiske forhold tilpasset norske barnehager. Flere og flere barnehager tar i bruk datateknologi og IKT. Det vil være naturlig at Sametinget i samarbeid med Barne- og familiedepartementet legger inn stoff tilpasset samiske barnehager på barnehagenettsider. Dette vil være for eksempel lover og regelverk, aktuelt, informasjon, div. skjemaer, enkelttemaer og etter hvert diskusjonsforum.

5.2 Pedagogisk materiell

Sametinget har hvert år forbeholdt midler til utarbeiding av pedagogisk materiell. Denne rammen dekker ikke behovet på alle tre språk. Det må satses på oversetting og tilpasning til samiske forhold.
Det gjenstår enda mye utviklingsarbeid på uteområdet i barnehagene. Her må det utvikles modeller som kan brukes i flere barnehager. Dette kan barnehagene gjøre ved hjelp av prosjektmidler.

Sametinget vil i planperioden prioritere følgende områder:

- nye billedbøker
- faktabøker
- ny faglitteratur både på samisk og norsk
- lydbøker
- oversetting av barnebøker
- oversetting av fagbøker
- musikk, både sangbøker og cd
- filmer/videofilmer
- dataprogrammer
- dataspill
- bordspill
- plakater
- leker
- plan for hvordan barnehager kan jobbe med holdningsskapende arbeid og tiltak mot mobbing/ intoleranse

5.3 Rekruttering

Førskolelærerdekningen i samiske barnehager er tilfredsstillende i enkelte områder, mens det fremdeles er stor mangel på samisktalende førskolelærere og assistenter i andre områder. Dette gjelder spesielt sørsamisk, lulesamisk og i kystområder i Troms og Finnmark. Her må det satses på kompetanseheving av allerede tilsatt personell, men også rekruttering til førskolelærerutdanningen. Det er stor mangel på mannlige førskolelærere i samiske barnehager. Det kan være aktuelt å få de få mannlige førskolelærerne med på rekrutteringsarbeidet.

Sametinget vil i samråd med Barne- og familiedepartementet utrede muligheter for stipend for studenter som tar samisk førskolelærerutdanning og stipend spesielt rettet mot menn.

5.4 Kompetanse

Sametinget ser at det er stort behov for kompetanseheving av personalet i de samiske barnehagene. Det er stort behov for kompetanseoppbygning i samisk språk og likeledes i kulturforståelse. Det er derfor nødvendig å iverksette ulike typer etter- og videreutdanning for ansatte i barnehager. I NOU 2000:3 *Samisk lærerutdanning* er det foreslått å utvikle studietilbud i kulturfag med hovedvekt på tradisjons-kunnskap. Dette foreslås som en del av allmennlærer- og førskolelærerutdanningen og som etter- og videreutdanningstilbud. Utredning av behovet for etter- og videreutdanningstiltak kan skje i samarbeid

med Barne- og familiedepartementet og berørte fylkesmenn. Det skal utarbeides en Stortingsmelding om lærerutdanning. I den forbindelse bør tiltak som berører samisk lærerutdanning inngå.

Barne- og familiedepartementet foreslår i rekrutteringsmeldingen at det kan vurderes om lønnstillegg for førskolelærere også skal gjelde førskolelærere med samiskspråklig kompetanse som arbeider i barnehager utenfor virkemiddelområdet. Sametinget vil arbeide for at BFD's mål i rekrutteringsmeldingen realiseres.

5.5 Tilskudd

Det tildeles årlig midler til utvikling av pedagogisk materiell tilpasset barnehager. Midlene utlyses hvert år med søknadsfrist på høsten. Sametinget har utarbeidet søknadsskjema og vil være behjelpelig med utfylling av søknad og den videre prosessen.

Sametinget kan også tildele midler til barnehager som driver med prosjekter og utviklingsarbeid. Alle samiske barnehager og barnehager med samiske barn kan søke om midler. Søknaden må inneholde mål, tiltak, tidsplan og budsjett.

5.6 Informasjon

Sametinget vil i denne perioden satse mer på informasjon til kommuner med samiske barnehager og kommuner som har samiske barn i norske barnehager. Det vil også være en utfordring å få de kommuner i tale som ikke gir noe tilbud til samiske barn. I de tilfellene vil det være naturlig å samarbeide med aktuelle fylkesmenn og barnas foreldre. Sametinget må gi mer informasjon til foreldre som ikke får samisk tilbud til sine barn. Foreldrene må få informasjon om sine rettigheter og om fremgangsmåten for å få et tilbud til sine barn. Sametinget vil også gi mer informasjon til barnehager om materiell og annet nytt på barnehage-fronten.

5.7 Motivering

Sametinget vil fortsette sitt motiveringsarbeid. De viktigste områdene er bruk av samisk språk, få inn flere ideer til pedagogisk materiell og til utviklingsarbeid i perioden.

5.8 Kvalitetssatsing/utviklingsarbeid

Barne- og familiedepartementet har etter Stortingsmelding 27 (1999-2000) satt i gang 3-årig satsing på kvalitet i barnehager. Sametinget skal først og fremst ivareta de samiske barnehagene i denne satsingen. Sametinget vil være pådriver for å få samiske barnehager til å drive med forsøk og utviklingsarbeid i barnehager. Det vil være mulig å søke Sametinget om midler til dette.

Saken ble avsluttet 30. november 2001 kl. 10.50.

Sak 46/01

Strategisk plan for samiske særskilt tilrettelagte læremidler for barn, unge og voksne 2001 – 2004

Saken påbegynt 30. november 2001 kl. 10.50.

I. Dokumenter

II. Innleverte forslag og eventuelle merknader

Sametingsrådets innstilling overfor Sametinget:

1. Innledning

1.1 Bakgrunn for handlingsplanen

Læringssenteret (LS) har et nasjonalt ansvar for å koordinere, initiere og følge opp produksjon av læremidler for elever med særskilt opplæringsbehov. Til grunn for dette arbeidet ligger at alle elever skal ha en likeverdig utdanningskvalitet. I dagens skole – en skole for alle, må skolen tilpasses slik at den er like formålstjenlig for alle elever, uansett forutsetninger og behov. Likeverdig og tilpasset opplæring er to prinsipper som skal gjelde for alle i en inkluderende skole. Læremidler er virkemidler for å nå målene i læreplanen og oppnå målet om en inkluderende skole. For elever med behov for særskilt tilrettelagt opplæring vil tilrettelagte læremidler ofte være en forutsetning for å nå skolens mål.

I tildelingsbrevene for 2000 til Nasjonalt læremiddelsenter(NLS) og Sametinget står det at det skal utarbeides en nasjonal handlingsplan for spesialpedagogiske læremidler. Arbeidet ble igangsatt som et samarbeidsprosjekt mellom NLS og Sametinget. Det ble besluttet å utarbeide to planer, en nasjonal plan for norske særskilt tilrettelagte læremidler og en nasjonal plan for samiske særskilt tilrettelagte læremidler. Videre ble det bestemt at kapittel 1 og 3 skal være tilnærmet lik i de to planene. Begrunnelse for at det utarbeides en egen handlingsplan for samiske særskilt tilrettelagte læremidler er at denne planen må ses i sammenheng med Sametingets øvrige planer i tilknytning til opplæring.

I tilsagnsbrevet til Sametinget for 2001 fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (KUF) står det at "*I samarbeid med styret for de statlige kompetansesentrene og Læringssenteret skal Sametinget utarbeide en ny handlingsplan for perioden 2001-2004, som har den nødvendige faglige tilknytning til den nasjonale handlingsplan. Sametinget skal være med på utvikling, produksjon og distribusjon av informasjon om spesialpedagogiske læremidler til samiske brukere. Sametinget prioriterer hvilke samiske spesialpedagogiske læremidler som skal utvikles. Sametinget skal sørge for at det enkelte læremiddel bidrar til å fremme samisk språk og kultur.*"

Under utarbeiding av Handlingsplan for spesialpedagogiske læremidler for samiske brukere 1997-2000, ble det foretatt en kartleggingsundersøkelse i forhold til den samiske læremiddelsituasjonen i skoleverket. Den nye handlingsplanen for perioden 2001-2004 bygger på prioriteringer fra erfaringer fra læremiddelarbeidet i forrige handlingsplanperiode 1997-2000, seminaret om samiske spesialpedagogiske læremidler som ble arrangert i mai 2000 og gjennom arbeidet med kartlegging av behov for spesialpedagogisk kompetanse hos lærere, barnehagepersonell og PPT-ansatte som ble foretatt høsten 2000. Gjennom denne kartleggingen kom det en del signaler om behov for spesialpedagogiske læremidler.

1.2 Oppsummering

Kapittel 1og 2 i planen omtaler status for arbeidet med særskilt tilrettelagte læremidler og er en oppsummering av virksomheten i perioden 1997-2000. Oppsummeringen er en sammenfatning av informasjon fra noen av enhetene i Statlig spesialpedagogisk støttesystem og fra virksomheten i Sametinget. Det gis en oversikt over hva som er blitt utviklet og produsert av særskilt tilrettelagte læremidler og hvilke tiltak som er satt i gang. En fullstendig oversikt av produserte læremidler er framstilt tabellarisk og ligger som vedlegg bakerst i planen.

Handlingsplanen for 1997-2000 beskrev behov innenfor grunnskole og videregående opplæring. Satsingen har først og fremst vært på grunnskolens område. Det vil fortsatt være behov for å satse på grunnskolen, men vi vil også dreie fokus mot de andre opplæringsnivåene i perioden 2001-2004. Det er behov for å utvikle gode modeller for utvikling og produksjon av særskilt tilrettelagte læremidler som gir god utnyttelse av ressursene, faglig og økonomisk. Dette er utfordringer det må arbeides videre med i den nye handlingsplanperioden.

Kapittel 3 i planen tar for seg mål for ny handlingsplan, det lov- og rettighetsgrunnlag den bygger på og en definisjon av den læremiddelforståelse som ligger til grunn for de modeller for utvikling og produksjon av særskilt tilrettelagte læremidler som er valgt.

Kapittel 4 viser hvilke satsningsområder som er prioritert i perioden 2001-2004. Framdriften vil bli nærmere spesifisert i årsplanene. Videre gis en oversikt over hva man i tillegg kan utvikle og produsere av læremidler dersom det gis budsjettøkning.

Kapittel 5 gir en oversikt over den ressursinnsats som skal settes inn på området særskilt tilrettelagte læremidler i perioden 2001-2004. Det omtaler også samarbeid og samordning mellom aktørene på området og informasjonsvirksomhet.

1.3 Begrepsavklaringer

Begrepet *særskilt tilrettelagte læremidler* omfatter

- Læremidler til eleven
- Veiledningsmateriell, metodisk materiell og kartleggingsmateriell til lærere og ansatte i PPT.

I handlingsplanen omtales ulike typer læremidler til ulike elevgrupper innenfor begrepet særskilt tilrettelagte læremidler.

Her omtales
- Læremidler for elever med behov for tilrettelegging på punktskrift.
- Multifunksjonelle læremidler. Dette er læremidler som ivaretar ulike gruppers behov for tilrettelegging. Disse gruppene er hørselshemmede, synshemmede, elever med lese- og skrivevansker, elever med språk/tale-vansker, elever med sammensatte lærevansker, elever med sosiale- og emosjonelle vansker og elever med motoriske vansker. Disse læremidlene er tilrettelagt på nivå og utgis i trykt eller elektronisk form.

2. Handlingsplan for spesialpedagogiske læremidler 1997-2000 samisk del - oppsummering og status

Under følger en oppsummering og status fra læremiddelarbeidet i perioden 1997-2000. Arbeidet med særskilt tilrettelagte læremidler har blitt tillagt større vekt. Oppgavene på feltet har vokst og det har vært arbeidet målrettet for å få til en bedre samordning innenfor utvikling og produksjon av særskilt tilrettelagte læremidler.

2.1 Utvikling og produksjon

Sametinget har i samarbeid med Nasjonalt læremiddelsenter, Sandfallet kompetansesenter og Tambartun kompetansesenter utarbeidet årsplaner for utvikling og produksjon av særskilte tilrettelagte læremidler på samisk.

I årsplanene er handlingsplanens overordnede mål brutt ned til konkrete tiltak. De prioriterte gruppene har i handlingsplanperioden vært blinde og sterkt svaksynte elever som har punktskrift som skriftspråk og elever med lese- og skrivevansker.

De ferdigstilte produktene fra perioden 1997-2000 er fremstilt i tabeller fordelt på klassetrinn og fag. I tillegg er det tatt med oversikt over påbegynte produksjoner i 2001.

- Tabell 1 viser læremidler tilrettelagt på samisk punktskrift i grunnskolen. I forbindelse med L97S er det produsert trykte og elektroniske punktskriftsbøker med utgangspunkt i eksisterende læreverk.

Læremidler for synshemmede

I løpet av handlingsplanperioden er det produsert 18 titler på samisk punktskrift. I tillegg er det utarbeidet taktilt materiell og ressursbøker for lærere til det tverrfaglige læreverket SUKKA HÁVVÁ for småskoletrinnet. Det er også utviklet konkretiseringsmateriell for en blind autist.

- Tabell 2 viser de øvrige læremidlene som er utviklet i planperioden og påbegynte produksjoner:

Multifunksjonelle læremidler

I slutten av handlingsplanperioden er det satt i gang utvikling av læremidler som kan benyttes ovenfor flere elevgrupper, såkalte multifunksjonelle læremidler.

Læremidler for døve

Det er utarbeidet et problemnotat som omhandler opplæring av samiske døve barn. Som følge av at det ikke er tatt avklaringer i forhold til tegnspråk og samisk, er det ikke utviklet læremidler for døve samiske brukere i planperioden.

Læremidler for elever med lese- og skrivevansker

Det er i perioden utviklet 20 lettlesningsbøker på nordsamisk, 9 på lulesamisk og 8 på sørsamisk. I tillegg er det utviklet enkel grammatikk for barn som har språkvansker.

Andre læremidler inkludert kartleggings- og veiledningsmateriell

Det er i planperioden oversatt og tilrettelagt 8 dataprogrammer til samisk. Arbeidet med oversettelse og tilrettelegging av programmene ble iverksatt før 1997. 5 av programmene er ikke spesielt tilrettelagt for elever med lærevansker, men kan brukes til denne elevgruppen også. I samarbeid med Senter for leseforskning har Sametinget oversatt og tilrettelagt heftene "Kartlegging av leseferdighet" for andre, tredje, femte, syvende og niende klasse. Av disse er andre, tredje og syvende klasse heftene ferdigstilt. Heftene for femte og niende klasse vil bli ferdigstilt i 2001.

FoU-arbeid

Elever med behov for særskilt tilrettlagte læremidler får nå sitt opplæringstilbud ved hjemstedsskolen. Dette stiller andre krav til læremiddelutviklingen enn da elevene var samlet i spesialskoler eller -klasser. Større variasjon i arbeidsformer og økt bruk av IKT i opplæringen stiller nye krav til læremidlene. Sametinget har i samarbeid med Programmet for Nord-Norge (PNN) /Statped, Statens utdanningskontor i Finnmark (SU-Finnmark), Senter for leseforskning og Samisk høgskole igangsatt et utviklingsprosjekt der formålet er å se på samisk begynneropplæring. Det har aldri tidligere vært forsket på samisk begynner-opplæring, noe som har ført til usikkerhet omkring bruk av metodikk. Prosjektet er kommet godt i gang og vil videreføres i den nye planperioden. Startfasen av prosjektet er finansiert med spesialpedagogiske utviklingsmidler, men det søkes om særskilt tildeling fra KUF og Læringssenteret til dette prosjektet. Målet med prosjektet er å finne fram til de metoder og metodikk som er mest hensiktsmessig for samisk begynneropplæring, som igjen vil føre til at det blir færre elever med lese- og skrivevansker. Sametinget har også igangsatt et utviklingsprosjekt der formålet er å se på matematikkopplæring særlig med sikte på å ha tilgjengelig materiell på samisk i matematikk. Det er også lagt vekt på å gjennomføre et termarbeid der matematiske ord og uttrykk på samisk i større grad tilpasses til internasjonal termbruk. Prosjektet finansieres gjennom særskilt tildeling fra KUF og Læringssenteret.

2.2 Aktører i arbeidet med særskilt tilrettelagte læremidler

Læringssenteret/Nasjonalt læremiddelsenter (NLS)

Ved etableringen av Læringssenteret 1. september 2000, ble arbeidet med særskilt tilrettelagte læremidler overført fra NLS og videreført som en del av oppgavene til Læringssenteret. NLS har hatt et overordnet ansvar for utvikling, produksjon, kvalitetssikring og distribusjon av og informasjon om særskilt tilrettelagte læremidler. NLS har også hatt et overordnet koordinerende ansvar mellom de statlige aktørene på det spesialpedagogiske læremiddelområdet når det gjelder særskilt tilrettelagte læremidler. NLS har hatt et særlig ansvar for å etablere samarbeid med andre fagmiljøer og ressurspersoner.

Sametinget og tidligere Samisk utdanningsråd

Fra 1. januar 2000 opphørte Samisk utdanningsråd som et rådgivende organ for Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Fra samme dato ble funksjonene overført til Sametinget. Sametinget har prioritert hvilke samiske spesialpedagogiske læremidler som er blitt utviklet innenfor samisk del av handlingsplanen og hatt ansvar for utvikling, kvalitetssikring, produksjon, distribusjon og informasjon om spesialpedagogiske læremidler til samiske brukere. Sametinget har som målsetting at det enkelte læremiddel bidrar til å fremme samisk språk og kultur samt styrker samisk identitet.

Sametinget har i perioden fått kanalisert midler til læremiddelproduksjon gjennom Læringssenteret/ Nasjonalt læremiddelsenter. Deretter er midlene kanalisert til kompetansesentre og forlag som har utviklet og produsert læremidler. Sametinget har i perioden arrangert Workshop for samiske lærere hvor målet var å rekruttere nye forfattere til utvikling av spesialpedagogiske læremidler. Workshopene ble arrangert med tre samlinger hvor deltakerne fikk faglige forelesninger om multifunksjonelle læremidler, prosessen med å lage lærebok, prosjektbeskrivelser, språkrøkt, illustrasjonsarbeid, grafisk arbeid og språklig bearbeiding av manus. De 12 deltakerne som fulgte samlingene fikk alle i oppdrag å utvikle spesialpedagogiske læremidler, og produktene har allerede begynt å bli ferdige. Dette var et meget positivt tiltak, og evalueringa konkluderte med at dette er veien å gå for å rekruttere flere samisk-språklige forfattere.

Statlig spesialpedagogisk støttesystem

Nordnorsk kompetansesenter/Sandfallet kompetansesenter

Nordnorsk kompetansesenter/Sandfallet kompetansesenter har årlig prioritert arbeidet med læremiddel-utvikling ut i fra egen kapasitet og behov for læremidler for de ulike grupper.

Tambartun kompetansesenter

Tambartun kompetansesenter har hatt en person i 20% stilling tilknyttet Sametinget. Vedkommende har hovedsakelig jobbet med tilrettelegging av samiske lærebøker til samisk punktskrift.

Nordnorsk kompetansesenter/Sandfallet kompetansesenter og Tambartun kompetansesenter har i perioden samarbeidet om utvikling av læremidler til blinde og svaksynte samiske barn. Dette samarbeidet har fungert meget bra. Prosjektene er evaluert og det foreligger evalueringsrapporter.

Forlagene

De samiske forlagene har i løpet av perioden kommet mer på banen når det gjelder produksjon av samiske spesialpedagogiske læremidler. Her vil vi spesielt nevne forlaget Iđut som har satset mye på spesialpedagogiske læremidler. Forlagene har også vært behjelpelige med å bistå Tambartun kompetansesenter og Nordnorsk kompetansesenter/Sandfallet kompetansesenter med oversending av lærebokmanuser for tilrettelegging til punktskrift.

Skoler, fagmiljøer og ressurspersoner i tilknytning til skolene har deltatt i læremiddelutvikling og i utprøving av læremidler.

2.3 Annen aktivitet knyttet til læremiddelarbeidet i perioden 1997-2000

Samarbeid og samordning

Sametinget har hatt jevnlige prosjektoppfølgingsmøter med aktører for læremiddelutvikling. I tillegg har aktørene sendt kvartalsvise rapporteringer til Sametinget.

Sametinget har vært representert i kontaktutvalget som har hatt som oppgave å sikre samordning av læremiddelarbeidet, samt informasjon og veiledning på læremiddelområdet.

Sametinget har i perioden arrangert workshops og spesialpedagogisk læremiddelseminar sammen med Sandfallet kompetansesenter/Nordnorsk kompetansesenter. Deltakere var lærere, forlag og andre læremiddelprodusenter.

Informasjon og veiledning

Sametinget har i perioden 1997-2000 arrangert workshops og spesialpedagogisk læremiddelseminar i samarbeid med Sandfallet kompetansesenter. I varierende grad har denne virksomheten også inkludert informasjon og veiledning rundt læremidler og bruken av disse. Det har vært stor pågang av henvendelser om læremidler pr. telefon, i form av brev og av forespørsler om besøk.

Sametinget har utarbeidet informasjonsskriv, kataloger og veiledningshefter.

Sametinget mottar en rekke henvendelser fra skoler og foresatte som etterspør informasjon om samiske læremidler. Den permanente læremiddelutstillingen på Samisk læremiddelsenter/Sametingets opplæringsavdeling blir supplert med nye læremidler etter hvert som disse utgis. Det er laget en særskilt utstilling for spesialpedagogiske læremidler. Sametinget har deltatt med læremiddelutstillinger på seminarer, konferanser og på kurs for lærere ved enkelt skoler i alle tre samiske språkområder.

Nasjonalt læremiddelsenter gjennomførte våren 1999 et seminar for kompetansesentrene og skolebokforlagene med tanke på å frambringe en felles forståelse omkring læremidler for elever med særskilte behov, og for å se på hvilke muligheter og utfordringer som ligger i tiden som kommer med tanke på utvikling og produksjon av en ny generasjon læremidler. Også i de samisk skolebokforlagene deltok på seminaret.

Tidligere Samisk utdanningsråd hadde lagt ut læremiddelkataloger på internett under Samisk utdanningsråds hjemmeside. Når de nye hjemmesidene for Sametinget åpnes i 2001 vil informasjon om læremidlene finnes der og informasjonen blir oppdatert etter hvert som det utgis nye læremidler. Adressen er www.samediggi.no.

Forlagene som utgir samiske læremidler lager egne læremiddelkataloger som sendes til barnehager og skoler. I tillegg har tidligere Samisk utdanningsråd i planperioden utgitt læremiddelkatalog over alle samiske læremidler i samarbeid med Sametinget i Finland og Sameskolstyrelsen i Sverige.

I tillegg til læremiddelkatalogene blir det 4 ganger i året utgitt rundskriv om nye samiske læremidler. Rundskrivet blir bl.a. sendt ut til alle barnehager og skoler som gir opplæring i og på samisk.

Samtak og SamSamtak

Sametinget er representert i den nasjonale koordineringsgruppen for Samtak. Sametinget er videre representert i faggrupper for Troms og Finnmark. Sametinget har også tatt initiativ til opprettelse av et SamSamtak. Sametinget har valgt å definere Samisk begynneropplæring som et av tiltakene i SamSamtak. Prosjektet er koblet opp mot arbeidet med Samtak i de to nordligste fylkene.

2.4 Oppsummering og vurdering

Det har vært stor aktivitet på læremiddelområdet i perioden 1997-2000, og oppgavene har vært mange og sammensatte. Handlingsplanen for 1997-2000 hadde bl.a. som mål *å bidra til en bedre læremiddelsituasjon på det spesialpedagogiske læremiddelområdet*. Dette vil fremdeles være et mål i det videre arbeidet.

Ressurser og behov

I perioden 1997-2000 har det vært fokus på grunnskolens område som følge av L97S. Å følge opp utvikling og produksjon innenfor de prioriterte gruppene har vært ressurskrevende både økonomisk og kapasitetsmessig. Konsekvensen av det har vært at andre grupper har blitt tilgodesett med få ressurser. I 1997-2000 har det også vært en vridning mot utvikling av særskilt tilrettelagte læremidler der man har tatt utgangspunkt i et godkjent læreverk og tilrettelagt for ulike grupper og nivå. Dette skal ivareta flere elevgrupper, men det finnes en del elever som er for svake til å kunne benytte seg av disse læremidlene, og det finnes for få læremidler som ivaretar denne gruppen. Forrige handlingsplan dokumenterte store behov også i videregående opplæring. Av kapasitetsmessige og økonomiske årsaker er ikke dette blitt prioritert i perioden 1997-2000.

Produkter og produksjon

Pkt. 2.1 Utvikling og produksjon gir sammen med tabellene bakerst i planen en god oversikt over hva som har blitt produsert i perioden 1997-2000.

Kvalitet og kunnskapsgrunnlag

Et av målene for utvikling av særskilt tilrettelagte læremidler er at de skal ha samme kvalitet som ordinære læremidler. Dette stiller store krav til utviklerne. For å utvikle læremidler til grupper med særlige behov kreves kunnskap om den spesifikke gruppen og dens behov for ulike tilretteleggingер. I og med at en større andel av de særskilte tilrettelagte læremidlene i dag utvikles i samarbeid med forlag blir ivaretakelsen av fagkompetansen svært viktig. Sametinget la vekt på å trekke inn relevant kompetanse i utviklingen og etablerte kontakt mellom statlige og private aktører gjennom seminarer og møter. For å sikre kvaliteten på læremidlene er det viktig å få til et godt og konstruktivt samarbeid med forlagene, og mellom de spesialpedagogiske fagmiljøene og forlag. Dette vil også kunne generere viktig kunnskap hos de ulike aktørene og på den måten bidra til nytenkning innenfor arbeidet med særskilt tilrettelagte læremidler.

Samarbeid og organisering

Et av målene i handlingsplanen for 1997-2000 var *å få til et målrettet læremiddelarbeid, og en bedre utnyttelse av ressursene faglig og økonomisk*. Aktørene på det spesialpedagogiske læremiddelområdet opplevde tidligere uklare forhold m.h.t. ansvar og oppgaver.

Det ble gitt få klare føringer for omfanget av ressurser og ambisjonsnivå for arbeidet med særskilt tilrettelagte læremidler. Det har foregått et utstrakt samarbeid mellom NLS, Sametinget og andre statlige

aktører i perioden. Samarbeidet ble forsøkt satt inn i et system gjennom kontakt på styrenivå 2-3 ganger pr. år og gjennom kontaktutvalget (jfr. pkt. 2). Kontaktutvalgets oppgave skulle bl.a. være å sikre samordning av læremiddelarbeidet. Kontaktutvalget mistet etter hvert noe av sin funksjon fordi utvalgets mandat ikke innebar beslutningsmyndighet i forhold til ressurser og økonomi. Det ble et forum for utveksling av informasjon, og i mindre grad et samarbeidsorgan. Kontaktutvalget ble lagt ned, og Læringssenteret arbeider med å organisere samarbeidet på andre måter.

Statlig spesialpedagogisk støttesystem har endret sin virksomhet i løpet av perioden 1997-2000. St.meld.nr. 23 (1997-98) førte til en sterk nedbemanning ved flere av kompetansesentrene, og dermed en nedtrapping i forhold til utvikling av læremidler bortsett fra hørselssektoren og synssektoren. Omorganiseringen har bidratt til mindre kapasitet og uklarhet i forhold til hvilke oppgaver sentrene skal prioritere. I det videre samarbeidet med Statlig spesialpedagogisk støttesystem er det viktig å sikre at beslutninger som tas på overordnet nivå formidles til de som i praksis gjennomfører samarbeidet. Sametinget og Læringssenteret har hatt samarbeidsmøter etter behov.

Tilgjengelighet og informasjon

Det har vært en utfordring å få til en helhetlig og samordnet informasjon om særskilt tilrettelagte læremidler. De ulike aktørene på læremiddelområdet har informert på sine ansvarsområder til sine målgrupper. I tillegg er det sendt ut skriftlig informasjonsmateriell til skoler. I Sametingets videre oppfølging av informasjonsarbeidet vil det bli viktig både å sikre informasjon om hva som finnes av læremidler og hvordan disse brukes, i tillegg til å sikre tilgjengelighet til produktene.

3. En nasjonal plan for arbeidet med samiske særskilt tilrettelagte læremidler for barn, unge og voksne

Handlingsplanen for samiske særskilt tilrettelagte læremidler er en samlet nasjonal plan for arbeidet med særskilt tilrettelagte læremidler for perioden 2001-2004. Planen beskriver samarbeid og samordning mellom aktørene på læremiddelområdet, og gir en overordnet beskrivelse av satsningsområder for perioden 2001-2004. Konkrete læremiddelprosjekter beskrives i årsplanen for hvert år i den perioden handlingsplanen gjelder for.

Handlingsplanen skal

- Definere *mål* og *ambisjonsnivå* for arbeidet med særskilt tilrettelagte læremidler
- Beskriver ressursmessige og organisatoriske konsekvenser av mål, kunnskap, erfaring og behovsvurdering
- Fremme forslag til behov for ressurser og prioriteringer av tiltak for perioden 2001-2004

3.1 Aktører og målgrupper

Handlingsplanen omtaler både de sentrale *aktørene* i arbeidet med særskilt tilrettelagte læremidler, og *målgruppene* for arbeidet.

I offentlig sektor *er Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet*, *Læringssenteret*, *styret for Statlig spesialpedagogisk støttesystem v/enhetene og Sametinget* sentrale aktører. I privat sektor er *forlag* og *andre læremiddelprodusenter* sentrale aktører.

Det vil være samarbeid spesielt mellom Sametinget, Samisk tyngdepunkt, Samisk høgskole og Nordnorsk kompetansesenter i det videre arbeidet.

Handlingsplanen er rettet mot elevgrupper med særskilte behov, lærere og ansatte i PP-tjenesten.

3.2 Lov- og rettighetsgrunnlag

I lov om grunnskolen og den videregående opplæringa, opplæringslovens § 1-2 er formålet med opplæringa: "*Opplæringa skal tilpassast evnene og føresetnadene hjå den enkelte eleven og lærlingen".* I læreplanen for grunnskole, videregående opplæring og voksenopplæring, generell del, er tilpasning av undervisningen til den enkelte elev et av de overordnede målene for opplæringen. I St.meld.nr. 28 presiseres likeverdighets-prinsippet når den sier at "*opplæringen skal tilpassast evner, utviklingsnivå og behov hos den enkelte eleven….Dette gjeld både elevar med ulike typar funksjons- og lærevanskar og rikt utrusta elevar, både elever med norskspråkleg og elever med annen språkleg og kulturell bakgrunn, både jenter og gutter. Tilpasninga kan gå på metode, innhald og organisering."* Begrepet tilpasset opplæring inkluderer alle elever, både de "vanlige elevene" og de elevene som har behov for særskilt tilrettelagt opplæring.

Lov om grunnskolen og den videregåande opplæringa, opplæringsloven er en felles lov for grunnskole og videregående opplæring. Retten til spesialundervisning er hjemlet i kap. 5 *Spesialundervisning for barn, unge og vaksne*, og omfatter barn under opplæringspliktig alder, elever i grunnskole, videregående opplæring og voksne.

§5-1. *Rett til spesialundervisning* omtaler elever i grunnskole og videregående opplæring. "*Elevar som ikkje har eller ikkje kan få tilfredstillande utbytte av det ordinære opplæringstilbodet, har rett til spesialundervisning.*"

§5-2. *Spesialundervisning for vaksne*, sier at "*Vaksne som på grunn av sykdom eller skade har behov for fornya grunnskoleopplæring, har rett til slik opplæring. Det same gjeld vaksne som tidligare har mangla eller fått eit mangelfullt grunnskoletilbod og som derfor har behov for grunnskoleopplæring.."*

Barn under opplæringspliktig alder omtales i §5-7. *Spesialpedagogisk hjelp før opplæringspliktig alder.* "*Barn under opplæringspliktig alder som har særlege behov for spesialpedagogisk hjelp, har rett til slik hjelp."*

Statens plikt til å sørge for særskilt tilrettelagte læremidler blir slått fast i §5-9; *"Departementet skal sørgje for at det blir utarbeidd lærebøker og andre læremiddel for spesialundervisning."*

Grupper med lovfestede rettigheter

Barn, unge og voksne med behov for særskilt tilrettelagt opplæring har hjemlet rett til dette etter kap. 5 i opplæringsloven. I tillegg har enkelte grupper egne lovfestede rettigheter.

Dette gjelder

- elever med tegnspråk som førstespråk
- blinde og sterkt svaksynte punktskriftbrukere.

Elever i grunnskolen med tegnspråk som førstespråk har rett til tegnspråkopplæring etter opplæringslovens §2-6;*"Elevar som har teiknspråk som førstespråk, har rett til grunnskoleopplæring i og på teiknspråk."* Samme paragraf omtaler også barn under opplæringspliktig alder: "*Barn under opplæringspliktig alder som har særlege behov for teiknspråkopplæring, har rett til slik opplæring."*

For elever i videregående opplæring med tegnspråk som førstespråk, gjelder opplæringslovens §3-9; "*Ungdom som har rett til vidaregåande opplæring etter §3-1 og som har teiknspråk som førstespråk, eller som etter sakkunnig vurdering har behov for slik opplæring, har rett til å velje vidaregåande opplæring i og på teiknspråk i eit teiknspråkleg miljø etter andre leddet, eller rett til å bruke tolk i ordinære vidergåande skolar. Det same gjeld vaksne som er tekne inn til vidergåande opplæring utan rett etter §3-1".*

Når det gjelder rett til opplæring i punktskrift, er lovteksten i §2-14 for elever i grunnskolen og i §3-10 for elever i videregående opplæring likelydende; "*Sterkt svaksynte og blinde elevar har rette til nødvendig opplæring i punktskrift og opplæring i bruk av nødvendige tekniske hjelpemiddel. Elevane har også rett til nødvendig opplæring i å ta seg fram på skolen, til og frå skolen og i heimemiljøet."*

Samiske elever med behov for særskilt tilrettelagt opplæring

I opplæringslovens §6-2, står det; *"I samiske distrikt har alle i grunnskolealder rett til opplæring i og på samisk. Utenfor samisk distrikt har samer i grunnskolealder rett til opplæring i samisk* . I §6.3 Samisk videregående opplæring står det: "*Samar i vidaregående opplæring har rett til opplæring i samisk.*"

Retten til opplæring i samisk er en individuell rett uten vilkår. Samiske elever med behov for særskilt tilrettelagt opplæring har rett til opplæring både jf. § 6-2 , §6-3 og kap. 5 *Spesialundervisning for barn unge og voksne.* Dette inkluderer også rett til særskilt tilrettelagte læremidler på samisk.

3.3 Læremidler i en skole for alle – prinsipper og definisjoner

Likeverdig og tilpasset opplæring er overordnede prinsipper i en skole for alle. En slik skole må bestrebe seg på å tilpasse hele skolens virksomhet til det faktum at alle elever er ulike, ikke som grupper men som individer. En skole for alle har som oppgave å tilby hvert individ en relevant undervisning og optimale utviklingsmuligheter. Læremiddelet kan være et virkemiddel for å nå disse målene. Dette er i tråd med de føringer om prinsipper som L97/L97S ga, og som resulterte i en ny forståelse av læremiddelbegrepet. Det gjelder blant annet fokus på bruk av elektroniske læremidler, nye arbeidsmåter, og tilrettelegging med utgangspunkt i elevenes forutsetninger. På bakgrunn av dette kan begrepet forstås på følgende måte:

"Læremidler omfatter alt det som tas i bruk i en læringssituasjon, og som er meningsbærende i seg selv. Læremidler omfatter tekster, programvare, lyd og bilder og lærebøker som er produsert for å ivareta bestemte opplæringsmål, men det kan også være materiell som opprinnelig hadde andre formål, som for eksempel avisartikler, spillefilmer eller skjønnlitteratur."
(St.meld. 29 "Om prinsipper og retningslinjer for 10-årig grunnskole – ny handlingsplan")

Særskilt tilrettelagte læremidler er å betrakte som "smale" læremiddelområder, dvs. at det er utvikling og /eller tilpasning og tilrettelegging av læremidler til svært små grupper elever. Læremidler til elever med

særskilte behov bør være av like god kvalitet som ordinære læremidler. For å oppnå dette vil ressursbehovene være mer omfattende enn for ordinær læremiddelutvikling. De læremiddelprodusentene som produserer de ordinære læremidlene vil ikke uten videre ta seg av de "smale" læremiddelområdene, derfor vil den statlige innsatsen måtte være høyere. Samtidig kreves det kompetanse både innenfor læremiddelutvikling og –produksjon og spesialpedagogikk.

Det tidligere brukte begrepet *spesialpedagogiske læremidler* er erstattet med *særskilt tilrettelagte læremidler*. Dette får konsekvenser for forståelse av utvikling og produksjon av læremidler til elever med særskilte behov. Begrepet kan forstås på følgende måte:

Læremidler som er utviklet på grunnlag av kunnskap om:
- Behov for særskilt tilrettelegging hos barn, unge og voksne
- Hva som hemmer og fremmer læring

Tilrettelegging kan gjelde i forhold til målgruppens nivå, språklig tilrettelegging (tegnspråk, punktskrift), tilrettelegging av layout, teknisk tilrettelegging (bryterstyring osv) og valg av medium (trykt elektronisk, lyd, bilde osv). Det særskilt tilrettelagte læremiddelet omfatter også hjelpemidler til læreren og den pedagogisk-psykologiske tjenesten som for eksempel veiledningsmateriell og kartleggings- og diagnostiseringsmateriell.

3.4 Modell for utvikling av særskilt tilrettelagte læremidler

Kriterier for tilrettelegging

Mål og hovedmomenter i L97S gir kriteriene for tilretteleggingen. Hva som vektlegges i forhold til de enkelte læremidlene vil variere ut fra de enkelte gruppers behov. Med tanke på at elever med særskilte behov er integrert i ordinære klasser vil læremidler som fremmer samhandling være viktig.

Et annet kriterium er *kunnskap om ulike gruppers behov for tilrettelegging*. Tradisjonelt er læremidler for elever med særskilte behov utviklet med utgangspunkt i isolerte målgrupper eller enkeltelever der ulike gruppers/elevers behov ikke er sett i sammenheng. Noen elevgrupper trenger spesielle tilretteleggingerr i forhold til sitt behov slik som punktskriftbrukere og tegnspråkbrukere som har behov for språklig tilrettelegging av lærestoff. Det samme gjelder for elever med lese- og skrivevansker som kan ha nytte av fremstilling av lærestoffet på lyd.

Det er også viktig å se enkeltgruppers behov i sammenheng. Det viser seg at ulike målgrupper kan ha behov for samme type tilrettelegging. Mange elever har behov for at lærestoffet presenteres i forenklet form uavhengig av hvilken målgruppe de tilhører. På bakgrunn av dette utviklet NLS en modell for utvikling av særskilt tilrettelagte læremidler. Modellen ble kalt "det multifunksjonelle læremiddel". Med utgangspunkt i denne modellen er det igangsatt utvikling og produksjon av læremidler innen noen få fag og trinn på grunnskolens område. Det er ønskelig å ivareta hovedtrekk ved denne modellen i videre arbeid med særskilt tilrettelagte læremidler.

Tilrettelegging for ulike målgrupper

- *Språklig tilrettelegging:* Utvikling av materiell på tegnspråk og i punktskrift. Det forutsettes en pedagogisk tilrettelegging av innhold i forhold til språk og læreplaner.
-

- *Medial tilrettelegging*: Produksjon av lydbøker for elever med lese- og skrivevansker og synshemmede elever. Det er ulik tilrettelegging av lydbøker for målgruppene.
- *Teknisk tilrettelegging*: Bryterstyring for elever med motoriske vansker.
- *Innholdsmessig tilrettelegging i forhold til ulike evnenivå*: Innenfor alle målgrupper finnes det elever som har behov for nivåtilpassede læremidler. Ulike typer komponenter kan ivareta ulike nivå:
- *Lettlest* (trykt/elektronisk) for elever med behov for noe forenklet tekst.
- *Temahefter:* (trykt/elektronisk) for elever som har større behov for forenkling med hensyn til språk og omfang.
- *Bildemateriell/lyd*: (trykt, kassett, video, CD, elektronisk) for elever med behov for alternativ til tekst
- *Konkretiseringsmateriell:* for elever med behov for læremidler i form av konkreter fremfor symboler.

4. Utvikling og produksjon – prioriterte satsingsområder 2001-2004

I læreplan for grunnskole, videregående opplæring og voksenopplæring, generell del, er tilpasning av undervisningen til den enkelte elev ett av de overordnede målene for opplæringen. Med den nye opplæringsloven har man også fått et felles lovgrunnlag med et eget kapittel om spesialundervisning som omtaler alle opplæringsnivåer. Dette bør få konsekvenser for læremiddelutvikling til alle opplæringsnivåene. Reform 97 utløste behov for utvikling og produksjon av nye særskilt tilrettelagte læremidler til grunnskolen. Når det gjelder videregående opplæring og de konsekvenser Reform 94 har hatt for elever med behov for særskilt tilrettelagt opplæring, har dette til nå ikke vært et prioritert område. Skolereformene på 90-tallet og en ny opplæringslov der samiske elever har en individuell rett til opplæring i samisk, stiller nye krav til opplæringssystemet. Dette medfører at det må utvikles både ordinære læremidler og særskilt tilrettelagte læremidler for alle nivåer i opplæringen.

I tildelingsbrevet fra KUF til Sametinget for 2001 fremgår det at det skal utarbeides handlingsplan for perioden 2001-2004. KUF legger ikke føringer på hvilke nivåer og grupper som skal prioriteres. Det fremgår imidlertid at handlingsplanen skal utarbeides i nært samarbeid med Statped og Læringssenteret. Den eneste føring som fremgår av tildelingsbrevet er at arbeidet med diagnostiske kartleggingsprøver i lesing skal videreføres.

Bakgrunn for valg av satsningsområder for perioden 2001-2004

- Oppsummering av forrige handlingsplanperiode
- Spesialpedagogisk læremiddelseminar arrangert i mai 2000
- Kunnskapsstatus på feltet, bl.a. gjennom Sametingets kartlegging høsten 2000
- Vurderinger gjort i fagmiljøene

Prioriteringene bygger på følgende forutsetninger:

Tildelingsbrev for inneværende år der det fremgår at Sametinget skal bruke 1,7 mill. kr. som er overført fra kap. 202 til Sametinget og forutsetninger om at kompetansesentrene skal bidra med årsverk til utvikling av samiske særskilt tilrettelagte læremidler.
Sametinget legger inn en budsjettmessig opptrapping av midler til særskilte tilrettelagte læremidler for årene 2002, 2003 og 2004. Dette er nødvendig all den tid det fortsatt er stor mangel på læremidler og stor villighet hos læremiddelprodusenter til å utvikle samiske særskilt tilrettelagte læremidler. Dette fremgår av søkermassen for 2001.

Nye tiltak i planperioden som krever ekstra ressurser:

- På området hørselhemming må det en stor satsing til. Workshop som arbeidsform for utvikling av læremidler, må videreføres i tett samarbeid med Møller kompetansesenter. Dette vil blant annet kreve frikjøp av samiske lærere med kompetanse på området.
- I denne planperioden vil det skje en overgang fra barneskole til ungdomsskole for en synshemmet elev, noe som medfører skifte fra Tambartum kompetansesenter til Huseby kompetansesenter. Det er planlagt å pararellkjøre i en overgangsperiode for å bygge opp samisk kompetanse på Huseby.
- Som multifunksjonelt redskap planlegges det å tilpasse DAISY (**D**igitalt **A**udiobasert **I**nformasjons**SY**stem) for samiske brukere. Dette er en forutsetning for å produsere lydbøker.
- Interaktive lettlesningsbøker

Alt dette krever en økning av ressursene til særskilt tilrettelagte læremidler.

4.1 Utvikling og produksjon av samiske særskilt tilrettelagte læremidler 2001-2004

Målgruppe
Handlingsplanen omfatter barn og unge i grunnskole og videregående opplæring som har behov for tilrettelegging av lærestoff.

Det er ikke laget noen statistikk som viser samisktalende elever med behov for særskilt tilrettelagt opplæring fordelt på opplæringsnivå og vanskegruppe. Det er heller ikke laget oversikt over antallet samisktalende elever som får særskilt tilrettelagt opplæring etter enkeltvedtak, fordelt på opplæringsnivå, slik det er gjort på landsbasis. Tallene fra tabell 3.1 og 3.9 i St.meld.nr 23 (1997-98) inneholder data om de samisktalende elevene også, men disse er dessverre ikke skilt ut på noen måte. Likevel er det samiske samfunnet såpass lite at det er forholdsvis enkelt å få oversikt over målgruppen. Sametinget har gjennom samarbeid med kompetansesentrene fått en relativ god oversikt over dagens behov når det gjelder læremidler for syns- og hørselshemmede elever i grunnskole og videregående opplæring.

4.2 Samiske særskilt tilrettelagte læremidler for barn under opplæringspliktig alder

Sametinget har fra og med år 2001 fått ansvar til å forvalte det særskilte tilskuddet til samiske barnehager. Tilskuddet skal dekke barnehageeiers merutgifter for tiltak som ivaretar og utvikler samisk språk og kultur. I de økonomiske ressurser som stilles til Sametingets disposisjon gjennom en tildeling fra BFD vil det fra år 2002 være midler til stimulerings- og konkretiseringsmateriell. Dette innebærer at Sametinget ikke ser nødvendigheten av å bruke større ressurser fra KUF til samiske særskilte tilrettelagte læremidler for barnehagesektoren.

Under skolepliktig alder vil det være behov for ulike typer kartleggingsmateriell/enkle tester beregnet på kartlegging av språkutvikling både helhetlig og på enkeltområder.

4.3 Samiske særskilt tilrettelagte læremidler for elever i grunnskolen

I perioden 1997-2000 har det vært en klar fokus på grunnskolens område når det gjelder særskilt tilrettelagte læremidler for samiske elever. Dette skyldes grunnskolereformen og derfor har det oppstått nye behov for læremidler i grunnskolen. Som følge av manglende tildeling til utvikling og produksjon av særskilt tilrettelagte læremidler er ikke de mål som ble satt for perioden nådd. Tidligere Samisk utdanningsråd hadde i planen forutsatt større årlige tildelinger enn det som i realiteten ble tildelt.

Med utgangspunkt i handlingsplan for 1997-2000 er følgende behov for samiske elever i grunnskolen med særskilte behov ikke dekket, og vil innenfor rammene for tildeling bli prioritert i denne planperioden:

- Kartleggings- og diagnostiseringsmateriell i lesing på lulesamisk. Det er i løpet av den forrige handlingsplanperioden utviklet kartleggingsmateriell i lesing på nordsamisk for andre, tredje, femte, syvende og niende klasse. Det er behov for å oversette/tilpasse disse til lulesamisk.
- Lettlesningsbøker for mellom- og ungdomstrinnet på alle tre samiske språk. Det er i løpet av de siste årene utviklet lettlesningsbøker for småskoletrinnet på alle tre samiske språk, slik at fokus for denne perioden må settes på mellom- og ungdomstrinnet med temaer som fenger ungdom.
- Emnehefter i matematikk og samisk for småskole- og mellomtrinnet på alle tre samiske språk. Området ble ikke dekket i løpet av forrige handlingsplanperiode, men behovene ligger der fremdeles og tiltak må derfor iverksettes.
- Veilednings- og idehefter
- Pedagogisk programvare på alle tre samiske språk er et prioritert område for mellom- og ungdomstrinnet. Det er spesielt behov for pedagogiske programmer som kan brukes i samisk- og matematikkopplæringen.
- Læremidler for blinde og svaksynte på nordsamisk. Utvikling av samiske læremidler på punktskrift kom godt i gang i forrige planperiode, og det er behov for videreføring av arbeidet for trinnene femte - åttende klasse denne planperioden. I tillegg er det behov for å utvikle/tilrettelegge materiell for en blind autist.
- Læremidler for hørselshemmede på nordsamisk. Det ble i løpet av forrige planperiode ikke utviklet noe for hørselshemmede samiske barn, men behovet er der fortsatt.
- Det er spesielt behov for læremidler som fremmer spesielle ord fra samisk kultur, med "samisk munnform" og samisk rytme.
- Elever med lese- og skrivevansker mangler særskilt tilrettelagte læremidler. Det bør satses på lydbøker til elevgruppen femte - tiende klasse.
- Det er fortsatt stort behov for læremidler som kan brukes for å utvikle språk og ordforråd hos elever innen de fleste områder. Det må spesielt iverksettes tiltak som kan styrke språkopplæringen.

Utvikling og produksjon av multifunksjonelle læremidler

Innenfor rammene for tildeling vil det bli produsert multifunksjonelle læremidler på nordsamisk for følgende fag og trinn i grunnskolen:

- Samisk som førstespråk for femte – tiende klasse
- Samfunnsfag for femte - tiende klasse
- Matematikk for tredje - syvende klasse
- Natur- og miljø for femte - syvende klasse
- Norsk for elever med samisk som førstespråk for andre - fjerde klasse

- Samisk som andrespråk for åttende klasse

4.4 Samiske særskilt tilrettelagte læremidler for elever i videregående opplæring

I perioden 1997-2000 var det lagt opp til å utvikle særskilt tilrettelagte læremidler for videregående opplæring på nordsamisk, men som følge av manglende tildeling og en klar fokus på grunnskolens område, er ikke de mål som ble satt for perioden nådd. Tidligere Samisk utdanningsråd hadde i planen forutsatt større årlige tildelinger enn det som i realiteten ble tildelt.

Med utgangspunkt i handlingsplan for 1997-2000 er følgende behov for samiske elever i videregående opplæring med særskilte behov ikke dekket, og vil innenfor rammene for tildeling bli prioritert i denne planperioden:

- Lettlesningsbøker tilpasset for ungdom og voksne på nordsamisk
- Bok + bånd på samisk med enkel tekst og store bokstaver.
- Bøker i ADL-trening som er tilpasset de samiske forhold på alle tre samiske språk.
- Pedagogisk programvare innenfor fagene samisk og matematikk.
- Kartleggingsmateriell i samisk og matematikk

Utvikling og produksjon av multifunksjonelle læremidler
Innenfor rammene for tildeling vil det bli produsert multifunksjonelle læremidler på nordsamisk for følgende fag i videregående opplæring:
- Samisk som førstespråk
- Historie
- Samfunnslære
- Naturfag
- Religion

4.5 Voksenopplæring

Med innføring av rett til grunnskoleopplæring og videregående opplæring for voksne vil utvikling og produksjon av særskilt tilrettelagte læremidler for voksne øke i tiden som kommer. Det vil være behov for utvikling av læremidler for voksne med sammensatte lærevansker og voksne med lese- og skrivevansker. I tillegg kan materiell som er utviklet for grunnskolens område og som utvikles for videregående opplæring, i noen grad tilpasses voksengruppen.

Det finnes ikke læremidler som er tilpasset samisk opplæring for voksne. Det må også tas høyde for å utvikle nettbaserte læremidler slik at voksne kan lære seg samisk via nett.
Det finnes ingen helhetlig plan for samisk voksenopplæring, så her må det gjøres et grunnleggende arbeid i forkant:

- Foreta behovsanalyse for voksenopplæring blant samer
- Utarbeide plan for hvordan tiltak for voksne samer skal ivaretas av VOX
- Utvikle læremidler for voksenopplæring i samisk og andre samiskrelaterte fag rettet mot den samiskspråklige befolkning.

4.6 Annet arbeid

Informasjonsvirksomhet

Sametinget har et overordnet ansvar for informasjon om samiske særskilt tilrettelagte læremidler. Det vil være et kontinuerlig behov for å oppdatere og samordne informasjon om læremidler og om aktivitet på læremiddelområdet. Målet er å kunne gi så god og helhetlig informasjon som mulig og sørge for at den når fram til dem som trenger den. Iverksetting og oppdatering av samisk læremiddeldatabasen og samisk skolenett er en viktig del av dette arbeidet.

Nordisk og internasjonalt samarbeid

Sametinget ser behov for å kunne utveksle kunnskap og samarbeide med andre land om prosjekter innenfor området særskilt tilrettelagte læremidler. Sametinget har i dag en del samarbeid med både nordiske og europeiske land, og det vil alltid være behov for å kunne utnytte ressurser og kompetanse i samarbeid om nye prosjekter.

Forsøks- og utviklingsarbeid

Sametinget ser et behov for oppdatering og utvikling innenfor særskilt tilrettelagt læremiddelområde. Bruk av ny teknologi åpner for nye måter å tenke utvikling av læremidler på. I denne sammenhengen står bruk av IKT sentralt, spesielt med tanke på bruk av internettbaserte læringsressurser.

Kompetanseutvikling

Det er fortsatt behov for kompetanseutvikling, både for dem som skal ta i bruk læremidlene, og for dem som utvikler særskilt tilrettelagte læremidler. Sametinget, Samisk tyngdepunkt og Samisk høgskole har innledet et samarbeid om spesialpedagogisk kompetanseheving. En er nå i startfasen til et samarbeid der Samisk tyngdepunkt har ansvar for utvikling av studieplan i samarbeid med de andre aktørene. Samisk høgskole har ansvar for undervisning og evaluering av den spesialpedagogiske videreutdanningen.

Etter hvert som arbeidet med kompetanseutvikling skjer i regi av Sametinget, vil det være naturlig at arbeidet med særskilt tilrettelagte læremidler blir knyttet opp mot dette, og der hvor det er behov videreført i forlengelsen av kompetanseoppbyggingsperioden.

Språkversjonering

Det har i hele forrige planperiode vært etterspørsel etter særskilt tilrettelagte læremidler på lule- og sørsamisk. En del læremidler utarbeidet primært for nordsamisk, er allerede oversatt og tilpasset lule- og sørsamisk. Dette arbeidet vil fortsette i denne handlingsplan perioden. Når de særskilt tilrettelagte læremidlene skal produseres og tilpasses de tre samiske språkgruppene, vil selvsagt kostnadene øke betraktelig.

4.7 Økonomiske ressurser

Det legges til grunn at den årlige tildelingen av midler til samiske særskilt tilrettelagte læremidler fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet som et minimum bør være på kr. 2 250 000 2001-kroner. For hele planperioden, årene 2001 til 2004, betyr dette kr. 9 000 000. I tillegg forutsettes det at

kompetansesentrene samlet bidrar med minimum 5 årsverk til utvikling av samiske særskilt tilrettelagte læremidler.

4.8 Konklusjoner

Innenfor utvikling og produksjon av særskilt tilrettelagte læremidler for barn, unge og voksne vil Sametinget i perioden 2001-2004 prioritere:

- Utvikling og produksjon av *multifunksjonelle læremidler* for grunnskolens område, i fagene samisk, samfunnsfag, matematikk, natur og miljø, norsk for elever med samisk som førstespråk og samisk som andre språk (jfr. pkt. 4.3)
- Utvikling og produksjon av *multifunksjonelle læremidler* for videregående opplæring, innen fagene samisk som førstespråk, historie, samfunnslære, naturfag, religion og ADL trening.
- Utvikle interaktive lettlesningsbøker
- Produksjon av nye samiske *punktskriftbøker* fra femte – åttende klasse, i alle fag der det finnes samiske læremidler
- Utvikle og tilrettelegge materiell for blind autist
- Produksjon av bok + bånd på samisk for videregående opplæring
- Kartleggingsmateriell/enkle tester av språkutvikling for barn under skolepliktig alder
- Oversette og tilpasse kartleggings- og diagnostiseringsmateriell i lesing på lulesamisk i grunnskolen
- Kartleggingsmateriell i samisk og matematikk på videregående nivå
- Utvikling og produksjon av læremidler for samiske tegnspråkbrukere i grunnskole og videregående opplæring

Sametinget vil i perioden 2001-2004

- Holde seg oppdatert på og delta i utviklingsprosjekter på læremiddelområdet, spesielt med tanke på bruk av IKT
- Delta i nordiske og internasjonale samarbeidsprosjekter på feltet

5. SAMORDNING OG SAMARBEID

5.1 Ressurser og bidragsytere på området særskilt tilrettelagte læremidler

Læringssenteret skal ha oversikt over den kompetanse og de ressurser som finnes og som kan nyttes i arbeidet med utvikling og produksjon av særskilt tilrettelagte læremidler. Det blir viktig å se forbindelseslinjer mellom det særskilte og det ordinære læremiddelområdet både i et inkluderingsperspektiv og for å trekke veksler på ressurser og kunnskap innenfor området som helhet.

Sametinget har ansvar for samordning av arbeidet med samiske særskilte tilrettelagte læremidler og bevilger midler til teknisk produksjon av disse. Sametinget satser på å ha datamaskiner til disposisjon med oppdaterte programmer til utlån for enkeltpersoner som får i oppgave å utarbeide særskilt tilrettelagte læremidler (jfr. 2.2).

Tildelingsbrev fra Kirke,- utdannings- og forskningsdepartementet

Læringssenteret er gitt et forvaltningsansvar for midler til utvikling og produksjon av særskilt tilrettelagte læremidler fra Kirke,- utdannings- og forskningsdepartementet. Med tildelingsbrevet følger også klare prioriteringer fra departementets side.

Sametinget får bevilgninger direkte fra KUF til utvikling av særskilt tilrettelagte læremidler. Strategiplan og årsplaner lages i fellesskap med Læringssenteret.

Statlig spesialpedagogisk støttesystem

Statlig spesialpedagogisk støttesystem bidrar både med ressurser i form av årsverk og midler til utvikling og produksjon av særskilt tilrettelagte læremidler.

Samisk tyngdepunkt er en del av det nasjonale spesialpedagogiske nettverket. Det overordnede målet for det statlige spesialpedagogiske støttesystemet er å gi veiledning og støtte til de opplæringsansvarlige instanser i kommuner og fylkeskommuner, slik at barn, unge og voksne med store og spesielle opplæringsbehov blir sikret et forsvarlig opplærings- og utviklingstilbud. Et av hovedmålene er å formidle spesialpedagogisk kompetanse som kommer brukere med store og spesielle behov, pårørende og lærere og andre fagfolk i lokalmiljøet og utdanningssystemet, samt samarbeidspartnere til nytte. Den faglige profilen til det samiske tyngdepunktet er å bidra med samisk språk- og kulturkunnskap i det spesialpedagogiske arbeidet. I samarbeidsavtalen mellom det statlige spesialpedagogiske støttesystemet og Samisk høgskole er det fokusert på å lede, koordinere og bidra faglig med å utvikle spesialpedagogikk, bygge opp spesialpedagogisk kompetanse lokalt og å bistå Samisk høgskole i kunnskapsproduksjon og formidling, Sametingets opplæringsavdeling i kompetanse- og læremiddelutvikling og PP-tjenesten i kompetanseutvikling og tjenesteproduksjon. Nettverksbygging blir et viktig felt for å lykkes med dette.

De to enhetene innenfor støttesystemet som har kompetanse i samisk språk og på samisk kulturrelaterte områder, Nordnorsk kompetansesenter og Samisk tyngdepunkt, avsetter årlig 1,8 årsverk i utvikling av særskilt tilrettelagte læremidler i og på samisk.

Møller kompetansesenter har et spesielt ansvar for utvikling og produksjon av læremidler for elever med tegnspråk som førstespråk, og har i løpet av de siste fire årene utviklet læremidler til fag med egne læreplaner for elever med tegnspråk som førstespråk i grunnskolen. I perioden 2001-2004 vil Møller ha ansvar for å utvikle læremidler i fag med egne læreplaner for elever med tegnspråk som førstespråk i videregående opplæring. Til slike oppdrag får Møller kompetansesenter midler fra Læringssenteret, samt at de bidrar med egne midler.

Sametinget får faglig bistand fra Møller i arbeidet med utvikling av læremidler for samiske døve og hørselshemmede barn.

Tambartun og Huseby kompetansesenter har et spesielt ansvar for å utvikle og produsere læremidler for synshemmede elever. Opplæringslovens §2-14 og §3-10 gir blinde og sterkt svaksynte elever rett til opplæring i punktskrift. Når det blir utviklet fagplaner i forhold til denne rettigheten vil det medføre nye utfordringer for sentrene som læremiddelutviklere. Midlene til læremiddelarbeidet for synshemmede elever kommer fra egen enhet og fra Læringssenteret.

Sametinget har et tett samarbeid med Tambartun når det gjelder samiske synshemmede elever. Det forutsettes at ordningen med en person i 20% stilling til redigering av samiske læremidler på punkt videreføres i denne planperioden. Sametinget holder kontor og betaler for produksjonen som foregår på Tambartun. I løpet av planperioden må det opprettes et liknende samarbeid med Huseby kompetansesenter (jfr. pkt. 4 - nye tiltak).

IKT Plan for 2000-2003

Ny teknologi og IKT-baserte læremidler er svært aktuelt innenfor området særskilt tilrettelagte læremidler. Elever med ulike funksjonshemminger har stor nytte av å ta i bruk elektroniske læremidler i ulike former da dette gir stort rom for fleksibilitet og mulighet for tilretteleggingen.

IKT i norsk utdanning - Plan for 2000-2003, har som mål at "*IKT i utdanningen skal bidra organisatorisk, faglig og pedagogisk til et utdanningssystem som utvikler og utnytter IKT som fag og som utnytter fullt ut de muligheter IKT gir i undervisning og læring, slik at den enkeltes og samfunnets kompetansebehov imøtekommes.*" Videre under målformuleringene står det at *"IKT skal bidra til at personer med lærevansker og /eller funksjonshemminger gis mulighet for økt livskvalitet, læring og deltagelse i samfunns- og arbeidsliv."*

Dette må også gjelde for samiske barn. Men før man begynner med produksjon av samiske IKT-læremidler må en del grunnleggende funksjoner på den datatekniske siden være på plass, f.eks. må problemene i forhold til Microsoft 2000 og samiske skrifttegn løses. Likens må det arbeides med å få tilpasset DAISY til bruk i samisk læremiddelproduksjon. Dette medfører merutgifter som må tas med når budsjettet utarbeides.

Betydningen av å tilrettelegge for ulike funksjonshemminger og lærevansker er fremhevet flere steder i IKT-planen. I perioden 1997-2000 har satsningen på bruk av IKT innenfor området særskilt tilrettelagte læremidler økt, og dette vil fortsatt være et fokusområde i perioden 2001-2004.

5.2 Samarbeid

Sametinget har i forrige handlingsplanperiode samarbeidet med ulike eksterne parter når det gjelder utvikling og produksjon av særskilt tilrettelagte læremidler. Som koordinator for området må Sametinget innhente den kompetansen som finnes og som er mest hensiktsmessig i forhold til de ulike områdene.

Statlig spesialpedagogisk støttesystem

Statlig spesialpedagogisk støttesystem har vært og vil fortsatt være en viktig samarbeidspart når det gjelder utvikling av særskilt tilrettelagte læremidler. Spesielt innenfor synssektoren og hørselssektoren spiller støttesystemet en avgjørende rolle for utvikling og produksjon. Disse to sektorene har en vesentlig kompetanse på feltet, og vil være ansvarlig for læremiddelutvikling og -produksjon også i perioden 2001-2004.

I det statlige støttesystemet er Samisk tyngdepunkt og Nordnorsk kompetansesenter nære samarbeidspartnere, og de vil også ha en funksjon i forhold til øvrige statlige enheter. Arbeid med særskilt tilrettelagte læremidler bør også, der det er mulig knyttes til erfaringer fra brukerrettede tjenester overfor

de samiske brukere. De samarbeidende partene bør på årlig basis evaluere og planlegge det videre arbeidet innen for de rammer som stilles til disposisjon.

Forlag

Forlagene har etter hvert kommet til å spille en viktig rolle også innenfor feltet særskilt tilrettelagte læremidler, både når det gjelder utvikling og produksjon. Sametinget har god erfaring fra samarbeid med forlag, og ser betydningen av den kompetansen de innehar når det gjelder læremiddelutvikling. Ikke minst er dette viktig i forhold til å sikre samme kvalitet for særskilt tilrettelagte læremidler som for de ordinære læremidlene. Det har vært en forutsetning at forlagene har trukket inn den nødvendige spesialpedagogiske kompetansen for å sikre tilrettelegging for de ulike elevgruppene. Dette har så langt fungert tilfredsstillende, og det har bl.a. blitt trukket inn kompetanse fra ulike enheter i Statlig spesialpedagogisk støttesystem.

VOX

Innføringen av rett til grunnskoleopplæring og videregående opplæring for voksne har aktualisert utvikling av læremidler for voksne ytterligere. Opplæringsloven ga voksne med særskilte behov rett til grunnskoleopplæring, og har sånn sette vært en aktuell, men lite prioritert gruppe innenfor området særskilt tilrettelagte læremidler i perioden 1997-2000. Sametinget vil i perioden 2001-2004 arbeide for å få et samarbeid med VOX i forhold til læremiddelutvikling for samisktalende voksne, for å kunne utnytte felles kompetanse og ressurser på feltet.

Det er ikke foretatt en kartlegging av behov hos den samiske befolkning. I dette arbeidet vil de samiske videregående skoler og Samisk høgskole være de naturlige samarbeidspartene.

5.3 Informasjonsvirksomhet

Utvikling av læremidler foregår blant ulike aktører. Sametinget er avhengig av en gjensidig og forpliktende informasjonsflyt i forhold til disse aktørene. Dette gjelder Læringssenteret, enhetene innen Statlig spesialpedagogiske støttesystem, lærebokforlag og ulike privataktører. Sametinget vil i samarbeid med andre aktører på feltet arbeide for å få til en mer helhetlig informasjonsvirksomhet på området særskilt tilrettelagte læremidler.

De viktigste målgruppene for dette arbeidet, er:
- lærere og elever
- pedagogisk-psykologisk tjeneste

For å nå disse målgruppene, vil Sametinget anvende ulike virkemidler:
- Iverksetting og oppdatering av samisk læremiddeldatabase
- Iverksetting og oppdatering av databasen for kartleggings- og diagnostiseringsmateriell
- Samisk skolenett som informasjonskanal. Det arbeides for å samle all relevant informasjon vedrørende særskilt tilrettelagt opplæring på et hovedområde på Samisk skolenett
- Utsending av trykt informasjonsmateriell til skoler, PP-tjenesten og Statlig spesialpedagogisk støttesystem. SU-kontorene vil også i noen grad være målgruppe for slik informasjon
- Oppsøkende virksomhet med utstilling annet hvert år av samiske særskilt tilrettelagte læremidler

- Delta på utstillinger, svare på telefonhenvendelser og skriftlige henvendelser angående særskilt tilrettelagte læremidler

I den forbindelse er det opprettet et eget *Samisk Skolenett*. Dette skal være en portal til opplæringssaker og -kilder. Her vil skoler og barnehager kunne hente informasjon om pedagogiske saker, om læremidler, læreplaner med mer. Den skal være slik at elever, lærere, førskolelærere og foreldre kan hente informasjon, kommunisere og samarbeide med hverandre. Dette vil være et samarbeidsprosjekt mellom Sametinget og Læringssenteret.

Samisk læremiddeldatabase

Det er behov for en egen database hvor alt av samiske læremidler registreres. Hittil har man gitt ut læremiddelkataloger, men i tillegg er det behov for en søkerbase på nettet hvor bruker kan finne opplysninger om læremidler. Det produseres samiske læremidler i Norge, Sverige og Finland. En stor del av disse kan brukes på tvers av landegrenser. Målet er at informasjon om disse blir best mulig og at søkerfunksjonene er tilpasset målgruppene.

5.4 Konklusjoner

- Sametinget har ansvar for å kartlegge behov og å koordinere utvikling og produksjon av særskilt tilrettelagte samiske læremidler. Dette innebærer å ha oversikt over de ressurser og den kompetanse som kan trekkes inn på området. Sametinget mottar årlige tildelinger fra KUF øremerket til utvikling og produksjon av særskilt tilrettelagte læremidler.
- I tillegg må ressurser fra andre statlige institusjoner og deres bidrag tas med i betraktning.
-
- Sametinget er avhengig av et utstrakt samarbeid med statlige og private aktører på læremiddelfeltet, for å innhente best mulig spesialpedagogisk og læremiddelfaglig kompetanse.
-
- Informasjonsvirksomhet er en viktig del av Sametingets oppgave. For å gi en så helhetlig informasjon om særskilt tilrettelagte læremidler som mulig til brukerne er det igangsatt ulike tiltak. De viktigste tiltakene i tiden framover vil være nettbasert informasjon som gir mulighet til løpende oppdatering på feltet, samt oppsøkende virksomhet med utstilling av samiske tilrettelagte læremidler.

III. Votering

Av 39 representanter var 35 tilstede
Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

1. Sametingsrådets innstilling ble enstemmig vedtatt.

IV. Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V. Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Ragnhild L. Nystad, saksordfører	
2.	Magnhild Mathisen	
3.	Åge Nordkild	
4.	Per Edvin Varsi	
5.	Ragnhild L. Nystad	

VI. Sametingets vedtak etter voteringen

1. Innledning

1.1 Bakgrunn for handlingsplanen

Læringssenteret (LS) har et nasjonalt ansvar for å koordinere, initiere og følge opp produksjon av læremidler for elever med særskilt opplæringsbehov. Til grunn for dette arbeidet ligger at alle elever skal ha en likeverdig utdanningskvalitet. I dagens skole – en skole for alle, må skolen tilpasses slik at den er like formålstjenlig for alle elever, uansett forutsetninger og behov. Likeverdig og tilpasset opplæring er to prinsipper som skal gjelde for alle i en inkluderende skole. Læremidler er virkemidler for å nå målene i læreplanen og oppnå målet om en inkluderende skole. For elever med behov for særskilt tilrettelagt opplæring vil tilrettelagte læremidler ofte være en forutsetning for å nå skolens mål.

I tildelingsbrevene for 2000 til Nasjonalt læremiddelsenter(NLS) og Sametinget står det at det skal utarbeides en nasjonal handlingsplan for spesialpedagogiske læremidler. Arbeidet ble igangsatt som et samarbeidsprosjekt mellom NLS og Sametinget. Det ble besluttet å utarbeide to planer, en nasjonal plan for norske særskilt tilrettelagte læremidler og en nasjonal plan for samiske særskilt tilrettelagte læremidler. Videre ble det bestemt at kapittel 1 og 3 skal være tilnærmet lik i de to planene. Begrunnelse for at det utarbeides en egen handlingsplan for samiske særskilt tilrettelagte læremidler er at denne planen må ses i sammenheng med Sametingets øvrige planer i tilknytning til opplæring.

I tilsagnsbrevet til Sametinget for 2001 fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (KUF) står det at "*I samarbeid med styret for de statlige kompetansesentrene og Læringssenteret skal Sametinget utarbeide en ny handlingsplan for perioden 2001-2004, som har den nødvendige faglige tilknytning til den nasjonale handlingsplan. Sametinget skal være med på utvikling, produksjon og distribusjon av informasjon om spesialpedagogiske læremidler til samiske brukere. Sametinget prioriterer hvilke samiske spesialpedagogiske læremidler som skal utvikles. Sametinget skal sørge for at det enkelte læremiddel bidrar til å fremme samisk språk og kultur.*"

Under utarbeiding av Handlingsplan for spesialpedagogiske læremidler for samiske brukere 1997-2000, ble det foretatt en kartleggingsundersøkelse i forhold til den samiske læremiddelsituasjonen i skoleverket. Den nye handlingsplanen for perioden 2001-2004 bygger på prioriteringer fra erfaringer fra læremiddelarbeidet i forrige handlingsplanperiode 1997-2000, seminaret om samiske spesialpedagogiske læremidler som ble arrangert i mai 2000 og gjennom arbeidet med kartlegging av behov for spesialpedagogisk kompetanse hos

lærere, barnehagepersonell og PPT-ansatte som ble foretatt høsten 2000. Gjennom denne kartleggingen kom det en del signaler om behov for spesialpedagogiske læremidler.

1.2 Oppsummering

Kapittel 1og 2 i planen omtaler status for arbeidet med særskilt tilrettelagte læremidler og er en oppsummering av virksomheten i perioden 1997-2000. Oppsummeringen er en sammenfatning av informasjon fra noen av enhetene i Statlig spesialpedagogisk støttesystem og fra virksomheten i Sametinget. Det gis en oversikt over hva som er blitt utviklet og produsert av særskilt tilrettelagte læremidler og hvilke tiltak som er satt i gang. En fullstendig oversikt av produserte læremidler er framstilt tabellarisk og ligger som vedlegg bakerst i planen.

Handlingsplanen for 1997-2000 beskrev behov innenfor grunnskole og videregående opplæring. Satsingen har først og fremst vært på grunnskolens område. Det vil fortsatt være behov for å satse på grunnskolen, men vi vil også dreie fokus mot de andre opplæringsnivåene i perioden 2001-2004. Det er behov for å utvikle gode modeller for utvikling og produksjon av særskilt tilrettelagte læremidler som gir god utnyttelse av ressursene, faglig og økonomisk. Dette er utfordringer det må arbeides videre med i den nye handlingsplanperioden.

Kapittel 3 i planen tar for seg mål for ny handlingsplan, det lov- og rettighetsgrunnlag den bygger på og en definisjon av den læremiddelforståelse som ligger til grunn for de modeller for utvikling og produksjon av særskilt tilrettelagte læremidler som er valgt.

Kapittel 4 viser hvilke satsningsområder som er prioritert i perioden 2001-2004. Framdriften vil bli nærmere spesifisert i årsplanene. Videre gis en oversikt over hva man i tillegg kan utvikle og produsere av læremidler dersom det gis budsjettøkning.

Kapittel 5 gir en oversikt over den ressursinnsats som skal settes inn på området særskilt tilrettelagte læremidler i perioden 2001-2004. Det omtaler også samarbeid og samordning mellom aktørene på området og informasjonsvirksomhet.

1.3 Begrepsavklaringer

Begrepet *særskilt tilrettelagte læremidler* omfatter

- Læremidler til eleven
- Veiledningsmateriell, metodisk materiell og kartleggingsmateriell til lærere og ansatte i PPT.

I handlingsplanen omtales ulike typer læremidler til ulike elevgrupper innenfor begrepet særskilt tilrettelagte læremidler.

Her omtales

- Læremidler for elever med behov for tilrettelegging på punktskrift.
- Multifunksjonelle læremidler. Dette er læremidler som ivaretar ulike gruppers behov for tilrettelegging. Disse gruppene er hørselshemmede, synshemmede, elever med lese- og skrivevansker, elever med språk/tale-vansker, elever med sammensatte lærevansker, elever med sosiale- og

emosjonelle vansker og elever med motoriske vansker. Disse læremidlene er tilrettelagt på nivå og utgis i trykt eller elektronisk form.

2. Handlingsplan for spesialpedagogiske læremidler 1997-2000 samisk del - oppsummering og status

Under følger en oppsummering og status fra læremiddelarbeidet i perioden 1997-2000. Arbeidet med særskilt tilrettelagte læremidler har blitt tillagt større vekt. Oppgavene på feltet har vokst og det har vært arbeidet målrettet for å få til en bedre samordning innenfor utvikling og produksjon av særskilt tilrettelagte læremidler.

2.1 Utvikling og produksjon

Sametinget har i samarbeid med Nasjonalt læremiddelsenter, Sandfallet kompetansesenter og Tambartun kompetansesenter utarbeidet årsplaner for utvikling og produksjon av særskilte tilrettelagte læremidler på samisk.

I årsplanene er handlingsplanens overordnede mål brutt ned til konkrete tiltak. De prioriterte gruppene har i handlingsplanperioden vært blinde og sterkt svaksynte elever som har punktskrift som skriftspråk og elever med lese- og skrivevansker.

De ferdigstilte produktene fra perioden 1997-2000 er fremstilt i tabeller fordelt på klassetrinn og fag. I tillegg er det tatt med oversikt over påbegynte produksjoner i 2001.

- Tabell 1 viser læremidler tilrettelagt på samisk punktskrift i grunnskolen. I forbindelse med L97S er det produsert trykte og elektroniske punktskriftsbøker med utgangspunkt i eksisterende læreverk.

Læremidler for synshemmede

I løpet av handlingsplanperioden er det produsert 18 titler på samisk punktskrift. I tillegg er det utarbeidet taktilt materiell og ressursbøker for lærere til det tverrfaglige læreverket SUKKA HÁVVÁ for småskoletrinnet. Det er også utviklet konkretiseringsmateriell for en blind autist.

- Tabell 2 viser de øvrige læremidlene som er utviklet i planperioden og påbegynte produksjoner:

Multifunksjonelle læremidler

I slutten av handlingsplanperioden er det satt i gang utvikling av læremidler som kan benyttes ovenfor flere elevgrupper, såkalte multifunksjonelle læremidler.

Læremidler for døve

Det er utarbeidet et problemnotat som omhandler opplæring av samiske døve barn. Som følge av at det ikke er tatt avklaringer i forhold til tegnspråk og samisk, er det ikke utviklet læremidler for døve samiske brukere i planperioden.

Læremidler for elever med lese- og skrivevansker

Det er i perioden utviklet 20 lettlesningsbøker på nordsamisk, 9 på lulesamisk og 8 på sørsamisk. I tillegg er det utviklet enkel grammatikk for barn som har språkvansker.

Andre læremidler inkludert kartleggings- og veiledningsmateriell

Det er i planperioden oversatt og tilrettelagt 8 dataprogrammer til samisk. Arbeidet med oversettelse og tilrettelegging av programmene ble iverksatt før 1997. 5 av programmene er ikke spesielt tilrettelagt for elever med lærevansker, men kan brukes til denne elevgruppen også. I samarbeid med Senter for leseforskning har Sametinget oversatt og tilrettelagt heftene "Kartlegging av leseferdighet" for andre, tredje, femte, syvende og niende klasse. Av disse er andre, tredje og syvende klasse heftene ferdigstilt. Heftene for femte og niende klasse vil bli ferdigstilt i 2001.

FoU-arbeid

Elever med behov for særskilt tilrettlagte læremidler får nå sitt opplæringstilbud ved hjemstedsskolen. Dette stiller andre krav til læremiddelutviklingen enn da elevene var samlet i spesialskoler eller -klasser. Større variasjon i arbeidsformer og økt bruk av IKT i opplæringen stiller nye krav til læremidlene. Sametinget har i samarbeid med Programmet for Nord-Norge (PNN) /Statped, Statens utdanningskontor i Finnmark (SU-Finnmark), Senter for leseforskning og Samisk høgskole igangsatt et utviklingsprosjekt der formålet er å se på samisk begynneropplæring. Det har aldri tidligere vært forsket på samisk begynner-opplæring, noe som har ført til usikkerhet omkring bruk av metodikk. Prosjektet er kommet godt i gang og vil videreføres i den nye planperioden. Startfasen av prosjektet er finansiert med spesialpedagogiske utviklingsmidler, men det søkes om særskilt tildeling fra KUF og Læringssenteret til dette prosjektet. Målet med prosjektet er å finne fram til de metoder og metodikk som er mest hensiktsmessig for samisk begynneropplæring, som igjen vil føre til at det blir færre elever med lese- og skrivevansker. Sametinget har også igangsatt et utviklingsprosjekt der formålet er å se på matematikkopplæring særlig med sikte på å ha tilgjengelig materiell på samisk i matematikk. Det er også lagt vekt på å gjennomføre et termarbeid der matematiske ord og uttrykk på samisk i større grad tilpasses til internasjonal termbruk. Prosjektet finansieres gjennom særskilt tildeling fra KUF og Læringssenteret.

2.2 Aktører i arbeidet med særskilt tilrettelagte læremidler

Læringssenteret/Nasjonalt læremiddelsenter (NLS)

Ved etableringen av Læringssenteret 1. september 2000, ble arbeidet med særskilt tilrettelagte læremidler overført fra NLS og videreført som en del av oppgavene til Læringssenteret. NLS har hatt et overordnet ansvar for utvikling, produksjon, kvalitetssikring og distribusjon av og informasjon om særskilt tilrettelagte læremidler. NLS har også hatt et overordnet koordinerende ansvar mellom de statlige aktørene på det spesialpedagogiske læremiddelområdet når det gjelder særskilt tilrettelagte læremidler. NLS har hatt et særlig ansvar for å etablere samarbeid med andre fagmiljøer og ressurspersoner.

Sametinget og tidligere Samisk utdanningsråd

Fra 1. januar 2000 opphørte Samisk utdanningsråd som et rådgivende organ for Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Fra samme dato ble funksjonene overført til Sametinget. Sametinget har prioritert hvilke samiske spesialpedagogiske læremidler som er blitt utviklet innenfor samisk del av handlingsplanen og hatt ansvar for utvikling, kvalitetssikring, produksjon, distribusjon og informasjon om spesialpedagogiske læremidler til samiske brukere. Sametinget har som målsetting at det enkelte læremiddel bidrar til å fremme samisk språk og kultur samt styrker samisk identitet.

Sametinget har i perioden fått kanalisert midler til læremiddelproduksjon gjennom Læringssenteret/ Nasjonalt læremiddelsenter. Deretter er midlene kanalisert til kompetansesentre og forlag som har utviklet og produsert læremidler. Sametinget har i perioden arrangert Workshop for samiske lærere hvor målet var å rekruttere nye forfattere til utvikling av spesialpedagogiske læremidler. Workshopene ble arrangert med tre samlinger hvor deltakerne fikk faglige forelesninger om multifunksjonelle læremidler, prosessen med å lage lærebok, prosjektbeskrivelser, språkrøkt, illustrasjonsarbeid, grafisk arbeid og språklig bearbeiding av manus. De 12 deltakerne som fulgte samlingene fikk alle i oppdrag å utvikle spesialpedagogiske læremidler, og produktene har allerede begynt å bli ferdige. Dette var et meget positivt tiltak, og evalueringa konkluderte med at dette er veien å gå for å rekruttere flere samisk-språklige forfattere.

Statlig spesialpedagogisk støttesystem

Nordnorsk kompetansesenter/Sandfallet kompetansesenter

Nordnorsk kompetansesenter/Sandfallet kompetansesenter har årlig prioritert arbeidet med læremiddel-utvikling ut i fra egen kapasitet og behov for læremidler for de ulike grupper.

Tambartun kompetansesenter

Tambartun kompetansesenter har hatt en person i 20% stilling tilknyttet Sametinget. Vedkommende har hovedsakelig jobbet med tilrettelegging av samiske lærebøker til samisk punktskrift.

Nordnorsk kompetansesenter/Sandfallet kompetansesenter og Tambartun kompetansesenter har i perioden samarbeidet om utvikling av læremidler til blinde og svaksynte samiske barn. Dette samarbeidet har fungert meget bra. Prosjektene er evaluert og det foreligger evalueringsrapporter.

Forlagene

De samiske forlagene har i løpet av perioden kommet mer på banen når det gjelder produksjon av samiske spesialpedagogiske læremidler. Her vil vi spesielt nevne forlaget Iđut som har satset mye på spesial-pedagogiske læremidler. Forlagene har også vært behjelpelige med å bistå Tambartun kompetansesenter og Nordnorsk kompetansesenter/Sandfallet kompetansesenter med oversending av lærebokmanuser for tilrettelegging til punktskrift.

Skoler, fagmiljøer og ressurspersoner i tilknytning til skolene har deltatt i læremiddelutvikling og i utprøving av læremidler.

2.3 Annen aktivitet knyttet til læremiddelarbeidet i perioden 1997-2000

Samarbeid og samordning

Sametinget har hatt jevnlige prosjektoppfølgingsmøter med aktører for læremiddelutvikling. I tillegg har aktørene sendt kvartalsvise rapporteringer til Sametinget.

Sametinget har vært representert i kontaktutvalget som har hatt som oppgave å sikre samordning av læremiddelarbeidet, samt informasjon og veiledning på læremiddelområdet.

Sametinget har i perioden arrangert workshops og spesialpedagogisk læremiddelseminar sammen med Sandfallet kompetansesenter/Nordnorsk kompetansesenter. Deltakere var lærere, forlag og andre læremiddelprodusenter.

Informasjon og veiledning

Sametinget har i perioden 1997-2000 arrangert workshops og spesialpedagogisk læremiddelseminar i samarbeid med Sandfallet kompetansesenter. I varierende grad har denne virksomheten også inkludert informasjon og veiledning rundt læremidler og bruken av disse. Det har vært stor pågang av henvendelser om læremidler pr. telefon, i form av brev og av forespørsler om besøk.

Sametinget har utarbeidet informasjonsskriv, kataloger og veiledningshefter.

Sametinget mottar en rekke henvendelser fra skoler og foresatte som etterspør informasjon om samiske læremidler. Den permanente læremiddelutstillingen på Samisk læremiddelsenter/Sametingets opplærings-avdeling blir supplert med nye læremidler etter hvert som disse utgis. Det er laget en særskilt utstilling for spesialpedagogiske læremidler. Sametinget har deltatt med læremiddelutstillinger på seminarer, konferanser og på kurs for lærere ved enkelt skoler i alle tre samiske språkområder.

Nasjonalt læremiddelsenter gjennomførte våren 1999 et seminar for kompetansesentrene og skole-bokforlagene med tanke på å frambringe en felles forståelse omkring læremidler for elever med særskilte behov, og for å se på hvilke muligheter og utfordringer som ligger i tiden som kommer med tanke på utvikling og produksjon av en ny generasjon læremidler. Også i de samisk skolebokforlagene deltok på seminaret.

Tidligere Samisk utdanningsråd hadde lagt ut læremiddelkataloger på internett under Samisk utdanningsråds hjemmeside. Når de nye hjemmesidene for Sametinget åpnes i 2001 vil informasjon om læremidlene finnes der og informasjonen blir oppdatert etter hvert som det utgis nye læremidler. Adressen er www.samediggi.no.

Forlagene som utgir samiske læremidler lager egne læremiddelkataloger som sendes til barnehager og skoler. I tillegg har tidligere Samisk utdanningsråd i planperioden utgitt læremiddelkatalog over alle samiske læremidler i samarbeid med Sametinget i Finland og Sameskolstyrelsen i Sverige.

I tillegg til læremiddelkatalogene blir det 4 ganger i året utgitt rundskriv om nye samiske læremidler. Rundskrivet blir bl.a. sendt ut til alle barnehager og skoler som gir opplæring i og på samisk.

Samtak og SamSamtak

Sametinget er representert i den nasjonale koordineringsgruppen for Samtak. Sametinget er videre representert i faggrupper for Troms og Finnmark. Sametinget har også tatt initiativ til opprettelse av et SamSamtak. Sametinget har valgt å definere Samisk begynneropplæring som et av tiltakene i SamSamtak. Prosjektet er koblet opp mot arbeidet med Samtak i de to nordligste fylkene.

2.4 Oppsummering og vurdering

Det har vært stor aktivitet på læremiddelområdet i perioden 1997-2000, og oppgavene har vært mange og sammensatte. Handlingsplanen for 1997-2000 hadde bl.a. som mål *å bidra til en bedre læremiddelsituasjon på det spesialpedagogiske læremiddelområdet*. Dette vil fremdeles være et mål i det videre arbeidet.

Ressurser og behov

I perioden 1997-2000 har det vært fokus på grunnskolens område som følge av L97S. Å følge opp utvikling og produksjon innenfor de prioriterte gruppene har vært ressurskrevende både økonomisk og kapasitetsmessig. Konsekvensen av det har vært at andre grupper har blitt tilgodesett med få ressurser. I 1997-2000 har det også vært en vridning mot utvikling av særskilt tilrettelagte læremidler der man har tatt utgangspunkt i et godkjent læreverk og tilrettelagt for ulike grupper og nivå. Dette skal ivareta flere elevgrupper, men det finnes en del elever som er for svake til å kunne benytte seg av disse læremidlene, og det finnes for få læremidler som ivaretar denne gruppen. Forrige handlingsplan dokumenterte store behov også i videregående opplæring. Av kapasitetsmessige og økonomiske årsaker er ikke dette blitt prioritert i perioden 1997-2000.

Produkter og produksjon

Pkt. 2.1 Utvikling og produksjon gir sammen med tabellene bakerst i planen en god oversikt over hva som har blitt produsert i perioden 1997-2000.

Kvalitet og kunnskapsgrunnlag

Et av målene for utvikling av særskilt tilrettelagte læremidler er at de skal ha samme kvalitet som ordinære læremidler. Dette stiller store krav til utviklerne. For å utvikle læremidler til grupper med særlige behov kreves kunnskap om den spesifikke gruppen og dens behov for ulike tilretteleggingen. I og med at en større andel av de særskilte tilrettelagte læremidlene i dag utvikles i samarbeid med forlag blir ivaretakelsen av fagkompetansen svært viktig. Sametinget la vekt på å trekke inn relevant kompetanse i utviklingen og etablerte kontakt mellom statlige og private aktører gjennom seminarer og møter. For å sikre kvaliteten på læremidlene er det viktig å få til et godt og konstruktivt samarbeid med forlagene, og mellom de spesialpedagogiske fagmiljøene og forlag. Dette vil også kunne generere viktig kunnskap hos de ulike aktørene og på den måten bidra til nytenkning innenfor arbeidet med særskilt tilrettelagte læremidler.

Samarbeid og organisering

Et av målene i handlingsplanen for 1997-2000 var *å få til et målrettet læremiddelarbeid, og en bedre utnyttelse av ressursene faglig og økonomisk*. Aktørene på det spesialpedagogiske læremiddelområdet opplevde tidligere uklare forhold m.h.t. ansvar og oppgaver.

Det ble gitt få klare føringer for omfanget av ressurser og ambisjonsnivå for arbeidet med særskilt tilrettelagte læremidler. Det har foregått et utstrakt samarbeid mellom NLS, Sametinget og andre statlige aktører i perioden. Samarbeidet ble forsøkt satt inn i et system gjennom kontakt på styrenivå 2-3 ganger pr. år og gjennom kontaktutvalget (jfr. pkt. 2). Kontaktutvalgets oppgave skulle bl.a. være å sikre samordning av læremiddelarbeidet. Kontaktutvalget mistet etter hvert noe av sin funksjon fordi utvalgets mandat ikke innebar beslutningsmyndighet i forhold til ressurser og økonomi. Det ble et forum for utveksling av informasjon, og i mindre grad et samarbeidsorgan. Kontaktutvalget ble lagt ned, og Læringssenteret arbeider med å organisere samarbeidet på andre måter.

Statlig spesialpedagogisk støttesystem har endret sin virksomhet i løpet av perioden 1997-2000. St.meld.nr. 23 (1997-98) førte til en sterk nedbemanning ved flere av kompetansesentrene, og dermed en nedtrapping i forhold til utvikling av læremidler bortsett fra hørselssektoren og synssektoren. Omorganiseringen har bidratt til mindre kapasitet og uklarhet i forhold til hvilke oppgaver sentrene skal prioritere. I det videre samarbeidet med Statlig spesialpedagogisk støttesystem er det viktig å sikre at beslutninger som tas på overordnet nivå formidles til de som i praksis gjennomfører samarbeidet. Sametinget og Læringssenteret har hatt samarbeidsmøter etter behov.

Tilgjengelighet og informasjon

Det har vært en utfordring å få til en helhetlig og samordnet informasjon om særskilt tilrettelagte læremidler. De ulike aktørene på læremiddelområdet har informert på sine ansvarsområder til sine målgrupper. I tillegg er det sendt ut skriftlig informasjonsmateriell til skoler. I Sametingets videre oppfølging av informasjonsarbeidet vil det bli viktig både å sikre informasjon om hva som finnes av læremidler og hvordan disse brukes, i tillegg til å sikre tilgjengelighet til produktene.

3. En nasjonal plan for arbeidet med samiske særskilt tilrettelagte læremidler for barn, unge og voksne

Handlingsplanen for samiske særskilt tilrettelagte læremidler er en samlet nasjonal plan for arbeidet med særskilt tilrettelagte læremidler for perioden 2001-2004. Planen beskriver samarbeid og samordning mellom aktørene på læremiddelområdet, og gir en overordnet beskrivelse av satsningsområder for perioden 2001-2004. Konkrete læremiddelprosjekter beskrives i årsplanen for hvert år i den perioden handlingsplanen gjelder for.

Handlingsplanen skal

- Definere *mål* og *ambisjonsnivå* for arbeidet med særskilt tilrettelagte læremidler
- Beskriver ressursmessige og organisatoriske konsekvenser av mål, kunnskap, erfaring og behovsvurdering
- Fremme forslag til behov for ressurser og prioriteringer av tiltak for perioden 2001-2004

3.1 Aktører og målgrupper

Handlingsplanen omtaler både de sentrale *aktørene* i arbeidet med særskilt tilrettelagte læremidler, og *målgruppene* for arbeidet.

I offentlig sektor *er Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet*, *Læringssenteret*, *styret for Statlig spesialpedagogisk støttesystem v/enhetene og Sametinget* sentrale aktører. I privat sektor er *forlag* og *andre læremiddelprodusenter* sentrale aktører.

Det vil være samarbeid spesielt mellom Sametinget, Samisk tyngdepunkt, Samisk høgskole og Nordnorsk kompetansesenter i det videre arbeidet.

Handlingsplanen er rettet mot elevgrupper med særskilte behov, lærere og ansatte i PP-tjenesten.

3.2 Lov- og rettighetsgrunnlag

I lov om grunnskolen og den videregående opplæringa, opplæringslovens § 1-2 er formålet med opplæringa: "*Opplæringa skal tilpassast evnene og føresetnadene hjå den enkelte eleven og lærlingen".* I læreplanen for grunnskole, videregående opplæring og voksenopplæring, generell del, er tilpasning av undervisningen til den enkelte elev et av de overordnede målene for opplæringen. I St.meld.nr. 28 presiseres likeverdighets-prinsippet når den sier at "*opplæringen skal tilpassast evner, utviklingsnivå og behov hos den enkelte eleven….Dette gjeld både elevar med ulike typar funksjons- og lærevanskar og rikt utrusta elevar, både elever med norskspråkleg og elever med annen språkleg og kulturell bakgrunn, både jenter og gutter. Tilpasninga kan gå på metode, innhald og organisering."* Begrepet tilpasset opplæring inkluderer alle elever, både de "vanlige elevene" og de elevene som har behov for særskilt tilrettelagt opplæring.

Lov om grunnskolen og den videregåande opplæringa, opplæringsloven er en felles lov for grunnskole og videregående opplæring. Retten til spesialundervisning er hjemlet i kap. 5 *Spesialundervisning for barn, unge og vaksne*, og omfatter barn under opplæringspliktig alder, elever i grunnskole, videregående opplæring og voksne.

§5-1. *Rett til spesialundervisning* omtaler elever i grunnskole og videregående opplæring. "*Elevar som ikkje har eller ikkje kan få tilfredstillande utbytte av det ordinære opplæringstilbodet, har rett til spesialundervisning.*"

§5-2. *Spesialundervisning for vaksne*, sier at "*Vaksne som på grunn av sykdom eller skade har behov for fornya grunnskoleopplæring, har rett til slik opplæring. Det same gjeld vaksne som tidligare har mangla eller fått eit mangelfullt grunnskoletilbod og som derfor har behov for grunnskoleopplæring..*"

Barn under opplæringspliktig alder omtales i §5-7. *Spesialpedagogisk hjelp før opplæringspliktig alder.* "*Barn under opplæringspliktig alder som har særlege behov for spesialpedagogisk hjelp, har rett til slik hjelp."*

Statens plikt til å sørge for særskilt tilrettelagte læremidler blir slått fast i §5-9; *"Departementet skal sørgje for at det blir utarbeidd lærebøker og andre læremiddel for spesialundervisning."*

Grupper med lovfestede rettigheter

Barn, unge og voksne med behov for særskilt tilrettelagt opplæring har hjemlet rett til dette etter kap. 5 i opplæringsloven. I tillegg har enkelte grupper egne lovfestede rettigheter.

Dette gjelder

- elever med tegnspråk som førstespråk
- blinde og sterkt svaksynte punktskriftbrukere.

Elever i grunnskolen med tegnspråk som førstespråk har rett til tegnspråkopplæring etter opplæringslovens §2-6;*"Elevar som har teiknspråk som førstespråk, har rett til grunnskoleopplæring i og på teiknspråk."* Samme paragraf omtaler også barn under opplæringspliktig alder: "*Barn under opplæringspliktig alder som har særlege behov for teiknspråkopplæring, har rett til slik opplæring."*

For elever i videregående opplæring med tegnspråk som førstespråk, gjelder opplæringslovens §3-9; "*Ungdom som har rett til vidaregåande opplæring etter §3-1 og som har teiknspråk som førstespråk, eller som etter sakkunnig vurdering har behov for slik opplæring, har rett til å velje vidaregåande opplæring i og på teiknspråk i eit teiknspråkleg miljø etter andre leddet, eller rett til å bruke tolk i ordinære vidergåande skolar. Det same gjeld vaksne som er tekne inn til vidergåande opplæring utan rett etter §3-1".*

Når det gjelder rett til opplæring i punktskrift, er lovteksten i §2-14 for elever i grunnskolen og i §3-10 for elever i videregående opplæring likelydende; "*Sterkt svaksynte og blinde elevar har rette til nødvendig opplæring i punktskrift og opplæring i bruk av nødvendige tekniske hjelpemiddel. Elevane har også rett til nødvendig opplæring i å ta seg fram på skolen, til og frå skolen og i heimemiljøet."*

Samiske elever med behov for særskilt tilrettelagt opplæring

I opplæringslovens §6-2, står det; *"I samiske distrikt har alle i grunnskolealder rett til opplæring i og på samisk. Utenfor samisk distrikt har samer i grunnskolealder rett til opplæring i samisk* . I §6.3 Samisk videregående opplæring står det: "*Samar i vidaregående opplæring har rett til opplæring i samisk.*"

Retten til opplæring i samisk er en individuell rett uten vilkår. Samiske elever med behov for særskilt tilrettelagt opplæring har rett til opplæring både jf. § 6-2 , §6-3 og kap. 5 *Spesialundervisning for barn unge og voksne.* Dette inkluderer også rett til særskilt tilrettelagte læremidler på samisk.

3.3 Læremidler i en skole for alle – prinsipper og definisjoner

Likeverdig og tilpasset opplæring er overordnede prinsipper i en skole for alle. En slik skole må bestrebe seg på å tilpasse hele skolens virksomhet til det faktum at alle elever er ulike, ikke som grupper men som individer. En skole for alle har som oppgave å tilby hvert individ en relevant undervisning og optimale utviklingsmuligheter. Læremiddelet kan være et virkemiddel for å nå disse målene. Dette er i tråd med de føringer om prinsipper som L97/L97S ga, og som resulterte i en ny forståelse av læremiddelbegrepet. Det gjelder blant annet fokus på bruk av elektroniske læremidler, nye arbeidsmåter, og tilrettelegging med utgangspunkt i elevenes forutsetninger. På bakgrunn av dette kan begrepet forstås på følgende måte:

"Læremidler omfatter alt det som tas i bruk i en læringssituasjon, og som er meningsbærende i seg selv. Læremidler omfatter tekster, programvare, lyd og bilder og lærebøker som er produsert for å ivareta bestemte opplæringsmål, men det kan også være materiell som opprinnelig hadde andre formål, som for eksempel avisartikler, spillefilmer eller skjønnlitteratur."
(St.meld. 29 "Om prinsipper og retningslinjer for 10-årig grunnskole – ny handlingsplan")

Særskilt tilrettelagte læremidler er å betrakte som "smale" læremiddelområder, dvs. at det er utvikling og /eller tilpasning og tilrettelegging av læremidler til svært små grupper elever. Læremidler til elever med særskilte behov bør være av like god kvalitet som ordinære læremidler. For å oppnå dette vil ressurs-behovene være mer omfattende enn for ordinær læremiddelutvikling. De læremiddelprodusentene som produserer de ordinære læremidlene vil ikke uten videre ta seg av de "smale" læremiddelområdene, derfor vil den statlige innsatsen måtte være høyere. Samtidig kreves det kompetanse både innenfor læremiddelutvikling og –produksjon og spesialpedagogikk.

Det tidligere brukte begrepet *spesialpedagogiske læremidler* er erstattet med *særskilt tilrettelagte læremidler*. Dette får konsekvenser for forståelse av utvikling og produksjon av læremidler til elever med særskilte behov. Begrepet kan forstås på følgende måte:

Læremidler som er utviklet på grunnlag av kunnskap om:
- Behov for særskilt tilrettelegging hos barn, unge og voksne
- Hva som hemmer og fremmer læring

Tilrettelegging kan gjelde i forhold til målgruppens nivå, språklig tilrettelegging (tegnspråk, punktskrift), tilrettelegging av layout, teknisk tilrettelegging (bryterstyring osv) og valg av medium (trykt elektronisk, lyd, bilde osv). Det særskilt tilrettelagte læremiddelet omfatter også hjelpemidler til læreren og den pedagogisk-psykologiske tjenesten som for eksempel veiledningsmateriell og kartleggings- og diagnostiseringsmateriell.

3.4 Modell for utvikling av særskilt tilrettelagte læremidler

Kriterier for tilrettelegging

Mål og hovedmomenter i L97S gir kriteriene for tilretteleggingen. Hva som vektlegges i forhold til de enkelte læremidlene vil variere ut fra de enkelte gruppers behov. Med tanke på at elever med særskilte behov er integrert i ordinære klasser vil læremidler som fremmer samhandling være viktig.

Et annet kriterium er *kunnskap om ulike gruppers behov for tilrettelegging*. Tradisjonelt er læremidler for elever med særskilte behov utviklet med utgangspunkt i isolerte målgrupper eller enkeltelever der ulike gruppers/elevers behov ikke er sett i sammenheng. Noen elevgrupper trenger spesielle tilretteleggingerr i forhold til sitt behov slik som punktskriftbrukere og tegnspråkbrukere som har behov for språklig tilrettelegging av lærestoff. Det samme gjelder for elever med lese- og skrivevansker som kan ha nytte av fremstilling av lærestoffet på lyd.

Det er også viktig å se enkeltgruppers behov i sammenheng. Det viser seg at ulike målgrupper kan ha behov for samme type tilrettelegging. Mange elever har behov for at lærestoffet presenteres i forenklet form uavhengig av hvilken målgruppe de tilhører. På bakgrunn av dette utviklet NLS en modell for utvikling av særskilt tilrettelagte læremidler. Modellen ble kalt "det multifunksjonelle læremiddel". Med utgangspunkt i denne modellen er det igangsatt utvikling og produksjon av læremidler innen noen få fag og trinn på grunnskolens område. Det er ønskelig å ivareta hovedtrekk ved denne modellen i videre arbeid med særskilt tilrettelagte læremidler.

Tilrettelegging for ulike målgrupper

- *Språklig tilrettelegging:* Utvikling av materiell på tegnspråk og i punktskrift. Det forutsettes en pedagogisk tilrettelegging av innhold i forhold til språk og læreplaner.
- *Medial tilrettelegging*: Produksjon av lydbøker for elever med lese- og skrivevansker og synshemmede elever. Det er ulik tilrettelegging av lydbøker for målgruppene.
- *Teknisk tilrettelegging*: Bryterstyring for elever med motoriske vansker.
- *Innholdsmessig tilrettelegging i forhold til ulike evnenivå*: Innenfor alle målgrupper finnes det elever som har behov for nivåtilpassede læremidler. Ulike typer komponenter kan ivareta ulike nivå:
- *Lettlest* (trykt/elektronisk) for elever med behov for noe forenklet tekst.

- *Temahefter:* (trykt/elektronisk) for elever som har større behov for forenkling med hensyn til språk og omfang.
- *Bildemateriell/lyd*: (trykt, kassett, video, CD, elektronisk) for elever med behov for alternativ til tekst
- *Konkretiseringsmateriell:* for elever med behov for læremidler i form av konkreter fremfor symboler.

4. Utvikling og produksjon – prioriterte satsingsområder 2001-2004

I læreplan for grunnskole, videregående opplæring og voksenopplæring, generell del, er tilpasning av undervisningen til den enkelte elev ett av de overordnede målene for opplæringen. Med den nye opplæringsloven har man også fått et felles lovgrunnlag med et eget kapittel om spesialundervisning som omtaler alle opplæringsnivåer. Dette bør få konsekvenser for læremiddelutvikling til alle opplæringsnivåene. Reform 97 utløste behov for utvikling og produksjon av nye særskilt tilrettelagte læremidler til grunnskolen. Når det gjelder videregående opplæring og de konsekvenser Reform 94 har hatt for elever med behov for særskilt tilrettelagt opplæring, har dette til nå ikke vært et prioritert område. Skolereformene på 90-tallet og en ny opplæringslov der samiske elever har en individuell rett til opplæring i samisk, stiller nye krav til opplæringssystemet. Dette medfører at det må utvikles både ordinære læremidler og særskilt tilrettelagte læremidler for alle nivåer i opplæringen.

I tildelingsbrevet fra KUF til Sametinget for 2001 fremgår det at det skal utarbeides handlingsplan for perioden 2001-2004. KUF legger ikke føringer på hvilke nivåer og grupper som skal prioriteres. Det fremgår imidlertid at handlingsplanen skal utarbeides i nært samarbeid med Statped og Læringssenteret. Den eneste føring som fremgår av tildelingsbrevet er at arbeidet med diagnostiske kartleggingsprøver i lesing skal videreføres.

Bakgrunn for valg av satsningsområder for perioden 2001-2004

- Oppsummering av forrige handlingsplanperiode
- Spesialpedagogisk læremiddelseminar arrangert i mai 2000
- Kunnskapsstatus på feltet, bl.a. gjennom Sametingets kartlegging høsten 2000
- Vurderinger gjort i fagmiljøene

Prioriteringene bygger på følgende forutsetninger:

Tildelingsbrev for inneværende år der det fremgår at Sametinget skal bruke 1,7 mill. kr. som er overført fra kap. 202 til Sametinget og forutsetninger om at kompetansesentrene skal bidra med årsverk til utvikling av samiske særskilt tilrettelagte læremidler.

Sametinget legger inn en budsjettmessig opptrapping av midler til særskilte tilrettelagte læremidler for årene 2002, 2003 og 2004. Dette er nødvendig all den tid det fortsatt er stor mangel på læremidler og stor villighet hos læremiddelprodusenter til å utvikle samiske særskilt tilrettelagte læremidler. Dette fremgår av søkermassen for 2001.

Nye tiltak i planperioden som krever ekstra ressurser:

- På området hørselhemming må det en stor satsing til. Workshop som arbeidsform for utvikling av læremidler, må videreføres i tett samarbeid med Møller kompetansesenter. Dette vil blant annet kreve frikjøp av samiske lærere med kompetanse på området.
- I denne planperioden vil det skje en overgang fra barneskole til ungdomsskole for en synshemmet elev, noe som medfører skifte fra Tambartum kompetansesenter til Huseby kompetansesenter. Det er planlagt å pararellkjøre i en overgangsperiode for å bygge opp samisk kompetanse på Huseby.
- Som multifunksjonelt redskap planlegges det å tilpasse DAISY (**D**igitalt **A**udiobasert **I**nformasjons**SY**stem) for samiske brukere. Dette er en forutsetning for å produsere lydbøker.
- Interaktive lettlesningsbøker

Alt dette krever en økning av ressursene til særskilt tilrettelagte læremidler.

4.1 Utvikling og produksjon av samiske særskilt tilrettelagte læremidler 2001-2004

Målgruppe

Handlingsplanen omfatter barn og unge i grunnskole og videregående opplæring som har behov for tilrettelegging av lærestoff.

Det er ikke laget noen statistikk som viser samisktalende elever med behov for særskilt tilrettelagt opplæring fordelt på opplæringsnivå og vanskegruppe. Det er heller ikke laget oversikt over antallet samisktalende elever som får særskilt tilrettelagt opplæring etter enkeltvedtak, fordelt på opplæringsnivå, slik det er gjort på landsbasis. Tallene fra tabell 3.1 og 3.9 i St.meld.nr 23 (1997-98) inneholder data om de samisktalende elevene også, men disse er dessverre ikke skilt ut på noen måte. Likevel er det samiske samfunnet såpass lite at det er forholdsvis enkelt å få oversikt over målgruppen. Sametinget har gjennom samarbeid med kompetansesentrene fått en relativ god oversikt over dagens behov når det gjelder læremidler for syns- og hørselshemmede elever i grunnskole og videregående opplæring.

4.2 Samiske særskilt tilrettelagte læremidler for barn under opplæringspliktig alder

Sametinget har fra og med år 2001 fått ansvar til å forvalte det særskilte tilskuddet til samiske barnehager. Tilskuddet skal dekke barnehageeiers merutgifter for tiltak som ivaretar og utvikler samisk språk og kultur. I de økonomiske ressurser som stilles til Sametingets disposisjon gjennom en tildeling fra BFD vil det fra år 2002 være midler til stimulerings- og konkretiseringsmateriell. Dette innebærer at Sametinget ikke ser nødvendigheten av å bruke større ressurser fra KUF til samiske særskilte tilrettelagte læremidler for barnehagesektoren.

Under skolepliktig alder vil det være behov for ulike typer kartleggingsmateriell/enkle tester beregnet på kartlegging av språkutvikling både helhetlig og på enkeltområder.

4.3 Samiske særskilt tilrettelagte læremidler for elever i grunnskolen

I perioden 1997-2000 har det vært en klar fokus på grunnskolens område når det gjelder særskilt tilrettelagte læremidler for samiske elever. Dette skyldes grunnskolereformen og derfor har det oppstått nye behov for læremidler i grunnskolen. Som følge av manglende tildeling til utvikling og produksjon av

særskilt tilrettelagte læremidler er ikke de mål som ble satt for perioden nådd. Tidligere Samisk utdanningsråd hadde i planen forutsatt større årlige tildelinger enn det som i realiteten ble tildelt.

Med utgangspunkt i handlingsplan for 1997-2000 er følgende behov for samiske elever i grunnskolen med særskilte behov ikke dekket, og vil innenfor rammene for tildeling bli prioritert i denne planperioden:

- Kartleggings- og diagnostiseringsmateriell i lesing på lulesamisk. Det er i løpet av den forrige handlingsplanperioden utviklet kartleggingsmateriell i lesing på nordsamisk for andre, tredje, femte, syvende og niende klasse. Det er behov for å oversette/tilpasse disse til lulesamisk.
- Lettlesningsbøker for mellom- og ungdomstrinnet på alle tre samiske språk. Det er i løpet av de siste årene utviklet lettlesningsbøker for småskoletrinnet på alle tre samiske språk, slik at fokus for denne perioden må settes på mellom- og ungdomstrinnet med temaer som fenger ungdom.
- Emnehefter i matematikk og samisk for småskole- og mellomtrinnet på alle tre samiske språk. Området ble ikke dekket i løpet av forrige handlingsplanperiode, men behovene ligger der fremdeles og tiltak må derfor iverksettes.
- Veilednings- og idehefter
- Pedagogisk programvare på alle tre samiske språk er et prioritert område for mellom- og ungdomstrinnet. Det er spesielt behov for pedagogiske programmer som kan brukes i samisk- og matematikkopplæringen.
- Læremidler for blinde og svaksynte på nordsamisk. Utvikling av samiske læremidler på punktskrift kom godt i gang i forrige planperiode, og det er behov for videreføring av arbeidet for trinnene femte - åttende klasse denne planperioden. I tillegg er det behov for å utvikle/tilrettelegge materiell for en blind autist.
- Læremidler for hørselshemmede på nordsamisk. Det ble i løpet av forrige planperiode ikke utviklet noe for hørselshemmede samiske barn, men behovet er der fortsatt.
- Det er spesielt behov for læremidler som fremmer spesielle ord fra samisk kultur, med "samisk munnform" og samisk rytme.
- Elever med lese- og skrivevansker mangler særskilt tilrettelagte læremidler. Det bør satses på lydbøker til elevgruppen femte - tiende klasse.
- Det er fortsatt stort behov for læremidler som kan brukes for å utvikle språk og ordforråd hos elever innen de fleste områder. Det må spesielt iverksettes tiltak som kan styrke språkopplæringen.

Utvikling og produksjon av multifunksjonelle læremidler

Innenfor rammene for tildeling vil det bli produsert multifunksjonelle læremidler på nordsamisk for følgende fag og trinn i grunnskolen:

- Samisk som førstespråk for femte – tiende klasse
- Samfunnsfag for femte - tiende klasse
- Matematikk for tredje - syvende klasse
- Natur- og miljø for femte - syvende klasse
- Norsk for elever med samisk som førstespråk for andre - fjerde klasse
- Samisk som andrespråk for åttende klasse

4.4 Samiske særskilt tilrettelagte læremidler for elever i videregående opplæring

I perioden 1997-2000 var det lagt opp til å utvikle særskilt tilrettelagte læremidler for videregående opplæring på nordsamisk, men som følge av manglende tildeling og en klar fokus på grunnskolens område, er ikke de mål som ble satt for perioden nådd. Tidligere Samisk utdanningsråd hadde i planen forutsatt større årlige tildelinger enn det som i realiteten ble tildelt.

Med utgangspunkt i handlingsplan for 1997-2000 er følgende behov for samiske elever i videregående opplæring med særskilte behov ikke dekket, og vil innenfor rammene for tildeling bli prioritert i denne planperioden:

- Lettlesningsbøker tilpasset for ungdom og voksne på nordsamisk
- Bok + bånd på samisk med enkel tekst og store bokstaver.
- Bøker i ADL-trening som er tilpasset de samiske forhold på alle tre samiske språk.
- Pedagogisk programvare innenfor fagene samisk og matematikk.
- Kartleggingsmateriell i samisk og matematikk

Utvikling og produksjon av multifunksjonelle læremidler
Innenfor rammene for tildeling vil det bli produsert multifunksjonelle læremidler på nordsamisk for følgende fag i videregående opplæring:
- Samisk som førstespråk
- Historie
- Samfunnslære
- Naturfag
- Religion

4.5 Voksenopplæring

Med innføring av rett til grunnskoleopplæring og videregående opplæring for voksne vil utvikling og produksjon av særskilt tilrettelagte læremidler for voksne øke i tiden som kommer. Det vil være behov for utvikling av læremidler for voksne med sammensatte lærevansker og voksne med lese- og skrivevansker. I tillegg kan materiell som er utviklet for grunnskolens område og som utvikles for videregående opplæring, i noen grad tilpasses voksengruppen.

Det finnes ikke læremidler som er tilpasset samisk opplæring for voksne. Det må også tas høyde for å utvikle nettbaserte læremidler slik at voksne kan lære seg samisk via nett.
Det finnes ingen helhetlig plan for samisk voksenopplæring, så her må det gjøres et grunnleggende arbeid i forkant:

- Foreta behovsanalyse for voksenopplæring blant samer
- Utarbeide plan for hvordan tiltak for voksne samer skal ivaretas av VOX
- Utvikle læremidler for voksenopplæring i samisk og andre samiskrelaterte fag rettet mot den samiskspråklige befolkning.

4.6 Annet arbeid

Informasjonsvirksomhet

Sametinget har et overordnet ansvar for informasjon om samiske særskilt tilrettelagte læremidler. Det vil være et kontinuerlig behov for å oppdatere og samordne informasjon om læremidler og om aktivitet på læremiddelområdet. Målet er å kunne gi så god og helhetlig informasjon som mulig og sørge for at den når fram til dem som trenger den. Iverksetting og oppdatering av samisk læremiddeldatabasen og samisk skolenett er en viktig del av dette arbeidet.

Nordisk og internasjonalt samarbeid

Sametinget ser behov for å kunne utveksle kunnskap og samarbeide med andre land om prosjekter innenfor området særskilt tilrettelagte læremidler. Sametinget har i dag en del samarbeid med både nordiske og europeiske land, og det vil alltid være behov for å kunne utnytte ressurser og kompetanse i samarbeid om nye prosjekter.

Forsøks- og utviklingsarbeid

Sametinget ser et behov for oppdatering og utvikling innenfor særskilt tilrettelagt læremiddelområde. Bruk av ny teknologi åpner for nye måter å tenke utvikling av læremidler på. I denne sammenhengen står bruk av IKT sentralt, spesielt med tanke på bruk av internettbaserte læringsressurser.

Kompetanseutvikling

Det er fortsatt behov for kompetanseutvikling, både for dem som skal ta i bruk læremidlene, og for dem som utvikler særskilt tilrettelagte læremidler. Sametinget, Samisk tyngdepunkt og Samisk høgskole har innledet et samarbeid om spesialpedagogisk kompetanseheving. En er nå i startfasen til et samarbeid der Samisk tyngdepunkt har ansvar for utvikling av studieplan i samarbeid med de andre aktørene. Samisk høgskole har ansvar for undervisning og evaluering av den spesialpedagogiske videreutdanningen.

Etter hvert som arbeidet med kompetanseutvikling skjer i regi av Sametinget, vil det være naturlig at arbeidet med særskilt tilrettelagte læremidler blir knyttet opp mot dette, og der hvor det er behov videreført i forlengelsen av kompetanseoppbyggingsperioden.

Språkversjonering

Det har i hele forrige planperiode vært etterspørsel etter særskilt tilrettelagte læremidler på lule- og sørsamisk. En del læremidler utarbeidet primært for nordsamisk, er allerede oversatt og tilpasset lule- og sørsamisk. Dette arbeidet vil fortsette i denne handlingsplan perioden. Når de særskilt tilrettelagte læremidlene skal produseres og tilpasses de tre samiske språkgruppene, vil selvsagt kostnadene øke betraktelig.

4.7 Økonomiske ressurser

Det legges til grunn at den årlige tildelingen av midler til samiske særskilt tilrettelagte læremidler fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet som et minimum bør være på kr. 2 250 000 2001-kroner. For hele planperioden, årene 2001 til 2004, betyr dette kr. 9 000 000. I tillegg forutsettes det at kompetansesentrene samlet bidrar med minimum 5 årsverk til utvikling av samiske særskilt tilrettelagte læremidler.

4.8 Konklusjoner

Innenfor utvikling og produksjon av særskilt tilrettelagte læremidler for barn, unge og voksne vil Sametinget i perioden 2001-2004 prioritere

- Utvikling og produksjon av *multifunksjonelle læremidler* for grunnskolens område, i fagene samisk, samfunnsfag, matematikk, natur og miljø, norsk for elever med samisk som førstespråk og samisk som andre språk (jfr. pkt. 4.3)
- Utvikling og produksjon av *multifunksjonelle læremidler* for videregående opplæring, innen fagene samisk som førstespråk, historie, samfunnslære, naturfag, religion og ADL trening.
- Utvikle interaktive lettlesningsbøker
- Produksjon av nye samiske *punktskriftbøker* fra femte – åttende klasse, i alle fag der det finnes samiske læremidler
- Utvikle og tilrettelegge materiell for blind autist
- Produksjon av bok + bånd på samisk for videregående opplæring
- Kartleggingsmateriell/enkle tester av språkutvikling for barn under skolepliktig alder
- Oversette og tilpasse kartleggings- og diagnostiseringsmateriell i lesing på lulesamisk i grunnskolen
- Kartleggingsmateriell i samisk og matematikk på videregående nivå
- Utvikling og produksjon av læremidler for samiske tegnspråkbrukere i grunnskole og videregående opplæring

Sametinget vil i perioden 2001-2004

- Holde seg oppdatert på og delta i utviklingsprosjekter på læremiddelområdet, spesielt med tanke på bruk av IKT
- Delta i nordiske og internasjonale samarbeidsprosjekter på feltet

5. SAMORDNING OG SAMARBEID

5.1 Ressurser og bidragsytere på området særskilt tilrettelagte læremidler

Læringssenteret skal ha oversikt over den kompetanse og de ressurser som finnes og som kan nyttes i arbeidet med utvikling og produksjon av særskilt tilrettelagte læremidler. Det blir viktig å se forbindelseslinjer mellom det særskilte og det ordinære læremiddelområdet både i et inkluderingsperspektiv og for å trekke veksler på ressurser og kunnskap innenfor området som helhet.

Sametinget har ansvar for samordning av arbeidet med samiske særskilte tilrettelagte læremidler og bevilger midler til teknisk produksjon av disse. Sametinget satser på å ha datamaskiner til disposisjon med oppdaterte programmer til utlån for enkeltpersoner som får i oppgave å utarbeide særskilt tilrettelagte læremidler (jfr. 2.2).

Tildelingsbrev fra Kirke,- utdannings- og forskningsdepartementet

Læringssenteret er gitt et forvaltningsansvar for midler til utvikling og produksjon av særskilt tilrettelagte læremidler fra Kirke,- utdannings- og forskningsdepartementet. Med tildelingsbrevet følger også klare prioriteringer fra departementets side.

Sametinget får bevilgninger direkte fra KUF til utvikling av særskilt tilrettelagte læremidler. Strategiplan og årsplaner lages i fellesskap med Læringssenteret.

Statlig spesialpedagogisk støttesystem

Statlig spesialpedagogisk støttesystem bidrar både med ressurser i form av årsverk og midler til utvikling og produksjon av særskilt tilrettelagte læremidler.

Samisk tyngdepunkt er en del av det nasjonale spesialpedagogiske nettverket. Det overordnede målet for det statlige spesialpedagogiske støttesystemet er å gi veiledning og støtte til de opplæringsansvarlige instanser i kommuner og fylkeskommuner, slik at barn, unge og voksne med store og spesielle opplæringsbehov blir sikret et forsvarlig opplærings- og utviklingstilbud. Et av hovedmålene er å formidle spesialpedagogisk kompetanse som kommer brukere med store og spesielle behov, pårørende og lærere og andre fagfolk i lokalmiljøet og utdanningssystemet, samt samarbeidspartnere til nytte. Den faglige profilen til det samiske tyngdepunktet er å bidra med samisk språk- og kulturkunnskap i det spesialpedagogiske arbeidet. I samarbeidsavtalen mellom det statlige spesialpedagogiske støttesystemet og Samisk høgskole er det fokusert på å lede, koordinere og bidra faglig med å utvikle spesialpedagogikk, bygge opp spesialpedagogisk kompetanse lokalt og å bistå Samisk høgskole i kunnskapsproduksjon og formidling, Sametingets opplæringsavdeling i kompetanse- og læremiddelutvikling og PP-tjenesten i kompetanseutvikling og tjenesteproduksjon. Nettverksbygging blir et viktig felt for å lykkes med dette.

De to enhetene innenfor støttesystemet som har kompetanse i samisk språk og på samisk kulturrelaterte områder, Nordnorsk kompetansesenter og Samisk tyngdepunkt, avsetter årlig 1,8 årsverk i utvikling av særskilt tilrettelagte læremidler i og på samisk.

Møller kompetansesenter har et spesielt ansvar for utvikling og produksjon av læremidler for elever med tegnspråk som førstespråk, og har i løpet av de siste fire årene utviklet læremidler til fag med egne læreplaner for elever med tegnspråk som førstespråk i grunnskolen. I perioden 2001-2004 vil Møller ha ansvar for å utvikle læremidler i fag med egne læreplaner for elever med tegnspråk som førstespråk i videregående opplæring. Til slike oppdrag får Møller kompetansesenter midler fra Læringssenteret, samt at de bidrar med egne midler.

Sametinget får faglig bistand fra Møller i arbeidet med utvikling av læremidler for samiske døve og hørselshemmede barn.

Tambartun og Huseby kompetansesenter har et spesielt ansvar for å utvikle og produsere læremidler for synshemmede elever. Opplæringslovens §2-14 og §3-10 gir blinde og sterkt svaksynte elever rett til opplæring i punktskrift. Når det blir utviklet fagplaner i forhold til denne rettigheten vil det medføre nye utfordringer for sentrene som læremiddelutviklere. Midlene til læremiddelarbeidet for synshemmede elever kommer fra egen enhet og fra Læringssenteret.

Sametinget har et tett samarbeid med Tambartun når det gjelder samiske synshemmede elever. Det forutsettes at ordningen med en person i 20% stilling til redigering av samiske læremidler på punkt videreføres i denne planperioden. Sametinget holder kontor og betaler for produksjonen som foregår på Tambartun. I løpet av planperioden må det opprettes et liknende samarbeid med Huseby kompetansesenter (jfr. pkt. 4 - nye tiltak).

IKT Plan for 2000-2003

Ny teknologi og IKT-baserte læremidler er svært aktuelt innenfor området særskilt tilrettelagte læremidler. Elever med ulike funksjonshemminger har stor nytte av å ta i bruk elektroniske læremidler i ulike former da dette gir stort rom for fleksibilitet og mulighet for tilretteleggingen.

IKT i norsk utdanning - Plan for 2000-2003, har som mål at "*IKT i utdanningen skal bidra organisatorisk, faglig og pedagogisk til et utdanningssystem som utvikler og utnytter IKT som fag og som utnytter fullt ut de muligheter IKT gir i undervisning og læring, slik at den enkeltes og samfunnets kompetansebehov imøtekommes.*" Videre under målformuleringene står det at *"IKT skal bidra til at personer med lærevansker og /eller funksjonshemminger gis mulighet for økt livskvalitet, læring og deltagelse i samfunns- og arbeidsliv."*

Dette må også gjelde for samiske barn. Men før man begynner med produksjon av samiske IKT-læremidler må en del grunnleggende funksjoner på den datatekniske siden være på plass, f.eks. må problemene i forhold til Microsoft 2000 og samiske skrifttegn løses. Likens må det arbeides med å få tilpasset DAISY til bruk i samisk læremiddelproduksjon. Dette medfører merutgifter som må tas med når budsjettet utarbeides.

Betydningen av å tilrettelegge for ulike funksjonshemminger og lærevansker er fremhevet flere steder i IKT-planen. I perioden 1997-2000 har satsningen på bruk av IKT innenfor området særskilt tilrettelagte læremidler økt, og dette vil fortsatt være et fokusområde i perioden 2001-2004.

5.2 Samarbeid

Sametinget har i forrige handlingsplanperiode samarbeidet med ulike eksterne parter når det gjelder utvikling og produksjon av særskilt tilrettelagte læremidler. Som koordinator for området må Sametinget innhente den kompetansen som finnes og som er mest hensiktsmessig i forhold til de ulike områdene.

Statlig spesialpedagogisk støttesystem

Statlig spesialpedagogisk støttesystem har vært og vil fortsatt være en viktig samarbeidspart når det gjelder utvikling av særskilt tilrettelagte læremidler. Spesielt innenfor synssektoren og hørselssektoren spiller støttesystemet en avgjørende rolle for utvikling og produksjon. Disse to sektorene har en vesentlig kompetanse på feltet, og vil være ansvarlig for læremiddelutvikling og -produksjon også i perioden 2001-2004.

I det statlige støttesystemet er Samisk tyngdepunkt og Nordnorsk kompetansesenter nære samarbeidspartnere, og de vil også ha en funksjon i forhold til øvrige statlige enheter. Arbeid med særskilt tilrettelagte læremidler bør også, der det er mulig knyttes til erfaringer fra brukerrettede tjenester overfor

de samiske brukere. De samarbeidende partene bør på årlig basis evaluere og planlegge det videre arbeidet innen for de rammer som stilles til disposisjon.

Forlag

Forlagene har etter hvert kommet til å spille en viktig rolle også innenfor feltet særskilt tilrettelagte læremidler, både når det gjelder utvikling og produksjon. Sametinget har god erfaring fra samarbeid med forlag, og ser betydningen av den kompetansen de innehar når det gjelder læremiddelutvikling. Ikke minst er dette viktig i forhold til å sikre samme kvalitet for særskilt tilrettelagte læremidler som for de ordinære læremidlene. Det har vært en forutsetning at forlagene har trukket inn den nødvendige spesialpedagogiske kompetansen for å sikre tilrettelegging for de ulike elevgruppene. Dette har så langt fungert tilfredsstillende, og det har bl.a. blitt trukket inn kompetanse fra ulike enheter i Statlig spesialpedagogisk støttesystem.

VOX

Innføringen av rett til grunnskoleopplæring og videregående opplæring for voksne har aktualisert utvikling av læremidler for voksne ytterligere. Opplæringsloven ga voksne med særskilte behov rett til grunnskoleopplæring, og har sånn sette vært en aktuell, men lite prioritert gruppe innenfor området særskilt tilrettelagte læremidler i perioden 1997-2000. Sametinget vil i perioden 2001-2004 arbeide for å få et samarbeid med VOX i forhold til læremiddelutvikling for samisktalende voksne, for å kunne utnytte felles kompetanse og ressurser på feltet.

Det er ikke foretatt en kartlegging av behov hos den samiske befolkning. I dette arbeidet vil de samiske videregående skoler og Samisk høgskole være de naturlige samarbeidspartene.

5.3 Informasjonsvirksomhet

Utvikling av læremidler foregår blant ulike aktører. Sametinget er avhengig av en gjensidig og forpliktende informasjonsflyt i forhold til disse aktørene. Dette gjelder Læringssenteret, enhetene innen Statlig spesialpedagogiske støttesystem, lærebokforlag og ulike privataktører. Sametinget vil i samarbeid med andre aktører på feltet arbeide for å få til en mer helhetlig informasjonsvirksomhet på området særskilt tilrettelagte læremidler.

De viktigste målgruppene for dette arbeidet, er:
- lærere og elever
- pedagogisk-psykologisk tjeneste

For å nå disse målgruppene, vil Sametinget anvende ulike virkemidler:
- Iverksetting og oppdatering av samisk læremiddeldatabase
- Iverksetting og oppdatering av databasen for kartleggings- og diagnostiseringsmateriell
- Samisk skolenett som informasjonskanal. Det arbeides for å samle all relevant informasjon vedrørende særskilt tilrettelagt opplæring på et hovedområde på Samisk skolenett
- Utsending av trykt informasjonsmateriell til skoler, PP-tjenesten og Statlig spesialpedagogisk støttesystem. SU-kontorene vil også i noen grad være målgruppe for slik informasjon
- Oppsøkende virksomhet med utstilling annet hvert år av samiske særskilt tilrettelagte læremidler

- Delta på utstillinger, svare på telefonhenvendelser og skriftlige henvendelser angående særskilt tilrettelagte læremidler

I den forbindelse er det opprettet et eget *Samisk Skolenett*. Dette skal være en portal til opplæringssaker og -kilder. Her vil skoler og barnehager kunne hente informasjon om pedagogiske saker, om læremidler, læreplaner med mer. Den skal være slik at elever, lærere, førskolelærere og foreldre kan hente informasjon, kommunisere og samarbeide med hverandre. Dette vil være et samarbeidsprosjekt mellom Sametinget og Læringssenteret.

Samisk læremiddeldatabase

Det er behov for en egen database hvor alt av samiske læremidler registreres. Hittil har man gitt ut læremiddelkataloger, men i tillegg er det behov for en søkerbase på nettet hvor bruker kan finne opplysninger om læremidler. Det produseres samiske læremidler i Norge, Sverige og Finland. En stor del av disse kan brukes på tvers av landegrenser. Målet er at informasjon om disse blir best mulig og at søkerfunksjonene er tilpasset målgruppene.

5.4 Konklusjoner

- Sametinget har ansvar for å kartlegge behov og å koordinere utvikling og produksjon av særskilt tilrettelagte samiske læremidler. Dette innebærer å ha oversikt over de ressurser og den kompetanse som kan trekkes inn på området. Sametinget mottar årlige tildelinger fra KUF øremerket til utvikling og produksjon av særskilt tilrettelagte læremidler.
- I tillegg må ressurser fra andre statlige institusjoner og deres bidrag tas med i betraktning.
- Sametinget er avhengig av et utstrakt samarbeid med statlige og private aktører på læremiddelfeltet, for å innhente best mulig spesialpedagogisk og læremiddelfaglig kompetanse.
- Informasjonsvirksomhet er en viktig del av Sametingets oppgave. For å gi en så helhetlig informasjon om særskilt tilrettelagte læremidler som mulig til brukerne er det igangsatt ulike tiltak. De viktigste tiltakene i tiden framover vil være nettbasert informasjon som gir mulighet til løpende oppdatering på feltet, samt oppsøkende virksomhet med utstilling av samiske tilrettelagte læremidler.

Saken ble avsluttet 30. november 2001 kl. 11.40.

Undertegnede har lest gjennom protokollen, og finner de bokførte beslutninger å være i overensstemmelse med Sametingets vedtak.

Kárášjohka 30.11.2001
Møtelederskapet

Josef Vedhugnes
leder

Ole Henrik Magga

Margreta Påve Kristiansen

Per-Bjørn Lakselvnes